

ФІЛОЛОГІЯ ДОБИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ВІЗІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ФІЛОЛОГІЯ ДОБИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ВІЗІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**Матеріали
Міжнародної наукової конференції**

**10 жовтня 2025 року
м. Київ, Україна**

**Київ
2025**

УДК 80/.82.0:008(082)

Ф54

Редакційна колегія:

Семенюк Г. Ф., д-р філол. наук, проф., директор ННІ філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Гриценко С. П., д-р філол. наук, проф., завідувач кафедри загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики ННІ філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Адреса редакційної колегії: Навчально-науковий інститут філології, бульвар Тараса Шевченка, 14, кім. 141, м. Київ, 01601; тел. 239 34 15, e-mail: zagmoclasphil@gmail.com

Філологія доби глобалізації: візії та перспективи : матер.
Ф54 Міжнар. наук. конф. (10 жовтня 2025 року, м. Київ, Україна). /
за заг. ред. Г. Ф. Семенюка, С. П. Гриценко. – Київ, 2025. – 291 с.

У збірнику представлено матеріали Міжнародної наукової конференції "Філологія доби глобалізації: візії та перспективи" (Київ, 10.10.2025). Тематика конференції передбачала розгляд наступної проблематики: класична філологія в сучасному освітньо-науковому просторі; неоелліністика в координатах сучасної філології; нові тенденції в перекладознавстві: динаміка й перспектива; інноваційні підходи в сучасній дидактиці та гуманітаристиці; традиційні та новітні аспекти лінгвістичних досліджень; румунська філологія: здобутки й перспективи поступу; антикознавство в сучасному світі: філософія, історія, культура, мистецтво та ін. Матеріали тез доповідей демонструють результати наукових і прикладних досліджень українських і зарубіжних вчених з актуальних питань класичної філології, неоелліністики та загального мовознавства; актуалізують питання використання цифрових систем у сучасній гуманітаристиці та впровадження інноваційних методик у лінгводидактиці.

Запропоноване видання розраховане на науковців, викладачів закладів вищої освіти, здобувачів вищої освіти, аспірантів та докторантів.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Автори матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність і оригінальність інформації, коректність цитування наукових джерел і посилання на них.

УДК 80/.82.0:008(082)

© Автори статей, 2025

© Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2025

КЛАСИЧНА ФІЛОЛОГІЯ У КИЇВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Кафедра грецької словесності та старожитностей та кафедра римської словесності та старожитностей існували у складі історико-філологічного відділення філософського факультету Університету Св. Володимира з часу його заснування. На церемонії відкриття Університету 15 липня 1834 року ординарний професор римської словесності М. Якубович виступив із промовою "De pulchro Platonico" ("Про ідею краси у Платона"). Діяльність кафедр класичної філології пов'язана з іменами професора І. Нейкірха, викладачів О. Деллена, К. Страшкевича, М. Скворцова, І. Цветасєва, В. Модестова, Ю. Кулаковського, О. Сонні та інших. Основні напрямки їх наукової діяльності: переклади римських і грецьких авторів, розробка проблем античної літератури, створення нормативних граматик латинської мови.

У кінці XIX – на початку XX ст. класичною філологією в Університеті Св. Володимира займалися І. Леціус, В. Петр, А. Поспішил. Заняття з грецької діалектології та історії грецької мови проводив відомий компаративіст і санскритолог Ф. Кнауер. Після 1917 р. класичні мови не вивчалися ані в середніх, ані у вищих навчальних закладах Києва.

Викладання латини було відновлено в Київському університеті у 1936 р. Очолив кафедру латинської мови В. Ф. Субоч, який крім обов'язкового курсу латини викладав факультативно й давньогрецьку мову. Після Другої світової війни *кафедру латинської мови* очолив В. Петровський, який написав перший українськомовний підручник з латини (1948 р.). Нормативний курс латинської мови було впроваджено у навчальні плани філологічного, юридичного, філософського й біологічного факультетів.

У 1948 р. було відновлено *відділення класичної філології*, але, на жаль, відбувся лише один випуск фахівців-класиків у 1953 р. (серед яких проф. С. В. Семчинський, проф. Ф. О. Нікітіна, доц. Ю. В. Шанін). У 1946-1951 рр. *кафедру класичної філології*

очолював проф. А. О. Білецький. На кафедрі актуалізувалися порівняльно-історичні студії, зокрема, реконструкція праформ індоєвропейської мови-предка, здійснювалися етимологічні дослідження грецької мови, вивчалася ареальне варіювання новогрецької мови у межах України, досліджувалася епіграфіка давньогрецьких міст Північного Причорномор'я, аналізувалися грецькі написи на території СРСР.

ІСТОРІЯ КАФЕДРИ ЗАГАЛЬНОГО МОВОЗНАВСТВА, КЛАСИЧНОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА НЕОЕЛЛІНІСТИКИ

У 1955 р. *кафедра класичної філології* була об'єднана з *кафедрою загального мовознавства*, яку на той час очолював проф. А. Білецький; він керував об'єднаною *кафедрою загального мовознавства та класичної філології* до 1978 р. У цей період на кафедрі працювали відомі українській та світовій науці особистості: І. Сунцова, Т. Чернишова, С. Семчинський, Л. Скалозуб, Ф. Нікітіна, Ю. Шанін, В. Яніш, Н. Яковенко, Л. Скорина, Л. Чуракова, Г. Миронова, Г. Нікулін, З. Філіпович, О. Буркат. Попри відсутність спеціальності "класична філологія", у цей час захищаються дисертації з класичних мов: докторська дисертація А. Білецького (1948) і кандидатські дисертації його вихованців Ф. Нікітіної (1957) та Ю. Шаніна (1968).

Поступово, через обставини, що склалися, кафедра переорієнтовується на загальномовознавчу проблематику: відбулися захисти докторських дисертацій із загального мовознавства Ф. Нікітіної (1973) і С. Семчинського (1974). Проте необхідність забезпечення викладання латини на неспеціальних факультетах зумовила підготовку й видання підручників і посібників із практичного курсу латинської мови.

З 1958 року при кафедрі діє семінарії з румунської мови і літератури, започаткований професором, завідувачем кафедри (1978-1999) С. Семчинським і продовжуваний його учнями доц. В. Чемесом, проф. С. Лучканином та ін. Посмертно вийшов підручник для студентів вищих навчальних закладів С. Семчинського "Румунська мова" (2007), доопрацьований доц. В. Чемесом.

Під керівництвом проф. С. Семчинського на кафедрі створювався енциклопедичний словник-довідник "Мови світу", авторами якого, крім викладачів кафедри, стали провідні мовознавці всієї країни.

При кафедрі протягом 60–90 рр. діяла науково-навчальна лабораторія експериментальної фонетики, тривалий час очолювана її науковим керівником проф. Л. Скалзуб. Нині лабораторія має статус міжкафедральної. У доробку лабораторії численні праці з артикуляторики, акустики живого мовлення багатьох мов світу, фонології тощо.

У 80-90-і рр. минулого століття кафедра поповнюється випускниками романо-германського та філологічного факультетів Київського університету, які спеціалізувалися на вивченні французької та латинської мов (доц. В. Миронова (Трипуз), доц. О. Михайлова, доц. О. Лефтерова, асист. Н. Пухальська, асист. О. Єрьоміна та ін.).

У 1993 р. стараннями проф. С. Семчинського, проф. Ф. Нікітіної та проф. Л. Звонської було відновлено спеціальність "класична філологія", що зумовило потребу створення українськомовних підручників і посібників для студентів-класиків. Наразі це завдання можна вважати успішно виконаним.

З 1999 р. на кафедрі починають працювати перші випускники спеціальності "класична філологія": В. Шовковий, Н. Корольова (Бойко), О. Кошій (Осауленко), А. Поліщук (Шадчина), О. Лазер-Паньків (Лазер), Н. Руда, О. Левко, І. Штиченко (Кобилянська), Ю. Письменна, О. Кожушний.

2016 р. в результаті об'єднання кафедри загального мовознавства і класичної філології та кафедри елліністики було утворено *кафедру загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики* під керівництвом проф. І. Голубовської. З 2021 р. кафедру очолює проф. С. Гриценко.

Кафедра загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики наразі здійснює підготовку бакалаврів і магістрів за 4 освітніми програмами "Класична філологія та англійська мова", "Новогрецька філологія та переклад і англійська мова" (ОР "бакалавр"); "Класичні студії та західноєвропейська мова", "Новогрецька філологія, англійська мова та переклад" (ОР "магістр").

ТЕМАТИКА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Сфера наукових інтересів фахівців кафедри представлена такими напрямками: проблеми міжмовної інтерференції, мовно-етнічної ідентифікації особи в багатомовному середовищі відповідних регіонів України; лінгвістоісторіографічний напрям; порівняльно-історичні та ностратичні студії; дослідження морфології, синтаксису та концептуарію давньогрецької мови; вивчення українського різновиду середньовічної та ранньомодерної латини XV–XVII ст.; дослідження грекомовної християнської літератури; створення довідкових і мультимовних тематичних лексикографічних праць; перекладацькі студії з класичних мов, неоелліністичні студії.

На кафедрі діє потужний напрямок перекладів давньогрецької літератури різних жанрів: філософська та християнська (Л. Звонська, О. Левко, О. Кожушний), історична проза (О. Левко, Ф. Довбищенко), поезія (Л. Звонська, О. Левко, О. Кожушний, О. Кошій).

МІЖНАРОДНІ ЗВ'ЯЗКИ З НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Основними формами здійснення міжнародних зв'язків на кафедрі загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики є виконання угод про співпрацю, контакти з іноземними установами, книгообмін, проведення міжнародних наукових конференцій, круглих столів, зв'язки з посольствами, публікації в закордонних виданнях, стажування і практики за кордоном.

Укладено двосторонні угоди про партнерство з Університетом Арістотеля в Салоніках, Афінським національним університетом імені І. Каподистрії, Академією Vivarium Novum (Італія).

ЦЕНТР ЕЛЛІНІСТИЧНИХ СТУДІЙ

Центр елліністичних студій та грецької культури імені Андрія Білецького був заснований 2000 р. проф. Н. Клименко спільно з Афінським університетом імені І. Каподистрії; нині Центр очолює доц. А. Савенко.

Місія Центру полягає в популяризації грецької культури в Україні та української в Греції; співробітництво з науковими та культурними закладами Греції та Кіпру (Фонд грецької культури; Центр грецької мови; Центр грецької книги; Фонд Левендиса) підтримка проєктів, пов'язаних із підтримкою та відродженням мови та культури греків Надазов'я.

Діяльність Центру охоплює кілька напрямків. Першим є освітні ініціативи Центру. При Центрі працюють семінари, присвячені грецькому культурному простору, на яких зокрема звучали доповіді дослідників грецької мови та культури Й. Стассинакіса, Й. Казазиса та інших. У Центрі неодноразово проводили відкриті лекції послы Греції п. п. Д. Кондумас, Х. Димітріу, п. Г. Георгундзос, п. В. Пападопулос, п. Г. Пукаміссас.

Разом із грецькими викладачами, працівниками відділу координатора освітніх програм при Посольстві Греції в Україні, проводяться зустрічі "Клубу грецької мови", під час яких студенти мають можливість спілкуватися з носіями грецької мови (грецькі дипломати та підприємці, студенти з Греції, що перебувають в Україні за програмами обміну), переглядати фільми та дискутувати щодо їхньої тематики.

Центр є осередком організації освітніх програм із вивчення новогрецької мови. Щороку працівники Центру беруть участь у відборі учасників програм із вивчення новогрецької ΘΥΕΣΠΑ, ΙΑΣΩΝ, ΙΜΧΑ.

Окремим напрямком діяльності Центру є перекладацька програма новогрецької літератури. У рамках цієї програми відбувається діяльність семінару художнього перекладу з новогрецької мови та студентського конкурсу з перекладу новогрецької літератури. Переклади переможців конкурсу було опубліковано в книзі "Новогрецька література: антологія", виданій в "Українській енциклопедії" ім. М.П. Бажана та "Вибраному" Й. Сефериса ("Всесвіт") та К. Кавафіса ("Фоліо"). Зараз реалізується проєкт, що об'єднав елліністів Києва, Львова та Одеси, присвячений перекладу творів А. Папад'ямандиса та Е. Роїдиса. Окремо варто згадати співробітництво Центру з театральними колами Києва, переклади драматичних творів, останньою з яких була постановка п'єси "Insensio" одного з найвідоміших грецьких драматургів Д. Димітріадиса, що з 2018 р. йде в "Молодому" театрі.

Крім художнього перекладу, працівники Центру забезпечують переклад під час офіційних візитів високопосадовців Греції та Кіпру до України: прем'єр-міністра Греції К. Семітиса (2002), голови Палати Представників кіпрського Парламенту п. М. Карояна (2010), президента Кіпру Д. Христофіаса (2011), Голови Організації зі Співробітництва та Безпеки Європи п. П. Евтиміу та членів офіційної делегації ОБСЄ (2011), прем'єр-міністра Греції А. Ципраса (2017), Вселенського Патріарха Варфоломія (2021), президентки Греції Катерини Сакелларопулу (2022), прем'єр-міністра Греції Кір'якоса Міцотакіса (2024).

Центр елліністичних студій та грецької культури імені Андрія Білецького підтримує і розвиває *міжнародні зв'язки з навчальними закладами та організаціями*, серед яких: Афінівський університет імені І. Каподистрії, Салоніцький університет імені Арістотеля, Фракійський університет імені Демокрита, Іонійський університет, Університет Пелопоннесу, Критський університет, Відкритий університет Кіпру, Університет Будапешту, Софійський університет Святого Климента Охридського, Школа грецької мови Салоніцького університету, Центр грецької мови. Європейське товариство грецької мови, Фонд грецької культури, Фонд Онассіса, Міжнародне товариство друзів Нікоса Казандзакіса

Закордонні освітні програми: ΘΥΕΣΠΑ, IMXA, ΙΑΣΩΝ, IKY.

ОСНОВНІ ПУБЛІКАЦІЇ КАФЕДРИ (2015-2025 рр.)

Наукові статті, що індексуються у Scopus та/або WoS

- Luchkanyn, S.** (2017). Reflectarea dogmelor ideologice în manualele de limba română apărute în URSS între anii 1930–1989. *Philologica Jassyensia an XIII*, 25(1), 185-194.
- Levko, O.** (2018). The word *tapeinos* in the New Testament and its rendition in Ukrainian translations. *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae*, 63(2), 283-295. <https://doi.org/10.1556/060.2018.63.2.9>
- Grytsenko, S.** (2019). Dinamika kaip nepriklausomos kalbos ženklas. Dynamics as an Immanent Language Sing. *LOGOS*, (99), 189-199. <https://doi.org/10.24101/logos.2019.43>
- Korolova, N. Koshchii, O., Myronova, V.** (2019). The Latin Language as a Universal Cultural Code. *Journal of History Culture and Art Research*, 8(4), 278-290. <https://doi.org/10.7596/taksad.v8i4.2260>

- Myronova, V., Korol'ova, N., Koščij, O.** (2019). Lexical eclecticism of Latin texts on the territory of Ukraine of the XV–XVII centuries. *Graeco-Latina Brunensia*, 24(2), 177-191. <https://doi.org/10.5817/GLB2019-2-12>
- Grytsenko, S., Medynska, N., & Dudko, I.** (2020). Turkism as a Marker of the Ukrainian Linguoculture in the 16th-17th Centuries. *TARIH KULTUR VE SANAT ARASTIRMALARI DERGISI-JOURNAL OF HISTORY CULTURE AND ART RESEARCH*, 9(1), 447-457. DOI: 10.7596/taksad.v9i1.2494
- Grytsenko, S.** (2020). Lituanisms in Ukrainian as markers of language and cultural relationship. *Logos*, (102), 77-89. DOI: 10.24101/logos.2020.09
- Levko, O.** (2020). Precedent units as a means of manipulation in Ukrainian religious media discourse: Psycholinguistic approach. *Psycholinguistics*, 28(2), 99-127. DOI: 10.31470/2309-1797-2020-28-2-99-127
- Ruda, N.** (2020). Diminutive Contronyms in Ukrainian. *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae*, 65(2), 341-350. DOI: 10.1556/060.2020.00027
- Zvonska, L.** (2020). Outlines on pyrrhonism by Sextus Empiricus: Paradigm of terms and translation intentions ["Нариси пірронізму" Секста Емпірика: парадигма термінів і перекладацькі інтенції]. *Sententiae*, 39(2), 125-137. <https://doi.org/10.31649/sent39.02.125>
- Chornodon, M., Lesiuk, O., Bailema, T. Lanchukovska, N., Golubovska, I., & Khapina, O.** (2021). Gender Sphere of Concepts in the Postmodern Periodicals for Women and Men in Ukraine. *POSTMODERN OPENINGS*, 12(3), 426-445. <https://doi.org/10.18662/po/12.3/347>
- Grytsenko, S.** (2021). Language as an Accumulator and a form of Culture Representation. *Logos*, (107), 155-168. DOI: 10.24101/LOGOS.2021.41
- Grytsenko, S. P., Goncharenko, A. N., Diatlenko, N. M. Salata H.V., Bachynska N.A.** (2021). Discussion imperatives and interactive learning technologies in university education institutions of Ukraine: basic approaches and application of European experience. *AD ALTA-JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY RESEARCH*, 11(1), 78-83.

- Grytsenko S. P.,** Nazarenko, H. A., Fast, O. L. Medynska N.M., Salata H.V. (2021). Coaching as an innovative method of developing business communication culture. *Journal of Educational and Social Research*, 11(6), 57-67. DOI: 10.36941/jesr-2021-0128
- Lastovets, M., **Myronova, V., Koshchii, O.** et al. (2021). Neo-Latin poetry of Ukraine: literary and stylistic syncretism. *AMAZONIA INVESTIGA*, 10(41), 10-18. DOI: 10.34069/AI/2021.41.05.1
- Lazer-Pankiv, O., Korolova, N., & Štefanova, N.** (2021). Functional, semantic and linguistic features of latin text on vanitas works of fine art. *Wisdom*, 19(3), 228-242. DOI: 10.24234/WISDOM.V19I3.527
- Lazer-Pankiv, O., & Pysmenna, I.** (2021). Peculiarities of Phonetic and Orthographic Adaptation of Latin Terms in English Clinical Terminology: On the Issue of Latin Terminological Competence Formation of Foreign Medical Students. *Sustainable Multilingualism*, 19(1), 173-202. DOI: 10.2478/sm-2021-0018
- Levko, O.** (2021). Precedent units in Ukrainian religious media in the light of communicative discrediting strategy. *Slavia Orientalis*, 70(3), 661-681. DOI: 10.24425/slo.2021.138199
- Shovkovyi, V., **Lazer-Pankiv, O.,** Shovkova, T. Druzhenko T. (2021). Latin in the System of Philological Education: Integrative and Differentiated Approach. *Boletim de Estudos Classicos*, (66), 165-180. https://doi.org/10.14195/2183-7260_66_8
- Golubovskaya, I. A., Kharitonova, D. D., & Rudaya, N. V.** (2022). Ukrainian Institutional Political Discourse in a Communicative–Cognitive Aspect. *International Journal of Society, Culture and Language*, 10(1), 30-40. DOI: 10.22034/ijscsl.2022.543104.2471
- Dubenko, E., & **Golubovska, I.** (2022). Gestalt closure strategies for rendering personified images of Moon, Sun, Love, and Death in poetry translation into Ukrainian. *Perspectives: Studies in Translation Theory and Practice*, 30(6), 982-995. DOI: 10.1080/0907676X.2022.2052121
- Korolova, N., & Lazer-Pankiv, O.** (2022). Latin Inscriptions on Fine Art Works of "Allegory" Genre. *Acta Linguistica Lithuanica*, (86), 258-285. DOI: 10.35321/all86-11
- Korolyov, I., & **Grytsenko, S.** (2022). Ecolinguistic Mode in the Language Policy of Ukraine. *Sustainable Multilingualism*, 20(1), 1-17. DOI: 10.2478/sm-2022-0001

- Levko, O.** (2022). Axiological Opposition of Humility and Pride in the 17th-century Ukrainian Didactic Gospels. *Logos*, (111), 45-55. DOI: 10.24101/logos.2022.26
- Myronova, V. M.** а Lastovets, M. (2022) Конфесіоналізми в латинськомовній поезії доби українського бароко. *Opera Slavica*, 32(2), 17-23.
- Polishchuk, A.** (2022). Linguoconceptual Analysis of Deceit in Herodotus' Histories. *GLOCAL Conference Proceedings*, 3(2), 63-73. DOI: 10.47298/comela22.1-5
- Ruda, N.** (2022). IDEOLOGICAL AND LITERARY ANALYSIS OF DMYTRO PAVLYCHKO'S POETICAL CYCLE "POEMS FROM MONTENEGRO". *Lingua Montenegrina*, (30), 245-260. DOI: 10.46584/lm.v30i2.948
- Korolova, N.** (2023). Contemporary Latin Inscriptions in the Sociocultural Space of European City. *Logos*, (116), 59-67. DOI: 10.24101/logos.2023.50
- Medynska, N., **Grytsenko, S.**, Biriukova, D. Karlova N., & Kotienieva I. (2023). Intercultural and globalization factors in the development of multilingualism. *AMAZONIA INVESTIGA*, 12(67), 198-211. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.67.07.18>
- Medynska, N., **Grytsenko, S.**, Tyshchenko, T. Kyslyak, L., Kovalenko B. (2023). Sociolinguistic dimensions of dialect space of Ukraine and Poland. *Forum for Linguistic Studies*, 5(1), 28-54. DOI: 10.18063/FLS. V5I1.1523
- Levko, O.** (2023). Framing the Russia-Ukraine War in the discourse of Ukrainian Church Leaders. *Logos*, (115), 67-78. DOI: 10.24101/logos.2023.30
- Levko, O.** (2023). Rendition of σῶφρων and σωφροσύνη in Ukrainian translations of the New Testament. *Zeitschrift fur Slawistik*, 68(3), 440-464. DOI: 10.1515/slsw-2023-0022
- Shovkovyi, V., **Lazer-Pankiv, O.**, Druzhchenko, T. (2023). APPLYING CASE STUDY METHODOLOGY FOR TEACHING PHILOLOGY STUDENTS READING ANCIENT GREEK TEXTS: THEORETICAL PRINCIPLES. *Boletim de Estudos Classicos*, (68), 107-132. DOI: 10.14195/2183-7260_68_7
- Lazer-Pankiv, O., & Korolova, N.** (2024). ERRORĀ IN LATIN INSCRIPTIONS ON RENAISSANCE WORKS OF FINE ART. *Sustainable Multilingualism*, 25(1), 125-164. DOI: 10.2478/sm-2024-0015

- Lazer-Pankiv, O. V., & Korolova, N. V.** (2024). PECULIARITIES OF THE USE OF ANCIENT QUOTATIONS IN THE PORTRAITURE OF THE RENAISSANCE ERA. *Filolog (Banja Luka)*, 15(29), 188-210. DOI: 10.21618/fil24291881
- Luchkanyn, S., Chakal, I., & Gnatchuk, O.** (2024). Ideologisation of the study of classical philology in sub-Soviet Ukraine in the 1920s and early 1950s compared to its absence in the study of Greek and Latin at the Chernivtsi University in the Romanian period (analysis of achievements and losses sub specie contemporaneitatis). *Dragoman*, 14(16), 148-170.
- Tolochko, O., Zhylin, M., Medynska, N., Grytsenko S. et al.** (2024). Psycholinguistic Analysis of Inversion as a Rhetorical Figure in Fiction. *Forum for Linguistic Studies*, 6(3), 484-496. DOI: 10.30564/fls.v6i3.6661
- Zvonska, L., & Turenko, V.** (2024). Diogenes Laertius, "Life and Thoughts of Famous Philosophers": strategy and principles of Ukrainian translation. *Sententiae*, 43(1), 117-129. DOI: 10.31649/sent43.01.117
- Kramar N., Ilchenko O. and Levko O.** (2024) A Comparative Linguistic Analysis of the 2014 and 2023 IPCC Synthesis Reports using Topic Modeling and Scattertext, 2024 IEEE 19th International Conference on Computer Science and Information Technologies (CSIT), Lviv, Ukraine, 2024. P. 1-5.

Монографії / Розділи в монографіях

- Гриценко, С. П.** (2017). *Динаміка лексики української мови XVI–XVII ст.: Монографія*. КММ.
- Кожушний, Олег, протоієрей.** (2017). *Святитель Григорій Богослов та його поезія*. Центр ДЗК.
- Левко, О. В.** (2017) Аксіологічні концепти ранньохристиянської та ранньовізантійської доби: лінгвокультурологічний вимір. *Концепти і концептосфери: динамічні виміри* (с. 31-73). Логос.
- Корольов, І. Р.** (2018). *Національна кооперативна комунікативна поведінка: від когніцій до дискурсу: [монографія]*. ВПЦ "Київський університет".
- Голубовська, І. О.** (2019). Лінгвоконцептологічні розвідки в Україні: стан і перспективи розвитку. *Wartości w językowo-kulturowym obrazie świata Słowian i ich sąsiadów, t. 6: Jedność w*

- różnorodności. Wokół słowiańskiej aksjofery* (с. 397-410). Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Golubovska, I. O.** (2019). Political Discourse as the Power Instrument: Lingual Explicit and Implicit Devices of the Mass Influence. *Modern Development Trends in Philology and Social Communication: Collective Monograph* (pp. 34-49). Liha-Pres.
- Myronova, V., Hrycenko, S., Korolova, N., Kosička, O., Koščij, O., Lastovec, M., Ščerbyna, R.** (2019) *Latin in the multilingual space of Ukraine in the 15th-18th centuries: monogr.* Jan Sojnek - Galium.
- Миронова, В., Гриценко, С., Корольова, Н., Косіцька, О., Кошій, О., Ластовець, М., Щербина, Р.** (2020). *Латинська мова у полілінгвістичному просторі України XVI-XVII ст.* ВПЦ "Київський університет".
- Савенко, А.** (2020). К. Кавафіс та поетика сумніву. *У пошуках гармонії мови. До 80-ліття від дня народження члена-кореспондента Національної академії наук України, доктора філологічних наук, професора Ніни Федорівни Клименко* (с. 72-80). Вид. дім Дмитра Бураго.
- Голубовська, І. О.** (2021). Термінологія української вищої освіти: лінгвокогнітивні та перекладацькі виміри. *Тенденції розвитку терміносистем сучасних європейських мов (кінець XX – початок XXI століття)* (с. 168-190). ЦНДВІМ.
- Левко, О. В.** (2021). Трактат Руфіна Аквілейського "Про Благословення Патріархів" у контексті традицій екзегези 49 глави книги Буття. *Альманах латинської патристики*. Видавничий відділ Української Православної Церкви.
- Левко, О. В.** (2021). Трактат свт. Амвросія Медіоланського "Про благо смерті" в історико-літературному контексті доби пізньої античності. *Альманах латинської патристики*. Видавничий відділ Української Православної Церкви.
- Левко, О. В.** (2021). Тлумачення Гая Марія Вікторіна на Послання апостола Павла до Галатів: Історико-богословський контекст. *Альманах латинської патристики*. Видавничий відділ Української Православної Церкви.
- Гриценко, С. П.** (2022). Військова культура українців крізь призму мовних інновацій XVI–XVII ст. *Мовна практика України в контексті сучасних соціогуманітарних викликів*.
- Левко, О. В.** (2022). Становлення релігійно-етичного лексикону української мови та його роль у формуванні сучасної

української аксіосфери. *Мовна практика України в контексті сучасних соціогуманітарних викликів*.

Корольова, Н. В. (2022). Термінологія грецько-латинського походження в багатомовних словниках тлумачно-перекладного типу (на матеріалі "Українсько-англійсько-литовсько-польсько-грецько-латинського словника лінгвістичної термінології"). *Мовна практика України в контексті сучасних соціогуманітарних викликів*.

Σαβένκο, Α. (2023). Η διακειμενικότητα στα μυθιστορήματα του Νίκου Καζαντζάκη ως μεταφραστικό πρόβλημα. *Νίκος Καζαντζάκης: Από την απεραντοσύνη του κόσμου στον περίβολο του έργου* (σ. 139-149). Εκδόσεις Σταματούλη.

Zvonska, L. (2023). The Work of Diogenes Laertius 'Lives and Thoughts of Eminent Philosophers' in the Space of Ancient Biography. *Heritage of European science*, Vol. 3. Karlsruhe, 2023. P. 30-39.

Chernova, M. Y., Spyska, L., **Zvonska, L.**, Postolenko, I., Fursenko, T. M. et al. (2024). *Heritage of European science: Education and pedagogy, Psychology and sociology, Philosophy, Philology, Art history and culture*. ScientificWorld-NetAkhatAV. <https://doi.org/10.30890/2709-2313.2024-27-05>

Zvonska, L. (2024). Peculiarities of the Greek Language of the Late Byzantine Period and in the Times of Turkish Rule. *Heritage of European science*, Vol. 5. Karlsruhe, 2024. P. 156–166.

Навчально-методичні праці, переклади

Левко О. Хрестоматія грецької патристики I-VIII ст. (оригінальні тексти з коментарями): навчальний посібник. Київ, Ріджи. 2015. 324 с.

Енциклопедичний словник класичних мов: навч. вид. **Звонська Л. Л., Корольова Н. В., Лазер-Паньків О. В.** та ін.; за ред. Л. Л. Звонської. Київ, 2015.

Звонська Л. Л. Грецька епіграфіка і палеографія: підручник. Київ, 2015.

Класичні мови і сучасне мовознавство: хрестоматія для студентів класиків / упоряд.: **Голубовська І. О., Шовковий В. М.** 2-ге вид., випр. Київ, 2015.

Лазер-Паньків О. ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ: Давньогрецькі прислів'я та приказки: словник-довідник. Київ, 2015.

- Руда Н. В.** Історія лінгвістичних учень: навчальний посібник. Київ, 2015.
- Вступ до мовознавства: підручник. **І. О. Голубовська, С. М. Лучканин, В. Ф. Чемес.** Київ, 2016.
- Енциклопедичний словник класичних мов: навч. вид. **Звонська Л. Л., Корольова Н. В., Лазер-Паньків О. В.** та ін. Київ, 2017.
- Звонська Л. Л.** Підручник грецької мови Нового Завіту. Київ, 2017.
- Кавафіс К. Вибране. / Передмова, примітки **А. Савенка.** Харків, 2017.
- Комплекс навчальних програм спеціалізації "Класична філологія у контексті європейської цивілізації", укладачі **І. О. Голубовська, В. М. Миронова, Н. В. Руда.** Київ, 2017.
- Письменна Ю. О., Корольов І. Р.** Вступ до мовознавства. Практикум: навч. посібник / За ред. І. О. Голубовської. Київ, 2017.
- Руда Н. В.** Загальне мовознавство: методичні вказівки. Київ, 2017.
- Тищенко О. О.** Актуальні проблеми грецького суспільства: тексти для читання з новогрецької мови. Навч. посіб. для студ. 3-4 курсів спец. "Новогрецька мова та література". Київ, 2017.
- Голубовська І. О., Лучканин С. М., Чемес В. Ф.** та ін. Основи мовознавства: підручник / за заг. ред. І. О. Голубовської. Київ, 2018.
- Кошій О. М., Лазер-Паньків О. В.** Давньогрецька мова в таблицях: Фонетика. Морфологія: Навч. посіб. Вид. 2-е, переробл. і допов. Київ, 2018.
- Левко О. В.** Трактат свт. Кипріяна Карфагенського "Про добродійність і милостиню": Вступ. стаття, пер. з лат. та прим. О. В. Левка. *Отці Церкви про багатство і бідність* / ред. М. Горяча (Витоки християнства, 4: Джерела, 2). Львів, 2018. С. 71-96.
- Левко О. В.** Трактат свт. Кипріяна Карфагенського "Про єдність Вселенської Церкви"/ Вступ. стаття, пер. з лат. та прим. О. В. Левка. *Труди Київської Духовної Академії.* 2018, (28). С. 126-155.
- Лефтерова О. М.** Методична розробка для читання латинських авторів з курсу "Латинська герменевтика" для студентів спеціальності "Мова та література (класичні мови – давньогрецька, латинська; західноєвропейська мова)". Київ, 2018.

- Поліщук А.** Риторика Давньої Греції: доарістотелівський період: Навч. посіб. Київ, 2018.
- Столярова А. А.** Фаховий переклад (новогрецька мова): навч. посіб. Київ, 2018.
- Українсько-латинсько-англійський словник. **Миронова В., Корольова Н.,** Ластовець М. Київ, 2018.
- Illustrated terminology to Medical Latin Course: textbook. **Михайлова О.Г., Руда Н.В., Левко О.В.** Київ, 2018.
- Гриценко С. П.** Термінологічна латина: Навч. посіб. Київ, 2019.
- Гриценко С.,** Наєнко Г., Суховій О. Ідеографічна стратифікація іншомовних переймань в українському лексиконі XVI–XVII ст.: Навч. посіб. Історія української мови: практикум з морфології. Київ, 2019.
- Срьоміна О. Ю.** Латинська мова: навч. посіб. для студ. гуманіт. спец. Київ, 2019.
- Звонська Л. Л.** Давньогрецька мова: Підручник. 3-тє вид. Київ, 2019.
- Корольова Н. В.** Viva latina: навч. посіб. з дисципліни "Жива латина" для студ. гуманіт. спец. Київ, 2019.
- Михайлова О. Г., Чемес В. Ф.** Медична та біологічна латина: Lingua Latina ad usum medicinae et biologiae observantium: Підручник. Київ, 2019.
- Михайлова О. Г.** Г. Ю. Цезарь. "Записки про галльську війну, книга перша". **Навч.-метод. посіб.,** вид. 2-е. Київ, 2019.
- Illustrated terminology to Medical Latin Course: textbook. 2-е вид., випр. і доповн. **Михайлова О. Г., Руда Н. В., Левко О. В.** Київ, 2019.
- Lazer-Pankiv O., Pysmenna Iu.** Latin Language and Medical Terminology: A Practice and Reference Book for Students / Латинська мова і медична термінологія: Навч. посіб. Kyiv, 2019.
- Ruda N. V.** Latin Language and Medical Terminology: work-book. Kyiv, 2019.
- Багатомовний тлумачний словник-довідник мовознавчої термінології (укр., рос., англ., фр., нім., іт., ісп. мови) / Укл. **І. О. Голубовська,** В. Я. Жалай, Н. Г. Кравченко та ін. Київ, 2020.
- Багатомовний юридичний словник-довідник / **І. О. Голубовська, Лазер-Паньків О. В., О. М. Лефтерова** та ін. 2-ге вид., стереотип. Київ, 2020.

- Галанакі Р. Життя Ізмаїла Ферика-паші. Шип у серце: роман/ пер. з грецької **А. О. Савенка**. Київ, 2020.
- Георгіу, А. Люба моя Лісистрато. Драми / Переклад з грецької **Андрія Савенка**. Київ, 2020.
- Кавафіс К : критика та паралельні переклади (збірник наукових статей вітчизняних та зарубіжних елліністів) / упор., наук. ред. **А.О. Савенко**. Київ, 2020.
- Класичні мови і сучасне мовознавство: Хрестоматія для студентів класиків / Упоряд. **І. О. Голубовська**, В. М. Шовковий. 2-ге вид., випр. Київ, 2020.
- Корольова Н., Миронова В., Коцкій О.** та ін. Українсько-давньогрецько-новогрецько-англійський словник. Київ, 2020.
- Левко О. В.** Тестові завдання з грецької герменевтики (історична та філософська проза). Київ, 2020.
- Лучканин С. М.** Дунайська латина: історико-лінгвістичні виміри. *Класичні мови і сучасне мовознавство: Хрестоматія для студентів класиків*. 2-ге вид., випр. Київ, 2020. С. 234-250.
- Лучканин С. М.** Історія класичної філології: навч. посіб. для магістр. і студ. відд. класичної філології. Вид. 2-е, переробл. і допов. Київ, 2020.
- Лучканин С.** Цитати, алюзії, ремінісценції із творів Шевченка в мовах світу: румунська мова. *Шевченкове слово в мовах світу: словник-довідник* / авт.-упоряд. Л.П. Гнатюк, Л.П. Дядечко. Київ, 2020. С. 513-515
- Миронова В. М., Яковенко Н.М.** Латинська мова (для істориків). Вид. 5-е, переробл. і допов. Київ, 2020.
- У ПОШУКАХ ГАРМОНІЇ МОВИ. До 80-ліття від дня народження члена-кореспондента Національної академії наук України, доктора філологічних наук, професора Ніни Федорівни Клименко / Упоряд. Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк, Ю. В. Романюк, **А. О. Савенко**. Київ, 2020.
- Mykhailova O., Levko O., Chemes V.** The Latin Language and Medical Terminology: Intensive Grammar Course for Students of Medical Specialties. Kyiv, 2020.
- Богословський термінологічно-правописний порадник для викладачів недільних шкіл і студентів духовних навчальних закладів / **О. Левко**, Ф. Волошин, В. Савельєв та ін. Київ, 2021.
- Гіркий край. Романи / Переклад з грецької **Андрія Савенка**. Київ, 2021.

- Гриценко С. П.** Юридична латина й основи римського права: Навч. посіб. Київ, 2021.
- Кожушний О. В.** Ранньохристиянська література: посіб. для студентів-гуманітаріїв. Київ, 2021.
- Лазер-Паньків О., Гриценко С.** Латинська мова та фахова термінологія: Навч. посіб. для студ. мед. спец. Київ, 2021.
- Левко О. В.** Анастасій (Яннулатос), архiep. Миссия по стопам Христа / пер. с англ. А. В. Левко. Киев, 2021.
- Левко О. В.** Гай Марий Викторин. Токлование на Послание апостола Павла к Галатам: Введение и комментарии А. В. Левко, пер. с лат. Г. О. Бахтиярова и А. В. Левко. *Альманах латинської патристики*. Київ, 2021. С. 155-232.
- Левко О. В.** Про блаженну діву Едігну: Діва з селища Пух [у землі] боїв / пер з лат. О. Левка. Ясинецька О. А. *Три покоління благовірності: Інгігерда Шведська, Анна Київська, Едігна Баварська (XI – поч. XII ст.)*. Дніпро, 2021.
- Левко О. В.** Руфин Аквилейский. О благословениях патриархов: Введение, пер. с лат. и комментарии А. В. Левко. *Альманах латинської патристики*. Київ, 2021. С. 13-60.
- Левко О. В.** Свт. Амвросій Медіоланський. Про благо смерті: Вступ і примітки О. В. Левка, переклад з лат. мови Н. А. Крамар і О. В. Левка. *Альманах латинської патристики*. Київ, 2021. С. 119-152.
- Лефтерова О. М.** Методичні рекомендації до курсу "Латинська герменевтика". VI пісня "Енеїди" Вергілія. Дисципліна "Латинська герменевтика" для студ. спец. "Мова та література (класичні мови – давньогрецька, латинська; західноєвропейська мова)". Київ, 2021.
- Лучканин С.** Чому? Переклади з румунської поезій Єлени Ліліани Попеску. *"DECE?", de Elena Liliana Popescu*, ediție multilingvă. București, 2021. P. 272-282.
- Мрія у хвилі: мала новогрецька проза кінця XIX - початку XX ст. Хрестоматія / пер. з новогр.; упор. А. **Савенко**. Львів, 2021.
- Савенко А. О.** Короткий новогрецько-український фразеологічний словник. Київ, 2021.
- Lazer-Pankiv O., Pysmenna I.** Latin for Medical Students: Teacher's Guide. Kyiv, 2021.
- Lazer-Pankiv O., Pysmenna I.** Latin for Medical Students: Exercise Book. Kyiv, 2021.

- Савенко А. О.** Александрос Пападіямандис. "Святий" новогрецької літератури. *Мрія у хвилі: мала новогрецька проза кінця XIX – початку XX ст.* / пер. з нового.; упорядн. А. Савенко. Львів, 2021. С. 96-103.
- Савенко А. О.** Георгіос Візінос. Дослідник несвідомого. *Мрія у хвилі: мала новогрецька проза кінця XIX – початку XX ст.* / пер. з нового.; упорядн. А. Савенко. Львів, 2021. С. 3-8.
- Звонська Л. Л.** Переклад розділу твору Діогена Лаертського "Про життя знаменитих філософів": Сократ. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика.* Київ, 2022. 2 (32). С. 101-107.
- Кожушний О. В.** Акафіст пророку Ілії (переклад з грецької) / Видавничий відділ Львівської єпархії УПЦ. Львів, 2022.
- Кожушний О. В.** Гімнографічний твір: "Молебний спів на благословення християнської родини". *Труди Київської Духовної Академії: наук. зб. КПБА*, (20).
- Лучканин С.** Вірш "Зірка" Міхая Емінеску в українських перекладах. *Вільне слово.* Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії. Січень 2022, № 1-2. С. 1, 12-13; Лютий 2022, № 3-4. С. 13; Березень 2022, № 5-6. С. 13.
- Малий українсько-литовський словник = Mažasis ukrainiečių-lietuvių kalbų žodynas / А. Грітенене, **С. Гриценко**, І. Корольов та ін. Вільнюс – Київ – Луцьк, 2022.
- Ніка О., Герасименко Н., **Гриценко С., Корольова Н., Левко О., Олешко Ю.** Українсько-англійський словник страхування сільськогосподарської продукції. Київ, 2022.
- Поліщук А. С.** Комунікативні технології античності: навч. посіб. Київ, 2022.
- Савенко А. О., Морозова Н. С.** Перекладацькі виклики "автобіографічного" роману Нікоса Казандзакіса. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика.* 1(31). Київ, 2022. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2022.31.23>
- Савенко А. О.** Переклад поеми Одиссеаса Елітиса "Пісня героїчна та скорботна по молодшому лейтенантові, що загинув у Албанії". *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство.*

- Фольклористика*. 2 (32). Київ, 2022. С. 108-111. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2022.32.21>
- Солому Е. Щоденник однієї зради. Роман. Пер. з грец. **А. Савенка**. Львів, 2022.
- Українсько-англійсько-литовсько-польсько-грецько-латинський словник лінгвістичної термінології: навч. посіб. / О. Ніка та ін. ; за ред. О. Ніки, **С. Гриценко**. Суми, 2022.
- Звонська Л. Л.** Порівняльна типологія класичних мов. Київ, 2023.
- Кожушний О. В.** Найдавніша грецька християнська гімнографія. Київ, 2023.
- Кожушний О. В.** Посібник з курсу "Ранньохристиянська література". Вид. 2-е, випр. і доповн. Київ, 2023.
- Лазер-Паньків О. В., Коцій О. М.** Давньогрецька мова в таблицях. Синтаксис простого речення. Київ, 2023.
- Левко О. В.** Словник української релігійної термінології. Київ, 2023.
- Поп Йоан-Аурел. Історія румунів / Переклад із румун. мови, передмова та примітки **Сергія Лучканина**. 2023. Режим доступу: https://dlib.kiev.ua/items/show/843?fbclid=IwAR0up593JqMkeRYr-Nas5Vi_FPOwJWthh-smcoXaeoQ3rxt6xFFyq38zsI8#c=0&m=0&s=0&cv=0
- Українсько-англійський словник медичного страхування / авт. кол.: О. Ніка, **С. Гриценко**, **Н. Корольова**, Ю. Олешко, Ю. Мазепова. Київ, 2023.
- Українсько-англійський термінологічний словник логістики і туризму / авт. кол.: О. Ніка, **С. Гриценко**, **Н. Корольова**, Ю. Олешко. Київ, 2023.
- Чемес В. Ф.** Методичні рекомендації з курсу "Вступ до мовознавства" (ОКР "бакалавр"). Навч.-метод. видання. 2024. Режим доступу: <https://philology.knu.ua/struktura-if/kafedry/kafedra-zahalnoho-movoznavstva/diyaln-kaf-zahaln-movozn-kl-filolo-neoel/>
- Pysmenna I., Lazer-Pankiv O.** The Latin Language: A Handbook for Students. Kyiv, 2023.
- Ruda N.** Latin Language and Medical terminology: work-book. Київ, 2023.
- Антологія грецького оповідання XXI століття / Упор., вступна стаття, коментарі **А. Савенко**. Київ, 2024.

Кожушний О. В. Преподобний Максим Сповідний та його "Тлумачення на Молитву Господню" (Вступна стаття та переклад з давньогрецької к. філол. н., кандидата богослов'я, доц., прот. Олега Кожушного).

Реалії античності: Навчальний посібник / **Миронова В., Корольова Н., Михайлова О., Лефтерова О.** Київ, 2024.

Чемес В. Ф. Методичні рекомендації до курсу "Вступ до мовознавства" для студентів ОР "бакалавр". Частина друга. Навч.-метод. видання. 2024. Режим доступу: <https://philology.knu.ua/struktura-if/kafedry/kafedra-zahalnoho-movoznavstva/diyaln-kaf-zahaln-movozn-kl-filolo-neoel/>

"Lietuvių–ukrainiečių kalbų žodyno" / Aurelija Gritėnienė, **Svitlana Hrycenko**, Ihoris Koroliovas. Електронний словник (informacinė sistema "E. Kalba"). Вільнюс-Київ, 2024.

Звонська Л. Л. Давньогрецька мова: Хрестоматія з коментарями. Київ, 2025.

Звонська Л. Л. Порівняльна типологія класичних мов: Підручник. Київ, 2025.

Левко О.В. Давньогрецька мова: Хрестоматія з коментарями. Навч. посіб. Київ, 2025.

ДИСЕРТАЦІЙНІ ДОСЛІДЖЕННЯ (2015-2025 рр.)

Бражук Ю. Б. (2015). *Натуроморфна метафора в медичній термінології (на матеріалі латинськомовних анатомічних термінів)* [Дис. канд. філол. наук зі спеціальності 10.02.14 – класичні мови. Окремі західноєвропейські мови].

Малунова Г. Д. (2015). *Концептуальний простір "Апології Сократа" Платона: лінгвокультурологічний аспект* [Дис. канд. філол. наук зі спеціальності 10.02.14 – класичні мови. Окремі західноєвропейські мови].

Пахолок З. О. (2015). *Категорія повторюваності: мовний та мовленнєвий виміри* [Дис. докт. філол. наук зі спеціальності 10.02.15 – загальне мовознавство].

Єрьоміна О. Ю. (2016). *Композиція у словотворі латинської мови: структурно-типологічний та семантичний аспекти* [Дис. канд. філол. наук зі спеціальності 10.02.14 – класичні мови. Окремі західноєвропейські мови].

- Ластовець М. Ю.** (2016). *Лінгвопоетика латинськомовних авторів ранньомодерної України кінця XVII–початку XVIII ст.* [Дис. канд. філол. наук зі спеціальності 10.02.14 – класичні мови. Окремі західноєвропейські мови].
- Лехніцька С. І.** (2016). *Явище синонімії у фармацевтичній номенклатурі грецько-латинського походження: ономазіолого-дериваційний аспект* [Дис. канд. філол. наук зі спеціальності 10.02.14 – класичні мови. Окремі західноєвропейські мови].
- Черненко Н. І.** (2016). *Вербалізація концепту ДОБРОЧЕСНІСТЬ у європейських лінгвокультурах (на матеріалі латинської, французької, англійської та української мов)* [Дис. канд. філол. наук зі спеціальності 10.02.15 – загальне мовознавство].
- Білошицька В. О.** (2017). *Комунікативна особистість як феномен політичної лінгвокультури (на матеріалі аналітичних статей українських, англійських та французьких масмедіа)* [Дис. канд. філол. наук зі спеціальності 10.02.15 – загальне мовознавство].
- Борбенчук І. М.** (2017). *Виразальні засоби латинської поетичної мови у творчості Катулла* [Дис. канд. філол. наук зі спеціальності 10.02.14 – класичні мови. Окремі західноєвропейські мови].
- Галамага О. В.** (2017). *Сакральний латинськомовний текст доби античності: генологічні, вербально-сугестивні та прагма-комунікативні виміри* [Дис. канд. філол. наук зі спеціальності 10.02.14 – класичні мови. Окремі західноєвропейські мови].
- Скрипник Ю. С.** (2017). *Вербалізація мегаконцепту ХВОРОБА в латинській мові* [Дис. канд. філол. наук зі спеціальності 10.02.14 – класичні мови. Окремі західноєвропейські мови].
- Гриценко С. П.** (2018). *Динаміка лексикону української мови XVI–XVII ст.* [Дис. докт. філол. наук зі спеціальності 10.02.01 – українська мова].
- Кожуховська Ю. В.** (2018). *Концепт ПОДОРОЖ у новогрецькій поезії XX ст.: лінгвокультурний та етнолінгвістичний аспекти* [Дис. канд. філол. наук зі спеціальності 10.02.14 – класичні мови. Окремі західноєвропейські мови].
- Корольов І. Р.** (2019). *Національна кооперативна комунікативна поведінка: лінгвокогнітивний і дискурсивний виміри* [Дис. докт. філол. наук зі спеціальності 10.02.15 – загальне мовознавство].

- Харитоновна Д. Д.** (2019). *Український політичний дискурс: когнітивно-семантичні та прагмакомунікативні виміри* [Дис. канд. філол. наук зі спеціальності 10.02.01 – українська мова].
- Черненко Г. А.** (2019). *Аксіологічні пропозиційні структури в українсько- та російськомовному мас-медійному дискурсі України* [Дис. докт. філол. наук зі спеціальності 10.02.01 – українська мова, 10.02.02 – російська мова].
- Давиденко Н. В.** (2021). *Соціально-правнича термінологія українського латинськомовного документа XVI-XVII ст.: становлення та функціонування* [Дис. канд. філол. наук зі спеціальності 10.02.14 – класичні мови. Окремі західно-європейські мови].
- Довбищенко Ф. В.** (2021). *Наративні стратегії давньогрецької історіографії (на матеріалі творів Ксенофонта та Геродіана)* [Дис. доктора філософії за спеціальністю 035 "Філологія" (03 – Гуманітарні науки)].
- Петрова С. М.** (2021). *Історіографічний дискурс Треченто: комунікативно-прагматичний аспект (на матеріалі збірників життєписів "De viris illustribus" Франческо Петрарки та "De mulieribus claris" Джованні Боккаччо)* [Дис. канд. філол. наук зі спеціальності 10.02.14 – класичні мови. Окремі західноєвропейські мови].
- Гао Цзінсі (Gao Jingsi)** (2025). *Стратегії дискурсивного конструювання образу української мови у ЗМІ (на матеріалах документального фільму "Соловей співає. Доки голос має" та його коментарів)*. [Дис. доктора філософії за спеціальністю 035 "Філологія" (03 – Гуманітарні науки)].

ВИПУСКНИКИ КАФЕДРИ

Борбенчук Ірина, канд. філол. наук, викладачка кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови факультету лінгвістики НТУУ "КПІ"

Давиденко Наталія, канд. філол. наук, викладачка кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови факультету лінгвістики НТУУ "КПІ"

Кожушний Олег, канд. філол. наук, доцент кафедри загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики

ННІ філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Корольова (Бойко) Наталія, канд. філол. наук, доцентка кафедри загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики ННІ філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Косіцька Ольга, канд. філол. наук, доцентка кафедри іноземних мов Національного транспортного університету

Кощій (Осауленко) Оксана, канд. філол. наук, доцентка кафедри загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики ННІ філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Крамар Наталія, доктор філософії з філології (PhD), старший науковий співробітник Центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України

Лазер-Паньків (Лазер) Олеся, канд. філол. наук, доцентка кафедри загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики ННІ філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Ластовець Марія, канд. філол. наук, доцентка кафедри методики викладання української та іноземних мов і літератур ННІ філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Левко Олександр, канд. філол. наук, доцент кафедри загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики ННІ філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Лехніцька Світлана, канд. філол. наук, доцентка кафедри мовної підготовки Національного медичного університету імені О. О. Богомольця

Малунова Ганна, канд. філол. наук, викладачка кафедри мовної підготовки Національного медичного університету імені О. О. Богомольця

Молькова Діана, докторка філософії з філології (PhD), асистентка кафедри класичних мов Вашингтонського університету м. Сіетл, США

Ніколаєнко Оксана, канд. філол. наук, доцентка кафедри мовної підготовки Національного медичного університету імені О. О. Богомольця

Остапенко Марія, докторка філософії з філології (PhD), молодший науковий співробітник відділу загального мовознавства Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Голова ради молодих учених Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України

Поліщук (Шадчина) Анна, канд. філол. наук, доцентка кафедри загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики ННІ філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Резнік Яна, докторка філософії з філології (PhD), асистентка кафедри класичної філології і філософії Університету Кіпру

Руда Наталя, канд. філол. наук, доцентка кафедри загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики ННІ філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Савенко Андрій, канд. філол. наук, доцент кафедри загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики ННІ філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Садовнича Олена, канд. філол. наук, старша викладачка кафедри мовної підготовки Національного медичного університету імені О. О. Богомольця

Скрипник Юлія, канд. філол. наук, доцентка кафедри іноземних мов Запорізького державного медичного університету

Федір Довбищенко, доктор філософії з філології (PhD), асистент кафедри романської філології ННІ філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Черненко Ніна, канд. філол. наук, доцентка кафедри мовної підготовки Національного медичного університету імені О. О. Богомольця

Шевченко Людмила, канд. філол. наук, доц., завідувачка кафедри мовної підготовки та гуманітарних дисциплін НУОЗ України імені П. Л. Шупика

Шовковий В'ячеслав, доктор пед. наук, професор, завідувач кафедри методики викладання української та іноземних мов і літератур ННІ філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Яцкевич Іван, канд. юрид. наук, доцент, завідувач кафедри приватного права, координатор (віцепредседател) з міжнародного розвитку НаУКМА

Частина випускників знайшла своє покликання у інших сферах гуманітарної діяльності: **Юрій Попченко** – автор перекладів Біблії українською мовою; **Ольга Зосім** – доктор мистецтвознавства, професор кафедри теорії, історії культури і музикознавства Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв; **Наталя Чибісова** – член Національної Спілки письменників України.

Докладніше про історію, діяльність і здобутки кафедри можна дізнатися за покликаннями:

ФІЛОЛОГІЯ ДОБИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ВІЗІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**ПРОГРАМА
Міжнародної наукової конференції**

**10 жовтня 2025 року
м. Київ, Україна**

Науковий комітет конференції

Голови:

Володимир БУГРОВ

Ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, професор

Григорій СЕМЕНЮК

Директор Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, професор

Організаційний комітет конференції

Олена РОМАНЕНКО

Заступник директора з науково-педагогічної роботи Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, професор

Світлана ГРИЦЕНКО

Завідувач кафедри загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики, професор

Леся ЗВОНСЬКА

Професор кафедри загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики, професор

Сергій ЛУЧКАНИН

Професор кафедри загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики, доцент

Олег КОЖУШНИЙ

Доцент кафедри загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики, доцент

Наталія КОРОЛЬОВА

Доцент кафедри загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики, доцент

Оксана КОЦІЙ

Доцент кафедри загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики, доцент

Олеся ЛАЗЕР-ПАНЬКІВ

Доцент кафедри загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики, доцент

Олександр ЛЕВКО

Доцент кафедри загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики, доцент

Ольга ЛЕФТЕРОВА

Доцент кафедри загального мовознавства, класичної філології
та неоелліністики, доцент

Валентина МИРОНОВА

Доцент кафедри загального мовознавства, класичної філології
та неоелліністики, доцент

Олена МИХАЙЛОВА

Доцент кафедри загального мовознавства, класичної філології
та неоелліністики, доцент

Анна ПОЛІЩУК

Доцент кафедри загального мовознавства, класичної філології
та неоелліністики, доцент

Наталя РУДА

Доцент кафедри загального мовознавства, класичної філології
та неоелліністики, доцент

Андрій САВЕНКО

Доцент кафедри загального мовознавства, класичної філології
та неоелліністики, доцент

Валерій ЧЕМЕС

Доцент кафедри загального мовознавства, класичної філології
та неоелліністики, доцент

Марія РАКИТЯНСЬКА

Старший лаборант кафедри загального мовознавства,
класичної філології та неоелліністики

Порядок роботи конференції

9.10-9.50 – реєстрація учасників конференції (Актова зала
Навчально-наукового інституту філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка)

10.00-11.30 – урочисте відкриття конференції (Актова зала
Навчально-наукового інституту філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка)

11.30-13.00 – пленарне засідання (Актова зала Навчально-
наукового інституту філології Київського національного
університету імені Тараса Шевченка)

13.00-13.30 – перерва

13.30-16.00 – секційні засідання (Актова зала, ауд. 50, 54, 63, 141)

16.30-17.00 – підсумки конференції

17.30-18.30 – екскурсії до музею "Свята Софія", до "Лінгвістичного музею імені професора Костянтина Тищенка" Київського національного університету імені Тараса Шевченка (на вибір учасників конференції)

Регламент конференції

Вітальне слово – 5-10 хв.

Виступ на пленарному засіданні – 15-20 хв.

Доповідь на секції – 10 хв.

Виступ під час дискусії – 3-5 хв.

ПРОГРАМА КОНФЕРЕНЦІЇ

9.10-9.50 РЕЄСТРАЦІЯ УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ

10.00-11.30 УРОЧИСТЕ ВІДКРИТТЯ КОНФЕРЕНЦІЇ
Актова зала ННІ філології

Модератори:

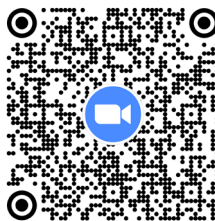
проф. Світлана ГРИЦЕНКО,
доц. Олеся ЛАЗЕР-ПАНЬКІВ

Платформа Zoom

<https://us04web.zoom.us/j/78746522802?pwd=FaIbvEkCeJ8LVEWMJENnvbNGQUMM5b.1>

Ідентифікатор конференції: 787 4652 2802

Код доступу: q3mHbU

Головуючий:

Григорій СЕМЕНЮК – директор Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, професор

Ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
професор

Володимир БУГРОВ

Надзвичайний і Повноважний Посол Румунії в Україні

Александр Віктор МІКУЛА

Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Молдова в
Україні

Валеріу КІВЕРЬ

Консул Посольства Греції в Україні

Ніколаос ПАТМАНІДІС

Уповноважена із захисту державної мови, професор
Олена ІВАНОВСЬКА

Професор кафедри литовської літератури Інституту
літературознавчих, культурологічних та перекладознавчих студій
(Вільнюс, Литовська Республіка)
Дайнора ПОЦЮТЄ-АБУКАВІЧЕНЄ

Завідувач кафедри класичної філології факультету іноземних мов
Львівського національного університету імені Івана Франка,
професор
Богдан ЧЕРНЮХ

Завідувач кафедри славістики Філософського факультету
Університету ім. Масарика, PhD (Брно, Чехія)
Петро КАЛИНА

Завідувач кафедри загального мовознавства і романо-германської
філології Харківського національного педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди, професор
Ярослава САЗОНОВА

Аспірант Єнського університету імені Фрідріха Шиллера (Єна,
Тюрингія, Федеративна Республіка Німеччина)
Костянтин РЯБЦЕВ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

11.30–13.00 Актова зала ННІ філології

Модератори:

проф. Світлана ГРИЦЕНКО,
доц. Олеся ЛАЗЕР-ПАНЬКІВ

Платформа Zoom

<https://us04web.zoom.us/j/78746522802?pwd=FaIbvEkCeJ8LVEWMJENnvbNGQUMM5b.1>

Ідентифікатор конференції: 787 4652 2802

Код доступу: q3mHbU

Головуючий:

Григорій СЕМЕНЮК – директор Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, професор

Леся ЗВОНСЬКА

Доктор філологічних наук, професор
Навчально-науковий інститут філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

Грамоти грецьких патріархів до Львівського ставропігійного братства: дослідження і переклад / Letters of Greek Patriarchs to the Lviv Stavropegial Brotherhood: Research and Translation

Ірина ГОЛУБОВСЬКА

Доктор філологічних наук, професор
Навчально-науковий інститут філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

Андрій Білецький і Костянтин Тищенко: спадкоємність лінгвістичних інтересів і спільність духовних орієнтирів / Andriy Biletsky and Kostyantyn Tyshchenko: Heredity of Linguistic Interests and Common Spiritual Guidelines

Сергій ЛУЧКАНИН

Доктор філологічних наук, професор

Навчально-науковий інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Станіслав Семчинський - фундатор румунської філології в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка / Stanislav Semchynsky - Founder of Romanian Philology at Taras Shevchenko National University of Kyiv

Віктор СТАВНЮК

Доктор історичних наук, професор

Історичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Дві реценції: "Енеїда" Публія Вергілія Марона та "Енеїда" Івана Котляревського / Two Reception: "Aeneid" by Publius Virgil Maron and "Aeneid" by Ivan Kotlyarevsky

Людмила ШЕВЧЕНКО

Кандидат філологічних наук, доцент

Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика

Інноваційні підходи до викладання латинської мови в сучасному освітньому просторі / Innovative Approaches for Latin Training in Contemporary Education

Секція 1
КЛАСИЧНА ФІЛОЛОГІЯ В СУЧАСНОМУ
ОСВІТНЬО-НАУКОВОМУ ПРОСТОРІ

Актова зала ННІ філології

Модератори:

доц. Валентина МИРОНОВА,

доц. Анна ПОЛЩУК

Платформа Google Meet

<https://meet.google.com/hnj-vzgx-yxo>

Олександр БОРОНЬ

Доктор філологічних наук, член-кореспондент НАН України
Інститут літератури імені Тараса Шевченка Національної
академії наук України

*Антична лектура у повісті Шевченка "Близнецы" як факт
його біографії / Antiquity scope of reading in Shevchenko's story "The
Twins" as a fact of his biography*

Богдан ЧЕРНЮХ

Доктор філологічних наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка

Наталія ЧЕРНЮХ

Вчитель української мови та літератури

Середня загальноосвітня школа № 9 м. Львова

*Експліцитна тривалість у латинській мові: ознаки та
параметри / Explicir Duration in Latin: Features and Parameters*

Olga LEFTEROVA

PhD in Philology, Associate Professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv

Alexander L. NITE

MA, PgDip Psych.

University of St. Andrews

*From Silence to Voice: Different Psychological Dimension of Dido
in Roman Poetry / Від мовчання до голосу: різні психологічні
виміри Дідони в римській поезії*

Євгенія ЧЕКАРЕВА

Доктор філологічних наук, доцент
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Ідеї Платона про мову і "внутрішня форма" слова О. Потебні /
Plato's Ideas about Language and the "Internal Form" by O. Potebnya

Соломія АНТОНЮК-КИРИЧЕНКО

Кандидат філологічних наук, доцент
Державне некомерційне підприємство "Львівський
національний медичний університет імені Данила Галицького"
Деривація дотикових прикметників у поетичному творі "Про
природу речей" Лукреція / Derivation of the Touch-Denoting
Adjectives in the Text "On the Nature of Things" by Lucretius

Marina PAPPA

Ionian University, Greece
The Myth of Medea in T. S. Moore / Міф про Медею в Т. С. Мура

Надія ЧЕРНЮХ-МАЦІЄВСЬКА

Викладач
Львівський національний медичний університет імені Данила
Галицького
Пропозиційно-фреймовий аналіз словотвірного гнізда
ключових лексем-репрезентантів субконцепту "ΑΣΘΕΝΕΙΑ" в
давньогрецькій мові / Propositional-Frame Analysis of the Word
Family Associated with 'ΑΣΘΕΝΕΙΑ' (Illness) in Ancient Greek

Наталія КОРОЛЬОВА

Кандидат філологічних наук, доцент

Валентина МИРОНОВА

Кандидат філологічних наук, доцент
Навчально-науковий інститут філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка
Семантика та мотивація готелонімів грецько-латинського
походження в міському просторі Києва та Вільнюса / Semantics
and Motivation of Greek-Latin Origin Hotel Names in the Urban
Space of Kyiv and Vilnius

Інеса ЧАКАЛ

Кандидат філологічних наук, доцент

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Семантичні та стилістичні функції зоонімів у художньому дискурсі Ахілла Тамія / Semantic and Stylistic Functions of Zoonymic Lexemes in the Literary Discourse of Achilles Tatius

Олена МИХАЙЛОВА

Кандидат філологічних наук, доцент

Навчально-науковий інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Латинськомовні написи на шевронах Збройних Сил України / Latin Inscriptions on Chevrons of the Armed Forces of Ukraine

Оксана СТАВНЮК

Кандидат історичних наук, історик II категорії

Історичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Класична проблематика у творчій спадщині Миколи Петрова / Classical Issues in the Creative Heritage of Mykola Petrov

Наталія ДАВИДЕНКО

Кандидат філологічних наук, доцент

Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика

Цифрові ресурси для викладання та вивчення класичних мов: аналіз та перспективи / Digital Tools for Classical Languages Teaching and Learning: Review and Future Prospects

Наталія КОРОЛЬОВА

Кандидат філологічних наук, доцент

Олеся ЛАЗЕР-ПАНЬКІВ

Кандидат філологічних наук, доцент

Навчально-науковий інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Античний код у "Сімпсонах": ремінісценції та алюзії в епізоді "Я, Карамбій" / Ancient Code in the Simpsons: Reminiscences and Allusions in the Episode "I, Carumbus"

Анна ПОЛІЩУК

Кандидат філологічних наук, доцент
Навчально-науковий інститут філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

*Ціннісна система ввічливості в теорії Арістотеля / The Value
Framework of Politeness in Aristotle's Theory*

Дана РАДВАН

Кандидат філологічних наук, доцент
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
*Варяги Києва: формування християнських канонів / The
Varangians of Kyiv: Establishment of Christian Canons*

Marek WECOWSKI

Department of Ancient History, University of Warsaw
*Homer of our Wars, from Waterloo to the Snake Island / Гомер
наших воєн, від Ватерлоо до Зміїного острова*

Оксана КОЦІЙ

Кандидат філологічних наук, доцент
Навчально-науковий інститут філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка
*Ut pictura poesis: візуальні екфрази у "Метаморфозах" Овідія
/ Ut Pictura Poesis: Visual Ecphrases in Ovid's "Metamorphoses"*

Олександр ЛЕВКО

Кандидат філологічних наук, доцент
Навчально-науковий інститут філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка
*"Проблема Сократа" в давньогрецькій літературі:
літературний образ vs історична постать / The Socratic Problem
in Ancient Greek Literature: Literary Image vs Historical Figure*

Наталя РУДА

Кандидат філологічних наук, доцент
Навчально-науковий інститут філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка
*Особливості організації словникового матеріалу в "De
verborum significatione" / Peculiarities of the Vocabulary Content
Organisation in "De verborum significatione"*

Олена САДОВНИЧА

Кандидат філологічних наук, старший викладач

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

Криміналістичне прочитання tabellae defixionum / Forensic Interpretation of tabellae defixionum

Федір ДОВБИЩЕНКО

Доктор філософії, асистент

Навчально-науковий інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Наративна структура античної трагедії в античній історіографії та новелах Гі де Монассана / The Narrative Structure of the Ancient Tragedy in Ancient Historiography and Guy de Maupassant's Novellas

Оксана ХАРИК

Викладач

Державний торговельно-економічний університет

Епонімічна складова медичної термінології: від античності до сьогодення / Eponymous Component of Medical Terminology: from Antiquity to the Present

Kostiantyn RIABTSEV

Research Associate at the DFG-funded Research Training Group 2792 "Autonomy of Heteronomous Texts in Antiquity and the Middle Ages" in the Faculty of Philosophy

Friedrich Schiller University of Jena

Plato's "Timaeus" in the Reformation Context / "Тімей" Платона в контексті Реформації

Павло БЄЛЬСЬКИЙ

Аспірант

Навчально-науковий інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Комп'ютерний набір давньогрецького тексту: проблеми та перспективи / Computer Typesetting of Ancient Greek Texts: Challenges and Perspectives

Діана БІЛОУСОВА

Магістрантка

Валентина МИРОНОВА

Кандидат філологічних наук, доцент

Навчально-науковий інститут філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

*Еволюція класичних літературних жанрів в Україні кінця XVI
– початку XVIII століття / The evolution of classical literary
genres in Ukraine during the late 16th - early 18th centuries*

Секція 2

НЕОЕЛЛІНІСТИКА В КООРДИНАТАХ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Ауд. 50

Модератори:

доц. Андрій САВЕНКО,

асп. Наталія НОВІНСЬКА

Платформа Zoom

<https://us04web.zoom.us/j/3639981281?pwd=S3ZGUFY5ZEFPWEVhSWwva1grdElVZz09>

Nikos PATMANIDIS

Consul, Embassy of Greece in Kyiv

*From Verse to Prose: "Vardia" as the Key to Nikos Kavvadias's
Poetic World / Від віршів до прози: "Вардія" як ключ до поетичного
світу Нікоса Каввадіаса*

Оксана СНИГОВСЬКА

Кандидат філологічних наук, доцент

Андрій МАЛАХІТІ

Старший викладач

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

*Культурні коди та бінарні опозиції в новогрецькій мові: мовна
об'єктивація дійсності у професійній підготовці фахівців /
Cultural Codes and Binary Oppositions in Modern Greek: Linguistic
Objectification of Reality in the Professional Training of Specialists*

Андрій САВЕНКО

Кандидат філологічних наук, доцент

Навчально-науковий інститут філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

*Тема війни в поезії О. Елітиса та М. Кривцова / The War Theme
in the Poetry of O. Elitis and M. Kryvtsov*

Світлана ПЕРЕПЛЬОТЧИКОВА

Кандидат філологічних наук, доцент

Навчально-науковий інститут філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

*Образ Пандори в однойменних романах Христоса Хоменідиса
та Сьюзан Стоукс-Чепмен у порівняльному аспекті / The Image
of Pandora in the Novels of the Same Name by Christos Homenidis
and Susan Stokes-Chapman in a Comparative Aspect*

Альона ПАЛАШ

Доктор філософії, молодший науковий співробітник

Інститут української мови НАН України

*Неоеллінізм як естетична програма українських неокласиків /
Neo-Hellenism as an Aesthetic Program of Ukrainian Neo-Classicists*

Юлія ЛАБЕЦЬКА

Кандидат філологічних наук, доцент

Маріупольський державний університет

*Румейська мова: можливості та виклики потенційної
ревіталізації / Rumeika: Prospects and Challenges of Potential
Revitalization*

Анна СТОЛЯРОВА

Кандидат філологічних наук, доцент

Навчально-науковий інститут філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

*Природоохоронна тематика у сучасних грецьких онлайн-медіа:
лінгвістичний аспект / Environmental Issues in Contemporary
Greek Online Media: a Linguistic Perspective*

Anastasiya CHEREDA

MA in Modern Greek Studies, Free University of Berlin

Collectivization and Holodomor in the Greek Villages of the Azov Region / Колективізація та голодомор у грецьких селах Азовського регіону

Наталія НОВІНСЬКА

Магістр філології

Навчально-науковий інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Мовна гра як механізм словотворення (на матеріалі творів сучасних грецьких дитячих поетів) / The Language Game as a Mechanism of Word Formation (based on the Works of Contemporary Greek Children's Poets)

Дмитро ГАФУРОВ

Студент

Маріупольський державний університет

Потенціал використання CHATGPT у вивченні новогрецької мови україномовними студентами / CHATGPT's Potential for Teaching Modern Greek to Ukrainian-speaking Students

Марія АСЛАНІДУ

Студентка

Навчально-науковий інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Грецький фанфікшн: пролегомени до теми / The Greek fan fiction: prolegomena to the topic

Уляна КАРЦЕЛЮБА

Студентка

Маріупольський державний університет

Порівняльний аналіз фонетичних особливостей малоянисольського діалекту румейської мови та південно-східних діалектів новогрецької / Comparative Analysis of the Phonetic Features of the Maloyanisol Dialect of the Rumeian Language and the South-Eastern Dialects of Modern Greek

Дарина НЕВМЕРЖИЦЬКА

Магістрантка

Навчально-науковий інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

*Брехня як метатеатральна техніка у драмі А. Георгіу /
Alsehood as a Metatheatrical Device in the Drama of A. Georgiou*

Інна СМАРОВОЗ

Магістрантка

Навчально-науковий інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

*Фрагментація як стратегія постдраматичного театру
(на матеріалі п'єси "Insensu" Д. Димітріадіса) / Fragmentation
as a Strategy of Postdramatic Theatre (based on the Play "Insensu"
by D. Dimitriadis)*

Секція 3

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ В СУЧАСНІЙ ДИДАКТИЦІ ТА ГУМАНІТАРИСТИЦІ

Ауд. 141

Модератори:

доц. Олег КОЖУШНИЙ, доц. Оксана КОЩІЙ

Платформа Zoom

[https://us04web.zoom.us/j/72028445419?pwd=](https://us04web.zoom.us/j/72028445419?pwd=3pSgDRg4HMkOfnAy9lGWg0ayCHTFBr.1)

[3pSgDRg4HMkOfnAy9lGWg0ayCHTFBr.1](https://us04web.zoom.us/j/72028445419?pwd=3pSgDRg4HMkOfnAy9lGWg0ayCHTFBr.1)

Ідентифікатор конференції: 720 2844 5419

Код доступу: p05u8m

Світлана ГРИЦЕНКО

Доктор філологічних наук, професор

Навчально-науковий інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

*"Цифрова революція" у сучасній гуманітаристиці / "Digital
Revolution" in Modern Humanities*

Роксолана НАЗАРЧУК

Кандидат філологічних наук, доцент

Софія ЛИСЯК

Магістр

Інститут комп'ютерних наук та інформаційних технологій
Національного університету "Львівська політехніка"

*Паралельний корпус текстів як інструмент дослідження
перекладацьких трансформацій / Parallel Text Corpus as a Tool for
Studying Translation Transformations*

Ірина БОРБЕНЧУК

Кандидат філологічних наук, доцент

Національний технічний університет України "Київський
політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

*"Odi et amo" Катюлла в англійських перекладах / "Odi et amo"
by Catullus in English Translations*

Jacek POKRZYWNICKI

PhD, Lecturer

Institute of Classical and Slavonic Studies, University of Gdańsk
*Johann Georg Trendelenburg's Reforms and Challenges in
Teaching Classical Languages in Danzig at the Turn of the Eighteenth
Century / Реформи та виклики Йоганна Георга Тренделенбурга у
викладанні класичних мов у Данцигу на рубежі XVIII століття*

Наталія БАГНЮК

Кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник

Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України

*Навчальний курс "Історія української мови" у цифрову еру /
Educational course "History of the Ukrainian Language" in the digital age*

Марія ЛАСТОВЕЦЬ

Кандидат філологічних наук, доцент

Навчально-науковий інститут філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

*Поховальна промова "Laus Ducis Rossiaci Chmielnicii in funere":
переклад і історико-лінгвістичний коментар / Funeral Oration*

"Laus Ducis Rossiaci Chmielnicii in Funere": Translation, Historical and Linguistic Commentary

Олег КОЖУШНИЙ

Кандидат філологічних наук, доцент

Навчально-науковий інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Лінгвістичні схолії до українськомовного перекладу 6-8 псалмів / Linguistic Scholia to the Ukrainian Translation of the 6th-8th Psalms

Кирил МОСКАЛЕНКО

Аспірант

Навчально-науковий інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Актуальні питання перекладу арабською текстів міжнародних угод / Current Issues of Translation of International Agreements into Arabic

В'ячеслав ШОВКОВИЙ

Доктор педагогічних наук, професор

Навчально-науковий інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Класичні мови як складник професійної підготовки учителів української мови та літератури, англійської мови / Classical Languages as a Component of the Professional Training of Teachers of Ukrainian Language and Literature, and English Language

Яна ОКОПНА

Кандидат педагогічних наук, доцент

Факультет права, гуманітарних і соціальних наук Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля; Institut für Fremdsprachen (Herrenberg und Pforzheim)

Контрасти мовного сприйняття і перекладознавчі виклики у тримовному аналізі: німецька, англійська та українська / Language Perception Contrasts and Translation Studies Challenges in Trilingual Context: German, English, and Ukrainian

Ірина ГРИЩЕНКО

Доктор педагогічних наук, доцент

Навчально-науковий центр "Інститут біології та медицини"
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

*Навчальна література для мовної підготовки майбутніх медиків
/ Educational Literature for Language Training of Future Doctors*

Володимир ПІДВОЙНИЙ

Кандидат філологічних наук, доцент

Навчально-науковий інститут філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

*Специфіка розвитку та перспективи тюркологічного
ландшафту в Україні / Specifics of Development and Prospects of
the Turkological Landscape in Ukraine*

Diana KIBAK

PhD, Assistant Professor

Department of Romanian and Classical Philology, Yurii
Fedkovych National University of Chernivtsi

*The Role of Teaching Practice in Formation of Professional
Training of Teachers / Роль педагогічної практики у формуванні
професійної підготовки вчителів*

Владислав ПІДВОЙНИЙ

Магістр філології

Навчально-науковий інститут філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

*Сучасні цифрові інструменти дидактики / The Modern Digital
Tools for Teaching*

Секція 4
ТРАДИЦІЙНІ ТА НОВІТНІ АСПЕКТИ
ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Підсекція 1

Ауд. 63

Модератори:

доц. Олександр ЛЕВКО,
доц. Наталія КОРОЛЬОВА

Платформа Zoom

<https://us04web.zoom.us/j/6134513626?pwd=cTcvSWt1eHY3TG5tM29HcTRsWDVMZz09>

Aurelija GRITĖNIENĖ

PhD, Senior Researcher

Center of the Standard Language, Institute of the Lithuanian Language

The Project "Transformation of Linguistic Heritage and Creation of Lithuanian Language Spatial Data Resources": Digital Tools and Innovations in Lithuanian Language Preservation / Проект "Трансформація мовної спадщини та створення просторових даних литовської мови": цифрові інструменти та інновації у збереженні литовської мови

Флорій БАЦЕВИЧ

Доктор філологічних наук, професор

Львівський національний університет імені Івана Франка

Лінгвонаратологія: аспекти єдності філологічного знання / Linguonarratology: Aspects of the Unity of Philological Knowledge

Оксана ПРОСЯНИК

Доктор філологічних наук, професор

Харківський національний економічний університет імені
Семена Кузнеця

Ревізія спадщини Ф. де Соссюра: за межами "Курсу загальної лінгвістики" / A Revision of F. de Saussure's Legacy: Beyond the Course in General Linguistics

Марина НАВАЛЬНА

Доктор філологічних наук, професор

Національний університет біоресурсів і природокористування
України

*Актуалізація військових графоварваризмів в українських медіа
/ Actualisation of Military Graphobarbarisms in Ukrainian Media*

Agnė ALEKSAITĖ

PhD, Researcher

Center of the Standard Language, Institute of the Lithuanian
Language

*How Do New Meanings of Words Emerge in the Lithuanian
Language? The Case of The Database of Lithuanian Neologisms / Як
виникають нові значення слів у литовській мові? На прикладі
Бази Даних Литовських Неологізмів*

Ірина ДУДКО

Кандидатка філологічних наук, доцентка

Український державний університет імені Михайла
Драгоманова

Олена НОВІКОВА

Кандидатка філологічних наук, доцентка

Мюнхенський університет Людвіга-Максиміліана

*Неолексика воєнного періоду 2022–2025 в українському
публіцистичному дискурсі / Neologisms of the 2022–2025 Wartime
Period in Ukrainian Publicist Discourse*

Тетяна ЄЩЕНКО

Докторка філологічних наук, професорка

Державне некомерційне підприємство "Львівський
національний медичний університет імені Данила Галицького"

*Інклюзивна лінгвістика в медицині: прикладний аспект /
Inclusive Linguistics in Medicine: an Applied Aspect*

Наталія ДАРЧУК

Доктор філологічних наук, професор
Навчально-науковий інститут філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

*Визначення міри подібності коротких текстів за метрикою
евклідової відстані / Determining the Degree of Similarity of Short
Texts Using the Euclidian Distance Metric*

Olha ILCHENKO

Doctor of Philological Sciences, Professor
Center for Scientific Research and Teaching of Foreign Languages
of the National Academy of Sciences of Ukraine

*Rhetorical Analysis of Claude Shannon's "The Bandwagon" as a
Hybrid "gatekeeper" Genre: a Case Study / Риторичний аналіз
гібридного жанру "страж" на прикладі наукової праці Клода
Шеннона "Ефект присвоєння до більшості"*

Ярослава САЗОНОВА

Доктор філологічних наук, професор
Харківський національний педагогічний університет
ім. Г. С. Сковороди

*Психологічний феномен хибного поєднання як стратегія
дискурсу жахів / Psychological Phenomenon of "Faulty Connection"
as a Strategy of Horror Discourse*

Галина СЮТА

Доктор філологічних наук, професор
Інститут української мови НАН України
*Мова агресії (ворожнечі) – мова опору (спротиву):
лінгвоментальна перебудова кореляції в умовах війни / Hate
Speech – Language of Resistance: Linguomental Rebuilding of
Correlation in Times of War*

Олена МАТЕРИНСЬКА

Доктор філологічних наук, професор
Навчально-науковий інститут філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

*Відбиття цивілізаційного зсуву в сучасних мас-медіа /
Reflection of the Civilizational Shift in Contemporary Mass Media*

Ольга ВАЛІГУРА

Доктор філологічних наук, професор

Київський національний лінгвістичний університет

*Вимовний акцент як маркер етнічної належності мовця /
Pronunciation Accent as a Marker of the Speaker's Ethnic Identity*

Оксана НІКА

Доктор філологічних наук, професор

Навчально-науковий інститут філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

*Розпізнавання українських текстів XVI–XVII ст. за
допомогою штучного інтелекту / AI Recognition of Ukrainian
Texts of the 16th and 17th Centuries*

Nataliia STEFANOVA

Doctor of Philological Sciences, Professor

Kyiv National Linguistic University

Alla ISHCHUK

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor

Dragomanov Ukrainian State University

*Axiocconceptosphere and Noosphere: Truth, Good, and Beauty in
British and Ukrainian Linguocultures / Аксиоконцептосфера та
ноосфера: категорії істини, добра і краси в британській та
українській лінгвокультурних традиціях*

Наталія ІСАЄВА

Доктор філологічних наук, професор

Навчально-науковий інститут філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

*Наративні стратегії китайських мас-медіа у висвітленні
російсько-української війни / Chinese Mass Media Narrative
Strategies about the Russia-Ukraine War*

Юлія ДЕМ'ЯНЧУК

Кандидат економічних наук, доцент

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

*Дипломатичний вимір мови війни: міжнародна політика у
світлі макролінгвополітичної синергетики / Diplomatic Dimension*

of War Language: International Politics in the Light of Macro-Linguopolitical Synergetics

Оксана ЗУБАНЬ

Кандидат філологічних наук, доцент

Навчально-науковий інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Метод графічного моделювання кластерного аналізу в атрибуції коротких українськомовних медійних текстів / Method of Graphical Modeling of Cluster Analysis in the Attribution of Short Ukrainian-Language Media Texts

Nataliya KRAMAR

PhD in Philology, senior lecturer

Research and Educational Center of Foreign Languages, National Academy of Sciences of Ukraine

Tracing Lexical Innovation: the Role of Corpora in Neology Studies / Відстеження лексичних інновацій: роль корпусів у дослідженні неологізмів

Наталія ДЕМ'ЯНЕНКО

Кандидат філологічних наук, доцент

Навчально-науковий інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Фразеологізми з етнокультурним компонентом у польській та українській мовах: між традицією та інновацією / Phraseologisms with an Ethnocultural Component in Polish and Ukrainian Languages: between Tradition and Innovation

Олександр СТРОКАЛЬ

Кандидат філологічних наук, асистент

Навчально-науковий інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Нульсуфіксальні деривати в поезії О. Довгого, В. Коломійця та П. Мовчана / Zero-Suffix Words in Poetry of O. Dovhyi, V. Kolomiiets and P. Movchan

Валентина РОБЕЙКО

Викладач

Навчально-науковий інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Поліпараметрична стилеметрична модель в атрибуції коротких українськомовних текстів / A Multi-Parametric Stylometric Model for the Attribution of Short Ukrainian-Language Texts

Анна ЗБІНСЬКА

Аспірант

Навчально-науковий інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Комунікативні параметри бізнесу у стилістиці сучасних масмедіа / Communicative Parameters of Business in the Stylistics of Modern Mass Media

Підсекція 2

Ауд. 54

Модератори:

доц. Наталя РУДА, доц. Ольга ЛЕФТЕРОВА

Платформа Zoom

<https://us04web.zoom.us/j/4123570821?pwd=V2FuYTNYdHRzcE9HTnR1ckhoZWdsUT09>

Ідентифікатор конференції: 412 357 0821

Код доступу: 49SgC7

Ігор КОРОЛЬОВ

Доктор філологічних наук, професор

Навчально-науковий інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Лінгвістичний ракурс загальної семантики Альфреда Коржибського / The Linguistic Perspective of Alfred Korzybski's General Semantics

Володимир ТРУБ

Старший науковий співробітник

Інститут української мови НАН України

*Проблеми семантичної інтерпретації різних вживань
темпоральних часток ще та вже / The Problems of Semantic
Interpretation of Different Usages of Temporal Particles ще and вже*

Людмила ДЯДЕЧКО

Доктор філологічних наук, професор

Ксенія СОЛОВЙОВА

Магістрантка

Навчально-науковий інститут філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

*Ептоніми як об'єкт світової лексикографії / Eponyms as an
object of world lexicography*

Ірина ВАКУЛИК

Кандидат філологічних наук, доцент

Олена БАЛАЛАСВА

Кандидат педагогічних наук, доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування
України

*Сучасна термінологія між традицією та інновацією:
когнітивний і соціокультурний аспекти / Modern Terminology
Between Tradition and Innovation: Cognitive and Socio-Cultural
Aspects*

Олеся НАУМОВСЬКА

Доктор філологічних наук, професор

Навчально-науковий інститут філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

*"Піонерські" структуралістичні студії у слов'янському
казкознавстві Романа Волкова / "Pioneering" Structuralist Studies
in Roman Volkov's Slavic Fairy Tale Research*

Наталія МЕДИНСЬКА

Доктор філологічних наук, професор

Приватний вищий навчальний заклад "Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука"

Функційно-семантичні особливості прислівників способу дії в сучасній українській мові / Functional-Semantical Features of Adverbs of Action in Modern Ukrainian Language

Валерій ЧЕМЕС

Кандидат філологічних наук, доцент

Навчально-науковий інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Актуалізація концепту МОБА (за матеріалами студентських есеїв) / Actualization of the Concept of LANGUAGE (based on Student Essays)

Тетяна ЯСТРЕМСЬКА

Доктор філологічних наук, старший науковий співробітник

Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України

Мікрокосм і макрокосм: людина в діалектній картині світу українців (концепти ВЕРХ / НИЗ) / Microcosm and Macrocosm: Human in the Dialect Picture of the World of Ukrainians (Concepts TOP / BOTTOM)

Марія ОСТАПЕНКО

Кандидат філологічних наук, молодший науковий співробітник

Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України

Епоніми у найменуваннях нововідкритих видів (за матеріалами Т. Л. Erwin, 2002) / Eponyms in the Naming of Newly Discovered Species (based on T. L. Erwin, 2002)

Анатолій БЕЗПАЛЕНКО

Доктор філологічних наук, професор
Навчально-науковий інститут філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

*Критерій науковості. Щодо оцінки якості публікацій / The
Criterion of Science. The Assessment of Publication Quality*

Любов ПРОЦАК

Старший викладач

Львівський національний університет імені Івана Франка

*Маніпулятивні стратегії в художньому дискурсі (тексті)
Івана Франка / Strategy of Manipulation in Fictional Discourse (Text
of Ivan Franko)*

Олександр БОГОМОЛЕЦЬ-БАРАШ

Доктор філософії, молодший науковий співробітник

Інститут української мови НАН України

*Міфони́ми та давньогрецькі антропоніми в українській мові
кінця XVI – першої половини XVII ст. як відображення духовної
спадщини Європи / Mythonyms and Ancient Greek Anthronyms in
the Ukrainian Language of the late 16th – first half of the 17th
Centuries as a Reflection of the European Spiritual Heritage*

Дмитро СИЗОНОВ

Доктор філологічних наук, доцент

Навчально-науковий інститут філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

*Медіадискурс та синергія сучасного філологічного знання:
інноваційні підходи / Media Discourse and Synergy of Modern
Philological Knowledge: Innovative Approaches*

Олександр СТАСЮК

Кандидат філологічних наук, доцент

Навчально-науковий інститут філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

*Відтворення українських топонімів у шведських медіа /
Transcription of Ukrainian Toponyms in Swedish Media*

Дмитро ДЕРГАЧ

Кандидат філологічних наук, доцент

Навчально-науковий інститут філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

*Інноваційні дослідницькі локуси медійної жанрології /
Innovative research issues of media genre theory*

Тарас ЛАЗЕР

Кандидат філологічних наук, доцент

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

*Проросійська пропаганда в італійському медіапросторі /
Pro-Russian Propaganda in the Italian Media Space*

Анна ФЕДОРОВА

Аспірантка

Український державний університет імені Михайла
Драгоманова

*Український політичний дискурс у заголовках: функційний
аспект / Ukrainian Political Discourse in Headlines: Functional Aspect*

Максим КРИВОНІС

Аспірант

Харківський національний університет імені Г. С. Сковороди

*Мультимодальний аналіз як методологія дослідження
мистецького дискурсу / Multimodal Analysis as a Methodology for
Investigating Artistic Discourse*

Світлана ЛЕХНІЦЬКА

Кандидат філологічних наук, доцент

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця

*Агоністичний світогляд у творчості Юрія Шаніна / The
Agonistic Worldview in the Academic Works of Yurii Shanin*

Людмила РЯБЕЦЬ

Кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник

Інститут української мови НАН України

*Наукова спадщина професора І. Г. Матвіяса (до 100-річчя від
дня народження) / The Scientific Heritage of Professor I.G.Matvijas
(to the 100th Anniversary of His Birth)*

Маркіян ДОМБРОВСЬКИЙ

Кандидат філологічних наук, доцент

Львівський національний університет імені Івана Франка

Біографія Михайла Посацького у світлі мережевого підходу /

Mykhailo Posatskyi: A Biographical Study from a Network Perspective

Секція 5

РУМУНСЬКА ФІЛОЛОГІЯ: ЗДОБУТКИ Й ПЕРСПЕКТИВИ ПОСТУПУ

Ауд. 49

Модератор: доц. Сергій ЛУЧКАНИН

Платформа Zoom

[https://us04web.zoom.us/j/78127292250?pwd=](https://us04web.zoom.us/j/78127292250?pwd=xtSeAfAUdY63tAQJDW0727yZhAwGK3.1)

[xtSeAfAUdY63tAQJDW0727yZhAwGK3.1](https://us04web.zoom.us/j/78127292250?pwd=xtSeAfAUdY63tAQJDW0727yZhAwGK3.1)

Ідентифікатор конференції: 781 2729 2250

Код доступу: 8dVJFW

Ioan HERBIL

Conf. univ. dr., directorul

Departamentului de limbi și literaturi slave din cadrul Facultății de Litere a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca

Toponime care atestă prezența ucrainenilor în nordul României cu mult înaintea secolului al XIII-lea / Топоніми, що засвідчують присутність українців на півночі Румунії задовго до XIII-го століття

Angela PETRAȘ

Academia Națională Serviciului de Grăniceri de Stat al Ucrainei
"Bohdan Hmelnițkâi"

Sufletul ucrainenilor în rânduri sincere / Душа українців у щирих рядках

Felicia VRÂNCEANU

Lector univ.dr., Catedra de Filologie Română și Clasică

Naționale "Iurii Fedkovici" din Cernăuți

*Limba română vorbită în Ucraina: dinamica normelor lingvistice
și principii ale cultivării limbii / Румунська розмовна мова в Україні:
динаміка мовних норм та принципи культури мовлення*

Mihaela HERBIL

Lector universitar dr. la Facultatea de Litere

Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca

Armonia expresiei lirice / Гармонія ліричного вираження

Cristina SILAGHI

Lector universitar dr. la Facultatea de Litere

La Facultatea de Litere, Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca

*Categorii de lexeme într-un grai ucrainean din România (pe
materialul graiului ucrainean din localitatea Ruscova, județul
Maramureș) / Категорії лексем в українському говорі Румунії (на
матеріалі українського говору села Руськова, Марамуреський повіт)*

Judit BARTALIS-BÁN

Lect. Dr.

Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

*Tragedia omului de Imre Madách. O traducere de excepție în
Limba Română de Octavian Goga / Трагедія людини Імре Мадача в
перекладі румунською мовою Октавіана Гоги*

Diana TETEAN

Lect. Dr.

La Facultatea de Litere, Universitatea "Babeș-Bolyai" Cluj-Napoca

*Câteva elemente ale intertextualității în creația lui Taras Șevcenko /
Вибрані елементи інтертекстуральності у творах Тараса Шевченка*

Cristinia PALADIAN

Dr., conf. univ. la catedra de filologie română și clasică

Naționale "Iurii Fedkovici" din Cernăuți

*Semantica metrului în volumul "Dreptul la timp" de Nichita Stănescu
/ Семантика метра у збірці "Право на час" Нікіти Стенеску*

Aliona BIVOLARU

Lector universitar dr.

La Facultatea de Limbi și Literaturi Straine a Universității din București

Impactul traducerilor din limba ucraineană în limba română: între solidaritate și diplomație culturală / Вплив перекладів з української на румунську: між солідарністю та культурною дипломатією

Nikoletta HOLOVACH

Dr., lector colaborator

La Departamentul de Limbă și Literatură Română și Științele Comunicării din cadrul Facultății de Litere și Științe ale Comunicării, Universitatea "Ștefan cel Mare"

Elemente lexicale românești în opera Mariei Matios / Лексичні румунізми в творах Марії Матіос

Serhii LUCHKANYN

Dr. hab., conf., prof. la catedra de lingvistică generală, de filologie clasică și de neoeclinistică

Institutului științifico-didactic de filologie a Universității Naționale "Taras Șevcenko" din Kyiv

Observații asupra manualelor de istoria lingvisticii generale în România și în Ucraina în a doua jumătate a secolului al XX-lea – începutul secolului nostru: studiu comparativ-diacronic / Спостереження над підручниками з історії лінгвістичних учень в Україні та в Румунії другої половини XX – початку XXI ст.: порівняльно-діахронне дослідження

Taras DATSO

Asistent superior la catedra de limbi romanice și literatură universală

Instituției de învățământ superior de Stat Universitatea Națională din Uzhorod
Instituției de învățământ superior de Stat Universitatea Națională din Uzhorod

Personalități românești din dreapta Tisei – sinteză istorică / Румунські діячі в історико-культурному спадку земель з правого берега Тиси – історичний огляд

ТЕЗИ КОНФЕРЕНЦІЇ

ALEKSAITĖ Agnė

*PhD, Researcher at the Research Centre of Standard Language
Republic of Lithuania, ag.aleksaite@gmail.com*

HOW DO NEW MEANINGS OF WORDS EMERGE IN THE LITHUANIAN LANGUAGE? THE CASE OF THE DATABASE OF LITHUANIAN NEOLOGISMS

The lexical meanings of words, like all aspects of language, are constantly changing [cf. 5, 21]. As society evolves, new objects and phenomena emerge, necessitating the creation of names for them. One way of naming is by assigning new meanings to already existing words. The most significant types of lexical meaning changes include:

a) Meaning transfer refers to the process in which the name of one referent is applied to another referent based on either their external or internal similarity, known as metaphorical transfer [6, 96], or based on a relationship of contiguity, known as metonymic transfer [6, 96; 3, 260]. As Fortson [2, 649] explains, "Metonymic extension results in a word acquiring a new referent that is associated with the original referent in some way. The two referents are in a contiguity relationship with one another, rather than a similarity relationship, as seen in metaphoric change."

b) Semantic borrowing.

c) Semantic narrowing and broadening [see more about these types 10, 175; cf. 11, 9].

To record new words and changes in meaning occurring in the Lithuanian language, the Institute of the Lithuanian Language initiated the compilation and digitalization of the Database of Lithuanian Neologisms (hereafter ND) in the autumn of 2011 (see more about the database at <https://ekalba.lt/naujazodziai>). The database contains new linguistic units that entered Lithuanian at the end of the 20th century and the beginning of the 21st century, becoming part of everyday language. At the end of March 2025, the database includes more than

11,000 new words from various domains of contemporary Lithuanian, with new word meanings constituting 3.7%. The database provides definitions of neologisms, indicates the areas where they are used, shows their semantic and compositional relationships with other new words in the database, and illustrates usage with examples. This database has enabled the first in-depth study of newly emerged word meanings in the Lithuanian language.

The study of new word meanings has shown that the majority of new meanings (57.4%) emerge through metaphorical transfer [cf. 7, 204]. For example, the Lithuanian word *ežys* ('hedgehog') has acquired the meaning of "a spiked strip used to forcibly stop vehicles on the road," extending from its original zoological sense, "a small spiny mammal (*Erinaceus*)" [1]. The database material confirms the claim that "metaphoric transfer is widely recognized as a central cause of semantic change" [4, 174].

Borrowed meanings account for a smaller portion of new meanings (25.6%), such as *donoras*, -ė, meaning "a provider or donor of financial or other assistance," reflecting the English word *donor*, defined as "one that gives, donates, or presents something" [8]. The primary meaning recorded in Lithuanian dictionaries [1] is "a person who donates their blood, tissues, or organs to patients or the injured."

Meaning narrowing (11.6%), broadening (4.2%), and metonymic change (1.2%) are not productive processes for the emergence of new word meanings in Lithuanian.

The Database of Lithuanian Neologisms has proven to be an invaluable resource for studying these processes, offering a comprehensive view of how contemporary meaning shifts are reflected in the Lithuanian language.

SOURCES AND REFERENCES

1. DŽe 2021 – *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Editor-in-chief Stasys Keinys. Vilnius: The Institute of the Lithuanian Language. Available online: <https://doi.org/10.35321/dlkz>.
2. Fortson, B. W. An Approach to Semantic Change. *The Handbook of Historical Linguistics*. Edited by Brian D. Joseph, Richard D. Janda. Malden, MA: Blackwell Publishing, 2003, pp. 648–666. 881 pages.
3. Gibbs, R. W., Jr. Process and Products in Making Sense of Tropes. *Metaphor and Thought*. Edited by Andrew Ortony. Cambridge, England: Cambridge University Press, 1993, pp. 252–276. 678 pages.

4. Haser, V. Metaphor in Semantic Change. *Metaphor and Metonymy at the Crossroads. A Cognitive Perspective*. Edited by Antonio Barcelona. Berlin, New York: Mouton de Gruyter, 2003, pp. 171–194. 368 pages.
5. Koch, P. Meaning Change and Semantic Shifts. *The Lexical Typology of Semantic Shifts*. Edited by Maria Koptjevskaja-Tamm, Päivi Juvonen. Berlin, New York: Mouton de Gruyter, 2016, pp. 21–66. 608 pages.
6. Kroeger, P. *Analyzing Meaning: An Introduction to Semantics and Pragmatics*. Berlin: Language Science Press, 2022. 502 pages.
7. Lakoff, G. The Contemporary Theory of Metaphor. *Metaphor and Thought*. Edited by Andrew Ortony. Cambridge, England: Cambridge University Press, 1993, pp. 202–251. 678 pages.
8. MWD – *Merriam-Webster's Dictionary*. Available online: <https://www.merriam-webster.com/>.
9. ND – *The Database of Lithuanian Neologisms*. Rita Miliūnaitė and Agnė Aleksaitė, Vilnius: Institute of the Lithuanian Language. Available online: <https://ekalba.lt/naujazodziai/>. ISBN 978-609-411-147-1. <https://doi.org/10.35321/neol>.
10. Palionis, J. *Kalbos mokslo pradmenys*. Vilnius: Jandrija, 1999. 310 pages.
11. Palmer, F. R. *Semantics*. Cambridge. England: Cambridge University Press, 1981. 221 pages.

АНТОНЮК-КИРИЧЕНКО Соломія
кандидат філологічних наук, доцент
Україна, antonyuk.solomiya@gmail.com

ДЕРИВАЦІЯ ДОТИКОВИХ ПРИКМЕТНИКІВ У ПОЕТИЧНОМУ ТВОРІ "ПРО ПРИРОДУ РЕЧЕЙ" ЛУКРЕЦІЯ

Відсутність праць присвячених окремому висвітленню словотвірних потенцій дотикових прикметників у поезії Лукреція зумовлює актуальність проведення нашого дослідження.

Метою розвідки є з'ясувати роль дотикових прикметників твору "Про природу речей" Лукреція у латинському словотворі.

Різні аспекти твору "Про природу речей" Лукреція стали предметом окремого зацікавлення дослідників сьогодення. Так, проф. М.Р. Гейл опублікувала дослідження літературознавчого характеру "Міф і поезія Лукреція" [3]; Д. Ф. Кеннеді аналізував

текстуалізацію природи у Лукреція [4]; Е. Д. Кенні займався висвітленням стилістичних особливостей у поезії Лукреція [5]. Доктор Б. Тейлор вивчав етимологічні та стилістичні особливості поетичної мови автора [7]. Окремий аналіз філософії та поезії в образному світі Лукреція здійснив А. О. Содомора [2, 6-75], а С. А. Антонюк аналізувала лексичну семантику дотикових прикметників Лукреція [1].

У творі "Про природу речей" словотвірні потенції виявлено у 12 тактильних прикметників (*acer*, *acutus*, *asper*, *durus*, *firmus*, *gravis*, *levis* 1, *levis* 2, *mitis*, *mollis*, *siccus*, *tener*). Кількісно превалюють лексичні одиниці із непохідною основою: *acer* (гострий), *asper* (шорсткий), *durus* (твердий), *firmus* (міцний), *gravis* (важкий), *levis* 1 (гладкий), *levis* 2 (легкий), *mitis* і *mollis* (м'який), *siccus* (сухий), *tener* (ніжний).

Аналізованим дотиковим прикметникам характерна чотиризонна дериваційна парадигма. Наприклад, прикметник *levis* із дотиковим значенням "легкий" має дериват у субстантивній зоні *levitas* "легкість" [6, III, 387], *leviter* (легко) – в адвербіальній [6, IV, 125], *levo* (полегшувати) [6, II, 365] – у вербальній та *levisomnus* (легкосонний, чуйний) [6, V, 864] – в ад'єктивній. У Лукреція про речі, які за своєю природою є тонкими, читаємо: *Quae cum mobiliter summa levitate feruntur*; [6, IV, 745] – Ці швидко несуться із найбільшою легкістю.

Найчисельнішою у творі "Про природу речей" Лукреція виявилася група деад'єктивів вербальної зони (9 дериватів): *firmitas* (зміцнювати) < *firmus* (міцний), *gravesco* (ставати важким) < *gravis* (важкий), *gravo* (робити важким) < *gravis* (важкий), *levo* (робити гладеньким) < *levis* 1 (гладенький), *levo* (полегшувати) < *levis* 2 (легкий), *mitesco* (ставати м'яким) < *mitis* (м'який), *mollio* (робити м'яким) < *mollis* (м'який), *sicco* (сушити) < *siccus* (сухий), *tenerasco* (ставати ніжним) < *tener* (ніжний).

Похідні вербальної зони характеризуються 21 прикладом уживання. З них найчастіше зустрічаються деад'єктиви *gravesco* "ставати важким" (5 прикладів), *levo* 1 "робити гладеньким" (4) та *sicco* "сушити" (3).

Навищою частотою уживання у поетичному творі Лукреція "Про природу речей" характеризується деад'єктив субстантивної

зони *acies* (10 прикладів), який Лукрецій вживає на позначення *гостроти*, наприклад, *acies oculorum* [6, IV, 691] "гострота зору", або ж органів зору [6, III, 411] чи самого зорового відчуття [6, II, 420]

Відсутність праць присвячених аналізу словотвірних властивостей дотикових прикметників поетичної спадщини письменників раннього та посткласичного періодів відкриває перспективи для їх подальшого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонюк С. А. Лексико-семантичні особливості тактильних прикметників у творі Лукреція "Про природу речей". Матеріали міжнародної науково-практичної конференції "Міжкультурна комунікація: мова – культура – особистість" Вип. 13 (Остріг: Нац. ун-т. "Острозька Академія", 2010). С. 16–25.

2. Лукрецій Т. К. Про природу речей: Поема: пер., передм, прим. А. Содомори. К.: "Дніпро", 1988. 191 с.

3. Gale M. R. Myth and Poetry in Lucretius. Cambridge University Press 1996. 260 p.

4. Kennedy D. F. Rethinking reality: Lucretius and the textualization of nature. University of Michigan Press, 2002. 145 p.

5. Kenny E.J. Lucretian texture: style, metre and rhetoric in the De rerum natura. The Cambridge Companion to Lucretius. Cambridge University Press. 2010. P. 92-110.

6. Lucretius T. C. De rerum natura. Available from: <https://www.thelatinlibrary.com/lucretius/lucretius1.shtml>

7. Taylor B. Lucretius and 'Early Latin'// Early Latin / Edit. Adams J., Chahoud A., Pezzini G. Cambridge University Press. P.3. 21. 2023. P. 434-452

BARTALIS-BÁN Judit

Lect. Dr., Universitatea Babeş-Bolyai

Cluj-Napoca, România, bartalis.judit@gmail.com

TRAGEDIA OMULUI DE IMRE MADÁCH. O TRADUCERE DE EXCEPȚIE ÎN LIMBA ROMÂNĂ DE OCTAVIAN GOGA

Piesa de teatru *Tragedia omului* de dramaturgul maghiar Imre Madách este o lucrare filosofică grandioasă, a cărei antecedent literar este Faust al lui Goethe.

Contextul social al dramei este starea de frustrare de după înfrângerea Revoluției din 1848, urmată de Compromisul austro-ungar din 1867, care conferă operei un caracter conflictual, lupta dintre pesimism și optimism. Autorul nu prezintă însă istoria acelei epoci, ci destinul și rolul marilor curente ideatice asociate cu acestea.

Tragedia omului de Imre Madách este opera maghiară tradusă în cele mai multe limbi. În limba română a fost tradusă de poetul Octavian Goga.

Adversar al politicii transilvane a guvernelor maghiare, Goga a fost, în același timp, un admirator al literaturii maghiare clasice și moderne. A studiat încă din anii de liceu de la Sibiu și apoi ca student, la Universitatea din Budapesta, opera lui Petőfi Sándor și Madách Imre, și a fost un apropiat al lui Ady Endre. Imre Madách l-a atras pe Goga din tinerețe, primele încercări de traducere din *Tragedia omului* datând din anii de școală. După câteva tablouri și scene din *Tragedie*, publicate în *Luceafărul* (1903) sau în *Țara noastră* (1909), apariția *Tragediei omului* în volum în traducerea lui Goga s-a produs în 1934, primită ca "*o strălucită creație poetică având aceeași valoare ca și originalul*". A doua ediție românească (1940) a apărut revăzută de autor.

Tudor Vianu scria că *Memento mori* și *Tragedia omului* sunt "*poeme ale omenirii văzute prin speranțele, înfrângerile și luptele popoarelor*". G. Călinescu a observat că traducerea lui Goga e făcută într-o românească ce se apropie de perfecțiunea și frumusețea limbii lui Eminescu: "*E limba de și chiar stilul lui Eminescu potrivit vremii noastre și e tocmai interesant să se vadă un poet clasic care izbutește să fie plastic prin vorbe, pentru ureche, nu prin colorism*".

BIBLIOGRAFIE

1. IMRE MADÁCH, *Tragedia omului*. Traducere de Octavian Goga, Editura pentru Literatură Universală, București, 1964. <https://mek.oszk.hu/00900/00934/html/index.htm>
2. MADÁCH IMRE, *Az ember tragédiája*, Ed. Honlap Kiadó, Budapesta, 2017. <https://vmek.oszk.hu/00800/00849/00849.pdf>
3. SÁMUEL DOMOKOS, *Magyar-román irodalmi kapcsolatok*, Editura GONDOLAT, 1985. <https://mek.oszk.hu/01300/01370/01370.rtf>

БАЦЕВИЧ Флорій

*доктор філологічних наук, професор
Україна, floriy.batsevych@lnu.edu.ua*

ЛІНГВОНАРАТОЛОГІЯ: АСПЕКТИ ЄДНОСТІ ФІЛОЛОГІЧНОГО ЗНАННЯ

Сучасну лінгвонаратологію можна визначити як міждисциплінарний напрям дослідження, предмет якого – експлікація комунікативно-мовних засобів породження оповідними інстанціями (автором, наратором, адресантом) текстових структур подієвого змісту, виявлення закономірностей функціонування цих структур у різностильових дискурсах (ономасіологічний аспект), експлікація лінгвальних (семантичних, синтактичних, прагматичних) сигналів сприйняття і ментального опрацювання їх адресатами (читачами, слухачами, нараторами, дослідниками) з метою виявлення і систематизації наявних у текстах (дискурсах) комунікативних смислів у процесах текстово-дискурсивної взаємодії (семасіологічний аспект).

У межах уже опрацьованих і новітніх напрямів лінгвонаратології сформувалася низка дослідницьких аспектів, серед яких варто виділити [1; 3]:

1. Проблеми лінгвальної експлікації істинних творців (нараторів) художніх оповідей, зокрема поліфонії голосів учасників наративу (автора, наратора, наратора, героїв оповідей);

2. Виявлення рівнів і глибин фікціональності художніх наративів-носіїв подієвості;

3. Аналіз часо-просторових аспектів організації різних оповідних структур подієвого змісту;

4. Лінгвістичний аналіз таких категорій і прийомів художнього наративу, якими є подія, цитування, непряме мовлення, вільний непрямий дискурс, комунікативний статус вставних слів і конструкцій, в яких досить часто виявляється голос самого автора тексту або "істинного" наратора;

5. Лінгвістичний аналіз граматичних категорій виду і часу, які маркують собою найрізноманітніші чинники художньої оповіді, перш за все плин текстових подій;

6. Виявлення і лінгвістичний аналіз егоцентричних і дейктичних елементів художньої оповіді, оскільки саме вони –

одні із центральних мовних елементів її організації, функціонування і, відповідно, сприйняття й ідентифікації оповідних інстанцій, акторів, об'єктів оповіді.

7. Однак чи не найважливішим аспектом сучасної лінгвонаратології (перш за все дослідження художніх наративів) потрібно визнати особливу роль прагматичних і референційних чинників художньої оповіді, зокрема специфіки вживання різноманітних мовленнєвих актів, їх ілокутивних функцій; дослідження імпліцитних чинників художньої оповіді, зокрема таких як пресупозиції, імплікації, імплікатури, точки зору, емпатії, фокуси емпатій, голоси, тональності оповідей і т. ін.

Ці, та деякі інші новітні аспекти лінгвонаратології (див., напр.: [2]) засвідчують її важливу об'єднувальну (інтегративну, синтезуючу) функцію в межах сучасного філологічного знання, функцію, яка формує тексто- і дискурсоцентризм його скерованості, наукової експлікації, викладання на філологічних факультетах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф., Сазонова Я. Актуальні проблеми сучасної лінгвонаратології. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2020. Вип. 72. С. 273-281.
2. Бацевич Ф. Основи лінгвонаратології : Підручник. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2025. 292 с.
3. Новікова Є. Теоретичні основи дослідження наративу в сучасній лінгвістичній парадигмі. *Вісник Харківського нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Серія "Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов"*. Харків, 2010. № 928. С. 186-191.

БЕЗПАЛЕНКО Анатолій

доктор філологічних наук, професор
Україна, proftolik@ukr.net

КРИТЕРІЙ НАУКОВОСТІ. ЩОДО ОЦІНКИ ЯКОСТІ ПУБЛІКАЦІЙ

Коли пропонуєш університетському загалу (колегам, студентам та аспірантам різних факультетів і спеціальностей) пояснити, як вони розуміють відомий вислів Ернста Резерфорда

(1871–1937), який було проголошено ним під час вручення Нобелівської премії з хімії *"All science is either physics or stamp collectiing"* (вся наука поділяється на фізику і колекціонування поштових марок) [1], то доводиться чути безліч, почасти дуже курйозних, інтерпретацій. Інтернет-мережа також наводить дивні, не зовсім коректні пояснення.

Нам видається, що цей вислів Резерфорда дуже добре узгоджується з не менш відомим висловом Іммануїла Канта (1724–1804) *"у кожному розділі природознавства є лише стільки справжньої науки, скільки в ньому математики"* [2, 58].

Спробуємо пояснити. Чому Резерфорд і Кант так сказали? А тому, що математика забезпечує те, що в логіці називається терміном **квантор загальності** висловлювання! Тобто, якщо автор сформулював вислів, що відображає нову залежність, яка характерна для **всього ряду одиниць**, що представляють об'єкт (предмет) дослідження, то його висловлювання підпадає під квантор загальності, і тоді воно справді є **науковим**. Тоді воно має шанс стати шедевром. Таке висловлювання зазвичай легко упаковується у математичну формулу. Якщо ж автор сформулював висловлювання, яке **не охоплює весь ряд** одиниць, що представляють предмет (об'єкт) дослідження, а релевантне лише для кількох одиниць, то тоді воно підпадає лише під **квантор існування** (тобто, автор просто повідомляє, що є така то річ, така то подія, слово, факт!), то тоді воно не є по-справжньому науковим. Тоді це – белетристика, оповідання, опис, який також потрібен людям, але це вже не справжня наука! Як раз це і мав на увазі Резерфорд, застосовувавши словосполучення *"збирання поштових марок"*. Саме так, це випадок, коли автор, зібрав купу якихось фактів ("поштових марок"), але не зумів дати узагальнення, не зумів виявити якийсь причинно-наслідковий зв'язок між ними, який і став би узагальненням. А якщо немає нового узагальнення – немає справжньої науки! Узагальнення завжди легко виразити математичною формулою.

Тому з усіх світових текстів, можливо, не більше 5% є справжніми науковими шедеврами. Решта 95% – це тексти, які здебільшого відображають принцип "пишу (кажу), що бачу". На це як раз великою мірою страждають так звані гуманітарні

публікації, зокрема філологічні (хоч автор і не приймає розподіл наук на природничі і гуманітарні).

Вислови Канта і Резерфорда дають можливість правильно сформулювати саме поняття **"наука"**. **Це специфічний вид діяльності людини, спрямований на пошук нового жорсткого причинно-наслідкового зв'язку між предметами, явищами, який повинен бути узагальненням.** Причому тут кожне виділене слово є ключовим!

Отже, наведені вислови обидвох учених є майже синонімічними.

Якщо керуватись викладеним індикатором науковості, то неодмінно доходиш висновку, що існує значна кількість псевдонаук. Наприклад, економіка не може називатися наукою: адже те, що залежить від розчерка пера однієї людини, хіба може називатися наукою? Приходить диктатор, розв'язує війну, і всі висновки та прогнози економістів "вилітають у трубу". Строго кажучи, економіка не має свого предмету дослідження, це – інтересознавство, відтак це – наука по все. Всі здобутки економіки – це, строго кажучи, здобутки інших наук. Те саме стосується і політології, чи, наприклад, теорії перекладу (може бути тільки практика перекладу – Sic!) та ін.

Будь-яка стаття, яка не відображає новий причинно-наслідковий зв'язок під квантором загальності, не може вважатися строго науковою. Тому саме квантор загальності повинен стати **головним критерієм** якості наукової продукції НПП, а не кількість їхніх публікацій! Поки так не буде, не буде і справжньої науки. А поки буде головним підхід "скільки статей ти написав?", доти будуть мати місце псевдонаукові дописи. Причому це має місце не тільки у нас, а й за кордоном! От скажіть, що таке "лондонська, "мацкофцька" і вже є київська "школа економіки"? Де тут нові проривні наукові публікації?

Кафедрі загального мовознавства, класичної філології і неоелліністики нині виповнюється 70 років, і 50 років свого життя автор пов'язує з історією цієї славної кафедри. Такі корифеї науки, як професори А.О. Білецький, С.В. Семчинський, Л.Г. Скалозуб, доценти А.Г. Костецький, В.Ю. Шанін, Т.М. Чернишова та інші вчені викладачі, чийм учнем автор мав честь бути, а в аспірантські

роки сидіти за одним столом на цій кафедрі, як раз і навчали студентів та аспірантів точності висловлювань, прищеплювали культ **якісного, досконалого наукового** тексту, що розкривав би причинно-наслідкові зв'язки.

Сердечно вітаючи кафедру з ювілеєм, автор щиро бажає сучасному колективу надалі підтримувати традиції кафедри та подальших успіхів і справжніх наукових звершень! На нашу думку, ця кафедра повинна стати центральною в ННІФ, оскільки вона є єдиною з усіх, яка поєднує природничі і гуманітарні дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Большая книга афоризмов (изд. 9-е, исправленное). Составитель К. В. Душенко. М."Эксмо". 2008. <https://ru.citaty.net/tsitaty/450830-ernest-rezerford-vse-nauki-deliatsia-na-fiziku-i-kollektsionirovanie-m/>

2. Кант Иммануил. Сочинения в шести томах. М."Мысль", 1966. (Философ. наследие). Т. 6.1966. 743 с. <https://studfile.net/preview/6723632/>

BIVOLARU Aliona

*Lector universitar dr. la Facultatea de Limbi și Literaturi Straine
a Universității din București
România, ali.bivolarugmail.com*

IMPACTUL TRADUCERILOR DIN LIMBA UCRAINEANĂ ÎN LIMBA ROMÂNĂ: ÎNTRE SOLIDARITATE ȘI DIPLOMAȚIE CULTURALĂ

Inviaza Federației Ruse în Ucraina, declanșată la 24 februarie 2022, a generat nu doar o reconfigurare geopolitică în regiune, ci și un proces intens de **circulație a culturii și literaturii ucrainene în spațiul european**. România, ca stat vecin direct Ucrainei și țară în care au intrat sute de mii de refugiați, a devenit un spațiu al contactului cultural și lingvistic. În acest context, traduceri literare cat si cele nonliterare din limba ucraineană în limba română au cunoscut o accelerare semnificativă, atât la nivel editorial, cât și în mediul academic și cultural.

Un exemplu relevant îl constituie traducerea volumului **Serhii Jadan, *Depeche mode* (Cartier, 2023)**, unul dintre cele mai importante romane ucrainene contemporane, care a beneficiat de o

vizibilitate crescută în presa culturală românească (vezi recenziile din *Observator cultural* și *Scena 9*). Tot în 2022, la Editura Humanitas, a apărut **Prima luna de razboi**, Cronica evenimentelor, volum de non-ficțiune ce documentează primele luni ale războiului din prisma discursurilor adresate națiunii ucrainene de către presedintele Zelenski. Aceste traduceri au funcționat nu doar ca medii de transfer literar, ci și ca forme de **solidaritate culturală și politică**, oferind publicului român o înțelegere directă a realităților ucrainene.

Istoric vorbind, literatura ucraineană a fost prezentă sporadic în cultura română (traduceri din Ivan Franko, Lesia Ukrainka, Mykhailo Kotsiubynsky sau Olha Kobyleanska, publicate mai ales în perioada comunistă), însă receptarea lor era limitată și adesea filtrată ideologic. După 2022, asistăm la o **schimbare de paradigmă**: literatura ucraineană este tradusă și promovată într-un registru **de actualitate și rezonanță etică**, iar interesul publicului este stimulat de contextul dramatic al războiului.

Scopul cercetării de față este de a analiza impactul acestor traduceri recente asupra mediului cultural românesc, identificând trei direcții majore:

1. **Consolidarea unui canon emergent** al literaturii ucrainene contemporane (beletristica sau non-ficțiune) în spațiul românesc (Jadan, Kurkov, Andruhovici);

2. **Transformarea traducerii într-un act de solidaritate culturală** și rezistență simbolică;

3. **Receptarea literaturii de către publicul și a critica literara**, reflectată în presa culturală și în evenimentele literare organizate după 2022.

Metodologia utilizată combină analiza comparativă a traducerilor, studiul receptării critice și evaluarea impactului editorial (tiraje, recenzii, prezență în festivaluri literare). Rezultatele preliminare indică faptul că traducerile din ucraineană în română după 24 februarie 2022 nu mai au doar valoare estetică, ci și **funcție civică și diplomatică**, contribuind la consolidarea unui dialog cultural româno-ucrainean într-un moment de criză istorică.

BIBLIOGRAFIE

1. Andruhovici, Iuri. *Recreatii*, Chisinau, Cartier, 2021.
2. Bivolaru, Aliona "Translation as a mean for intercultural communication: the latest literary translations from ukrainian to romanian". *Studia Linguistica*, 2019.

3. Întâlniri – Poezii din Ucraina și Polonia. București: Editura Tracus Arte. 2022.
4. Jadan, Serhii. *Anarchy in UKR*. Chisinau, Cartier, 2021.
5. Jadan, Serhii. *Arabescuri*. Chisinau, Cartier, 2025.
6. Jadan, Serhii. *Depeche Mode*. Chisinau, Cartier, 2023.
7. Jadan, Serhii. *Internat*. Chisinau, Cartier, 2021.
8. Jadan, Serhii. *Jazz in Donbas*. Chisinau, Cartier, 2017.
9. Mihaela Herbil, Traduceri din literatura ucraineană din secolul al XX-lea, în O istorie a traducerilor în limba română în secolul al XX-lea / coord.: Muguraș Constantinescu, Daniel Dejica, Titela Vilceanu. - București : Editura Academiei Române, 2021, p.357.
10. UNICEF România & DGASPC (2022). Ghid de sprijin pentru familiile refugiate din Ucraina. București.
11. <https://www.observatorcultural.ro/articol/o-jumatate-de-piine-neagra/>
12. <https://www.observatorcultural.ro/articol/draga-serhii-draga-dwayne/>
<https://www.scena9.ro/article/carti-ungaria-ucraina-moldova-serbia-bulgaria-marea-neagra>
13. <https://www.observatorcultural.ro/articol/ce-poate-face-literatura/>
14. <https://www.muzeulliteraturiiiasi.ro/evenimente/literatura-de-langa-noi-focus-ucraina-serhii-jadan/>
15. <https://revistatimpul.ro/ucraina-si-razboiul-ei-andrei-kurkov-journal-dune-invasion/>
16. <https://www.igloo.ro/un-taciturn-un-rebel-si-niste-poeti-nebuni-trei-romane-ucrainene-contemporane/>
17. <https://bjconstanta.ro/literatura-ucraineana-contemporana-scurta-comunicare/>
18. <https://journals.unibuc.ro/index.php/slovo/article/view/185/211>
19. <https://moldova.europalibera.org/a/un-nobeliard-din-harkiv-pe-linia-%C3%AEnt%C3%A2i-a-frontului-ucraineanul-serhii-jadan/31759622.html>
20. <https://moldova.europalibera.org/a/andrei-kurkov-samson-si-nadejda/33166176.html>
21. https://www.edu.ro/alaturi_de_Ucraina
22. <https://capitalcultural.ro/interviu-cu-scriitorul-ucrainean-iuri-andruhovici/>
23. https://protectieucraina.gov.ro/1/wp-content/uploads/2025/06/SITUATIA-INTEGRARII-REFUGIATILOR-UCRAINENI-IN-ROMANIA_APRILIE-2025.pdf

БІЛОУСОВА Діана

магістрантка, ННІФ КНУ імені Тараса Шевченка

Україна, belousovadiana539@gmail.com

МИРОНОВА Валентина

кандидат філологічних наук, доцент

Україна, myronova63@gmail.com

ЕВОЛЮЦІЯ КЛАСИЧНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ЖАНРІВ В УКРАЇНІ КІНЦЯ XVI - ПОЧАТКУ XVIII СТОЛІТТЯ

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного вивчення еволюції класичних жанрів в українській літературі кінця XVI – початку XVIII ст., значна частина якої була створена латиною й тривалий час залишалася поза ґрунтовним аналізом. Через відсутність перекладів українські латинськомовні твори часто не включалися до національного канону, що звужувало уявлення про жанрову палітру доби. Тим часом саме латина як універсальна мова культури й науки Європи була головним інструментом рецепції й трансформації античних жанрів – елегії, панегірика, епіграми, шкільної драми – у бароковому контексті України. Їхній аналіз дає змогу простежити, як класичні форми наслідувалися й поєднувалися з християнською традицією, формуючи синтез українського бароко.

Мета дослідження полягає у виявленні та аналізі еволюції класичних жанрів в українській латинськомовній літературі кінця XVI – початку XVIII ст., простеженні механізмів їхньої рецепції та визначенні їхнього місця у бароковому культурному й науковому контексті України й загальноєвропейському літературному процесі. Завдання передбачають окреслення стану наукової розробки проблеми, аналіз корпусу латинськомовних текстів, простеження жанрових трансформацій та порівняння їх із аналогічними процесами в інших європейських літературах.

У XVI–XVII ст. латина виконувала роль універсальної мови науки й культури, завдяки чому українські автори, серед яких Г. Чуй Русин, І. Туробінський, Г. Тичинський, С. Яворський, Ф. Прокопович, інтегрувалися у транснаціональний простір. Класичні жанри, запозичені з античної та ренесансної традицій,

адаптувалися до нових умов. Панегірик ставав засобом утвердження політичних і релігійних ідей, елегія набувала барокової чуттєвості, епіграма поєднувала дотепність із моралізаторством, а шкільна драма виконувала освітні функції. Спільною ознакою було наслідування античних взірців (*imitatio*), поєднане з християнською образністю.

Риторизація текстів, використання традиційних топосів, поєднання античних і біблійних образів, а також полімовність (українська книжна мова, латина, польська) формували багатопланову жанрову систему, у якій відбивалася культурна ідентичність суспільства. Бароковій літературі була властива драматичність світовідчуття, любов до антитез і парадоксів, що надавало жанрам виразності. Саме через цю літературу відбувалося засвоєння нової концепції світу й людини, характерної для постренесансної Європи, а також утверджувалася національна самосвідомість, виражена навіть у чужомовному коді.

Таким чином, аналіз еволюції класичних жанрів у латинськомовній літературі України кінця XVI – початку XVIII ст. дозволяє відновити цілісність національного процесу, уточнити місце української барокової культури в європейському контексті та показати, як через спадкоємність і трансформацію античних форм вибудовувався унікальний шлях розвитку української літератури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аполлонова лютя : Київські поети XVII–XVIII ст. / упоряд. та прим. В. Маслока, В. Шевчука, В. Яременка. Київ : Молодь, 1982. 311 с.
2. Білоус П. Історія української літератури XI–XVIII ст. : навч. посіб. Київ : ВЦ "Академія", 2009. 424 с.
3. Возняк М. Історія української літератури : у 2 кн. Львів : Світ, 1992. Кн. 1. 693 с. ; Львів : Світ, 1994. Кн. 2. 555 с.
4. Грачотті С. Спадок Ренесансу в українському бароко // Українське бароко. Київ, 1993. С. 15–32.
5. Грушевський М. Історія української літератури : у 6 т., 9 кн. Київ : Либідь, 1993–1995.

БЕЛЬСЬКИЙ Павло
*аспірант кафедри загального мовознавства,
класичної філології та неоелліністики ННІФ
Україна, ksenofanec@gmail.com*

КОМП'ЮТЕРНИЙ НАБІР ДАВНЬОГРЕЦЬКОГО ТЕКСТУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Вступ. Комп'ютерний набір давньогрецького тексту завжди був непростю задачею, насамперед через значну кількість діакритичних знаків. Проблеми можна розділити на дві групи: 1) кодування та відображення символів; 2) процес набору тексту.

1. У давньогрецькій існує 6 надрядкових знаків та один підрядковий. У навчальних та наукових текстах додаються ще два знаки довжини. Перші шрифти для давньогрецької мови кодували кожен діакритичний знак як окремий комбінований символ. Проблема такого підходу очевидна – один і той же надрядковий не може однаково гармонійно виглядати над ι і над ω. Частково це вирішується за рахунок кернінгу. При створенні Юнікоду був обраний інший підхід – кожне можливе поєднання літери з діакритикою було прописано як окремий символ. Однак деякі варіанти, такі як Ρ і Υ з легким придихом, не були включені в юнікод. Також знаки довжини присутні лише в поєднанні з ненаголошеною голосною, що є недостатнім для наукових текстів. Окрім недостатніх символів, у Юнікодi є і надлишкові. Блок *Greek extended*, містить символи á, é, ή, í, ó, ú, ó, які дублюють аналогічні символи з блоку *Greek and Coptic*. Така надлишкова варіативність значно ускладнює пошук.

2. У Windows і Linux є вбудовані грецькі політонічні розкладки. Для системи Android є сторонні програми, здебільшого аналогічні цим розкладкам. Літери розташовані відповідно до більш-менш співзвучних або візуально подібних літер стандартної англійської розкладки. Такий підхід полегшує запам'ятовування, але це його єдина перевага. Для професійного набору доцільно було б створити розкладку за принципами клавіатури *Дворака*, тобто: 1) чим частотніше символ, тим ближче він до центрального ряду клавіатури; 2) руки повинні часто чергуватися, тому найбільш частотні

приголосні й діакритичні знаки повинні бути під пальцями однієї руки, голосні – під пальцями іншої. У Windows і Linux введення діакритик реалізовано по-різному: Linux дозволяє визначати будь-яку послідовність символів, яка перетворюється на результуючий символ, можливості *dead keys* у Windows менш гнучкі, хоча й у цій системі можна досягти такого функціоналу за допомогою сторонніх програм.

Висновки. Створення ергономічних і ефективних клавіатурних розкладок – актуальна і важлива задача. Ми ведемо активну роботу над створенням таких розкладок для Windows, Linux і Android, а також над доопрацюванням найкращих давньогрецьких шрифтів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Unicode Consortium. (2023). The Unicode standard, version 15.1. <https://www.unicode.org/versions/Unicode15.1.0/>
2. <https://www.unicode.org/charts/PDF/U1F00.pdf>
3. Microsoft. (2024). Greek Polytonic keyboard. Microsoft Learn. <https://learn.microsoft.com/en-us/globalization/keyboards/kbdhept>
4. xkeyboard-config Project. (n.d.). symbols/gr. GitLab. <https://gitlab.freedesktop.org/xkeyboard-config/xkeyboard-config/-/blob/master/symbols/gr>
5. The Dvorak Keyboard. (n.d.). The Dvorak Simplified Keyboard. <https://www.dvorak-keyboard.com/>

БОГОМОЛЕЦЬ-БАРАШ Олександр

доктор філософії, молодший науковий співробітник

Інституту української мови НАН України

Україна, bohomolets.barash@gmail.com

МІФОНІМИ ТА ДАВНЬОГРЕЦЬКІ АНТРОПОНІМИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ КІНЦЯ XVI – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XVII СТ. ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ДУХОВНОЇ СПАДЩИНИ ЄВРОПИ

Відомо, що в добу Бароко антична культура відігравала важливу роль: апелювання до імен античних богів та історичних осіб було типовим для барокової поетики; воно мало на меті

своєрідне "декорування тексту", сприяло героїзації персонажів [Лукаш 2017, с. 3]. У художніх і публіцистичних творах українських письменників цього періоду згадано давньогрецьких богів і персонажів античної міфології – найчастіше у складі метафор та порівнянь.

Чимало таких назв – міфонімів – увійшло до складу "Словника української мови XVI – першої половини XVII ст." та його картотеки. Незважаючи на низку досліджень різних тематичних груп староукраїнської лексики названого періоду, цей мовно-концептуальний фрагмент картини світу залишається все ще недостатньо вивченим, що й зумовлює *актуальність дослідження*.

Мета розвідки – проаналізувати міфоніми та давньогрецькі антропоніми, зафіксовані в пам'ятках української мови кінця XVI – першої половини XVII ст., зокрема в панегіриках та полемічних трактатах, з'ясувати стилістичну роль цих номінацій у тексті та їхнє оцінне значення, а також установити, чи воно досі є актуальним у наш час.

У "Словнику української мови XVI – першої половини XVII ст." зафіксовано лексеми, запозичені з грецької та латини, на позначення давньогрецьких богів та муз: Афіни, Венери, Афродіти, Нептуна, Зевса (Юпітера) та ін. Окремі міфоніми відбивають давньогрецьку (*Чистої Паллади* – про Афіну), а деякі – давньоримську традицію називання (**Вѣну(с)**. *богіна милостей* – про Венеру).

У поетичній мові міфоніми вживали у функції тропів для оспівування певних історичних осіб. Наприклад, державного діяча Речі Посполитої Томаша Замоїського порівняно з Геркулесом, а Сейм Речі Посполитої – з Парнасом: *Вбачишь аекъ есть Томашъ Замоиски сердечный: Аекъ в Сенатъ, в вбозъ, в Парнасъ валеchnый. Трудно з рукъ Геркулессу снать булавы брати; В труднѣй Замоискому Тарчи вырывать* [КСУМ : Т. Земка, Київ, 1631]. Отже, такі номінації мали виразне позитивне оцінне забарвлення.

Із негативною конотацією (як представників світських наук, не визнаних православною церковною догматикою) згадував Аристотеля та Платона І. Вишенський: *въмѣсто за(с) евъгельское проповѣди, ап(с)тлское науоки, и стѣ(х) закона... нѣтъ пога(н)скіе*

*оучители, аристотели, платоны и дрлгіє ты(м) подобные
машкарники и комидійники в дворе(х) хѧ бѧ владѧю(т)* ["Книжка"
І. Вишенського; СЛУМ, т. 1, 125].

Із часом деякі міфоніми та давньогрецькі антропоніми зберегли своє первісне оцінне значення, а деякі змінили – з позитивного на негативне чи навпаки. Так, згідно зі "Словником конотативних власних назв", уже згаданий антропонім *Аристотель* у сучасній мовній картині світу має позитивну конотацію, про що свідчить, наприклад, вираз *український Аристотель*.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гриценко С. П. Динаміка лексики української мови XVI–XVII ст. Київ : КММ, 2017. 934 с.
2. Земка Т. На пресѡтлыи Клейноть гербу Коронѡ Полской Пре знаменито(г) Ясне велможено(г)... П. П. Томаша Замоиского // Тріюдіон си єсть Трипѡснецъ сѡи Великой Патдєсатницы... Київ, 1631. Арк.тит.зв.
3. КСУМ – Картотека "Словника української мови XVI – першої половини XVII століття" [зберігається в Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України м. Львова].
4. Книжка Иоанна мниха Вишенского от святыя Афонския горы в напоминание всѣх православных христиан, братствам и всѣм благочестивим, в Малой Рос-сии... жителствующим. 1588–1600. Неповний рукопис зберігається у Відділі ру-кописів Львівської наукової бібліотеки НАН України, ф.3. Доп. за вид.: Іван Вишнєський. Твори. Київ, 1959. С. 125–158.
5. Лукаш Г. П. Словник конотативних власних назв. 2-е вид., перероб. і доп. Він-ниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. 280 с.
6. СЛУМ – Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. : [у 28 вип. / ред-кол.: Д. Гринчишин (відп. ред.) та ін.]; НАН України, Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича. Львів, 1994–2022. Вип. 1–18.

БОРБЕНЧУК Ірина

кандидат філологічних наук, доцент
Україна, borbenchuk.ira@gmail.com

"ODI ET AMO" КАТУЛЛА В АНГЛІЙСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ

Унікальність таланту римського поета Катулла (84–54 рр. до н.е.) повсякчас приваблює фахівців до його творчості (істориків – Р. Вестфаль, Б. Нібур, С. Строуп; літературознавців – Г. Гендріксон, Г. Глюкліх, І. Мегела; лінгвістів – С. Антонюк-Кириченко, О. Левко, С. Райц де Ріварола), а перекладацькі студії продовжують поповнюватися новими перекладами (українською: М. Зеров, А. Содомора, Т. Лучук; французькою: C.L. Moullevaut, B. de la Monnoye, M. de Marolles; німецькою: C. Fischer, K. Buchner, O. Weinreich; англійською: D. Dunn, R. Gallagher, A. Kline, J. Lindsay), активізуючи науковий дискурс навколо образу автора.

У фокусі даної розвідки знаходиться 85 епіграма Катулла, відома за назвою "Odi et amo". Мета дослідження полягає у визначенні засобів відтворення семантики латинського тексту англійською мовою та встановленні відповідності між оригіналом й перекладами. Для аналізу було обрано три доробки: відомого британського ученого Річарда Ф. Бертон (1821–1890), укладача корпусу перекладів класичних текстів відомих авторів й оригінальних поезій Ентоні Клайна, а також сучасної дослідниці з класичної філології Дейзі Данн, діяльність якої високо оцінили Борис Джонсон, Роберт Харріс, Саймон Шама, а її переклади навіть викликали жваву дискусію в пресі [2].

Знаменитий двовірш Катулла про боротьбу протилежних почуттів (ненависті і любові) розкриває душевний неспокій, що охопив поета "напередодні його розлуки з Лесбією" [1, 15]. Автор уникає іменників і тропів, висловлюючи почуття мінімумом словесних прикрас:

*Odi et amo. quare id faciam, fortasse requiris?
nescio, sed fieri sentio et excrucior.* [1, 172]

У Р. Бертон епіграма під назвою "How the poet loves" передана із дотриманням античної метрики такими словами:

*Hate I, and love I. Haps thou'lt ask me wherefore I do so.
Wot I not, yet so I do feeling a torture of pain.* [3, 262]

Якщо в оригіналі відсутні особові займенники, то Р. Бертон застосовує інверсію (присудок+підмет, виражений займенниками "I", "thou"), чим емоційно увиразнює почуття поета. Він також уводить ритмічне доповнення у вигляді словосполучення іменників "a torture of pain". Цей переклад є зразком англійської мови XIX ст. із властивим використанням займенника *thou* замість *you*, вживанням архаїчних форм (*wot, haps, askest, peradventure*).

Почуття ненависті й любові еквівалентно, з імітуванням лексичної фактури оригіналу, знаходимо в перекладах Д. Данн:

I hate and I love, why do I so, perhaps you ask?

I do not know, I feel it, and I am crucified. [4, 124]

та Е. Клайна:

I hate and love. And why, perhaps you'll ask.

I don't know: but I feel, and I'm tormented. [5, 157]

Д. Данн двічі вживає "I", чим увиразнює внутрішні переживання ліричного героя "I hate and I love", коли Е. Клайн обмежується одним "I hate and love". Форма "crucified" фонетично схожа на латинське "excrutior", в той час як Е. Клайн добирає синонім "tormented". Д. Данн перекладає "quare id faciam" дослівно як "why do I so", а Е. Клайн обмежується коротким питанням "and why".

Підсумовуючи, можемо відзначити, що у перекладах відтворено своєрідні риси авторського стилю Катулла та передано ідейний задум епіграми "Odi et amo". У сучасному прочитанні переклад Р. Бертон сприймається дещо атмосферно і таємниче завдяки архаїчним формам, тоді як переклади Д. Данн і Е. Клайна лаконічні та розкривають внутрішній стан Катулла з максимальним наближенням до латинського оригіналу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Катулл (Гай Валерій Катулл). Повне зібрання творів: байдики, поеми, елегії та епіграми / упорядкування, переклад з латини, передмова й коментарі Тараса Лучука. Львів: "Астролябія", 2021.
2. "Letters to the Editor". The Times Literary Supplement. 12 May 2016. Retrieved 8 May 2016.
3. The Carmina of Catullus (1894). Richard Francis Burton. London. <https://burtoniana.org/books/1894-Catullus/index.htm>

4. The Poems of Catullus. (2016). A new translation by Daisy Dunn. Great Britain.

5. The Poems Catullus. (2007). A Translation into English by A.S. Kline. <https://www.poetryintranslation.com/PITBR/Latin/Catullus.php>

БОРОНЬ Олександр

*доктор філологічних наук, член-кореспондент НАН України
Україна, ovboron@gmail.com*

АНТИЧНА ЛЕКТУРА У ПОВІСТІ ШЕВЧЕНКА "БЛИЗНЕЦЫ" ЯК ФАКТ ЙОГО БІОГРАФІЇ

Згадки про твори античних класиків мовою оригіналу та в перекладах чи переспівах у колі читання персонажів Шевченкової повісті "Близнецы" (1854) коментували не раз, але, як видається, без необхідної деталізації, в чому полягає **актуальність** пропонованого матеріалу. Недостатньо використано досі можливості біографічного методу, тож **мета дослідження** – з'ясувати, які саме видання названих у повісті античних авторів знав Шевченко.

Виклад основного матеріалу. Найбільше уваги у творі приділено Вергілію, якого Никифор Федорович читав в оригіналі, зокрема "Георгіки". На час написання повісті (1854) існувало лише два повні переклади поеми: Василя Рубана 1777 року та Семена Раїча 1821-го. З обома перекладами Шевченко гіпотетично міг ознайомитися в кінці 1830-х, коли завдяки Карлу Брюллову користувався бібліотекою-магазином Олександра Смірдіна, де були ці видання. Навчаючись в університеті, Саватій вакації проводив на хуторі, читаючи "Вергилиеву «Энеиду»". У 1781–1786 роках у трьох частинах видано повний переклад поеми російською з пера Василя Петрова (1736–1799). Вірогідніше, однак, що з "Енеїдою" Шевченко ознайомився у перекладі Йосипа Шершеневича, опублікованому в додатках до журналу "Современник" у 1851–1852 роках (1851. № 11, 12; 1852; № 1–8, 10, 12). Достеменно відомо, що Шевченко читав журнал у 1852 році.

Помітне місце в лектурі Никифора Федоровича та Степана Мартиновича в повісті посідала історія Тита Лівія "Від заснування Міста". Жодного російського перекладу цього історіографічного твору до середини XIX ст. не було. Шевченкове

уявлення про Тита Лівія як найвидатнішого римського історика склалося під впливом тодішніх літературно-критичних публікацій у періодиці.

Шевченко міг прочитати поезію Горація "До Лідії" (кн. III, ода IX) в перекладі Афанасія Фета в першому номері журналу "Современник" за 1854 рік. Що український поет добре знав зміст січневого числа, порівняно недавно доведено.

В іншому епізоді Шевченко порівнює "Історію русів" із Геродотом, тобто з його славнозвісною "Історією". Ще у 1763–1764 роках видано переклад російською Андрія Нартова перших трьох книг Геродотової фундаментальної праці, наявний у бібліотеці Смірдіна. У тій самій бібліотеці Шевченко міг переглядати новіше п'ятитомне видання грецького оригіналу паралельно з коментованим перекладом Івана Мартинова (1826–1828).

Висновки. З'ясовано, що Шевченко міг ознайомитися з поемою "Георгіки" за перекладом В. Рубана або С. Раїча, з "Енеїдою" Вергілія, поза сумнівом, – в інтерпретації Й. Шершеневича за публікацією в журналі "Современник", про працю Тита Лівія читав, вірогідно, в літературній періодиці, а крім од Горація в переспіві, знав і його оду "До Лідії" в перекладі А. Фета за "Современником", "Історію" Геродота, можливо, – за перекладом І. Мартинова.

ВАКУЛИК Ірина

кандидат філологічних наук, доцент

Україна, vakulyk@ukr.net

БАЛАЛАЄВА Олена

кандидат педагогічних наук, доцент

Україна, o.balalaieva@nubip.edu.ua

СУЧАСНА ТЕРМІНОЛОГІЯ МІЖ ТРАДИЦІЄЮ ТА ІННОВАЦІЄЮ: КОГНІТИВНИЙ І СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТИ

Для сучасного мовця уже давно не є несподіванкою постійна присутність у щоденному комунікативному обігу слів іншомовного походження. Те, що колись сприймалося як вияв моди чи

наслідування чужих зразків, нині стало буденністю. Глобалізований світ, підсилений інформаційними трансформаціями, виявився сильнішим за індивідуальну волю та мовну самобутність окремих суспільств. У таких умовах мова виступає не лише засобом спілкування, а й важливим індикатором суспільних процесів, віддзеркалюючи зміни в культурі, науці та техніці.

Інновації у сфері комунікації, цифрові застосунки, які щільно інтегровані у наше повсякденне життя, виконують не лише утилітарні функції (визначення локації, фіксація життєвих моментів), а й стають посередниками у складних і багатовекторних процесах людського спілкування. Цей хаотичний, інколи стихійний комунікативний простір потребує мовного осмислення, що робить лінгвістику важливою дисципліною сучасності.

Дослідження у сфері термінології традиційно ведуться в трьох напрямках: теоретичному – аналіз природи терміна, його статусу та місця в системі мови; прагматичному – вивчення функціонування термінів у реальних умовах мовлення; практичному – укладання словників, баз даних, термінологічних стандартів. Ці напрями охоплюють питання співвідношення національних та міжнародних компонентів у сучасних терміносистемах, закономірності синтагматичних зв'язків у межах лексики та граматики, а також дослідження семантичних процесів, що лежать в основі термінотворення.

Питання номінації цікавило людину ще з давніх часів. Як виникає слово? Як воно співвідноситься з позначуванним предметом чи явищем? Які техніки використовуються для створення нових мовних одиниць? Наприкінці XIX століття, у працях М. Покровського, було зафіксовано спробу відокремити семасіологію від лінгвістичної семантики. Невдовзі німецький лінгвіст А. Цунер увів у науковий обіг самі терміни "семасіологічний" та "ономасіологічний", що позначили два ключові напрями у вивченні мовних явищ. Ці підходи заклали підґрунтя для подальших досліджень, які у XX–XXI ст. трансформувалися у межах когнітивної парадигми.

Більшість сучасних термінологічних досліджень спрямовані на вивчення процесів номінації, аналіз структурних моделей, дослідження семантичних змін та їх інтерпретації. Тут важливим

є звернення до когнітивної науки, психолінгвістики, семіотики, когнітивної семантики та граматики. Як зазначає О. Селіванова, сучасний ономасіологічний ракурс аналізу спрямований на дослідження номінативної структури найменування у зв'язку з його проєкцією на позначене в сфері свідомості. Іншими словами, мовні новотворення не лише позначають реалії, а й моделюють досвід людини, формують когнітивні категорії та віддзеркалюють фрагменти реальності.

Нове в мові передусім з'являється у лексиці. Лексика – це динамічний пласт, який оперативно реагує на зміни в суспільстві та науково-технічному прогресі. Водночас саме у лексиці виявляється асиметричний дуалізм мовного знака, що призводить до появи різноманітних семантичних процесів. Одним із найпомітніших явищ у цьому плані є синонімія. Наприклад, у фармацевтичній термінології, спостерігаємо наявність різних назв одних і тих самих препаратів, зумовлену як внутрішньомовними чинниками (варіативність термінотворчих моделей), так і позамовними (ринкові реалії, стандартизація, географічна прив'язаність виробника). У сучасних дослідженнях навіть уведено поняття біноменклатурної синонімії, що пояснює співіснування хімічної та тривіальної номенклатур у сфері медицини.

Інновації у лексиці – це не лише відображення нового мислення, а й прагнення мовної системи до оптимізації вираження. Сучасна лексикографія переживає справжній "неологічний бум". У мові з'являються слова, які поступово переходять від статусу новотвору до статусу кодифікованої лексики, зафіксованої у словниках та енциклопедіях. Такі новотвори з надзвичайною точністю передають зміни у соціумі, віддзеркалюють фрагменти буття, структурують наші знання і водночас впливають на формування світогляду.

Сучасна лінгвістика функціонує на перехресті традиційних та інноваційних підходів, де класична філологічна школа не лише зберігає свою методологічну вагу, а й вступає у продуктивний діалог із когнітивною та цифровою парадигмами. У цьому поєднанні виразно окреслюється динаміка мовної системи, яка реагує на глобалізаційні та культурні трансформації. Такі явища, як терміни, неологізми, синонімічні ряди, виступають

своєрідними маркерами суспільних і наукових змін, засвідчуючи постійну взаємодію мови з позамовними чинниками. Водночас розвиток термінології не можна розглядати ізольовано від соціальних, наукових і технічних викликів сучасності: саме вони визначають напрями інноваційних процесів у мові, формуючи її нові концептуальні горизонти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вакулик, І. І. Системність у вивченні латинської мови на шляху формування сучасних універсальних знань. Науковий вісник НУБіП. Серія "Філологічні науки". 2015. Вип. 215. Ч. 1. С. 159-166.

2. Vakulyk I. The concept of "information space" of the present: Sources, state, prospects. *International Journal of Philology*. 2022. 26(4), 75-84. doi: 10.31548/philolog13(4_1).2022.008.

3. Palshkov, K., Shetelya, N., Khlus, N., Vakulyk, I., & Khyzhniak, I. (2024). Impact of mobile apps in higher education: Evidence on learning. *Revista Amazonia Investiga*. 2024. 13(74), 115-128. doi: 10.34069/AI/2024.74.02.10.

4. Vakulyk I. I. The impact of globalization on modern terminology. Cross-cultural and trans-national perspectives. Herceg Novi, Montenegro: Enieda. 2010. 144.

5. Vakulyk I. Dynamism of information-saturated life as a reality of society existence. In *The international community and Ukraine in the processes of economic and civilizational progress: Current economic-technological, resource, institutional, security and socio-humanitarian problems* (pp. 157- 176). Riga: Baltija Publishing. 2024. doi: 10.30525/978-9934-26-480-1-6.

6. Balalajeva O. Major principles of teaching Latin at the Departments of Veterinary Medicine in Ukrainian agrarian universities. *Edukacja – Technika – Informatyka. Wybrane problemy edukacji technicznej i zawodowej*. № 4, Część 1. Rzeszów : Wyd. Oświatowe FOSZE, 2013. P. 529–534.

7. Balalaieva O. Structural and organizational procedural characteristics of electronic educational resources design. *Information Technologies and Learning Tools*. 2016. 54 (4), 108-118.

8. Hrytsenko S. P., Balalayeva O. Y. Latin language for the students-agrobiologists: manual. Kyiv, Tcentr uchbovoi literatury, 2008. 324 p.

ВАЛІГУРА Ольга

*доктор філологічних наук, професор
Україна, olha.valihura@gmail.com*

ВИМОВНИЙ АКЦЕНТ ЯК МАРКЕР ЕТНІЧНОЇ НАЛЕЖНОСТІ МОВЦЯ

У вітчизняній лінгвістиці актуальним об'єктом сучасних досліджень слугують національно-мовні картини світу з огляду на специфіку етнічної свідомості мовців, впливу соціокультурних чинників, фонових знань, традицій тощо. Науковий інтерес до цих проблем особливо посилився у контексті процесів глобалізації та з поширенням зіставних досліджень національно-мовних картин світу, які відзначаються прикладним характером, оскільки інформують соціум про комунікативні конфлікти у міжкультурному спілкуванні [1, 251-270; 4; 5].

У руслі зазначених тенденцій сучасного мовознавства пропонується наше дослідження, метою якого є виявлення етноспецифічних ознак вимовного акценту в англійському мовленні носіїв української мови на сегментному й надсегментному рівнях шляхом зіставного аналізу озвучених фрагментів художніх текстів носіями англійської мови (вимовний еталон) та українцями (інтерфероване мовлення).

Результати сучасних лінгвістичних студій свідчать (див. праці Т. О. Бровченко, Ю. Й. Бабчук, О. Р. Валігури, В. Ю. Кочубей [2; 3; 4; 5], що комплексне дослідження механізму взаємодії фонетичних систем англійської та української мов у мовленні білінгвів з урахуванням етнокультурного аспекту є на часі. Вимовний акцент розглядається як динамічне системне мовленнєве явище, що є сукупністю типових порушень, притаманних англійському мовленню більшості українських мовців [8, 32]. При цьому індивідуальні особливості іншомовного мовлення, випадкові помилки до уваги не беруться. У цьому контексті доречно зауважити, що вимовний акцент є маркером етнічної належності мовця, ідентифікує його належність до певної лінгвокультури, оскільки відхилення від нормативної вимови у мовленні неносія мови визначає його як представника чужої лінгвокультури [6; 7].

Результати дослідження вимовного акценту в англійському мовленні українців дозволяють нам відзначити релевантність порушень на сегментному рівні (фонологічний та фонетичний аспекти, коартикуляційні явища), на рівні структури складу, словесного наголосу та на просодичному рівні (мелодика мовлення, ритм, фразовий наголос, темп, сегментація мовного потоку). При цьому необхідно врахувати і той факт, що вимовному акценту як результату дії трьох видів фонетичної інтерференції (інтерференції, пов'язаної з порушенням ідіоматичних рис артикуляційної бази англійської мови, сегментної та просодичної інтерференції) притаманна низка рис національного характеру, що дозволяє виявити його етноспецифічні ознаки.

Перш за все, слід наголосити на особливостях артикуляційних баз української та англійської мов, оскільки вимовний акцент здебільшого зумовлюється невмінням мовця підтримувати артикуляційний уклад іноземної мови. Специфічні артикуляції рідної мови, міцно закріплені в мовній свідомості мовця, здійснюють постійний вплив на іншомовне мовлення.

Контрастивний аналіз рис артикуляційних баз англійської та української мов дає підстави виділити в англійському мовленні українців такі ознаки вимовного акценту на рівні ідіоматичних рис артикуляційної бази: 1) повнозвучна вимова англійських голосних у ненаголошеній позиції, тобто невідтворення якісної та кількісної редукції голосних; 2) просунення артикуляції англійських голосних наперед як наслідок інтерференційних навичок вимови українських голосних; 3) порушення ступеня лабіалізації англійських звуків, а саме значне огублення та висування губ уперед українськими мовцями при вимовлянні англійських звуків; 4) некоректне відтворення позиційної та фонологічної довготи англійських голосних фонем, оскільки в українській мові довгота не має смислорозрізняювального характеру; 5) дорсально-дентальна артикуляція замість альвеолярно-апикальної англійських приголосних /t/, /d/, /s/, /z/, /n/, /l/; 6) інтерференційна палаталізація англійських приголосних; 7) набуто внаслідок українсько-російської двомовності оглушення дзвінких приголосних у кінці слова; 8) невідтворення глоталізації мовлення, що спричинює некоректну

вимову зімкнених приголосних і африкатів, відсутність аспірації сильних проривних приголосних у сильній позиції.

Окрім ознак вимовного акценту на сегментному рівні, шляхом аудитивного аналізу виявлені основні риси звукового оформлення англійського мовлення з українським вимовним акцентом на просодичному рівні. Зазначимо, що в умовах взаємодії просодичні системи, які характеризуються національно-мовною специфікою, зазнають особливого інтерференційного впливу. Зокрема, специфіка реалізації англійського мовлення з українським вимовним акцентом порівняно з нормативною англійською вимовою охоплює висотнотональний рівень та гучність мовлення, зміну темпу мовлення, збільшення кількості фразових наголосів у висловленнях, значну варіативність ознаки якості голосу.

Отже, викладене свідчить, що у процесі комунікації в українському акценті англійської мови відображено етноспецифічні ознаки рідної мови. Особливості реалізації вимовного акценту в англійському мовленні носіїв української мови зумовлюються, по-перше, складним співвідношенням артикуляційних баз рідної й чужоземної мов, а також низкою позамовних чинників, а саме: лінгвістичною компетенцією, мовною спроможністю, психологічним типом мовця, його соціокультурним статусом, мовленнєвою ситуацією тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. К.: Видавничий центр "Академія", 2004. 344 с.
2. Бровченко Т. О. Контрастивна фонетика (англійська та українська мови). Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2006. 356 с.
3. Валігура О. Р., Бабчук Ю. Й. Когнітивні особливості сприйняття та розуміння іншомовного мовлення. *Причорноморські філологічні студії*. 2024. С. 7-12.
4. Валігура О. Р. Фонетична інтерференція в англійському мовленні українських білінгвів. Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 288 с.
5. Кочубей В.Ю. Особливості вимовного акценту в англійському мовленні українців: фонемний та фонетичний аспекти: Автореф. дис. ...канд. філол. наук: 10.02.04 / Київський національний лінгвістичний університет . К., 2006. 20 с.
6. Major R. C. Foreign Accent: The Ontogeny and Phytogeny of Second Language Phonology. Mahwah, New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 2001. 224 p.

7. Moyer, A. Foreign Accent: The Phenomenon of Non-native Speech
Cambridge: Cambridge University Press, 2013. 218 p.

8. Valigura, O.R., Babchuk, Yu.Y., & Barbari , P. Foreign Accent as a
Dynamic Speech Phenomenon. *Messenger of Kyiv National Linguistic
University*. 2024. Series Philology, 27(2), 32–40.

VR NCEANU Felicia

*lector univ. dr., Catedra de Filologie Română  i Clasică a Universităţii
Naționale "Iurii Fedkovici" din Cernăuţi
Ucraina, f.vranceanu@chnu.edu.ua*

**LIMBA ROMÂNĂ VORBITĂ  N UCRAINA:
DINAMICA NORMELOR LINGVISTICE  I PRINCIPII
ALE CULTIVĂRII LIMBII**

Cultivarea limbii române a fost totdeauna în aten ia lingvi tilor
preocupa i de evolu ia limbii. De-a lungul timpului, preocupări
constante în acest domeniu au avut Iorgu Iordan, Ion Coteanu, Mioara
Avram, Valeria Gu u Romalo, Florica Dimitrescu, Rodica Zafiu  .a.
Dintre numeroasele lucrări care au abordat problematica exprimării
corecte amintim doar c teva: *Cum scriem. Cum pronun am corect.
Norme  i exerci ii* (autori: Fulvia Ciobanu  i Lidia Sfirlea), *Probleme
ale exprimării corecte, Cuvintele limbii române între corect  i incorect*
(Mioara Avram), Gramatică normativă. 77 de întrebări. 77 de
răspunsuri (Gligor Gruit ), *Dinamica lexicului românesc – ieri  i azi*
(Florica Dimitrescu).

 n articolul *Limbaul  i educa ia* [1, p. 86], Mioara Avram
eviden iaz  importan a  nsu irii corecte a limbii, a utilizării adecvate
a sensurilor cuvintelor, a cunoa terii  i aplicării regulilor ortografice,
deoarece cultivarea limbii are ca finalitate formarea "cuii nei
exprimării". Formarea deprinderilor de exprimare corectă atât în scris,
c t  i oral reprezintă un obiectiv fundamental al sistemului educativ
modern, menit să asigure realizarea competen elor comunicative
necesare pe parcursul întregii vie i. Totodată, în comunit ile
multietnice, în care fenomenul interferen ei lingvistice reprezintă o
trăsătură definitorie, cunoa terea  i aplicarea normelor limbii literare

asigură păstrarea specificului sistemelor lingvistice care intră în contact.

Fenomenul interferențelor caracterizează și limba română vorbită în Ucraina. Atât la nivelul comunicării orale, cât și în cazul variantei scrise, pot fi identificate o serie de particularități care se subscriu ansamblului de caracteristici lingvistice specifice mediului plurilingv în care se încadrează. O principală caracteristică o reprezintă prezența unor abateri de la norma limbii literare; aceste abateri se datorează în primul rând influenței limbilor de contact și pot fi încadrate atât la nivel fonetic și lexico-semantic, cât și la nivel morfo-sintactic. La nivel lexical un fenomen frecvent este preluarea unor elemente din alte limbi, atunci când limba română dispune de termeni care să denumească acea realitate sau crearea unor termeni după model străin, nefiind limbii române. Expresii precum **necătând la..., * (nu) s-a primit..., *merge vorba* sunt atât de frecvent folosite, încât există riscul ca ele să fie percepute de vorbitori ca fiind specifice sistemului limbii române. La nivel morfo-sintactic pot fi identificate fenomene precum: a) greșeli de utilizare a unor prepoziții (de obicei este cazul prepozițiilor *în* și *la*); b) utilizarea greșită a unor structuri corelative de tipul: *nu atât, ... cât...*; c) utilizarea greșită a unor structuri verbale compuse de tipul: verb impersonal + supinul verbului de conjugat (de exemplu **trebuie de spus*) ș.a.

BIBLIOGRAFIE

1. Avram M. Limbajul și educația. LR. XXVII. Nr. 1, 1978. p. 86.
2. Avram M. Probleme ale exprimării corecte. București: Editura Academiei române, 1987. 279 p.
3. Avram M.. Cuvintele limbii române între corect și incorect. Chișinău: Cartier, 2001. 303 p.
4. Ciobanu F., Sfirlea L. Cum scriem, cum pronunțăm corect. Norme și exerciții. București: Editura Științifică, 1970. 150 p.
5. Dimitrescu F. Dinamica lexicului românesc – ieri și azi. Cluj-Napoca: Logos, 1995. 336 p.
6. Gruță G. Gramatică normativă. 77 de întrebări. 77 de răspunsuri. Cluj-Napoca: Editura Dacia, 1994. 166 p.

ГАФУРОВ Дмитро

*студент, Маріупольський державний університет
Україна, diegolincost@gmail.com*

ПОТЕНЦІАЛ ВИКОРИСТАННЯ СНАТГРТ У ВИВЧЕННІ НОВОГРЕЦЬКОЇ МОВИ УКРАЇНОМОВНИМИ СТУДЕНТАМИ

У сучасному освітньому середовищі цифровізація стає одним із ключових чинників розвитку гуманітарних дисциплін. Використання штучного інтелекту (ШІ), зокрема мовних моделей, відкриває нові можливості для навчання іноземних мов. Серед них ChatGPT (OpenAI) посідає особливе місце як інтерактивний інструмент, що може імітувати роль викладача, співрозмовника, коректора й перекладача.

Актуальність теми полягає в необхідності пошуку ефективних методів викладання новогрецької мови для україномовних студентів з огляду на новітні досягнення інформаційних технологій та розвиток ШІ. Виклики сучасної освіти (дистанційне навчання, брак мовного середовища) вимагають інтеграції новітніх технологій у навчальний процес.

В монографії Зої Гавриліді (2024) проаналізовано можливості використання ChatGPT для вивчення новогрецької мови, але для пари мов "українська (основна) / новогрецька (іноземна)" подібне дослідження не проводилося. Мета цієї розвідки – проаналізувати можливості застосування ChatGPT у навчанні новогрецької мови, визначити його переваги й обмеження.

Методологія дослідження спиралася на аналіз наукових джерел з проблеми комп'ютеризованого навчання, порівняльно-аналітичний метод, а також практичне тестування функціоналу ChatGPT у процесі вивчення новогрецької.

Результати показали, що ChatGPT ефективно використовується для:

- моделювання діалогів і розвитку комунікативної компетенції;
- пояснення граматики та лексики з урахуванням міжмовних паралелей;
- створення та перевірки вправ різних рівнів складності;

- тренування перекладу й письмової грамотності;
- формування тематичних словників.

Основними перевагами ChatGPT є інтерактивність, персоналізація навчання, доступність 24/7, гнучкість у створенні навчальних завдань. Водночас визначено й певні обмеження: можливі неточності у поясненні та застосуванні складних граматичних явищ (наприклад, рідковживані форми дієслів, винятки у відмінюванні), відсутність педагогічної емпатії, ризик пасивного навчання у випадку, коли студент лише сприймає готові відповіді ШІ, не аналізуючи та не перевіряючи їх.

Висновки дослідження підтверджують доцільність інтеграції ChatGPT як допоміжного інструмента у викладанні новогрецької мови для носіїв української. Оптимальною є комбінована модель навчання, що поєднує традиційні методи й можливості ШІ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Γαβριηλίδου, Ζ. Διδάσκοντας και μαθαίνοντας γλώσσα με το ChatGPT. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική ΑΕ, 2024. 121 σ.

HERBIL Ioan

*conf. univ. dr., directorul Departamentului de limbi și literaturi slave
din cadrul Facultății de Litere a Universității Babeș-Bolyai
din Cluj-Napoca România; ivanherbil@yahoo.com*

TOPONIME CARE ATESTĂ PREZENȚA UCRAINENILOR ÎN NORDUL ROMÂNIEI CU MULT ÎNAINTEA SECOLULUI AL XIII-LEA

În lucrările științifice de specialitate românești, se menționează că existența unei populații care vorbea limba ucraineană este atestată pentru prima dată în Maramureș în a doua jumătate a secolului al XIV-lea, având la bază diferite teorii eronate, în jurul cărora au fost elaborate studii dedicate istoriei ucrainenilor maramureșeni și toponimiei ucrainene din Maramureș. Una dintre aceste teorii este legată de așezarea, la granița de nord-vest a Maramureșului, în a doua jumătate a secolului al XIV-lea, a cneazului F. Koriatovyci împreună

cu 40.000 de ucraineni. Pe baza acestei teorii false, care pentru majoritatea cercetătorilor a devenit o axiomă, posibilitatea prezenței ucrainenilor sau a strămoșilor acestora în număr mare în Maramureș înainte de această dată a fost exclusă. În consecință, s-au formulat numeroase concluzii greșite, dintre care menționăm doar una: faptul că multe denumiri toponimice actuale, cu aspect slav (sau atestate în documente în formă slavă), au fost atribuite unei populații slave oarecare, dar nu ucrainenilor sau protoucrainenilor.

Existența și vechimea multor lexeme ucrainene (diferite forme de apelative sau antroponime de origine ucraineană), care stau la baza unor toponime prezente în județele de nord ale României (precum: Maramureș, Bistrița-Năsăud, Sălaj, Bihor, Cluj, Mureș ș.a.), particularitățile structurii lor, ale formării cuvintelor și formele cu care sunt atestate oferă temei pentru o nouă analiză, pentru stabilirea unei noi etimologii, ținând cont de faptul că în denumirile localităților sunt codificate adesea arealele de așezare din trecut ale unor grupuri etnice și popoare, limbile pe care le vorbeau, perioada aproximativă a stabilirii lor, precum și cauzele care au determinat procesele migraționiste etc.

Unii lingviști consideră că în anumite regiuni nordice ale României a locuit, probabil până în secolul al X-lea, o populație slavă rară, care "a creat acest strat de toponime slave cu mult înainte de pătrunderea ucrainenilor (secolul XIV, probabil secolul XIII) în Maramureș. Acești slavi ar fi fost asimilați de populația românească". Respectiva concluzie este eronată, întrucât nu există nicio dovadă că slavii care au denumit aceste locuri ar fi dispărut. Dimpotrivă, se poate demonstra continuitatea slavilor răsăriteni, mai exact a croaților albi, tiverților, protoucrainenilor pe aceste teritorii începând cu secolul al IX-lea.

Există numeroase toponime în zonele nord-vestice ale României care au la bază etnonimul *rus* (= *ucrainean*), atestat, mai ales, sub forma maghiară *orosz* (sau cu alte variante grafice ale acesteia: *oros*, *orosy*, *orrossy*, *oroszy*, *oroz*, *orozy*, *oruz*, *ruz*, *rwuz*, *uruz*, *vruz*, *vrwz*, *wrus*, *wrusy*, *wruz*, *wrvs*, *wrws* etc.), ca de exemplu: *Ruștior* (jud. Bistrița-Năsăud), atestat cu forma *Ruscia* la 1228; *Wrusy* (jud. Bihor), azi, *Pusta Orosi*, atestat cu forma *Wrusy* la 1291; *Orosfaia* (jud. Bistrița-Năsăud), atestat cu forma *Oruzfaya* la 1297 și multe altele.

Aceste toponime au apărut cu mult înainte de data atestării lor, întrucât este cunoscut faptul că oricare denumire pentru a fi acceptată

de comunitate și consemnată în documentele vremii trebuia să treacă o anumită perioadă de timp.

BIBLIOGRAFIA

1. Лучик В.В. Етимологічний словник топонімів України [відп. ред. В.Х. Скляренко]. Київ: Академія, 2014. 544 с.
2. Півторак Г.П. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. Міфи і правда про трьох братів слов'янських зі "спільної колиски". Київ: Академія, 2001. 152 с.
3. Тиводар М. Етнодемографічні процеси на Закарпатті (I – початок III тисячоліття). *Українці-русини: етнолінгвістичні та етнокультурні процеси в історичному розвитку* [голов. ред. Г. Скрипник]; НАН України, МАУ, ІМФЕ ім. М.Т. Рильського. Київ, 2013. С. 157–211.
4. Чучка П.П. Прізвища закарпатських українців: історико-етимологічний словник. Львів: Світ, 2005. XLVIII, 704 с.
5. Filipașcu Al. Istoria Maramureșului. București: Universul, 1940. 243 p.
6. Janitsek E. Relații onomastice româno-ucrainene. *Probleme de onomastică* [red. resp. Ioan Pătruț]. Cluj- Napoca, 1980 a. P. 44–105.
7. Janitsek E. Contribuții la studiul relațiilor lingvistice româno-ucrainene (Onomastica din Maramureș): rezumatul tezei de doctorat. Cluj-Napoca, 1980 b. 26 p.
8. Janitsek E. Toponimele de origine ucraineană din împrejurimile Becleanului (jud. Bistrița-Năsăud). *Dacoromania*, Cluj-Napoca: Academia României, 2004-2005. Nr. IX–X. P. 157–161.
9. Mihályi J. (Apsai). Mármorosi diplomák a XIV. és XV. Századból Máramoros-Sziget: Mayer és Berger Könyvnyomdája, 1900. 647 p.
10. Oros M.I. Studii de toponimie. Cluj-Napoca: ICPIAF, 1996. 169 p.
11. Petrovici E. Toponimice slave de est pe teritoriul Republicii Populare Române. I. Toponimice prezentând H provenit din G; II. Toponimice cu polnoglasie. *Romanoslavica*. București: Academia României, 1960. Vol. IV. P. 41–63. 1962. Vol. VI. P. 5–17.
12. Popa R. Țara Maramureșului în veacul al XIV-lea. București: Academia României, 1970. 304 p.
13. Suciuc C. Dicționar istoric al localităților din Transilvania. Vol. 1–2. București: Academia Românei, 1967–1968. Vol. 1. 431 p.; Vol. 2. 442 p.
14. Vișovan Șt. Interferențe româno-ucrainene în toponimia Maramureșului. Baia Mare: Umbria, 2001. 230 p.

HERBIL Mihaela

*lector universitar dr. la Facultatea de Litere,
Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca
România, mihaelaherbil@yahoo.com*

ARMONIA EXPRESIEI LIRICE

**"Nepermisele iubiri" de Mihai Nebeleac,
Editura RCR Editorial, 2019**

Primul romancier ucrainean din România, membru al Uniunii Scriitorilor din România, laureat al Premiului Uniunii Scriitorilor din România pentru romanul "Lorana" (1975), Mihai Nebeleac (17 ianuarie 1949 – 20 februarie 2003) este o figură emblematică a spațiului literar ucrainean din România. Originar din localitatea Rona de Sus, județul Maramureș, a urmat cursurile școlii generale în satul natal, unde l-a avut ca profesor de limbă și literatură ucraineană pe Ivan Fedico. Urmează studiile liceale la Sighetu Marmăției, apoi, cele universitare la Facultatea de Limbi și Literaturi Slave a Universității din București. Debutează în 1972, la Editura Kriterion, cu volumul de versuri "Криниці моїх очей" ("Fântânile ochilor mei"). A devenit cunoscut ca autor al primului roman ucrainean publicat în România, "Lorana", urmat de "Любов до ближнього" ("Aproapelui dragoste") (1978). În 1990, publică volumul "Неспокій весни" ("Neliniștea primăverii").

Prin strădania scriitorului Mihai Hafia Traista, la finele anului 2019, a apărut, cu sprijinul financiar al Uniunii Ucrainenilor din România și sub redacția poetului Echim Vancea, volumul de poezii "Nepermisele iubiri", care prin valoarea creațiilor ce-l compun înscrie lirica lui Nebeleac în circuitul celei românești și chiar al celei universale.

În recenzia asupra "Nepermiselor iubiri", ne propunem să pătrundem în universul liric al volumului, ale cărui versuri se constituie într-o osmoză discretă și omogenă de emoții, culori, trăiri, elemente ale naturii, orchestrate cu o fină măiestrie de poetul ucrainean Mihai Nebeleac, care omagiază natura, iubirea, nostalgia și, mai presus de toate, omul. Chiar titlul volumului, "Nepermisele iubiri", impulsionează la reverie, la purificarea prin suferință, cea mai înaltă formă de "îndumnezeire" a omului, în timp ce subtitlul *Balade și poeme* indică forma expresiei lirice.

Cu cât înaintezi în volum, cu atât te afunzi în universul desăvârșirii poetice. Mihai Nebeleac nu doar că deține și mănuiește cu o deosebită precizie instrumentele necesare construcției metaforice a ideii, ci este colosal în intuirea problemelor pe care le ridică creația sa, venind în întâmpinarea acestora cu fiecare vers. Ceea ce frapează, înainte de toate, este păstrarea unității, a constanței stilistice și ideatice, procedeu care, în cazul unui alt poet, ar fi devenit monoton. La M. Nebeleac, maniera respectării aceluiași stil, a aceleiași retorici suscită și mai pregnant emoția și trăirea estetică.

BIBLIOGRAFIE

1. Mihai Nebeleac, "Nepermisele iubiri", Editura RCR Editorial, București, 2019
2. <https://www.poezie.ro/index.php/author/0025201/index.html>
3. <https://www.salutsighet.ro/poemul-de-duminica-2/>

HOLOVACH Nikoletta

*Dr., lector colaborator la Departamentul de Limbă și Literatură Română
și Științele Comunicării din cadrul
Facultății de Litere și Științe ale Comunicării,
Universitatea "Ștefan cel Mare" Suceava
România, holovach.nikoletta@gmail.com*

ELEMENTE LEXICALE ROMÂNEȘTI ÎN OPERA MARIEI MATIOS

Deși are o istorie lungă de cercetare, subiectul împrumuturilor lexicale din limba română sau din alte limbi prin intermediul limbii române în limba ucraineană, în special în graiurile ucrainene sud-vestice [3, 7, 8, 9, 10, 11], prezintă un interes pentru cercetările actuale relevante limbii ucrainene. Prezentarea și popularizarea acestui grup de lexic în textele din literatura artistică, în special din cea modernă, este studiat parțial și necesită un studiu mai complex. Abordarea acestui subiect este important atât în vederea studiului lexicului limbii

ucrainene cât și în scopul relevării individualității lingvistice a unui scriitor aparte, dar și a locului său special în istoria limbii literare.

În lucrările noastre anterioare [1, 2, 4], am abordat acest subiect în operele lui Yuriy Fedkovych, Olga Kobylanska, Myhailo Kotsiubynsky, Vasyl Stefanyk, acordând o atenție deosebită acelor cuvinte sau expresii împrumutate din limba română, incluse în diferite dicționare care cuprind lexicul dialectal al limbii ucrainene.

Obiectul studiului de față îl reprezintă elementele lexicale românești în operele scriitoarei ucrainene, originare din Bucovina, laureate a premiului Național "Taras Șevcenko" – Maria Matios [12, 13, 14, 15]. În opera sa, Maria Matios popularizează coloratul grai huțul, a cărui autenticitate și farmec sunt imposibile fără elementele românești. Limbajul personajelor din opera artistică a scriitoarei prezintă interes pentru studiul limbii ucrainene, însă elementele românești încă nu au constituit obiectul unui studiu aparte. Actualitatea studiului de față se explică prin necesitatea de a studia elementele lexicale românești, ca grup specific de vocabular, în textele de literatură artistică ucraineană modernă, lexic care reflectă graiul viu al nativilor graiurilor huțule, parte a dialectului sud-vestic al limbii ucrainene, pe de o parte, dar și reabilitarea acestui grup de împrumuturi cu proprietăți structural-semantică, derivațională, precum și rapoarte frazeologice, funcții stilistice, pe de altă parte. Atingerea acestui obiectiv implică implementarea mai multor sarcini precum: identificarea și studierea trăsăturilor lexicale ale cuvintelor din limba română prin analiza semanticii lor în contextele studiate și în registrele dicționarelor limbii ucrainene; caracterizarea semanticii lexicale a acestor fapte de limbă după principiul tematic; relevarea trăsăturilor de funcționare a elementelor românești, a funcțiilor lor stilistice etc.

Materialul studiat demonstrează că, în mare parte, elementele lexicale românești reflectă un vocabular specific cotidian care, după ce a fost asimilat în vorbirea vorbitorilor săi, formează cuvinte derivate (ex.: *afyna* – *afynnyk*, *keptar* – *keptaryk*), dezvăluind largi posibilități stilistice în limba ucraineană, iar structură semantică a unor dintre împrumuturi dovedindu-se a fi mai amplă decât cea descrisă în dicționarele dialectale. Spre exemplu, substantivul *bukata* din sintagma *tsila bukata bidy* în romanul "Bukova zemlea" denumește "un număr mare de necazuri", sens nesemnlat încă în literatura de specialitate.

Studiul de față demonstrează faptul că opera Mariei Matios prezintă o sursă importantă pentru studierea elementelor lexicale românești din limba ucraineană și cuprinde termeni folosiți și în operele scriitorilor de la sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului XX.

BIBLIOGRAFIE

1. Головач Н. Румунізми як характерний елемент мовлення буковинських українців (від часів С. Смаль-Стоцького і дотепер) / Ніколетта Головач // Постать Степана Смаль-Стоцького в національно-культурному житті Буковини кінця XIX – початку XX ст. і сучасна рецепція його доби : міжнар. наук. конф., 19 – 21 лют. 2009 р. : тези доп. – Чернівці : Місто, 2009. – С. 89–91
2. Головач Н. Стилистичні функції румунізмів в українській літературній мові / Ніколетта Головач // Григорій Бостан – 70: Актуальні проблеми румунської філології: прогр. та тези доп. міжнародного симпозиуму. – Чернівці, 2011. – С. 29–30
3. Робчук І. Румунські слова в українській мові на Буковині / Іван Робчук // Робчук І. Студії і статті. – Бухарест : Мустанг, 1999. – С. 261–285.
4. Ткач Л. Лексичні румунізми в сучасній українській літературній мові та в творах Юрія Федьковича / Людмила Ткач, Ніколетта Головач // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наукових праць / наук. ред. Б. І. Бунчук. – Чернівці : Рута, Книги – ХХІ, 2005. – Вип. 274-275 : Слов'янська філологія. Творчість Юрія Федьковича в контексті української та світової літератури. – С. 229–251.
5. Колоїз, Ж. Діалектизми в романі Марії Матіос "Солодка Даруся" // *Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету: Філологічні студії*, № 4, 2010, с. 98–117
6. Павлишин, Г. Багатство мовної палітри драми на три життя Марії Матіос "Солодка Даруся" // *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, № 58, 2011, с. 178–181
7. Шаровольський І. Румунські запозичені слова в українській мові / Іван Шаровольський // *Збірник заходознавства УАН : зб. статей / Упоряд. і ред. І. Шаровольський*. – Київ, 1929. – № 1. – С. 52–65.
8. Miklosich, Franz, *Über die Wanderungen der Rumunen in den dalmatinischen Alpen und den Karpaten*, Viena, 1879
9. Robciuc, I. *Raporturile lingvistice româno-ucrainene. Elemente românești în ucraineană*, București, Editura Mustang, 1996, 264 p.
10. Schelunko, D. *Rumänische Elemente im Ukrainischen*, in *Balkan-Archiv II*, Leipzig, 1926, p. 113–146

11. Vrabie, Emil, Influența limbii române asupra limbii ucrainene, în *Romanoslavica*, XIV, Lingvistică, București, 1967, p. 109–198
12. Матіос, М., *Букова земля. Роман-панорама завздовжки у 225 років*, Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2019, 928 с.
13. Матіос М. Майже ніколи не навпаки. Сімейна сага в новелах. – Львів: ЛА "Піраміда", 2007. – 176 с.
14. Матіос М. Жіночий аркан. Із днів Марії. – Львів: Кальварія, 2001. – 108 с.
15. Матіос М. Солодка Даруся: драма на три життя. Художнє оформлення: Юрій Кох. Львів: Піраміда, 2004. 174 с.
16. ЕСУМ = Мельничук, О. С. (гол. ред.), *Етимологічний словник української мови. У семи томах*, Т. 1–7, Київ: Наукова думка, 1982–2012.
17. КСГГ = Закревська, Я. (відп. ред.), *Гуцульські говірки. Короткий словник*, Львів, 1997.
18. СБГ = Гуйванюк, Н. В.(ред.), *Словник буковинських говірок*, Чернівці : Рута, 2005.
19. СУМ = *Словник української мови*. В 11-ти томах, Київ: Наук. думка, 1970-1980.
20. DEX = ****Dicționarul explicativ al limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică "Iorgu Iordan–Al. Rosetti", București: Editura Univers Enciclopedic Gold, 2012.

ГОЛУБОВСЬКА Ірина

*доктор філологічних наук, професор
Україна, igolubovska777@gmail.com*

АНДРІЙ БІЛЕЦЬКИЙ І КОСТЯНТИН ТИЩЕНКО: СПАДКОЄМНІСТЬ ЛІНГВІСТИЧНИХ ІНТЕРЕСІВ І СПІЛЬНІСТЬ ДУХОВНИХ ОРІЄНТИРІВ

Vitam impendere vero

*"Наука тому й називається наукою, що вона не визнає фетишів,
не боїться підняти руку на відживаюче старе, і чуїно дослуховується
до голосу досвіду, практики" (А. Білецький)*

У цій науковій розвідці зроблено спробу доторкнутися до академічного діалогу – явному й неявному – між двома визначними університетськими українськими вченими: професором Андрієм

Білецьким (1911-1995) і професором Костянтином Тищенком (1941-2023), науково-освітня діяльність яких була тісно пов'язана з кафедрою загального мовознавства та класичної філології. Ми спробуємо виявити контрапункти перетину їхніх лінгвістичних інтересів, спільність концептуальних візій та наукового світогляду, які разом виформували окрему інтелектуальну традицію в українському мовознавстві.

Обидва Вчені належать до плеяди визначних українських філологів-мовознавців, чия наукова й педагогічна спадщина вражає своєю глибиною, різноманіттям і багатовекторністю.

Для розв'язання лінгвістичних проблем задовго до утвердження в мовознавстві принципу інтердисциплінарності, Вчені використовували дані історії, археології, географії, культурології, літературознавства та інших наук. У зоні їхньої особливої уваги завжди перебували загальнотеоретичні проблеми мовознавства, методологія лінгвістики, етимологія, теорія загальної та історичної лексикології, мовні контакти, знакова теорія мови, ономастика, топоніміка, епіграфіка, палеографія, теорія і практика перекладу тощо.

Попри належність до різних поколінь, цих двох титанів лінгвістичної думки єднало глибоке прагнення до системного вивчення мови, інтерес до її внутрішньої організації та прискіплива увага до походження, формування, розвитку й функціонування мови – унікальної знакової системи, яка зберігає інформацію про історичну долю народу, його культурну спадщину, способи осягнення дійсності та духовні константи.

Обидва були поліглотиами, знали декілька десятків мов світу різної генези й типології, причому більшість з них вони опановували самотужки і, керуючись принципом *Docendo discimus*, навчали студентів найулюбленіших з них у рамках університетських факультативів або практичних нормативних курсів. Для обидвох чужим було хизування своїм знанням. І на питання про точну кількість мов, які вони опанували, завжди слідувала ухильна відповідь.

Наукове життя кожного було пов'язано не тільки з Університетом, а й з академією наук України. Так, Андрій Олександрович за сумісництвом працював старшим науковим

співробітником у двох наукових установах – Інституті мовознавства імені О.О. Потебні АН УРСР та Інституті археології АН УРСР. А Костянтин Миколайович у 1993–2001 рр. був провідним науковим співробітником Інституту сходознавства НАНУ.

Обидва мали сміливість і потужну духовну силу висловлювати відкрито власні, "не погоджені", а тому в усі часи крамольні погляди. Мабуть, саме тому не стали ані членами-кореспондентами, ані академіками, на що більш ніж заслуговували.

Андрій Олександрович і його учень Костянтин Миколайович дуже любили студентство і завжди були разом зі студентами на навчальних практиках, в наукових відрядженнях та ділових поїздках. З тих поїздок і постали перші експонати Лінгвістичного навчального музею КНУ імені Т. Шевченка, матеріали для якого на початку 1950-х рр. збирали разом Вчитель і Учень: зразки мов світу, діалектів, ідіолектів, кілька сотень озвучених текстів мовами світу – унікальна колекція, яка, на превеликий жаль, не зберіглася.

Центральне місце у наукових пошуках Андрія Білецького завжди посідали мова, культура та історія греків, а отже, він всесвітньо відомий насамперед як неперевершений еллініст. Щодо його учня, Костянтина Тищенка, то тут важко сказати, яка мова і пов'язана з нею культура його цікавили більше: перська, фінська, баскійська, валлійська, адже з кожної з цих мов велися практичні заняття або у форматі нормативних курсів, або факультативів, які могли відвідувати всі охочі у стінах Лінгвістичного музею КНУ імені Тараса Шевченка.

Професори за базовою освітою були романістами. Це не завадило обом зробити неоціненний внесок у славістичні студії. Славістичні зацікавлення Андрія Білецького знайшли відображення у декількох публікаціях: "Слов'янська топонімія Греції" [2], "Адаптація давньогрецького ономастикону в східнослов'янських мовах" [3] та численних доповідях на наукових конференціях. Зокрема у статті "Адаптація давньогрецького ономастикону в східнослов'янських мовах" (1971) Білецький розглянув низку проблем перекладацької практики, пов'язаних з транскрипцією, транслітерацією, фонологічною та морфологічною адаптацією давньогрецьких власних імен у слов'янських (передусім в українській і російській) мовах. На особливу увагу заслуговують неопубліковані праці з

особистого архіву Андрія Білецького, який зберігається у фондах Інституту рукопису НБУВ (Ф. 364). З-поміж них можна виокремити написані у 1950–70-х рр. праці з лексикології, антропоніміки та ономастології "Греко-русские языковые связи", "Наши собственные имена" "Гиппофорные имена", "Ономастика й топонімія" [1; https://irbis-nbuv.gov.ua/ir_fond/364].

Щодо професора Костянтина Тищенка, він є автором проривної концепції етногенезу та глотогенезу на теренах України, яка постала в результаті залучення матеріалу мов, котрі свого часу були поширені на території України, що вимагало кардинального перегляду традиційних поглядів на досягнення порівняльно-історичного мовознавства. Новаторські підходи Костянтина Миколайовича відображені у низці ґрунтовних монографій [4, 5, 6, 7].

Таким чином, спадкоємність мовознавчих підходів двох визначних учених простежується в кількох ключових вимірах:

- трактування мови як упорядкованої, внутрішньо ієрархічно структурованої системи, що невинно розвивається, маючи як свої внутрішні закони та закономірності, так і під впливом мовних контактів;

- інтердисциплінарність як основний принцип експлікації мовних феноменів;

- увага до генетичної класифікації та структурної типології як інструменту розкриття глибинних історичних і когнітивних закономірностей;

- високий рівень концептуалізації, орієнтація на емпіричні дані та польові дослідження, глибока повага до мовно-мовленнєвого матеріалу як носія культурної пам'яті народу.

Педагогічна діяльність двох непересічних учених у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка сприяла формуванню нових поколінь мовознавців, справжніх патріотів України (Н. Клименко, О. Пономарів, С. Єрмоленко, В. Радчук, П. Селігей, О. Максимів та ін.), які спромоглися розвинути ідеї свого Вчителя і, у свою чергу, підготували достойних послідовників.

Значущість наукової спадкоємності важко переоцінити, втім, інтелектуальна спорідненість невіддільна від духовної. Взаємини Білецького й Тищенка є прикладом того, як спільні духовні

пріоритети – повага до слова, відданість справі, прагнення до істини, плекання національної ідентичності – можуть транслюватися у майбутнє, долаючи час та переважаючи інституційні обмеження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чернухін Є., Горбач Т., Купченко-Гринчук О., Лось В. Архів українських філологів А. О. Білецького і Т. М. Чернишової у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Біографічне дослідження. Науковий каталог. К.: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. 2014. 304 с. Режим доступу: https://irbis-nbuv.gov.ua/ir_fond/364

2. Білецький А.О. Слов'янська топонімія Греції// Повідомлення української ономастичної комісії. – 1966. – № 1. – С. 13-24.

3. Білецький А.О. Адаптація давньогрецького ономастикону в східнослов'янських мовах // Питання класичної філології. – 1971. – № 9. – С. 17-24.

4. Тищенко К.М. Етномовна історія прадавньої України. К.: "Аквілон-Плюс". 2008. 479 с.

5. Тищенко К.М. Халіфат і Сівера: топонімічний слід в Україні. К.: Аквілон-Плюс. 2011. 204 с.

6. Тищенко К.М. Долітописна мовна історія українців. Дрогобич: Півсвіт. 2016. 751 с.

7. Тищенко К.М. 42 епохи українських мовних контактів: Енциклопедія 3000 запозичених реалій античності й середньовіччя у мові, прізвищах і топонімах. К., Броди: Просвіта. 2020. 912 с.

ГРИЦЕНКО Світлана

*доктор філологічних наук, професор
Україна, ar730518@gmail.com*

"ЦИФРОВА РЕВОЛЮЦІЯ" У СУЧАСНІЙ ГУМАНІТАРИСТИЦІ

XX-XXI століття - період глибоких змін технологічної та соціально-економічної інфраструктури, глобального віртуального розвитку світу, що породжує нові форми соціальних зв'язків, практик та способу життя. Сучасне суспільство "виходить на якісно

новий виток своєї історичної еволюції, який все частіше характеризується як "цифрове суспільство" або "епоха цифровізації" [2, 7], яка впливає на формування Номо digitalis. На думку Т. Ярошенко, "цифровізація стала не лише інновацією, модою чи імперативом, а й нормою, яку інколи образно називають цифровою "золотою лихоманкою", або "потопом даних" [5].

Зрозумілим і виправданим сьогодні є інтерес учених до цифрової гуманітаристики, яку М.Требін окреслює як "міждисциплінарний напрямок у розвитку гуманітарних наук, учасниками якого є нове покоління дослідників у соціально-гуманітарній сфері, який об'єднує фахівців у галузі гуманітарних та соціальних наук, одночасно здатних застосовувати методи, поняття та технології інформатики" [3, 118]. Термін "цифрова гуманітаристика" вперше було вжито у виданні "Companion to Digital Humanities" видавництва "Blackwell" [6].

Початок цифрової гуманітаристики пов'язують із діяльністю єзуїтського священника Роберто Буза, який тридцять років свого життя присвятив створенню лінгвістичного корпусу творів Томи Аквінського [11], сформувавши лексико-граматичну картотеку, в якій було зареєстровано слова й синтаксичні конструкції, виявлені у творах Томи Аквінського, а також наведено варіанти й форми їхніх значень [див.: 13; 18]. Зауважимо, що журнал "The Economist" назвав цю працю першим зразком в "історії створення цифрових гуманітарних наук" [15].

Саме у 50-60-ті роки ХХ ст. в європейському та американському академічному середовищі стали використовувати комп'ютерні технології в лексикографії, на чому наголошує у своїх дослідженнях Долорес Бертон [7; 8; 9; 10]. Особливо активно комп'ютерні технології застосовують для встановлення авторства, враховуючи досвід Альвара Еллегарда, який у 1962 р. проаналізував "Листи Юніуса 1769–1772 рр." [14] та уклав індекс лексем. Дослідники Фредерик Мостеллер та Девід Волесс [17] при вивченні федеральних паперів також застосували комп'ютерні технології з метою встановлення авторства 12 спірних документів. Цікавим щодо висновків стало дослідження шотландського священника Ендрю Мортонна, який за допомогою комп'ютерних

технологій довів, що апостол Павло написав лише чотири послання, а не чотирнадцять, як традиційно вважали раніше [16].

У 1966 р. було створено перший спеціалізований журнал із цифрових гуманітарних наук - Computers and the Humanities, а в 1977 р. - Асоціацію літературних і лінгвістичних обчислень (Association for Literary and Linguistic Computing, ALLC), яка у наш час була перейменована на Європейську асоціацію цифрової гуманітаристики (The European Association for Digital Humanities, EADH). Діяльність Асоціації полягала в об'єднанні європейських дослідників, які застосовують цифрові гуманітарні методи та технології при вивченні історії мистецтва, культурології, музикознавства, історії, а також при дослідженні мови та літератури, дешифруванні рукописів та ін. Зауважимо, що українські проекти також були репрезентовані на сайті Асоціації, зокрема "Львів інтерактивний" (Цифрова урбаністична енциклопедія Львова, Цифрова дослідницька лабораторія).

Вагомою подією у розвитку цифрової гуманітаристики став опублікований у травні 2010 р. Маріном Дакосом, професором історії, засновником і директором Центру відкритих електронних видань (Франція), нині Національним координатором з відкритої науки МОН Франції, "Маніфест Digital Humanities", затвердження якого відбулося 26 березня 2011 р. в Парижі. У Маніфесті підкреслено, що "цифрові методи досліджень мають значення для всіх гуманітарних наук та спираються на наукові парадигми, накопичені кожною з відповідних наукових дисциплін, використовуючи інструменти та перспективи, відкриті завдяки цифровим технологіям. Цифрові гуманітарні науки за визначенням міждисциплінарні та несуть у собі всі методи, засоби та перспективи пізнання, пов'язані з цифровими технологіями в галузі гуманітарних наук". [12]. Маніфест проголошує, що курси з "Digital Humanities" повинні бути включені до навчальних програм із гуманітарних та суспільних спеціальностей, літератури та мистецтва. Адже роль гуманітаріїв вкрай важлива у бурхливий період потужного впливу "нових" медіа та інформаційних технологій, тому що культурна спадщина "мігрує" до цифрових форматів і ставлення до знань, культурного матеріалу, технології у суспільстві радикально змінюється [19].

Зауважимо, що цифрові гуманітарні науки (Digital Humanities) сьогодні викладаються у провідних університетах Америки, Канади, Німеччини, Нідерландів, Франції, Великої Британії, Австралії та ін.

В Україні цифрова гуманітаристика малодосліджена (див. праці: В. Атаманчук, О. Воскобойнікової-Гузевої, В. Воронкової, Л. Дубровіної, В. Копанєвої, Л. Костенка, В. Кулікова, К. Лобузіної, О. Матвієнко, Т. Симоненко, М. Чікарькової, С. Чуканової, Т. Ярошенко, Н. Требіна та ін.), "побіжно розглядаються реальні проблеми та концепції цифрової гуманітаристики, її методологічний зміст та практичний результат, обмежуючись питаннями упровадження цифрових технологій та оцифровування ресурсів, що не сповна відповідає вже усталеному поняттю цифрової гуманітаристики" [1, 290]; порівняно із західними реаліями, ми можемо говорити лише про перші кроки опанування цифрової гуманітаристики як такої [4, 168]. Цілком поділяємо думку Т. Ярошенко про необхідність "прискорення розвитку цифрових гуманітарних наук в Україні, яке потребує орієнтації на сприяння виробленню й поширенню нового гуманітарного знання як духовної основи життєдіяльності українського суспільства; інституціоналізації (створення відповідних центрів, об'єднань, програм); подальшої інтеграції науковців і практиків у створення електронних бібліотек, цифрових архівів та репозитаріїв, віртуальних музеїв соціогуманітарної спрямованості з цифровим представленням об'єктів і можливістю їх комп'ютерного аналізу; створення відповідних навчальних програм в університетах та в системі неформальної освіти" [5, 204].

ЛІТЕРАТУРА

1. Дубровіна Л. А., Лобузіна К. В., Онищенко О. С., Боряк Г. В. Цифрова гуманітаристика та бази даних документальної культурної спадщини в бібліотеках України. Рукописна та книжкова спадщина України. 2020. Вин. 25. С. 290-309.
2. Требін М. П. Цифрове суспільство: спроба проникнення в сутність. Цифрова епоха: міждисциплінарний дискурс : монографія / [А. А. Гедзик, Т. В. Ковальова, О. Ю. Коцюрба та ін.] ; Аналіт. центр сучас. гуманітаристики. Харків : Право, 2024. 214 с.

3. Требін М. П. Цифрова філософія в цифровому суспільстві. Сучасні тенденції в українській і світовій гуманітаристиці: матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Харків, 07 листопада 2024 року. Харків: ХНАДУ, 2024. С. 118–120.
4. Чікарькова М. Цифрова гуманітаристика у сучасних вищих навчальних закладах: західний та український досвіди впровадження. Актуальні питання гуманітарних наук. 2019. Вип. 23 (3). С. 168–172.
5. Ярошенко Т. Цифрова гуманітаристика: нова галузь знань чи "молоде вино в старих міхах"? (до питання концепції, методології, історії, основних центрів і проектів, дискусій довкола. Культура і мистецтво ХХІ століття: полілог сучасної гуманітаристики : колективна монографія К.: Видавничий центр КНУКіМ, 2023. С. 168–208.
6. A Companion to Digital Humanities / eds.: S. Schreibman, R. Siemens, J. Unsworth. Oxford: Blackwell, 2004. URL: <https://companions.digitalhumanities.org/DH/>
7. Burton D. M. Automated Concordances and Word Indexes: The Fifties. Computers and the Humanities. 1981. Vol. 15, No. 1. P. 1–14.
8. Burton D. M. Automated Concordances and Word Indexes: The Early Sixties and the Early Centers. Computers and the Humanities. 1981. Vol. 15, No. 2. P. 83–100.
9. Burton D M. Automated Concordances and Word Indexes: The Process, the Programs, and the Products. Computers and the Humanities. 1981. Vol. 15, No. 3. P. 139–154.
10. Burton D. M. Automated Concordances and Word Indexes: Machine Decisions 46 and Editorial Revisions. Computers and the Humanities. 1982. Vol. 16, No. 4. P. 195– 218.
11. Busa R. Index thomisticus: Sancti Thomae Aquinatis operum omnium indices et concordantiae. Stuttgart-Bad Cannstatt: Frommann-Holzboog, 1974. 1148 p.
12. Dacos M. Manifeste des Digital Humanities. THATCamp Paris. 26 mars 2011. DOI: <https://doi.org/10.58079/uo25>
13. Dalbello M. A. Genealogy of Digital Humanities. Journal of Documentation. 2011. Vol. 67, Issue 3. P. 480–506.
14. Ellegård A. A statistical method for determining authorship: the Junius letters, 1769–1772. Göteborg, 1962. 115 p.
15. How data analysis can enrich the liberal arts. The Economist. 2020. December 19. URL: <https://www.economist.com/christmas-specials/2020/12/19/how-data-analysis-can-enrich-the-liberal-arts>
16. Morton A. Q. The authorship of the Pauline epistles: a scientific solution. Saskatoon: University of Saakatchewan, 1965. 28 p.

17. Mosteller F., Wallace D. L. Inference and disputed authorship: The Federalist. Reading, Mass.: Addison-Wesley, 1964. xv, 287 p.

18. Thaller M. Geschichte der Digital Humanities. Digital Humanities: Eine Einführung / Fotis Jannidis, Hubertus Kohle, Malte Rehbein (Hg.). Stuttgart: Metzler, 2017. S. 3–12.

19. The Program in Digital Humanities. URL: <https://dh.ucla.edu/about/>

ГРИЩЕНКО Ірина

доктор філологічних наук, доцент

Україна, hryschenko_i@ukr.net

НАВЧАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕДИКІВ

Сучасна медична освіта не обмежується лише знаннями з біології, анатомії та інших профільних дисциплін. В умовах глобалізації, міжнародного співробітництва та роботи з іноземними пацієнтами, спілкування із закордонними колегами стає однією з ключових компетенцій.

Розробка якісних навчальних матеріалів, що враховують специфіку галузі та цільової аудиторії, є актуальною і вимагає постійної уваги. Досвід колективів мовних кафедр демонструє потенціал з теоретичної та з практичної точок зору.

Мета – аналіз навчально-методичних видань, розроблених для студентів-медиків, узагальнення досвіду їх створення як основи забезпечення фахової мовної підготовки студентів.

Об'єктом є навчально-методичні видання, підготовлені авторськими колективами для здійснення мовної підготовки студентів-медиків ННЦ "Інститут біології та медицини" КНУ імені Тараса Шевченка.

Для забезпечення належного рівня знань мовної підготовки студентів медичного напряму магістерської програми "Медицина" викладачами філологічного сектору створено низку якісних навчально-методичних робіт. Наприклад, навчальні посібники **"Українська мова. Основи професійного спілкування"** [2] для 3-го курсу та **"Українська мова Основи професійної комунікації"** [3] для 4-го курсу укладено для мовної

підготовки англомовних студентів. Навчальні завдання посібників спрямовані на поглиблення навичок усного мовлення у професійній діяльності лікаря, активізацію словникового запасу українських медичних термінів, формування уміння ведення діалогу та дискусії на медичні теми.

Словник є фундаментом усієї навчально-методичної системи. Ключовою особливістю **"Англо-українського тематичного словника медичної термінології"** [1] є тематична організація. Це дозволяє студенту засвоювати терміни не в ізольованому вигляді, а в контексті певної медичної сфери. Такий підхід сприяє формуванню цілісної понятійної системи, що є значно ефективнішим, ніж традиційний алфавітний порядок. **"Українсько-англійський словник медичного страхування"** [4] допомагає подолати прогалини в перекладі вузькоспеціалізованих понять, охоплюють різноманітні аспекти цього напрямку. Ці словники є важливим внеском у спеціалізовану українську лексикографію.

Отже, розглянуті видання становлять цілісну та ефективну систему, що забезпечує фахову мовну підготовку студентів-медиків. Є яскравим прикладом успішної реалізації наукових лінгвістичних засад на практиці. Матеріали враховують сучасні реалії медичної галузі та професійні потреби студентів. Видання орієнтовані на формування не лише теоретичних знань, але й конкретних практичних навичок професійного спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Англо-український тематичний словник медичної термінології / Грищенко І. В., Курдіш О. К., К., 2024. 96 с.
2. Українська мова. Основи професійного спілкування: навчальний посібник / Курдіш О.К., Хоперія В.Г., Харченко О.І., К.: ВПЦ "Київський університет", 2022. 176 с.
3. Українська мова. Основи професійної комунікації. Навчальний посібник для студентів 4 курсу (спеціальність 222 "Медицина") ННЦ "Інститут біології та медицини" / Курдіш О.К., Хоперія В.Г., Харченко О.І., Грищенко І.В., К., 2023. 167 с.
4. Українсько-англійський словник медичного страхування / авт. кол. Ніка О., Грищенко С., Корольова Н. та ін.; за ред. Ніки О., Мазепоної Ю., К.: Київський університет, 2023. 135 с.

GRITĖNIENĖ Aurelija

*PhD, Senior Researcher at the Research Centre of Standard Language
Republic of Lithuania, aurelija.genelyte@gmail.com*

**THE PROJECT "TRANSFORMATION
OF LINGUISTIC HERITAGE AND CREATION
OF LITHUANIAN LANGUAGE SPATIAL DATA RESOURCES":
DIGITAL TOOLS AND INNOVATIONS
IN LITHUANIAN LANGUAGE PRESERVATION**

Researchers at the Institute of the Lithuanian Language are involved in various national and international projects, one of which is "Transformation of Linguistic Heritage and Creation of Lithuanian Language Spatial Data Resources". The aim of the project is to increase the availability of Lithuanian language resources in the digital space, thereby contributing to the advancement of the country's digitalization processes. There are two main objectives of the project:

1. To expand artificial intelligence technology solutions to meet the needs of linguistic resources;
2. To create digital resources that ensure the preservation and continuity of the Lithuanian language, and to modernize and develop new tools for their collection and analysis.

During the implementation of the project, two datasets will be created:

1. the General Lithuanian Language Heritage Dataset, and
2. the Lithuanian Language Spatial Resources Dataset.

The General Lithuanian Language Heritage Dataset will be adapted for the development of artificial intelligence and innovative technologies. This means that archived collections of Lithuanian linguistic heritage, which possess lasting societal and scientific value, will be digitized, updated, and made accessible to the public, academia, and businesses. This dataset will help preserve the unique Lithuanian linguistic heritage and contribute to maintaining its vitality by providing open access to the broader Lithuanian and international communities, researchers, educational institutions, and business organizations.

As part of the second phase of the project, the Lithuanian Language Spatial Resources Dataset will be developed using GIS tools and

methods, along with a supporting geospatial information infrastructure. This infrastructure will include tools for collecting linguistic heritage and new language data, creating spatial datasets based on these resources, and making them accessible to both the Lithuanian and global academic communities and society at large. The planned geospatial linguistic infrastructure is unique in the Central European region. Lithuania has the opportunity to align with leading countries in the field of geolinguistics (such as Germany, Switzerland, Spain, and others) through its newly developed geospatial resources.

To achieve the project's defined goals and objectives, two main activities are planned:

1. To develop information technology tools and technological solutions;

2. To collect and digitize archival data and resources, create datasets, and prepare them for integration into a new information system.

The developed resources will be relevant and useful to all Lithuanian language users and learners, as well as to state institutions and business organizations.

ДАВИДЕНКО Наталія

доктор філологічних наук, доцент

Україна, natalidavid@ukr.net

ЦИФРОВІ РЕСУРСИ ДЛЯ ВИКЛАДАННЯ ТА ВИВЧЕННЯ КЛАСИЧНИХ МОВ: АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У контексті цифровізації освіти актуальним постає питання ефективного використання цифрових ресурсів у викладанні та вивченні класичних мов, зокрема латинської, яка зберігає своє значення як основа терміносистем у медицині, праві, філософії та теології. Сучасна наукова література свідчить про зростання інтересу до технологічних засобів, що полегшують опрацювання граматичних структур, лексики, етимології та контекстуального аналізу латинських текстів [9]. У роботах дослідників висвітлено переваги корпусного аналізу (Perseus, Corpus Corporum), адаптивних платформ (Cambridge Story Explorer), чат-ботів на

базі штучного інтелекту, моделей обробки природної мови (Latin BERT), а також інтегрованих гейміфікованих платформ для медичних та гуманітарних ЗВО (TERMIlator, MediLingo) [1]. Потреба у дидактичному осмисленні цих ресурсів із фокусом на класичну філологію формує мету цього дослідження – охарактеризувати потенціал цифрових інструментів для викладання латинської мови у сучасному освітньому просторі, з урахуванням їхніх переваг, обмежень та перспектив подальшого впровадження, огляд функціоналу й освітнього ефекту найпоширеніших цифрових платформ. Зокрема, ресурс Perseus Digital Library надає комплексний інструментарій для морфологічного розбору, частотного аналізу та етимологічної інтерпретації латинських текстів. Проекти Alpheios та Corpus Corporum дозволяють поєднувати текстуальну роботу з лінгвістичним аналізом у режимі реального часу, що сприяє формуванню когнітивних навичок читання мовою оригіналу [5]. Інтерактивні середовища (Cambridge Story Explorer, TERMIlator) довели свою ефективність у побудові адаптивного навчання: вивчення лексики, морфології, перекладу відбувається із залученням візуальних і гейміфікованих компонентів [1; 3]. Крім того, на основі трансформерної моделі Latin BERT створюються інструменти для синтаксичного передбачення, перекладу та семантичного пошуку, що дозволяє вивести латину на рівень аналізу, типовий для сучасних мов [9].

Отже, цифрові ресурси суттєво трансформують парадигму освоєння класичних мов, відкриваючи нові підходи до формування мовної, термінологічної та перекладацької компетентності. Вони створюють передумови для переходу від репродуктивної до дослідницької моделі навчання. Перспективними напрямками подальших досліджень є створення цифрових платформ для українських освітніх потреб із гібридною дидактичною структурою, інтеграцією корпусів, словників, AI-моделей та аналітичних інструментів. Особливої актуальності набуває впровадження таких засобів у курсах латинської мови, де засвоєння спеціальної термінології нерозривно пов'язане із міждисциплінарною підготовкою [3; 9].

ЛІТЕРАТУРА

1. Coe R., Cope E., Hunt S. Adaptive teaching: Latin and the use of digital parsing tools. *Journal of Classics Teaching*. 2024. Vol. 26, №51. P. 1–6. DOI: 10.1017/S2058631024000990.
2. Roelli P., Ctibor J. A new version of Corpus Corporum, the Latin full-text database and tool. *Bulletin du Cange (Archivum Latinitatis Medii Aevi)*. 2024. Vol. 80. P. 251–266. URL: <https://www.zora.uzh.ch/id/eprint/265929>.
3. Seidlein A.H., Bettin H., Franikowski P. та ін. Gamified E-learning in medical terminology: the TERMIerator tool. *BMC Medical Education*. 2020. Vol. 20. Article №284. DOI: 10.1186/s12909-020-02204-3.
4. Verspoor C. та ін. @ve: A Latin conversational chatbot using GPT for language learning. *arXiv preprint*. 2023. URL: <https://arxiv.org/abs/2311.14741>.

ДАРЧУК Наталія

*доктор філологічних наук, професор
Україна, nataliadarchuk@gmail.com*

ВИЗНАЧЕННЯ МІРИ ПОДІБНОСТІ КОРОТКИХ ТЕКСТІВ ЗА МЕТРИКОЮ ЕВКЛІДОВОЇ ВІДСТАНІ ¹

Конференційна доповідь представляє лінгвостатистичний аналіз, здійснений автоматичною системою TextAttributor 1.0 [3], що виконує два лінгвостатистичні завдання [1; 2]: 1) стилеметричне – визначення ознак ідіостилу тексту; 2) атрибуційне – визначення ступеня схожості двох текстів. Атрибуційне завдання реалізовано у системі двома статистичними методами: за метрикою евклідової відстані та методом кластерного аналізу [2].

Мета дослідження – проаналізувати результати автоматичної атрибуції за метрикою евклідової відстані з урахуванням 15-ти статистичних параметрів [2] **на матеріалі** 18-ти українськомовних текстів (обсягом 200–500 слововживань) двох блогерів

¹ Експериментальне дослідження проведено у межах наукової теми "Лінгвістична експертна аналітика українськомовного деструктивного інтернет-контенту з використанням технологій штучного інтелекту" НДР № 25БП044-02 КНУ імені Тараса Шевченка.

(А. Білецького та С. Стерненка) з метою визначення ефективності 15-ти параметрів в атрибуції коротких текстів.

Визначення міри подібності між двома текстами здійснюється через обчислення векторної відстані між цими текстами, представленими як 15-ти вимірний вектор (1 статистичний параметр – один вимір вектора), за формулою евклідової відстані:

$$E(\mathbf{A}, \mathbf{B}) = \sqrt{\sum_{i=1}^D (A_i - B_i)^2},$$

де A_i і B_i – координати вектора, якими є 2 числові значення одного статистичного параметра у двох текстах.

Для визначення евклідової відстані система автоматично зіставила 15 статистичних параметрів 10-ти текстів Білецького (В) та 8-ми Стерненка (S). Числові значення евклідової відстані було унаочнено на гістограмі (рис. 1), де по вісі x - евклідова відстань, а по вісі y – пари зіставляваних текстів: 1) двох авторів – червоні лінії; 2) одного автора – зелені лінії. Пари зіставляваних текстів ранжовані за ростом числового значення: чим більше значення евклідової відстані, тим нижча міра подібності текстів.

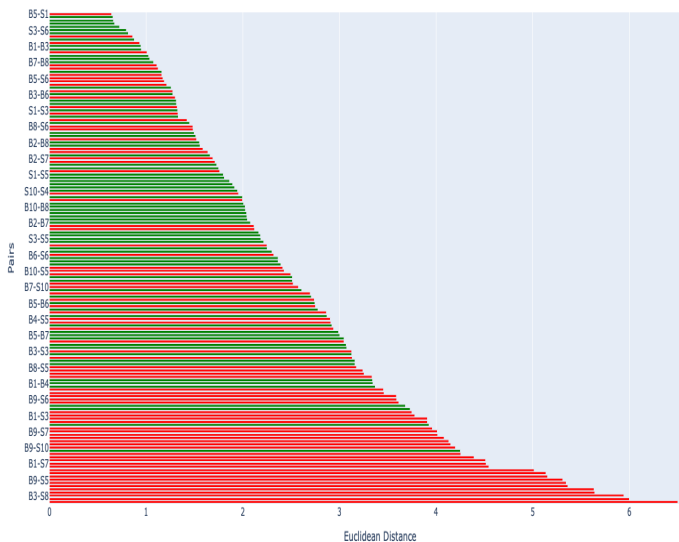

Рис. 1. Гістограма ранжування текстів за евклідовою відстанню

Черговість червоних та зелених ліній на гістограмі демонструє, що міра подібності коротких текстів за евклідовою відстанню не завжди визначає атрибуцію текстів, проте верхня і середня частина гістограми має скупчення зелених ліній, а основа представлена переважно червоними лініями – текстами різних авторів. Отже статистичні параметри системи TextAttributor 1.0 в одних випадках є диференційними ймовірностями, а в інших – нейтральними.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дарчук Н., Зубань О. Стильова диференціація українськомовних текстів за частинами мови (експериментальне лінгвостатистичне дослідження). Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика, (2(36), 47-56. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2024.36.08>.
2. N. Darchuk, O. Zuban, V. Robeiko, Y. Tsyhvinseva, V. Sorokin, M. Sazhok. The system for automatic stylometric analysis of Ukrainian media exts TextAttributor 1.0 (techniques, means, functionality). Acta Linguistica Lithuanica, 91 (2024), 224–247. URL: <https://journals.lki.lt/actalinguisticalithuanica/article/view/2328>
3. TextAttributor 1.0, 2024. URL: <http://ta.mova.info>.

DATSO Taras

*asistent superior la catedra de limbi romanice și literatură universală
a Institutuției de învățământ superior
de Stat Universitatea Națională din Uzhorod
Ucraina, datio@ukr.net*

PERSONALITĂȚI ROMÂNEȘTI DIN DREAPTA TISEI – SINTEZĂ ISTORICĂ

Regiunea istorică a Maramureșului și, în special, zona românească din dreapta Tisei, constituie un spațiu de o importanță fundamentală pentru înțelegerea continuității și a rolului românilor în evoluția central-europeană. Documentele medievale și moderne atestă faptul că această comunitate a generat o elită politică, religioasă și culturală, care a contribuit activ atât la consolidarea structurilor interne ale comitatului

Maramureș, cât și la afirmarea identității românești într-un cadru imperial dominat de influențe maghiare, rutene și habsburgice.

În Evul Mediu, românii au reușit să ocupe funcții importante la nivelul administrației comitatense. Deși din cei 69 de comiți supremi doar patru au fost români, rolul pretorilor a fost covârșitor în favoarea autohtonilor – peste 400 din totalul de 462 consemnați până în 1848 proveneau din familii românești. Aceste funcții administrative confirmă nu doar prezența, ci și influența românilor în mecanismele de guvernare locală. Printre numele relevante se numără Andreas Pop, Vasile Nan de Slatina, Teodor Cosma de Apșa sau Petru Nan, figuri ce reflectă soliditatea unei clase nobiliare românești active și respectate.

În paralel cu rolul laic, Biserica a constituit o coloană de rezistență culturală. Preoți și protopopi precum Popa Costa, Popa Balotha, Mihail Pop sau Tivadar Pop au asigurat continuitatea vieții spirituale și transmiterea limbii române prin liturghie și școală confesională. Reformele inițiate de Maria Terezia și, ulterior, de Iosif al II-lea prin celebra "Ratio Educationis" au creat un cadru favorabil instruirii tinerilor, deschizând porțile unor școli vernaculare și gimnaziale în care au studiat atât fiii nobililor, cât și cei ai țăranilor mai înstăriți. Listele școlare din anii 1798–1799 confirmă participarea elevilor români proveniți din Apșa, Slatina și Biserica Albă, care au învățat gramatica română, psaltirea și elemente de cultură generală, demonstrând existența unei elite intelectuale în formare.

Secolele XVIII–XIX aduc emergența unei noi categorii sociale: intelectualitatea laică. Aceasta reunește funcționari, profesori, avocați, medici și învățători care au completat tradiționala elită clericală. Exemple ilustrative sunt Vasile Mihalca, vicecomite și lider al Asociațiunii pentru Cultura Poporului Român din Maramureș, Alexandru Ciplea, profesor format la Năsăud, ori Mihail Marina, diac și diplomat implicat în negocieri internaționale. Acești intelectuali au făcut posibilă reprezentarea românilor maramureșeni în forurile politice imperiale și, mai târziu, în structurile românești moderne.

Un caz emblematic este cel al lui Mihai Dan (1884–1968), țăran nobil din Apșa de Mijloc. Participant la Primul Război Mondial, rănit și decorat, Dan reprezintă imaginea eroului anonim transformat în martor al istoriei. El a participat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1918 și a lăsat în manuscris pagini de memorialistică

precum "Istoria ce am petrecut în crâncenul război". Scrierile sale, parțial pierdute, conturează nu doar destinul personal, ci și experiența colectivă a românilor din Transcarpatia confrunțați cu schimbări politice dramatice: administrația românească (1919–1921), stăpânirea cehoslovacă, ocupația maghiară și, în final, dominația sovietică.

Figura clericilor și a intelectualilor clerici rămâne la fel de importantă. Ioan Ivașcu de Ieud, canonic al Episcopiei de Gherla, a fost un sprijinitor activ al culturii românești, finanțând fundații și biblioteci și militând pentru educația tinerilor. Testamentul său din 1916 subliniază atașamentul față de "altarul națiunii românești", dovadă a unei conștiințe naționale consolidate.

Un alt exemplu major este arhimandritul Ghermano Vida, originar din Apșa de Jos, care a predat la Seminarul de la Socola și a fost dascălul unor personalități precum Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu și Alexandru Ioan Cuza. Rolul său în transmiterea idealurilor Școlii Ardelene și în publicarea cronicii lui Gheorghe Șincai demonstrează legăturile dintre Maramureș și marile centre culturale românești. Nicolae Iorga și Nicolae Petrașcu au subliniat impactul decisiv pe care acest dascăl l-a avut asupra formării istoricului și omului politic Kogălniceanu.

Prin urmare, personalitățile românești din dreapta Tisei reflectă un proces complex de conservare și afirmare identitară. Ele ilustrează modul în care o comunitate aflată la intersecția marilor imperii a reușit să-și păstreze specificul și să ofere României și Europei intelectuali, clerici și eroi de prim rang. Analiza lor nu este doar o evocare istorică, ci și o dovadă a rezilienței unei identități culturale care a traversat veacurile.

BIBLIOGRAFIE

1. Ioan Mihalyi de Apșa, *Diplome maramureșene din secolele XIV și XV, Maramureș-Sziget*, 1900.
2. Alexandru Filipașcu, *Istoria Maramureșului*, Cluj, 1940.
3. Marian Nicolae Tomi, *Maramureșul istoric în date*, Cluj-Napoca, 2005.
4. Tit Bud, *Poezii populare din Maramureș*, Baia Mare, 1908.
5. Nicolae Iorga, *Istoria românilor din Ardeal și Maramureș*, București, 1915.
6. *Revista Arhivei Maramureșene, Sighetu Marmației*, diverse numere.
7. Nicolae Petrașcu, *Viața lui Mihail Kogălniceanu*, București, 1905.

ДЕМ'ЯНЕНКО Наталія
кандидат філологічних наук, доцент
Україна, n.demianenko@knu.ua

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ З ЕТНОКУЛЬТУРНИМ КОМПОНЕНТОМ У ПОЛЬСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ: МІЖ ТРАДИЦІЄЮ ТА ІННОВАЦІЄЮ

Фразеологія є важливим об'єктом лінгвістичних студій, оскільки відображає культурний досвід народу та його колективні уявлення. Особливої уваги заслуговують фразеологізми з етнокультурним компонентом, у яких фіксуються ціннісні орієнтири, стереотипи та історична пам'ять. Сьогодні спостерігається динаміка у використанні таких одиниць: традиційний пласт фразеології зберігає етнічні образи, тоді як новітні процеси зумовлюють появу інноваційних фразеологізмів, пов'язаних із глобалізацією, медіа та сучасними соціокультурними реаліями.

Теоретичне підґрунтя аналізу етнокультурної семантики фразеологізмів закладені у працях багатьох дослідників, які наголошували на культурно-національній маркованості фразеологічного фонду. У сучасній українській лінгвістиці питання етнокультурного змісту сталих виразів розробляли В. Мокієнко [1], О. Назаренко [2], Г. Онуфрійчук [3] та ін.; у польській мові – це праці Є. Бартмінського [4], А. Пайдзінської [6], В. Хлебди [5]. Сучасні дослідники приділяють увагу як збереженню традиційних фразеологічних моделей, так і новітнім інноваційним процесам у мовленні.

Метою розвідки було проаналізувати традиційні та новітні аспекти функціонування фразеологізмів з етнокультурним компонентом у польській та українській мовах. Традиційний пласт фразеології в обох мовах відтворює глибинні культурні коди, насамперед тут знайшли своє відображення релігійно-християнські образи. Такі фразеологізми виникли під впливом багатовікової традиції, спільної для поляків і українців: пол. *żyć jak u Pana Boga za pieciet*; укр. *жити як у Бога за пазухою* - "жити безтурботно, у спокої". Ці фразеологізми мають однакове значення і спільний образ Бога як захисника та покровителя, вони апелюють до християнської символіки та родинно-побутового укладу. Багато фразеологізмів охоплюють аграрні та побутові образи:

пол. *siać wiatr, zbierać burzę*, укр. *що посієш, те й пожнеш* - "погані дії мають тяжкі наслідки"; пол. *jak sobie pościelesz, tak się wyspisz*, укр. *як постелиш, так і виспишся* – "відповідальність за власні вчинки". Це пояснюється тим, що сільськогосподарський уклад життя формував близькі уявлення в обох народів.

У фразеології обох мов знайшли своє відображення і просторово-географічні та локальні образи, які зберігають у мові уявлення про край світу, віддаленість чи екзотичність: пол. *gdzie diabeł mówi dobranoc*; укр. *у чорта на болоті* - "дуже віддалене місце, далеко, у глушині".

Цікавим є пласт фразеології, пов'язаний із побутовими реаліями та зооморфними образами. У польській мові поширене порівняння *pijany jak szewc* "п'яний як швець", тоді як в українській – *п'яний як чпн*. У польському випадку простежується соціальний стереотип щодо певної професії, тоді як українська версія є радше народною метафорою без чіткої соціальної конкретизації.

Особливе місце займають фразеологізми, що відображають національні стереотипи. У польській мові є вислів *kozacka fantazja*, який уживається для позначення безстрашності, відваги, іноді навіть нерозсудливості. В українській культурі козацький образ відтворено у низці фразеологізмів: *козацький дух*, *козацька воля*. Тут простежується важливий момент: для поляків "козак" – це *інший*, етнічний стереотип, а для українців – *своє*, самостереотип і ключовий символ національної ідентичності.

Фразеологічна система обох мов динамічно реагує на соціальні зміни. У польській мові з'являються вирази типу *zielona wyspa* ("зелений острів") – символ економічного успіху, що походить із політичного дискурсу початку ХХІ ст., та *efekt Facebooka* – позначення впливу соцмереж. В українській мові новітні фразеологізми більше пов'язані з воєнним досвідом: *стояти як кіборг* – символ незламності та витривалості захисників Донецького аеропорту. Це демонструє, що українська нова фразеологія тяжіє до героїчної тематики, тоді як польська – до соціально-економічних реалій. Крім того, спостерігається явище іронізації усталених виразів, так, наприклад фразеологізм *żyć jak u Papi Boga za piecet* у публіцистиці може вживатися з саркастичним забарвленням щодо бюрократичної системи.

Таким чином, польська й українська фразеологія демонструють одночасне збереження традиційних етнокультурних кодів і відкритість до інноваційних процесів, що збагачують фразеологічний фонд і роблять його динамічним. Фразеологізми з етнокультурним компонентом є носіями національної пам'яті та ідентичності. Традиційний шар забезпечує спадковість культурних образів, тоді як інноваційний – засвідчує здатність мовної системи до адаптації та оновлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мокієнко В. Українська етнофразеологія у загальнослов'янському висвітленні. Мовознавство: доп. та повідомл. IV Міжнар. конгр. українців / відп. ред. В.М. Німчук. Київ: Пульсари, 2002. С. 379–385.
2. Назаренко О. В. Українська фразеологія як вираження національного менталітету. Дис...канд. філол. наук: 10.02.01 - українська мова. Дніпропетровськ, 2001. 192 с.
3. Онуфрійчук Г. І. Внутрішня форма етнофразеологізмів як сталих мовних одиниць. Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: зб. наук. праць. Вип. 27. К.: Університет "Україна", 2013. С. 178–184.
4. Bartmiński J. Językowy obraz Polaków w okresie przemian. Komparacja systemów i funkcjonowania współczesnych języków słowiańskich / red. S. Gajda. Opole, 2000. s. 179–195.
5. Chlebda W. (red.). Frazeologia a językowe obrazy świata przełomu wieków. Opole, 2007.
6. Pajdzińska A. Frazeologia a zmiany kulturowe, "Poradnik Językowy". 1988. Z. 7, s. 480–487.

ДЕМ'ЯНЧУК Юлія

кандидат економічних наук, доцент

Україна, y.demianchuk@gmail.com

ДИПЛОМАТИЧНИЙ ВИМІР МОВИ ВІЙНИ: МІЖНАРОДНА ПОЛІТИКА У СВІТЛІ МАКРОЛІНГВОПОЛІТИЧНОЇ СИНЕРГЕТИКИ

Історія міжнародних відносин ХХ століття засвідчує, що міжнародна політика постійно перебувала в центрі дипломатичних зусиль щодо розв'язання конфліктів. Зокрема, такі її аспекти, як

компроміс і співпраця, відображені в офіційних документах політичного істеблішменту. Один із характерних прикладів – лист Теодора Рузвельта, американського політика й 26-го президента США (1901–1909), до Едварда Грея, британського політичного діяча та міністра закордонних справ Великої Британії (1905–1916).

У цьому листі американський політик висловлює рішучу критику дій Німеччини в Бельгії та схвалення політики Великої Британії й Франції, які, на його думку, демонструють взірцеву добросовісність і вірність міжнародним моральним принципам. Водночас Рузвельт застерігає Британію від участі в торгівлі контрабандою, наголошуючи, що американська торгівля є значно вигіднішою для союзників і може стати життєво важливим чинником у перебігу війни. Він підкреслює, що союзники мають зберігати ці переваги та діяти обережно, аби не спровокувати негативну реакцію з боку уряду США [1].

У силу того, що макролінгвополітична синергетика виступає найбільш показовою у плані глобальних аспектів взаємодії мовних засобів на рівні міжнародної політики [2, с. 90], доцільним є зосередження уваги саме на аналізі її проявів у воєнно-політичному дискурсі. За результатами аналізу відібраного матеріалу виділяємо фрагмент тексту:

*Even although this possibility, which I do not regard as more than a very remote possibility, is in reality wholly impossible, it yet remains true that the trade in contraband is overwhelmingly **to the advantage of England, France, and Russia**, because of your **command of the seas**. You assume that this command gives you the right to make the advantage still more overwhelming. **I ask you merely to take careful thought**, so that you shall not excite our Government, even wrongfully, to act in such a way that it would **diminish or altogether abolish the great advantage you now have** [1, с. 470].*

Спостерігаємо, що мова війни постає як цілісна система, яка в умовах збройного конфлікту виявляє здатність до самоорганізації. Її засоби не лише спрямовують вектор дій суб'єктів міжнародної комунікації, а й демонструють адаптивність до динаміки воєнно-політичного дискурсу.

Відповідно до понятійного апарату лінгвополітичної синергетики, аттрактором у воєнно-політичній риториці, що виконує функцію балансування сил, виступає військово-політичний термін *command of the seas* / морська гегемонія, який формує політико-семантичне ядро змісту в офіційному листі Теодора Рузвельта до Едварда Грея. Вираз *to the advantage of England, France, and Russia* / на користь Англії, Франції та Росії акцентує увагу на стратегічних перевагах, що впливали з торгівлі контрабандою, яка переважно була вигідною цим країнам під час Першої світової війни внаслідок їхнього контролю над морськими шляхами.

На наш погляд, уживання мовної конструкції *diminish or altogether abolish the great advantage you now have* / зменшити або повністю скасувати велику перевагу, яку ви зараз маєте постає як латентне попередження, спрямоване на збереження статусу-кво. Особливої риторичної ваги набуває звернення *I ask you merely to take careful thought* / Прошу вас лише серйозно замислитися, яке реалізує дипломатичний заклик до виваженості, водночас відкриваючи простір для комунікативної деескалації.

Таким чином, маємо підставу для висновку про те, що лінгвістичне поле дипломатичної взаємодії у світлі макролінгвополітичної синергетики під час Першої світової війни функціонувало як відкритий простір для досягнення компромісу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Library of Congress Manuscript Division. Letter from Theodore Roosevelt to Edward Grey. Theodore Roosevelt Papers. 1915. <https://www.theodorerooseveltcenter.org/Research/Digital-Library/Record?libID=o211489>
2. Дем'янчук Ю. Лінгвополітична синергетика: становлення та перспективи дослідження. Вісник КНЛУ. Серія Філологія. 2024. Том 27. № 2. С. 75–102.

ДЕРГАЧ Дмитро
кандидат філологічних наук, доцент
Україна, d.derhach@knu.ua

ІННОВАЦІЙНІ ДОСЛІДНИЦЬКІ ЛОКУСИ МЕДІЙНОЇ ЖАНРОЛОГІЇ

Динаміка світу в різних його сферах і площинах актуалізується в еволюції цінностей і пріоритетів суспільства. Закономірно, що це результується й у фаховій інтерпретації природи, причин і перспектив таких змін. А отже, визначає вектори розвитку науки як маркера інтелектуалізації соціуму.

Серед фундаментальних критеріїв, які вказують на неконстантність масової свідомості в часі та просторі культури, є мова – функціональний ресурс комунікації. За такої постановки питання визначаються домінантними інноваційні процеси, що актуалізують мовні моделі, окреслюють їх комунікативний статус і перспективи в різних сферах суспільного життя. Зокрема, йдеться про жанр як категорію, що архітектонічно формалізує вербалізацію смислів, послідовно, змістово об'єднаних у мікро- чи макротекст (С. Гайда, Л. Шевченко, Ф. Бацевич та ін.). Так, домінантними, на думку М. Фуко, видаються загальномовознавчі підходи, що синкретично детермінуються предметністю інших галузей гуманітарного знання [1, с. 15-72]: 1) когнітивний: дозволяє "схарактеризувати ментальні вияви мовних знаків"; 2) культурологічний: пов'язаний зі специфікою відображення маркерів мовної картини світу різних народів, що позначається на жанровій системі комунікації в конкретному мовно-культурному просторі; 3) соціолінгвістичний: аналізує кореляцію мови та суспільства, відбиття в мові результатів динамічних суспільних процесів, що позначаються й на природі жанрів у різних типах комунікації; 4) психолінгвістичний: звертає особливу дослідницьку увагу на вербалізацію мовної мовної свідомості учасників спілкування з "певним інтелектуальним рівнем та відповідним рівнем їх духовної культури". Це, зокрема, відображається в жанрових канонах і комунікативному чутті щодо їх зміни в потоці мовлення.

Важливо також враховувати і сферу суспільної комунікації, жанрова система якої не є універсальною, а розвивається

відповідно до типових для неї завдань і функцій. Зокрема, більш статичними можна назвати наукову й офіційно-ділову сфери: їх жанрова парадигма скорельована з традиційною функцією інформування та її інваріантами. У свою чергу, сучасний масмедійний простір актуалізує відносно нові для суспільної комунікації функціональні моделі вербальної взаємодії. Йдеться, передусім, про когніцію, маніпуляцію, розважальний контекст та ін. Також зауважуємо на появі нових комунікативних платформ (Instagram, TikTok, YouTube та ін.), форматів (блог, влог, подкаст та ін). У результаті це впливає на оновлення жанрової системи медіа, що розвинулась із публіцистичного поля, зважаючи на концептуальну зміну свого функціонального навантаження, розширення технічних можливостей поширення інформації й динамічну еволюцію масової мовної свідомості.

Саме тому медійну жанрологію сьогодні можна розглядати як інноваційний напрям сучасного наукового знання. Він поєднує множинні фахові ідеї щодо змінної в часі та просторі культури категорії жанру, яка закономірно має адаптивну природу. А отже, є послідовно позначеною актуальністю її фахового аналізу, що виявляється у формулюваннях авторської предметності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фуко М. Археологія знання / Пер. з фр. В. Шовкун. Київ : Видавництво Соломії Павличко "Основи", 2003. 326 с.

ДОВБИЩЕНКО Федір

доктор філософії, асистент

Україна, fedir.dovbyshchenko@gmail.com

НАРАТИВНА СТРУКТУРА АНТИЧНОЇ ТРАГЕДІЇ В АНТИЧНІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ ТА НОВЕЛАХ ГІ ДЕ МОПАССАНА

Актуальність обраної для доповіді теми полягає, по-перше, у глобальній зміні підходу до досліджень античної історіографії в сучасній класичній філології. Твори античних історіографів усе частіше розглядаються насамперед як літературні пам'ятки, а не

лише як джерела історичного знання. Цінність античної історіографії як наративу довгий час залишалася в тіні джерелознавчих досліджень, що призводило до критики багатьох її зразків як таких, чий зміст не повністю відповідає історичній дійсності. Відхід від такого однобічного, суто історичного погляду на праці античних істориків відбувається вже в наш час, завдяки чому стало можливим переоцінити та відкрити нові перспективи досліджень наративного функціоналу античної історіографії [1; 2; 3; 5].

По-друге, варто зауважити, що наратологічні дослідження від початку провадилися на ґрунті, насамперед, літератури ХХ століття, починаючи з модернізму. Наративна структура відносно сучасних творів своєю "незвичністю" могла справити хибне враження, що лише вона є гідним і цікавим предметом дослідження для наратології. Проте, як було виявлено останнім часом, наративна структура античного історіографічного тексту (зокрема, біографій) засновується на структурі античної трагедії й, зберігаючи цей зв'язок упродовж усієї античності, є моделлю для побудови наративу в сучасній художній літературі. Цей зв'язок демонструємо на матеріалі праць Ксенофонта, Геродіана та Гі де Мопассана [4; 6; 7].

Метою дослідження було з'ясувати ступінь наративної спорідненості творів зазначених авторів, подібне та відмінне в їх наративній структурі.

Дослідження виявило, що як згаданим античним історіографічним творам, так і новелам Гі де Мопассана притаманна наративна структура, запозичена від античної трагедії. Зокрема, виявлена дворівнева структура комунікації, складові якої (авторська та нараторська комунікації) вступають між собою в дисонанс. Цей дисонанс стає очевидним для абстрактного читача в момент сюжетної перипетії, коли дія, несподівано для нарататора, переходить у свою протилежність. Хронологічне розташування перипетії в текстах припадає на момент золотого перетину; така композиційна структура простежується і в античній трагедії.

Спадковість наративної структури античної трагедії в новий час свідчить про віднайдення античними класиками до певної міри

універсальної моделі, яка дозволяє описати свідомість людини в момент морального вибору. Такий вибір змінює все її життя та життя її оточення. Отже, саме антична трагедія та історіографія дали поштовх розвитку психологізму в літературі, і відбувається він за канонами, описаними Аристотелем у його "Поетиці".

ЛІТЕРАТУРА

1. De Temmerman K. & Demoen K. (Eds.). *Writing Biography in Greece and Rome: Narrative Technique and Fictionalization*. Cambridge: Cambridge University Press, 2016.
2. Hägg, T. *The Art of Biography in Antiquity*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012.
3. Hodkinson, O. Some distinguishing features of deliberate fictionality in Greek biographical narratives // *Phrasis* 51/1, (2010). – P. 11–35.
4. Kemezis, Adam M. *Greek Narratives of the Roman Empire under the Severans: Cassius Dio, Philostratus and Herodian*. Greek culture in the Roman world. – Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
5. Marincola, J. *Authority and Tradition in Ancient Historiography*. – Cambridge: Cambridge University Press, 1997.
6. Довбищенко Ф.В. Наратологічний вимір новели Гі де Мопассана "Місячне сяйво" // *Вісник науки та освіти* - №4 (22) (2024). – с. 144–154.
7. Довбищенко Ф.В. Наратологічні аспекти прочитання новели Гі де Мопассана "Вовк" // *Вісник науки та освіти: журнал*. Видавнича група "Наукові перспективи" відп. Ред. Гурко О.В., Київ., № 4(34) 2025. – С. 429–440.

ДОМБРОВСЬКИЙ Маркіян

кандидат філологічних наук, доцент

Україна, leomarek@gmail.com

БІОГРАФІЯ МИХАЙЛА ПОСАЦЬКОГО У СВІТЛІ МЕРЕЖЕВОГО ПІДХОДУ

Михайло Посацький (1876 – кінець 1940-х?) – галицький класичний філолог, багаторічний гімназійний професор класичних та німецької мов, мандрівник і автор подорожніх есеїв, зокрема, книжки "Греція – усміх життя" (1938). Викладав у львівській Академічній та інших гімназіях (1906–1931). Його

тексти друкувались у галицьких часописах, деякі входили до шкільних читанок.

"Лінійну" реконструкцію біографії Посацького я виклав у вступній статті до перевидання його праць [1]. Тут же я хочу показати його біографію через призму тих особистих та інституційних зв'язків, які виразно простежуються на його життєвому шляху. Якщо вдатися до термінології мережевого підходу, то можна сказати, що я спробую описати Посацького як центральний вузол його персональної его-мережі [2].

Ядром цієї мережі є Академічна гімназія у Львові. Саме тут Посацький закінчує випускний 8-й клас (1901–1902; попри те, що перші 7 класів учився у Станіславові, 1888–1905), а згодом саме сюди повертається уже професором (1913–1931).

І. Кокорудз (1857–1933), схоже, відігравав у житті Посацького особливу роль, про що наразі не маємо жодних документальних свідчень, але якраз мережева оптика спонукає до такого припущення, адже навряд чи випадково незмінно бачимо його поряд з Посацьким на дуже різних етапах його життя. Вперше – ще як вчителя у Станіславській гімназії. Звертає на себе увагу навіть такий збіг, що Посацький покинув навчання у Станіславові того ж року, якого Кокорудз перебрався до Львова на посаду в Академічній гімназії. І саме тут (а не в Станіславові) після 6-річної перерви Посацький піде в останній 8-й гімназійний клас, і сюди ж повернеться учителем – через два роки після того, як Кокорудз обійме посаду директора (1911). А в період, коли Кокорудз очолював українське педагогічне товариство "Рідна школа" і особисто курував дівочу гімназію товариства (згодом – гімназія ім. Кокорудзів), побачимо Посацького серед учителів і цього закладу.

Дійсний член НТШ, Ілля Кокорудз незмінно очолював Комісію НТШ з класичної філології (1918–1928), до складу якої так само незмінно входив М. Посацький.

Інші важливі постаті в житті Посацького: М. Рудницький (1889–1975) – спершу учень, а згодом видавець його есеїстики в газеті "Діло" і окремою книгою; А. Крушельницький (1879–1937) – ймовірно, близький приятель ще з часів перших учительських посад, Н. Семанюк (1891–1974) – вдова Марка Черемшини і згодом, ймовірно, фіктивна дружина Посацького.

Серед інших відомих імен можна назвати: О. Турянського, Ю. Опільського (колишні однокласники), І. Боберського (учитель, згодом – колега і сусід), С. Вітковського, Б. Кручкевича, К. Твардовського, Б. Маньковського (університетські викладачі).

Его-центричний мережевий підхід (тобто вивчення особи як центру її власної соціальної мережі) не лише дає розуміння чисто людських, часто непомітних для макрооптики великих наративів, механізмів і факторів, що впливають на світогляд, життєві й кар'єрні вибори й траєкторії досліджуваної особи; при вивченні життя малодосліджених постатей цей підхід дає ще й специфічну "побічну" перевагу: на стадії пошуку біографічних даних саме мережеві вузли добре задокументованих і вивчених акторів стають найпевнішими точками входу до біографії пов'язаних з ними маловивчених постатей, місцем пошуку їхніх задокументованих біографічних слідів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Домбровський Маркіян. Усміх Михайла Посацького // Михайло Посацький. Греція – усміх життя: Зібрані твори / Упорядкув., передм., літ. ред. і прим. Маркіяна Домбровського. Львів : ЛА "Піраміда", 2024. – С. 7–33.

2. Perry B. L., Pescosolido B. A., Borgatti S. P. Egocentric Network Analysis: Foundations, Methods, and Models. Cambridge: Cambridge University Press, 2018. 349 с.

ДУДКО Ірина

кандидат філологічних наук, доцент

Україна, i.v.dudko@udu.edu.ua

НОВІКОВА Олена

кандидат філологічних наук, доцент

Федеративна Республіка Німеччина, o.novikova@lmu.de

НЕОЛЕКСИКА ВОЄННОГО ПЕРІОДУ 2022–2025 В УКРАЇНСЬКОМУ ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Актуальність дослідження зумовлена тим, що мова публіцистики є чутливим індикатором суспільних трансформацій. Повномасштабне вторгнення росії в Україну в 2022 році спричинило появу численної

неолексики, яка віддзеркалює воєнні події, соціальні переживання та нові культурні практики. Нові слова не лише поповнюють словниковий склад української мови, а й формують комунікативні стратегії суспільства в кризовій ситуації.

Науковий інтерес до проблеми неологізації української мови в умовах війни активно зростає. Як зауважує Г. І. Гримашевич, "сучасні мовознавці (О. Андріяшко, М. Бойко, О. Бойко, І. Вітюк, Г. Вусик, Р. Галицька, А. Гладченко, Л. Гмиря, Т. Горохова, М. Графінська, Ю. Грицевич, С. Гриценко, О. Деркачова, В. Заскалета, Ю. Жак, І. Житар, А. Зан, І. Козинець, О. Кирилук, С. Климович, Ж. Колоїз, О. Комарова, Т. Кремень, Л. Кухарук, С. Кухарьонук, В. Ліпінч, Т. Матвійчук, Т. Мележик, Н. Павлик, Г. Сюта, В. Хмельницька, Н. Щербій та ін.) порушують різноаспектні проблеми функціонування неологізмів періоду російсько-української війни" [3, 31]. На особливу увагу заслуговують студії, присвячені фіксації та аналізу воєнної та військової неолексики в публіцистичному просторі. С. П. Гриценко докладно обґрунтовує появу, механізми творення та функціонування мовних інновацій російсько-української війни 2022 року [4]. Г. Л. Вусик і Н. В. Павлик пояснюють процеси неологізації як результат семантичної, словотвірної деривації та запозичення з інших мов [2]. М. В. Бойчук і В. М. Бойчук, наголошуючи на суспільно-політичних чинниках мовних змін, що активізуються під впливом війни, аналізують різнотипні за формально-семантичною організацією і категорійною належністю інноваційні одиниці, утворені за певними словотвірними моделями чи внаслідок семантичних трансформацій [1]. О. А. Павлушенко досліджує словотвірні моделі сленгових неологізмів періоду перших двох років повномасштабної російсько-української війни [5]. У монографії М. І. Степаненка системно проаналізовано лінгвальні маркери воєнного дискурсу, лексико-семантичні інновації, перифрастичну сферу, неофразеологію, графодериваційні ідентифікатори та номінативно-аксіологічні перспективи воєнно-політичних текстів 2022–2023 рр. [6].

Мета цієї розвідки – проаналізувати механізми творення неолексики у публіцистичному дискурсі 2022–2025 рр. та визначити її функційні особливості.

Основний матеріал дослідження охоплює тексти друкованих і електронних медіа, інтернет-порталів та блогів, що формують сучасний публіцистичний простір. Аналіз показав, що серед провідних способів словотворення воєнної неологоси можна виділити:

афіксацію (*відбайрактарити, відджавелініти, заЗеСуУшити*);

композицію та словоскладання (*оркопутінізм, інфоокупація, рашизм-фашизм*);

запозичення та адаптацію іншомовних елементів (*шахед, дрон-камікадзе, Z-окупанти*);

метафоризацію й семантичне переосмислення (*бавовна як евфемізм для вибуху, пакетування для позначення знищення противника*).

Функції новотворів у публіцистичному дискурсі різноманітні: вони виконують **інформаційно-номінативну** роль (позначення нових реалій), **оцінно-експресивну** (вираження емоційного ставлення), **ідентифікаційну** (позначення "свого" і "чужого"), а також **прагматичну** (мобілізація суспільної думки).

Отже, неологоса воєнного періоду в українському публіцистичному дискурсі постає як своєрідний мовний архів досвіду війни, у якому поєднуються прагматичні потреби суспільства та креативний потенціал української мови. Подальші студії потребують системної фіксації та лексикографічного опису цих інновацій із урахуванням їхніх семантичних і стилістичних характеристик.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойчук М. В., Бойчук В. М. Неологічна лексика воєнного часу в Україні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2023. № 59. Том 1. С. 38–41. http://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v59/part_1/8.pdf

2. Вусик Г. Л., Павлик Н. В. Неологізми як мовне відображення російсько-української війни 2022 року. Закарпатські філологічні студії. Ужгород: Видавничий дім "Гельветика", 2022. Т. 1. Вип. 23. С. 52–57. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/61904>

3. Гримашевич Г. І. Словотворчий потенціал неологізмів періоду російсько-української війни. Всеукраїнська науково-практична конференція "Українська філологія: теоретичні та методичні аспекти

вивчення" (до 100-річчя від дня народження Г. Р. Передрій), 25-26 лютого 2025 р., Черкаси. С. 31–36. <https://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/44341>

4. Грищенко С. П. Мовні інновації російсько-української війни 2022 року. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. 2022. Вип. 2 (32). С. 9–13. <https://philologyjournal.com/index.php/journal/article/download/103/87>

5. Павлушенко О. А. Сленгові неологізми в українському комунікативному полі періоду російсько-української війни. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія Філологія (мовознавство). 2023. Вип. 37. С. 25–36. <https://vspu.net/movoznavstvo/index.php/journal/article/view/3>

6. Степаненко М. І. Політика і війна: закономірності та парадокси мовного розвитку (2022–2023 pp.). Харків: Видавець Іванченко І. С., 2024. 804 с. <https://dglib.nubip.edu.ua/handle/123456789/1737>

ДЯДЕЧКО Людмила

доктор філологічних наук, професор

Україна, eptonim@ukr.net

СОЛОВЙОВА Ксенія

магістрантка ННІФ КНУ імені Тараса Шевченка

Україна, oxasolov@gmail.com

ЕПТОНИМИ ЯК ОБ'ЄКТ СВІТОВОЇ ЛЕКСИКОГРАФІЇ

На тлі кількатисячолітньої історії світової лексикографії її галузь – словниковий опис крилатих висловів, що починається зі збірника Г. Бюхмана 1864 р. *Geflügelte Worte* (калька гомерівського *ερεα pteroenta*), – є відносно молодого, а для багатьох національних лексикографій – потенційною. Завдяки виходу цього збірника грецьке словосполучення було кальковане в інших мовах (в основному в германських і слов'янських) і закріплене як лінгвістичний термін, що трактується по-різному, зокрема, і через бюхманівське розпливчате тлумачення джерела реєстрових одиниць, де крилатим визнається вислів, "історичний автор або літературне походження якого можна довести" (цит. за: [4, XXVI]). Важливість асоціативно-генетичного зв'язку крилатих висловів саме з автором і/або з конкретним текстом, і не лише з літературним, а в сучасній комунікації й полікодовим, як фактору

функціонування в певній лінгвокультурі зумовила появу терміна "ептонім", що протиставляється будь-яким влучним висловом, прислів'ям і фразеологізмам, популярним літературним кліше, цитатам, цитатам-ремінісценціям тощо [2, 147–175].

Узагальнення словникарського досвіду, який ще не був представлений у науковій літературі, а також з'ясування теоретичних засад і перспектив ептографії як новітнього напрямку практичної лінгвістики, що формується в період глобальної цифровізації, є метою цього дослідження. Сказане обумовлює його новизну й актуальність, яка підтримується також соціальним запитом на лексикографічні видання та постійною зацікавленістю носіїв різних мов до походження слів та усталених зворотів.

Порівняння наявності ептонімів та принципів їх опису в різних національних лексикографіях ускладнювалося тим, що в деяких лінгвістичних спільнотах термін "крилаті вислови" практично (в англійській, американській) або взагалі не функціонує. Проте відсутність терміна не означає відсутності явища, ним позначеного, що доведено на прикладі турецької мови [1], й ептоніми типу онімів-символів та ідіом фіксуються в словниках таких різновидів: 1) великих авторитетних академічних/університетських тлумачних (*йуда, кайнове діло чинити* [3, IV, 57; 3, II, 304]; *Judas, promised land* [5, 1474, 2366]; 2) ідіоматичних; 3) перекладних; 4) спеціальних біблійних чи словників запозичень (окремо грецьких і латинських чи включно з ними).

Власне ептографічні видання, до яких уводяться й окремі оніми, й усталені словосполучення, й усталені фрази (останні становлять абсолютну більшість ептонімів), набули популярності в Німеччині та слов'янських країнах. У доповіді аналізуються жанрові особливості, принципи укладання, ступінь повноти опису реєстрових одиниць цих видань.

Перспективним уявляється створення мультимедійних словників ептонімів пісенного, телевізійного, кінематографічного походження. Такі словники дозволяють подавати адекватну інформацію і про текст-першоджерело, і про інтонаційні, жестові та ін. особливості відтворення ептонімів мовцями, що демонструється на прикладі мультимедійної статті, розробленої студентками Г. Барановою, О. Демоновою та К. Соловйовою у 2024 р.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борух О. Є. Прагматичний потенціал крилатих висловів турецької мови : Автореф. дис. ... канд. філол. наук. К., 2013. 16 с.
2. Дядечко Л. П. Крылатые слова как объект лингвистического описания: история и современность : монографія. Київ, 2002. С. 147–175.
3. Словник української мови: в 11 тт. К.: Наукова думка, 1970–1980.
4. Büchmann G. Geflügelte Worte. Der Zitatenschatz des deutschen Volkes. Berlin : Verlag der Haude & Spenerischen Buchhandlung, 1905. S. 395.
5. The Shorter Oxford English Dictionary on Historical Principles. 6th ed. Oxford University Press Inc., New York, 2007. V. 1–2. 3743 p.

ЄЩЕНКО Тетяна

*докторка філологічних наук, професорка
Україна, teua.lviv@gmail.com*

ІНКЛЮЗИВНА ЛІНГВІСТИКА В МЕДИЦИНІ: ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ

У сучасному мовознавстві зростає увага до антропоцентричних підходів, серед яких особливе місце посідає інклюзивна лінгвістика. Її завдання – забезпечення рівності, поваги та недискримінації в комунікації. Медична сфера є особливо чутливою, оскільки мова тут виконує не лише інформативну, а й емпатійну функцію. Використання коректної та доступної лексики допомагає уникнути стигматизації, підвищує довіру пацієнта і впливає на результат лікування.

Дослідження базується на аналізі корпусу з понад 200 джерел (наукові публікації, документи МОЗ, рекламні та довідкові матеріали). Увага зосереджена на розробці мовних стратегій, що долають соціокультурні та когнітивні бар'єри. У працях українських та зарубіжних авторів (Бедрич [1], Брус [2], Зінченко, Грищенко [4], Pavlenko [5], Piller [6]) обґрунтовано значення політкоректної мови, фемінітивів і боротьби з мовним сексизмом, однак недостатньо описано прикладні аспекти інклюзивної лінгвістики у медицині.

Мета доповіді – описати засади інклюзивної лінгвістики та проаналізувати її прикладні можливості в медичному дискурсі.

Основні завдання: окреслити концептуальні підходи; показати вплив мовних стратегій на якість комунікації "лікар – пацієнт"; визначити принципи лінгвостичної взаємодії; сформулювати рекомендації щодо впровадження інклюзивної мови в практику сфери охорони здоров'я та соціального захисту.

Виокремлено ключові інклюзивні практики: використання адаптивної лексики ("людина з інвалідністю" замість "інвалід", "людина з епілепсією" замість "епілептик" та ін.); упровадження фемінітивів ("лікарка", "професорка"), що відновлюють гендерну симетрію; застосування простої мови у складних діагнозах (наприклад: "запалення шлунка та кишківника" замість "гастроентероколіт"); розширення альтернативних форматів комунікації (жестової, візуальної, графічної) для осіб із сенсорними чи когнітивними особливостями. Уникаються й форми ейджизму - рекомендовано нейтральні номінації "людина 60+" чи "людина літнього віку" замість "пенсіонер" або "старий".

Наголошено на необхідності стандартизації інклюзивних норм у медичній документації, освітніх програмах і клінічних протоколах. Адже приклади з офіційних форм МОЗ України засвідчують наявність лише маскулінних номінацій ("пацієнт", "лікар"), що не відображають реальної гендерної ситуації у медицині.

Висновки. Інклюзивна лінгвістика є інструментом гуманізації медичного дискурсу та чинником підвищення якості охорони здоров'я та соціального захисту. Вона забезпечує рівний доступ до інформації, формує довіру та знижує ризики комунікативних помилок. Перспективи дослідження полягають у розробці стратегій інклюзивної комунікації для цифрової медицини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бедрич Я. Політично коректна мова в аспекті інклюзивності. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*, 2017. С. 24–32.
2. Брус М. Фемінітиви в українській мові: генеза, еволюція, функціонування: монографія. Івано-Франківськ: Прикарпатський нац. ун-т, 2019. 440 с.
3. Довідник безбар'єрності. URL: <https://bf.in.ua/>

4. Зінченко В. М., Грищенко О. В. Мовна інклюдія в публічному дискурсі та лінгвістичні стратегії сприяння соціальній рівності. *Вісник гуманітарних наук*, 2024, №1.

5. Pavlenko A. Linguistic diversity and social justice: An introduction to applied sociolinguistics. Clevedon: Multilingual Matters, 2021.

6. Piller I. Linguistic Diversity and Social Justice. Oxford: Oxford University Press, 2016.

ЗБІНСЬКА Анна

аспірант, ННІФ КНУ імені Тараса Шевченка

Україна, annazbinska@ukr.net

КОМУНІКАТИВНІ ПАРАМЕТРИ БІЗНЕСУ У СТИЛІСТИЦІ СУЧАСНИХ МАСМЕДІА

Сучасні масмедіа все більш послідовно ідентифікують суспільні цінності та пріоритети, не тільки відображаючи реальність, але й активно формуючи її. Це пояснює взаємопроникнення різних сфер життя (зі своїми функціональними параметрами, жанровою системою, контентом та ін.) у медійний простір. Така комунікативна колаборація визначає синкретичну природу полістильової моделі масової вербальної інтеракції, окреслюючи інноваційну дослідницьку предметність.

Із розвитком комунікативних можливостей літературної мови актуалізуються її підстильові реєстри, що поступово отримують самостійний статус. Наприклад, один із підстилів масмедійного стилю – інтернетний – сьогодні активно функціонує та вже деякими дослідниками розглядається як окремий (напр., стиль інтернету; або інтернет-лінгвістика як неонапрям сучасного мовознавства). За аналогією в динаміці суспільної комунікації репрезентована й мова бізнесу, актуалізована у 80-х рр. XX ст. у системі інваріантів мови для спеціальних потреб (LSP – Language for Special Purposes).

Сучасний стан бізнесової присутності в масовій свідомості визначений зміною уявлень про бізнес у бік комерціалізації міжособистісних відносин. У свою чергу, це пояснює те, що медійний простір став важливим каналом для вербальної

реалізації бізнесових комунікативних стратегій, зокрема у сфері маркетингу, брендингу, іміджології та ін. Значну увагу цьому феномену приділяє М. Кастельс, підкреслюючи, що "мова – це не лише інструмент комунікації, а й механізм влади", а "влада (особливо у глобалізованому світі – А.З.) базується на контролі комунікації та інформації, й не важливо, чи це макровлада держави та медіакорпорацій, чи мікровлада організацій усіх видів" [1, с. 1475]. У бізнесі ця теза виявляється в тому, що мовні практики стають основою корпоративної культури. Саме тому синкретизм мови бізнесу та медіа ефективно виявляється в системному формуванні, активації чи реактивації соціальних і культурних реалій. Наприклад, поширення у світовому медійному просторі моди на лаванду, лавандовий колір, лавандовий смак та ін., що загалом набуває ознак трендовості в індивідуальному чи корпоративному контексті.

Реклама, PR, продакт-плейсмент, бізнесові мікроблоги та ін. моделюють процеси інтеграції бізнесової мови в медійний дискурс. У цьому аспекті бізнес використовує ресурс медіа для ефективного інформування, конструювання образів, символів і наративів, які, відповідно, впливають на масову мовну свідомість. Одним із прецедентних локусів за такої постановки питання є брендинг. У свою чергу бренд у бізнес-лінгвістичному аналізі інтерпретується як особлива комунікативна одиниця, що поєднує одиниці вербальної та невербальної (візуальної, аудіо та ін.) взаємодії з метою формування цілісної когнітивної моделі сприйняття об'єкта бізнесової діяльності в мовній свідомості реципієнта. Відтак, ідеться про формування, динаміку структури публіцитного капіталу в контексті ефективного створення сталих асоціацій щодо індивідуальних чи корпоративних компонентів бізнесу.

Ці й інші комунікативні конструкти динамізують дослідницький інтерес до актуалізації бізнесового компонента в медіасфері, яка вже сама стала частиною великого бізнесу, що системно відображається у функціональній природі та жанровій системі суспільної комунікації в цьому просторі.

ЛІТЕРАТУРА

Castells M. *Communication Power*. Oxford : Oxford University Press, 2009.

ЗВОНСЬКА Леся
доктор філологічних наук, професор
Україна, lesiazvonska@gmail.com

ГРАМОТИ ГРЕЦЬКИХ ПАТРІАРХІВ ДО ЛЬВІВСЬКОГО СТАВРОПІГІЙНОГО БРАТСТВА: ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРЕКЛАД

У Львові зберігся архів православного Ставропігійного Успенського братства; нині ці документи перебувають у Національному історичному архіві України у Львові та Львівському історичному музеї. Серед них оригінали та копії майже 70 грамот грецьких Патріархів: від Вселенського патріарха, а також Антіохійського, Александрійського та Єрусалимського патріархів. Деякі з них опубліковані без перекладу, деякі з перекладом латинською 2;3 або руською мовами 1, деякі досі навіть неопубліковані. Зрештою, усі грамоти потребують сучасного палеографічного та текстологічного дослідження, перекладу українською мовою та публікації, що й зумовлює актуальність нашої праці.

Львівське Ставропігійне Успенське братство діяло з 1572 по 1788 рр. і відіграло важливу роль у духовному та інтелектуальному житті цієї метрополії. У 1586 році Антіохійський патріарх Йоаким, перебуваючи у Львові, видав грамоту-благословення на заснування братства при Успенській церкві. 15 січня Патріарх підписав другу грамот, в якій закликав православних жертвувати кошти на будівництво Успенського храму, школи, друкарні та лікарні. 1587 року братство отримало грамоту від Вселенського патріарха Єремії II із затвердженням статуту братства та його основних структур. 1589 року патріарх Єремія знову підтвердив статут братства, а 1592 року – ставропігійний статус братії. Згодом права братства були підтверджені Вселенськими патріархами: Матвієм II у 1599 і 1600 роках, Кирилом I Лукарісом у 1626 році (він також посилав братству листи, коли був Александрійським патріархом у 1611 та 1614 роках), Парфенієм I у 1640 р. і Єрусалимським патріархом Феофаном IV у 1620 р.

Важливою сферою діяльністю братства було утримання своєї школи та друкарні, як засобів збереження православ'я та національної ідентичності. Серед перших діячів школи були

визначні історичні постаті. Ректором був Елассонський архієпископ Арсеній, який викладав у грецьку мову в 1586-1588 роках. Учителем слов'янської мови в 1586-1593 рр. був Стефан Зизаній. У 1604 р. ректором школи став Йов Борецький (пізніше митрополит Київський).

Братська друкарня стала спадкоємицею друкарні Івана Федорова, яка за його життя містилася в братському монастирі св. Онуфрія. За два століття існування друкарні вийшло майже 200 найменувань майже всіх жанрів тогочасної літератури.

Таким чином, Львівське Ставропігійне братство була значним осередком української освіти та культури та підтримувало активне листування з грецькими патріархами та церковною владою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Крыловскій, А., *Львовское ставропигиальное братство*, Київ, 1904.
2. Milkowicz, W., *Monumenta Confraternitatis Stauropeigianae Leopolinensis*. Т. 1, ps. 1, Continens diplomata et epistolas ab anno 1518-1593, Leopoli, 1895.
3. Milkowicz, W., *Diplomata statutaria a patriarchis orientalibus confraternitatis stauropeigianae leopoliensi a. 1586–1592 data*, Leopoli, 1895.

ЗУБАНЬ Оксана

кандидат філологічних наук, доцент
Україна, oxana.mell.zuban@gmail.com

МЕТОД ГРАФІЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ КЛАСТЕРНОГО АНАЛІЗУ В АТРИБУЦІЇ КОРОТКИХ УКРАЇНСЬКОМОВНИХ МЕДІЙНИХ ТЕКСТІВ¹

Мета дослідження – діагностувати у завданні атрибуції коротких українськомовних текстів ефективність застосування поліпараметричної (15 статистичних параметрів) стилеметричної

¹ Експериментальне дослідження проведено у межах наукової теми "Лінгвістична експертна аналітика українськомовного деструктивного інтернет-контенту з використанням технологій штучного інтелекту" НДР № 25БП044-02 КНУ імені Тараса Шевченка.

моделі [2] автоматичного лінгвостатистичного аналізу системи TextAttributor 1.0 [3].

Матеріал дослідження: текстові вибірки 3-ох блогерів (В. Андрусіва, А. Білецького та С. Стерненка), кожна по 10 текстів обсягом від 200 до 500 слововживань.

У дослідженні було використано метод графічного моделювання кластерного аналізу статистичних даних з використанням алгоритму машинного навчання UMAP.

UMAP [1] є методом нелінійного зменшення розмірності, що дає змогу візуалізувати первинні ознаки з багатовимірного простору: кожен із 30 текстів, що представлений 15-вимірним вектором, відображається у вигляді точки на площині (див. рис. 1).

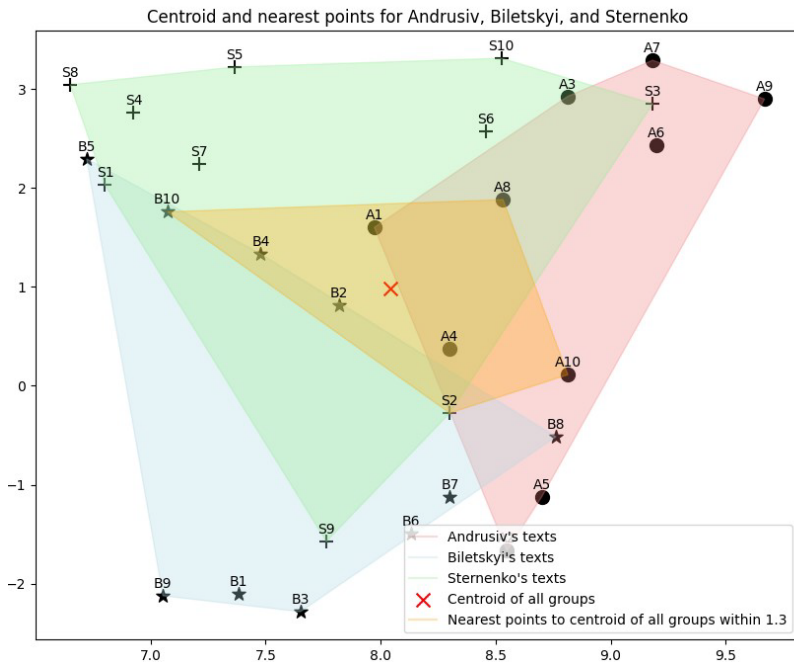

Рис. 1. Графічне представлення диференціації текстів методом UMAP

Діаграма розсіювання змінних трьох наборів даних представляє тексти: Андрусіва (A1 – A10, коло, червоне поле); Білецького (B1 – B10, зірочка, синє поле); Стерненка (C1 – C10, хрестик, зелене поле). Як бачимо, тексти одного автора переважно групуються, тобто належать до одного кластеру (поля), а отже частково є "схожими" між собою. Проте поля можуть накладатися: деякі тексти одного автора, напр., S2, S9, B8, A1 можуть бути "схожими" до текстів іншого автора і розміщуватись у полях інших авторів.

Співність ідентифікації коротких текстів одного автора залежить від того, що середні значення параметрів ідіолектів трьох авторів дуже подібні, а в деяких параметрах навіть однакові. Розглядаючи 30 текстів, як об'єкти однієї множини, на графічній моделі кластеризації було визначено середнє значення (центроїд – червоний хрестик) координат усіх точок (середнє по усіх векторах тестів, які входять до генеральної сукупності), а також за метрикою евклідової відстані обчислено відстань від центроїда до кожної точки діаграми розсіювання. Враховуючи найближчі до центроїда точки, було визначено порогову мінімальну відстань 1,3 – мінімальну міру подібності, за якою тексти B2, A1, A4, B4, A8, A10, B10, S2 утворюють окрему кластерну площину – оранжеве поле. За стилеметричною інтерпретацією ці тексти є найбільш подібними і визначити їх атрибуцію у зіставленні між собою за 15-ма параметрами стилеметричної моделі не можливо.

ЛІТЕРАТУРА

1. L.McInnes, J.Healy, L.Melville, UMAP: Uniform Manifold Approximation and Projection for Dimension Reduction, [v3] Fri, 18 Sep 2020, in: ArXiv e-prints 1802.03426, <https://doi.org/10.48550/arXiv.1802.03426>
2. N.Darchuk, O.Zuban, V.Robeiko, Y.Tsyhvinseva, V.Sorokin, M.Sazhok. The system for automatic stylometric analysis of Ukrainian media exts TextAttributor 1.0 (techniques, means, functionality). Acta Linguistica Lithuanica, 91(2024), 224–247. URL:<https://journals.lki.lt/actalinguisticalithuanica/article/view/2328>
3. TextAttributor 1.0, 2024. URL: <http://ta.mova.info>.

ILCHENKO Olha

*Doctor of Philological Sciences, Professor
Ukraine, omilch13@gmail.com*

**RHETORICAL ANALYSIS
OF CLAUDE SHANNON'S "THE BANDWAGON"
AS A HYBRID "GATEKEEPER" GENRE:
A CASE STUDY**

The aim of this paper is to draw attention to previously unstudied, yet highly relevant hybrid genre within a plethora of scientific discourse genres: the so-called "gatekeeper" genre. Claude E. Shannon's 1956 essay, "The Bandwagon", is a good case of such hybrid genre text. Our study is based both on time-tested yet timeless Aristotelian classical rhetoric [6], and more recent seminal New Rhetoric/Rhetorical Genre Studies (RGS) approach first introduced by Carolyn Miller [4], specifically, genre as social action framework and as a rhetorical response to social exigencies, Ken Hyland's metadiscourse research [1; 2] with emphasis on interpersonal essence of interactive and interactional metadiscourse. We also employ Tetyana Yakhontova's "genre portrait" approach [7] to define "gatekeeper" genre as a hybrid form that combines scholarly critique, narrative commentary, and pedagogical guidance, and proceed from the overall importance of case studies in genre-based research [3].

This paper examines "The Bandwagon" rhetorical aspects, highlighting its hybridity as a "gatekeeper" genre. As scholarly critique, Shannon evaluates the overextension of information theory to fields like biology and psychology, adopting an editorial tone to caution against misuse. As a gatekeeping manifesto, it emphasizes the field's mathematical roots, urging rigorous application.

The essay's persuasive force rests on ethos, pathos, logos, and kairos. Ethos stems from Shannon's authority as the founder of information theory, strengthened by inclusive pronouns ("those of us working in the field"). Pathos appears in vivid metaphors and interactional metadiscourse (including hedges and boosters), like "ballooned to an importance beyond its actual accomplishments", "something of a scientific bandwagon," "a somewhat heady draught of

general popularity", "we must keep our own house in first class order", "it will be all too easy for our somewhat artificial prosperity to collapse overnight", to say nothing of an apt comment, so relevant to present-day reality: "the subject of information theory has certainly been sold, if not oversold" that function as pedagogical guidance aimed to involve a broader audience to evoke urgency, aligning with the "gatekeeper" genre's cautionary tone to warn against unchecked enthusiasm for interdisciplinary applications. Logos is evident in clear logical structuring and connectors ("although," "as a consequence"), reinforcing that information theory is a deductive, not universal, system, requiring rigorous testing for interdisciplinary use (e.g., human as "ideal decoder"). The essay's structure – overview, critique, prescription – blends exposition and persuasion, with a formal yet accessible style bridging expert and lay audiences, a hallmark of the "gatekeeper" genre's dual addressivity. Kairos reflects the essay's timing amid post-war computing advances and public fascination with cybernetics, making Shannon's caution especially pertinent.

It could be concluded that "The Bandwagon" is an exemplary case of a rhetorically adept "gatekeeper" genre text that blends scholarly critique, narrative commentary, and pedagogical guidance to navigate social tensions. By urging "moderation" and "critical thresholds," Shannon gives us sage advice, such as a timeless reminder: "a few first rate research papers are preferable to a large number that are poorly conceived or half finished" [5]. Through ethos, pathos, logos, and kairos, Shannon balances authority and accessibility, and asserts ethical responsibility to maintain scientific trust, reinforcing the "gatekeeper" genre's role in maintaining disciplinary boundaries against fads and hype.

LITERATURE

1. Hyland, K. Stance and Engagement: a model of interaction in academic discourse. *Discourse Studies*, 2005, 7 (2), P. 173-192.
2. Hyland, K. Metadiscourse. In: *Conducting Genre-Based Research in Applied Linguistics: A Methodological Guide*, Matt Kessler and Charlene Polio (eds.) 2024. - P. 59-81
3. Negretti, R., Khuder, B. Case Studies. In: *Conducting Genre-Based Research in Applied Linguistics: A Methodological Guide*, Matt Kessler and Charlene Polio (eds.) New York: Routledge, 2024. - P. 13-34

4. Miller, C. R. Genre as social action. *Quarterly Journal of Speech*, 1984, 70 (2), P. 151–167. <https://doi.org/10.1080/00335638409383686>

5. Shannon, C. The Bandwagon, *IRE Transactions: on Information Theory*, 1956, 2(1):3, March.

6. Pill, R. From Poetics to Prompts: Aristotle's Rules for Writers in the Age of AI. Kindle Edition. 2025. ASIN : B0FF1PLFKN

7. Яхонтова Т. В. Лінгвогенологія сучасної науки (на матеріалі англомовних текстів): автореф. дис...д-ра філол. наук: спец. 10.02.04. Київ, 2014.

ІСАЄВА Наталя

доктор філологічних наук, доцент

Україна, n.isayeva@knu.ua

НАРАТИВНІ СТРАТЕГІЇ КИТАЙСЬКИХ МАС-МЕДІА У ВИСВІТЛЕННІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

В умовах інформаційної війни, яка загострилась з моменту повномасштабного вторгнення росії в Україну, важливим і актуальним є вивчення наративних стратегій світових ЗМІ щодо відображення подій російсько-української війни. Використання інструментарію медіалінгвістики дає можливість простежити формування суспільної думки в різних країнах світу у потрактуванні образу України та схилянні до певної позиції. Метою цієї розвідки є окреслення основних наративних стратегій китайських мас-медіа у висвітленні російсько-української війни як складової китайського політичного курсу. Цій проблемі з 2022 року присвячено чимало аналітичних розвідок [1; 3; 4; 5], тож назріла необхідність підсумувати досліджене, доповнивши останніми даними.

В українському (та й міжнародному) інформаційному просторі Китай постає як гравець на боці росії, який сприймає військовий конфлікт "крізь призму широких глобальних змін" [1] і намагається використати його на власну користь. Нещодавна заява очільника МЗС Китаю Ван І про те, що Китай "не може дозволити Росії програти війну з Україною", яка, за версією видання *South China Morning Post*, ніби-то була зроблена на зустрічі з Кая Каллас у

Брюселі [2], лише посилила цей імідж Китаю. Однак, в китайському медіадискурсі простежується низка наративних стратегій щодо російсько-українського збройного протистояння.

Наративні стратегії "об'єктивної та справедливої позиції" (客观公正立场), миротворчості Китаю. Вони транслюються для міжнародної спільноти в офіційних джерелах МЗС Китаю, де домінує виражена нейтральна лексика і оминається слово "війна", яке замінюється виразами "українське питання" (乌克兰问题), "українська криза" (乌克兰危机).

Наративні стратегії протидії політики Заходу (насамперед Америки) як джерела загрози безпеці й стабільності. Вони спрямовані на внутрішню аудиторію і транслюються офіційними джерелами – *Сінхуа*, *Женьмінь жибао* та ін. (переважно на аудиторію старшого віку). Тут активно береться на озброєння весь спектр наративних кліше російської пропаганди: "розширення НАТО на схід" (北约东扩), "спеціальна військова операція" (特别军事行动), "денацифікація" (去纳粹化), "київський режим" (基辅政权) тощо. Російська агресія виправдовується як реакція на безпекові загрози.

Наративні стратегії з'ясування "сутності" виникнення військового конфлікту. Вони спрямовані на молодь і транслюються аналітичними джерелами, н-д, на сайті 观察者网 (Guancha.cn). Тут розглядаються різні аспекти російсько-української війни із залученням російських інформаційних джерел і частково – українських. Усі використані терміни й кліше зазвичай атрибууються з посиланням на джерела. Прямі висновки відсутні, але прочитується схильність до проросійських інтерпретацій.

Наративні стратегії об'єктивного (незалежного) висвітлення інформації. Вони спрямовані на широку китайськомовну аудиторію (не лише в Китаї) і транслюються китайськомовними версіями західних ЗМІ, (н-д, Deutsche Welle Chinese Service). Тут вільно використовується лексика військової тематики: "війна" (战争), "вторгнення" (入侵) тощо, враховується український й західні погляди.

Стратегії емпатії до України. Вони спрямовані на широку аудиторію і транслюють "історії людських страждань" у культурному дискурсі, зокрема картинки з інформативними написами Лі Цяна [4]. Однак, щире співчуття автора поєднується зі стереотипним уявленням про маленьку слабку Україну, яка залишилась сам на сам з великою й могутньою росією.

Стратегії емоційного впливу через правдиву інформацію "з середини". Вони спрямовані на сучасну аудиторію соцмереж. Члени Української асоціації китаєзнавців з 2022 року транслюють на китайських платформах WeChat, Weibo, Douyin український погляд на війну, який з тих чи інших причин приховує влада КНР [3].

Тож, в китайському інформаційному просторі присутні різні стратегії висвітлення подій російсько-української війни (з перевагою офіційних, на жаль, проросійських).

ЛІТЕРАТУРА

1. Bachulska. A., Leonard M. China and Ukraine: The Chinese debate about Russia's war and its meaning for the world. 11.07.2023. ECFR. URL: <https://ecfr.eu/publication/china-and-ukraine-the-chinese-debate-about-russias-war-and-its-meaning-for-the-world/>

2. China tells EU it does not want to see Russia lose its war in Ukraine: sources. SCMP. URL: <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3316875/china-tells-eu-it-cannot-afford-russian-loss-ukraine-war-sources-say>

3. Golod V. Telling Ukraine's Story of the Russian Invasion: interview. 21.08.2023. URL: https://chinamediaproject.org/2023/08/21/telling-ukraines-story-of-the-russian-invasion/?utm_source=chatgpt.com

4. Ісаєва Н. Російсько-українська війна у дзеркалі живопису Лі Цяна. Китайська цивілізація : традиції та сучасність: матеріали XVI міжнародної наукової конференції, 30.11.2022 р., м. Київ. – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2022. С. 242-245.

5. Як китаємовні медіа висвітлюють війну в Україні: онлайн круглий стіл на Українській платформі з сучасного Китаю, 29.08.2022. Українська асоціація китаєзнавців. URL: <https://sinologist.com.ua/yak-kytayemovni-media-vysvitlyuyut-vijnu-v-ukrayini-onlajn-kruglyj-stil-na-ukrayinskij-platformi-z-suchasnogo-kytayu/>

KIBAK Diana

*PhD, Assistant Professor,
Department of Romanian and Classical Philology,
Yurii Fedkovych National University of Chernivtsi
Ukraine, kibakdiana@gmail.com*

THE ROLE OF TEACHING PRACTICE IN FORMATION OF PROFESSIONAL TRAINING OF TEACHERS

The New Ukrainian School must provide students not only with knowledge, but also with the ability to apply it in real life. The integration of Ukrainian Education into the European educational and scientific space requires teachers to change their pedagogical approaches, demonstrate professional mobility, accept innovations, and constantly improve their pedagogical competencies, culture, and skills [2, p. 96]. Modern schools need teachers of a new generation who possess in-depth knowledge of general and professional culture, are capable of systemic pedagogical thinking, and are free from outdated stereotypes and political-ideological constraints. In this context, teaching practice plays a crucial role in preparing such teachers, as it involves independent professional activity during which students thoroughly study the age and individual characteristics of students, and develop their own personal qualities, organizational skills, tact, endurance, and the ability to interact effectively with children and their parents.

Today's school needs a teacher with a high level of professional competence, open to innovation and capable of constant self-improvement. In this context, teaching practice is not only an essential stage of training but also an indispensable tool for the formation of a new generation of teachers, capable of solving pedagogical problems and contributing to the development of every student.

The purpose of this article is to investigate the role of teaching practice in the training of future teachers, to identify the main problems and obstacles that arise during its passage, and to determine ways to improve this stage of training taking into account modern educational requirements.

The objectives of the article are as follows:

1. To analyze existing models of pedagogical practice in higher education institutions.

2. To identify the key competencies formed during teaching practice.

3. To study the factors influencing the effectiveness of teaching practice.

4. To examine opportunities for integrating modern pedagogical technologies into the teaching practice process.

5. To offer recommendations for improving teaching practice to improve the training of future teachers.

Teaching practice is a crucial stage in the process of preparing students of pedagogical specialties for their future professional activity. This stage of education includes a set of specific requirements both for students and for the practice base. It is an integral part of the educational process and is aimed at developing students' ability to apply theoretical knowledge from pedagogy, psychology, teaching methodology, and other specialized disciplines in real-life teaching settings. An important aspect is also the improvement of practical skills necessary for successful classroom work. As V. Pidhurska notes, "pedagogical practice is a component of the educational process, which aims to teach students to use scientific and theoretical knowledge in pedagogical activity, as well as to develop relevant practical skills" [3, c. 3]. In particular, students are given the opportunity to apply theoretical concepts directly in the process of teaching, taking into account the individual characteristics and needs of each student, as well as employing various methods, technologies, and approaches. The main goal of teaching practice is not only for students to master modern methods and forms of organizing the educational process but also to develop their professional skills and abilities that allow them to make independent decisions in real teaching conditions. This includes the ability to adapt learning materials to the needs of a specific student group, effectively use various educational technologies, and organize the educational process to make it as productive as possible for students.

An important aspect of teaching practice, according to the scholar, is the development of students' ability to independently plan and implement educational activities, monitor their own performance, and make adjustments to the learning process. For this, future teachers must learn to evaluate the effectiveness of the applied methods and

technologies and adjust their activity in response to changes in the educational environment.

H. Cherevychnyi believes that teaching practice is an essential component of general education, focused on the modern requirements of the teaching profession. Numerous studies, particularly by domestic scholars, are devoted to the issues of organizing and conducting teaching practice. According to the definition in the pedagogical dictionary, "teaching practice is a method of studying the educational process through the direct participation of trainees, the purpose of which is to develop the skills and abilities necessary for future professional activity and to consolidate theoretical knowledge by applying it in practice". [1, c. 54]. This definition most fully conveys the essence of teaching practice as a process that involves teaching students the professional abilities and skills that contribute to their successful pedagogical activity. Another significant aspect is the use of platforms for distance learning and communication, which has become even more relevant due to restrictions caused by the pandemic and other challenges. Platforms such as Google Classroom, Microsoft Teams, or Zoom allow for continuous communication between students and practice supervisors. This opens up opportunities for holding online consultations, discussing teaching methods, and sharing experiences. Future teachers can not only explore the theoretical aspects of pedagogy but also familiarize themselves with online resources that are actively used for student instruction. Additionally, within the framework of future teacher training, the use of video analytics is important for self-analysis and improvement of professional skills. Platforms such as Zoom enable students to record their lessons for later review. This allows them to analyze their own teaching methods, identify mistakes, and enhance their pedagogical abilities. These video recordings can also be used to exchange experiences with other students or mentors.

The interaction between theory and practice is a fundamental element of teacher preparation. Under martial law, the role of teaching practice becomes even more significant, as it helps adapt the educational process to new challenges and ensures the continued quality of professional training.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бреславська О., Макаревич І. Сучасні підходи до створення організаційно-педагогічних умов педагогічної практики студентів виш. Збірник наукових праць: зб. наук. Праць. № 1. 2014. С. 54-55.

2. Ільницька К., Миколайко В. Особливості практичної підготовки здобувачів вищої освіти педагогічних спеціальностей в умовах запровадження воєнного стану. Підготовка майбутніх учителів фізики, хімії, біології та природничих наук в контексті вимог Нової української школи. Зб. наук. тез доповідей III міжнар. наук.-практ. конф. 26-27 травня 2022 року. С. 95-98.

3. Підгурська В.Ю. Педагогічна практика як важлива передумова становлення майбутнього вчителя-класовода. Вісник Житомирського державного університету. Сер. педагогічні науки: зб. наук. праць. № 68, 2013. С. 3-7.

КОЖУШНИЙ Олег

кандидат філологічних наук, доцент

Україна, olorch@gmail.com

ЛІНГВІСТИЧНІ СХОЛІЇ

ДО УКРАЇНСЬКОМОВНОГО ПЕРЕКЛАДУ 6-8 ПСАЛМІВ

Псалтир є найвідомішою у світі збіркою релігійної поезії, яку активно використовують під час богослужінь представники усіх аврамічних релігій. З огляду на це, триває постійна робота богословів і філологів над тлумаченням і перекладами псалмів різними мовами і для різних цільових аудиторій. Попри появу поодиноких спроб перекладу Псалтиря сучасною українською літературною мовою, для вітчизняної науково-богословської спільноти залишається **актуальним** опрацювання біблійної поезії з точки зору співвідношення єврейського і грецького текстів, а також їх адекватного відтворення українською мовою з урахуванням активного багатовікового використання слов'янського перекладу.

Матеріал дослідження продовжує цикл статей, присвячений перекладу Псалтиря сучасною українською літературною мовою. У шістнадцятому томі фахового збірника наукових праць "Studia Linguistica" представлена перша стаття цього циклу, де окреслена

актуальність для науково-богословської спільноти України всебічного опрацювання біблійної поезії і створення якісних перекладів останньої літературною українською мовою. У ній автор, вказуючи практичний шлях для розв'язання цієї проблеми, вдався до аналізу найбільш уживаних з частотної точки зору 50-го і 90-го псалмів, а також запропонував варіант їх перекладу. Проаналізувавши оригінальні тексти, особливу увагу дослідник приділив основному поетичному принципу біблійної поезії – паралелізму [7]. Були проаналізовані також окремі лексеми, вислови та важкі для розуміння місця, які вже неодноразово ставали предметом фахової дискусії, і надані можливі варіанти їх перекладу [1, с. 71-85]. Подібна робота була проведена над текстами 1-5 псалмів, її результати були опубліковані у віснику КНУ імені Тараса Шевченка "Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика" [2, с. 36-39; 3, с. 72-76].

Тепер пропонуються до уваги подібні лінгвістичні схоції до масоретського, грецького та слов'янського текстів 6-8 псалмів, а також варіант їх перекладу. Для роботи були використані оригінальні тексти за виданням *Biblia Hebraica Stuttgartensia* [6] та *Septuaginta* [8], а також загальноновживаний сьогодні текст Псалтиря церковнослов'янською мовою. З українськомовних перекладів дослідник орієнтується на богослужбовий Псалтир у Київському перекладі 1920 року [5], текст якого був відредагований у 1947 році професорами Української Богословської Академії у Мюнхені, і Книгу Псалмів з перекладацького відділу Українського Біблійного товариства 2016 року [4], текст якої претендує на академічність та є останнім лінгвістичним словом з цієї теми в українській біблеїстиці. Досліджений матеріал буде корисним не лише для вітчизняних фахівців з біблеїстики, а й для філологів-перекладачів, літературознавців – усіх тих, хто зацікавлений герменевтикою та екзегезою біблійних текстів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кожушний О.В. Лінгвістичні схоції до українськомовного перекладу 50-го і 90-го псалмів // *Studia Linguistica*. Збірник наукових праць. Vol. XVI. - К.: Видав.-поліграф. Центр "Київський університет", 2020. - С. 71-85.

2. Кожушний О.В. Лінгвістичні схолії до українськомовного перекладу 1-3 псалмів // Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. Збірник наукових праць. Vol. 2 (32). - К.: Видав.-поліграф. центр "Київський університете", 2022. - С. 36-39.

3. Кожушний О.В. Лінгвістичні схолії до українськомовного перекладу 1-3 псалмів // Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. Збірник наукових праць. Vol. 2 (32). - К.: Видав.-поліграф. Центр "Київський університете", 2023. - С. 72-76.

4. Псалми. Притчі. Сучасний переклад з давньоєврейської мови. К.: Українське Біблійне Товариство, 2016. – 102 с.

5. Псалтир. Пісні-псалми Давида царя і пророка. Видання УАПЦ в Австралії і Новій Зеландії, 1989. – 158 с.

6. Biblia Hebraica Stuttgartensia: A Reader's Edition (Hebrew Edition) Hendrickson Publishers, Inc.; Bilingual edition (January 1, 2015), 1800.

7. Desnitsky, A. S. (2007). *Classifying Biblical Parallelism*. Institute for Bible Translation. https://www.academia.edu/3093655/Classifying_Biblical_Parallelism

8. Septuaginta. Id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes edidit Alfred Rahlfs. Deutsche Bibelgesellschaft, 1979.

КОРОЛЬОВ Ігор

*доктор філологічних наук, професор
Україна, korolyovigor@gmail.com*

ЛІНГВІСТИЧНИЙ РАКУРС ЗАГАЛЬНОЇ СЕМАНТИКИ АЛЬФРЕДА КОРЖИБСЬКІ

Доповідь присвячена висвітленню лінгвістичного ракурсу загальної семантики Альфреда Коржибські, у рамках якого мова не збігається з реальністю, а розуміється як інструмент абстрагування, який організовує й акумулює досвід. Семантика у концепції вченого – це не лише значення слів, а динаміка смислів і реакцій, що виникають у комунікації [1].

Узагальнено основні постулати загальної семантики, визначені вченим у праці "Science and Sanity: An Introduction to Non-Aristotelian Systems and General Semantics" (1933), що сформували основні орієнтири і траєкторії в розвитку лінгвістики другої половини ХХ – початку ХХІ століть. Найвідоміше в

наукознавстві твердження Коржибські *The map is not the territory* дозволяє розглядати мову не як власне реальність, а лише як її символічну репрезентацію, адже слова завжди опосередковують, узагальнюють досвід, а також спрощують і навіть спотворюють його. У цьому контексті важливою, на думку Коржибські, є семантична реакція людини, що здебільшого передбачає реакцію не на "реальні" факти дійсності й середовища, а передусім на значення, які в мовній свідомості співвіднесені зі словами. Відповідні когнітивні процеси пов'язані з абстрагуванням, оскільки мова організована таким чином, що неминуче "зрізає" частину об'єктивної дійсності, залишаючи лише символічну структуру. Слово – це завжди редукція досвіду [1].

Основні ідеї А. Коржибські у мовознавчому ракурсі можна сформулювати з позицій філософії мови, когнітивної семіотики, лінгвокультурології, лінгвокомунікативістики й лінгвопрагматики. У загальній семантиці мова є системою знаків та фільтром людського досвіду, що вочевидь перегукується з гіпотезою лінгвістичної відносності Сепіра–Ворфа. Слово як основна мовна одиниця розглядається не як об'єктивна річ, а як результат соціальної угоди, що узгоджується з основними принципами структуралізму Ф. де Сосюра.

А. Коржибські акцентує на динаміці значення, пов'язаній з психофізіологічною реакцією людини на мову, а не на лексичному значенні окремого слова, що підкреслює домінантний характер поведінкового фактора семантики. Таким чином, відбувається зсув від референційної до комунікативної семантики [2], в рамках якої, на відміну від класичної логіко-семантичної традиції (Г. Фреге, Б. Рассел), слово є засобом організації досвіду у процесі комунікації, а не "ярликом" об'єкта, предмета або явища дійсності. Загальній семантиці властива так звана метамовна усвідомленість, закладена у вправах, які допомагають людині розрізняти рівні абстрагування – наприклад, подію, її опис і висновки про неї. У лінгвістиці це можна трактувати як ранню форму метапрагматики та аналізу мовленнєвих актів [2; 3].

Наукові погляди Коржибські суттєво вплинули на подальший розвиток різних традиційних і сучасних лінгвістичних напрямів

від прикладної семантики і когнітивної лінгвістики до прагматики та психолінгвістики. Їхній зміст закладений і в когнітивістиці та концептології, зокрема у вченні про фрейми та когнітивні моделі (Дж. Лакофф, Ч. Філлмор), та ґрунтується трьох рівнях: онтологічному – мова як неповна модель реальності; епістемологічному – знання структурується через символи; комунікативному – смисл / значення виникає у процесі взаємодії, а не зберігається у словах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Korzybski, Alfred. 2023. *Science and Sanity: An Introduction to Non-Aristotelian Systems and General Semantics*. Ed. Lance Strate. New York: Institute of General Semantics.

2. Strate, Lance. 2022. *Concerning Communication. Epic Quests and Lyric Excursions Within the Human Lifeworld*. New York: Institute of General Semantics.

3. Strate, Lance. 2024. *Not A, not Be, &C*. New York: Institute of General Semantics.

КОРОЛЬОВА Наталія

кандидат філологічних наук, доцент

Україна, kardeadea@gmail.com

ЛАЗЕР-ПАНЬКІВ Олеся

кандидат філологічних наук, доцент

Україна, olazerpankiv@gmail.com

АНТИЧНИЙ КОД У "СІМПСОНАХ": РЕМІНІСЦЕНЦІЇ ТА АЛЮЗІЇ В ЕПІЗОДІ "Я, КАРАМБІЙ"

Популярні анімаційні серіали дедалі активніше залучають античну спадщину як інтертекстуальний ресурс, адаптуючи її до потреб масової культури та різновікової аудиторії й перетворюючи античний матеріал на багаторівневий культурний код. Аналіз таких випадків є важливим для розуміння сучасних стратегій медійної рецепції античності, особливо у площині лінгвістичних засобів, що залишаються малодослідженими в світовій та українській науці.

Сучасні студії [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9] зосереджуються на рецепції античності в кінематографі, телесеріалах, анімації та коміксах, аналізуючи адаптацію міфів і історичних сюжетів, соціокультурні чинники їх трансформації, а також проблеми перекладу.

Мета нашого дослідження – виявити та проаналізувати ремінісценції, алюзії та мовні стратегії, пов'язані з античністю, в анімаційному серіалі "The Simpsons" (укр. "Сімпсони") на прикладі епізоду "I, Carumbus" (укр. "Я, Карамбій"), а також дослідити їхню функцію в оригінальній та дубльованій версіях.

Епізод витримано в жанрі історичного наративу, насиченого численними алюзіями та ремінісценціями, що відсилають до римської історії, тоді як інтеграція латини формує своєрідний міжепоховий дискурс, у якому античність вступає в діалог із сучасністю. Латинські вислови функціонують на кількох формальних і семантичних рівнях: як автентичні цитати, як навмисно модифіковані форми та як пародійні трансформації, що посилюють гумористичний, іронічний та пізнавальний ефекти. Комплексний аналіз демонструє, що мовний компонент сприяє формуванню комічного, дидактичного та інтертекстуального вимірів рецепції античності в масовій культурі, відкриваючи широкі перспективи для подальших міждисциплінарних студій.

ЛІТЕРАТУРА

1. A Companion to Ancient Greece and Rome on Screen / Ed. A. J. Pomeroy. Hoboken : Wiley-Blackwell, 2017. 568 p.
2. Blanshard A. J. L., Shahabudin K. Classics on Screen: Ancient Greece and Rome on Film. London : Bristol Classical Press, 2011. 264 p.
3. Epic Heroes on Screen. / Eds. A. Augoustakis, S. Raucci. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2018. 288 p.
4. Foster E. Myth Reimagined: The Ancient Hero in Postmodern Television. *Journal of Classical Reception*. 2020. Vol. 12, №2. P. 112–130.
5. Happily Ever Ancient: visions of antiquity for children in visual media / Coords. I. C. Abellán, M. C. de la E. Balbás, E. D. Pastor, M. del M. R. Alcocer, D. S. Lozano, N. T. Huarte. Madrid : JAS Arqueología, 2020. 212 p. Режим доступу: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=826216>
6. Magerstädt S., Cyrino M. S. *Introduction: The Ancient Classical World from Film to Television*. *Journal of Popular Film and Television*. 2023. 51(1). C. 2–7. Режим доступу: <https://doi.org/10.1080/01956051.2023.2171681>

7. Richards J. *Hollywood's Ancient Worlds*. New York: Bloomsbury Publishing, 2008. 240 с.

8. Баранова С. В. Проблеми перекладу форм комічного українською мовою (на матеріалі англomовних телесеріалів). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. № 40(3). С. 62–65. Режим доступу: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/84970>

9. Дольник І. М. Проблеми перекладу власних імен в американських анімаційних серіалах. *Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика: збірник наук. праць*. Київ: Аграр Медіа Груп, 2020. С. 177–182.

КОРОЛЬОВА Наталія

кандидат філологічних наук, доцент

Україна, kardeadea@gmail.com

МИРОНОВА Валентина

кандидат філологічних наук, доцент

Україна, myronova63@gmail.com

СЕМАНТИКА ТА МОТИВАЦІЯ ГОТЕЛОНІМІВ ГРЕЦЬКО-ЛАТИНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ В МІСЬКОМУ ПРОСТОРІ КИЄВА ТА ВІЛЬНЮСА

Готелоніми, власні назви об'єктів тимчасового проживання, є важливою складовою лінгвістичного ландшафту будь-якого міста. Вони швидко оновлюються та репрезентують культурні, соціальні й мовні зміни, відображаючи сучасні тенденції урбаністичного розвитку. У цьому контексті особливої уваги заслуговують номени грецько-латинського походження, які виступають маркерами історико-культурної спадщини, зберігаючи своє символічне навантаження в умовах глобалізації.

Дослідження готелонімів здійснюється в межах ергонімії – підгалузі урбанонімії – з акцентом на структурно-семантичні моделі й номінаційні стратегії [1; 7; 10], ґрунтуючись на теоретичних засадах аналізу онімного простору М. Торчинського [13]. Сучасні підходи до аналізу готелонімів враховують урбанолінгвістичний аспект, розглядаючи готелоніми як маркери просторової ідентичності [3; 11]. Наявні дослідження охоплюють

українські регіони [4; 8; 9; 12; 14], європейські столиці [2] та США [5; 6]. Водночас семантико-мотиваційний потенціал грецько-латинських назв залишається недостатньо вивченим, що визначає перспективність подальших досліджень у цій галузі.

Метою нашого дослідження стало виявлення, систематизація та інтерпретація готелонімів грецько-латинського походження Києва та Вільнюса, а також історико-культурний аналіз мотивації їхнього використання. Матеріалом дослідження стали 3037 назв готелів (1881 – Київ, 1156 – Вільнюс), відібраних методом суцільної вибірки з онлайн-ресурсів. Кількісний аналіз доповнено семантичним та мотиваційним дослідженням. Встановлено, що частка готелонімів грецько-латинського походження становить 1,7% у Вільнюсі та 0,5% у Києві.

Хоча готелоніми грецько-латинського походження представлені нечисельно, вони виконують виразну стилістичну функцію: слугують елементом бренд-стратегії, маркером культурної компетенції номінаторів і частиною візуальної репрезентації міського простору. Відтак подальші дослідження готелонімів у порівняльному міжмовному аспекті та у динаміці урбаністичного середовища є особливо перспективними.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белей О. О. Сучасна українська ергонімія (на матеріалі власних назв підприємств Закарпатської області України): дис... канд. філол. наук: 10.02.01. Ужгород, 2000. 209 с.
2. Гречухіна І., Сахно І. Готелоніми у лінгвістичному ландшафті європейських столиць // Актуальні питання іноземної філології. 2021. Вип. 14. С. 50–56. <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2021-14-8>
3. Гріччина А. В. Урбаноніміка як галузь сучасних топонімічних досліджень. // Лінгвістичні дослідження. 2017. Вип. 45. С. 3–8
4. Дідур Ю. І. Лінгвістична природа ергонімів (на матеріалі української, англійської та російської мов) // Записки з ономастики. 2017. Вип. 20. С. 84–102
5. Зосімова О. В., Макеев Є. Ю. Мотивація американських готелонімів // Мовна освіта фахівця: сучасні виклики та тенденції : матеріали VI Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., Харків, 22 лют. 2024 р. Харків, 2024. С. 75–81
6. Зосімова О. В., Макеев Є. Ю. Структурні моделі й способи творення назв готелів у США // Сучасні філологічні і методичні студії:

проблематика і перспективи [Електронне видання] : матеріали ІІІ Міжнар. наук.-практ. конф. для науковців, викл., учителів, здобувачів вищ. освіти, Харків, 24 квіт. 2024 р. Харків, 2024. С. 31–33

7. Кутуза Н. В. Структурно-семантичні моделі ергонімів (на матеріалі ергонімікону м. Одеси): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Одеса, 2003. 214 с.

8. Лесовець Н. М. Ергонімія м. Луганська: структурно-семантичний і соціально-функціональний аспекти: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Луганськ, 2007. 295 с.

9. Негер О. Б. Сучасна офіційна урбанонімія міста Ужгорода // Науковий вісник Ужгородського університету : серія: Філологія. Ужгород : ПП Данило С. І., 2021. Вип. 1 (45) : На пошану Кирила Йосиповича Галаса (до 100-річчя з дня народження). С. 327–333

10. Позніхіренко Ю. І. Принципи номінації в ергонімії // Закарпатські філологічні студії. Ужгород : Видавничий дім "Гельветика", 2020. Т. 3, вип. 13. С. 34–38

11. Руда О. Г. Урбанолінгвістика в Україні: надбання та перспективи досліджень // Культура слова. 2021. Вип. 94. С. 140–164

12. Сидоренко О. М. Специфіка іменувань готелів у східних регіонах України // Південний архів (філологічні науки). 2020. С. 113–116

13. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови. Хмельницький: Авіст, 2008. 548 с.

14. Цілина М. М. Ергонімі м. Києва: структура, семантика, функціонування: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 2006. 243 с.

КОЩІЙ Оксана

*кандидат філологічних наук, доцент
Україна, oksanakoshchii@gmail.com*

UT PICTURA POESIS: ВІЗУАЛЬНІ ЕКФРАЗИ У "МЕТАМОРФОЗАХ" ОВІДІЯ

Антична естетика залишила сучасній культурі один із фундаментальних принципів співвідношення літератури та образотворчого мистецтва — *ut pictura poesis*, який визначає поетичний твір як аналог живопису, здатний через словесні образи відтворювати зорове враження.

Актуальність дослідження зумовлена зростанням інтересу до проблем інтермедіальності, зокрема до взаємозв'язку вербального та візуального мистецтв. Поема Овідія "Метаморфози" є унікальним матеріалом для вивчення цих взаємодій, оскільки її центральна тема – перетворення, іманентно пов'язана з візуальною динамікою та плинністю форм, а поетика значною мірою побудована на принципі візуальної наочності та пластичності образів, що блискуче ілюструє горацієву максиму. Вивчення екфрастичних практик в античній літературі дозволяє простежити генезу цього явища та його фундаментальну роль у європейській культурній традиції.

Стислий огляд наукової літератури. Теоретичним підґрунтям дослідження стали праці, в яких екфраза розглядається як простір діалогу та взаємопроникнення слова й образу [1], як вербальна репрезентація візуальної образності [2], як опис артефакту, носій культурно-історичної інформації та інструмент активізації відтворювальної уяви читача [3].

Мета дослідження – ідентифікувати та проаналізувати функціональне навантаження візуальних екфраз у поемі Овідія "Метаморфози", визначивши їхню роль у формуванні композиційної цілісності та художнього світу твору і довівши, що вони виходять за межі декоративного опису і стають ключовими елементами наративної та метапоетичної структури твору.

Виклад основного матеріалу. У поемі "Метаморфози" для об'єднання близько трьохсот міфологічних наративів у єдину хронологічну оповідь Овідій застосовує екфразу як ключовий інструмент рамкової структури, що забезпечує інтеграцію нових сюжетів в основну оповідь не порушуючи її плинності. Екфрази спрямовані на створення у свідомості реципієнта ілюзії наочності, залучаючи до інтелектуальної гри та орієнтуючи на сприйняття підтексту.

Візуальні екфрази в "Метаморфозах" Овідія є не просто риторичною окрасою, а фундаментальним структурним та світоглядним елементом поеми, складними семіотичними конструкціями, які виконують не ілюстративну, а конститутивну функцію в наративі. Візуальна насиченість та пластичність образів, досягнуті завдяки екфразам, трансформують класичне

розуміння *ut pictura poesis*, наголошуючи не на статичній подібності, а на динамічній і процесуальній взаємодії слова та образу, де вербальне мистецтво виявляє свою здатність не лише зображувати, а й творити та перетворювати реальність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Генералюк Л. Екфразис і гіпотипозис: проблеми диференціації. Слово і час. 2013. № 11. С. 50-61.
2. Heffernan J. A. W. *Museum of Words: The Poetics of Ekphrasis from Homer to Ashbery*. Chicago: University of Chicago Press, 2004. 257 p.
3. Knox Peter E. *A Companion to Ovid*. Blackwell Companions to the Ancient World. John Wiley & Sons, 2009. 552 p.

KRAMAR Nataliya

*PhD in Philology, senior lecturer, Research
and Educational Center of Foreign Languages
Ukraine, kra_nat@ukr.net*

TRACING LEXICAL INNOVATION: THE ROLE OF CORPORA IN NEOLOGY STUDIES

Neology is one of the most dynamic fields of language studies, reflecting real-time changes in social, cultural, and technological domains. Apart from the shift towards corpus-based and automated techniques for neologism extraction [2;3], another crucial trend is the integration of corpus linguistics, which enables researchers to map the emergence, spread and contextual patterns of new words and phrases across various registers and domains [4; 5; 8]. The aim of this paper is to elucidate the methodological affordances of corpus-based approaches in the context of English neology studies.

Most English corpora with balanced representation of genres (COCA, BNC, GloWbE, enTenTen) have a fixed endpoint, which makes them inapplicable for the analysis of coinages in real time. However, they still can be useful as reference points to verify whether a word was absent or rare before a given time. The English corpus that is regularly updated and therefore best suited for tracking emergent vocabulary is News on the Web (NOW), accessible at

EnglishCorpora.org [1]. Developed by linguist Mark Davies, it currently includes more than 22 billion words from web-based newspapers and magazines starting from 2010. Its diachronic and geographical tagging allows researchers to monitor regional variation and temporal patterns (via the Chart function). Another helpful option is using wildcard character (*) in query construction to search for words containing a specific part – a prefix, suffix, or a libfix, i.e. a part of a blend that has separated and given rise to a series of similarly-structured words, like *-cation*, *-splaining*, *-verse*, etc. (see more on libfixes in [6]). These morphological patterns often reflect productive word-formation trends and enable researchers to identify clusters of neologisms that may not yet be listed in dictionaries. For example, searching for "*core" (a libfix from "hardcore"), we can see that it is featured in a series of new playful coinages such as *normcore*, *cottagecore*, *gorpcore*, *barbiecore*, *kidcore*, etc., which describe various aesthetic styles and fashion trends. Zooming in on the word *cottagecore* (the most frequent one) using Chart option, we find out that it first came into use in 2020 and peaked in 2021. Its 3L-3R collocates include *aesthetic*, *vibe*, *trend*, *kitchen*, *cozy*. The coinage *normcore*, the second most frequent coinage of this type, appeared in 2013 and retains moderate popularity at present. Its 3L-3R collocates include *dressings*, *outfit*, *style*, *look*, which clearly mark its use in the context of clothing rather than house design. In case of *barbiecore*, the temporal information is particularly insightful: its usage started in 2022 and spiked in 2023, before falling drastically in 2024. This pattern reflects the fact that hyperfeminine "barbiecore" aesthetics was inspired by the film *Barbie*, released in 2023, but has since lost traction. The identification of ephemeral and transient neologisms in contrast to those that successfully undergo entrenchment and institutionalization [7] is one of the major benefits of the corpus-based approach to neology, which is particularly relevant for lexicographers making decisions about the inclusion of a lexical item into a dictionary or a database. Beyond extraction and tracking, corpus tools can also contribute to critical discourse analysis of neologisms, uncovering their ideological or metaphorical loadings through collocational analysis.

REFERENCES

1. Davies M. NOW corpus (2010 to the present). <https://www.english-corpora.org/now/>

2. Kerremans D., Prokić J. Mining the Web for New Words: Semi-Automatic Neologism Identification with the NeoCrawler. *Anglia*. 2018. Vol. 136(2). P. 239-268. <https://doi.org/10.1515/ang-2018-0032>
3. Klosa A., Lungen H. New German words: Detection and description. In *Proceedings of the XVIII EURALEX International Congress Lexicography in Global Contexts 17-21 July 2018, Ljubljana* (P. 559-569).
4. Lalić-Krstin G, Silaški N, Đurović T. Meanings of -nomics in English: From Nixonomics to coronanomics: How -nomics has extended its original meaning to additional senses. *English Today*. 2023. Vol. 39(2). P. 141-148. doi:10.1017/S0266078422000013
5. Mattiello E. A corpus-based analysis of new English blends. *Lexis*. 2019. Vol. 14. doi: 10.4000/lexis.3660
6. O'Dell F. Creating new words: affixation in neologisms. *ELT Journal*. 2016. Vol. 70(1). 94-99.
7. Schmid H.-J. *English Morphology and Word-Formation*. Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2011.
8. Storjohann P. Neologisms and Their Functions in Critical Discourse. *Lexikos*. 2025. Vol. 35. P. 318-343.

КРИВОНІС Максим

*аспірант кафедри загального мовознавства
і романо-германської філології
Харківського національного університету імені Г. С. Сковороди
Україна, maksym.kryvonos@hnu.edu.ua*

**МУЛЬТИМОДАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЯК МЕТОДОЛОГІЯ
ДОСЛІДЖЕННЯ МИСТЕЦЬКОГО ДИСКУРСУ**

Мистецький дискурс (або "арт-дискурс" як зазначає дослідниця Т. Демчук) – це полікодовий і поліструктурний феномен, у якому взаємодіють вербальні, візуальні та перформативні ресурси. Він постає як мультимодальна комунікативна подія, що охоплює словесний текст, аудіовізуальний ряд, театральний перформанс, режисерські та акторські інтерпретації [1, 23]. Це багаторівнева система, де поєднуються різні семіотичні коди.

Візуальний вимір є одним із провідних компонентів мистецького дискурсу, оскільки забезпечує специфічний тип комунікації, у якому значення не зводиться до буквального зображення, а вибудовується

через систему символів і знаків. Семіотика образотворчого мистецтва (графіка, живопис, малюнки) нерозривно пов'язана з культурним контекстом і потребує знання семіотичних кодів [2, 39]. Інтерпретація зображень визначається когнітивними та культурними установками реципієнта, тоді як іконічний знак постає як модель перцептивних відносин, що конструюються в процесі впізнавання або пригадування [3, 216]. Отже, сприйняття художнього твору є результатом взаємодії індивідуальної свідомості та колективних культурних практик, що зумовлює варіативність інтерпретацій.

Для інтерпретації цього багаторівневого змісту застосовуються різні методологічні підходи. Формальний аналіз (В. Ворінгер, Г. Вельфлін) зосереджується на вивченні композиції, кольору, ритму та інших елементів художньої мови. Іконографічний та іконологічний методи (Е. Пановський) орієнтовані на символіку, сюжети, тематичні ряди та культурні коди, передбачаючи три рівні аналізу: опис форми, розпізнавання теми й інтерпретацію в культурному контексті. Контекстуальний підхід враховує історичні та культурні умови створення твору. Семіотичний підхід (Ф. де Соссюр, Р. Барт, У. Еко) розглядає мистецтво як знакову систему, у якій кожен елемент виконує функцію знака й вимагає інтерпретації крізь культурні й ідеологічні коди (ікони, індекси та символи). Разом ці підходи формують багатовимірне поле для аналізу мистецького дискурсу [4, 15]. Дослідниця В. Головей підкреслює перспективність інтеграції семіотики, герменевтики та феноменології [4, 216], проте різні підходи часто залишаються ізольованими, що породжує методологічний виклик розпорошеності.

На цьому тлі дедалі більшої актуальності набуває мультимодальний аналіз, який розглядає мистецький дискурс як поліструктурну єдність, де взаємодіють вербальні, візуальні, аудіальні та кінетичні ресурси. Стаття І. Андрєєвої [6, 8] визначає його як новітню методологію, що ґрунтується на засадах соціальної семіотики (М. Геллідей, Г. Крес, Т. ван Ліувен) та системно-функціональної лінгвістики, яка виділяє концептуальну, комунікативну та текстуальну метафункції мови і екстраполює їх на невербальні коди смислотворення. Перспективність цього підходу полягає у дослідженні інтермодальних взаємозв'язків та аналізі цифрових текстів.

Реалізація мультимодального підходу відбувається через транскрибування, анотування та кодування, що дозволяють фіксувати взаємодію модальностей у часовому континуумі. Використання програм на кшталт ELAN та методів конверсаційного аналізу дозволяє виявляти патерни між вербальними, візуальними, кінетичними й аудіальними елементами. Це сприяє формуванню системного розуміння мистецтва як комунікативного феномену, де текст, зображення, звук і тілесність інтегруються в єдину семіотичну синергію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Демчук Т. Арт-дискурс як різновид дискурсу // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2019. № 39. С. 49–52.
2. Barthes R. The rhetoric of the image. Visual culture : the reader / eds. J. Evans, S. Hall. London : Sage Publications, 1999. С. 33–40.
3. Eco U. A Theory of Semiotics. Bloomington : Indiana University Press, 1979. 354 pp.
4. Лук'яненко О. В., Майструк Н. М. Основи мистецького аналізу творів образотворчого мистецтва : методичний посібник для здобувачів вищої освіти галузі знань "Культура, мистецтво та гуманітарні науки". Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2025. 168 с.
5. Головей, В. (2024). Семіотика візуального мистецтва: теоретико-методологічний аспект. *Fine Arts and Cultural Studies*, 3, 213–220. <https://doi.org/10.32782/facs-2024-3-29>
6. Андрєєва І.О. Мультимодальний аналіз дискурсу: методологічна основа та перспективи напрямку. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2016. Вип.7. С.3–8.

ЛАБЕЦЬКА Юлія

*кандидат філологічних наук, доцент
Україна, y.labetska@tu.edu.ua*

РУМЕЙСЬКА МОВА: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ ПОТЕНЦІЙНОЇ РЕВІТАЛІЗАЦІЇ

Румейську мову (один з двох мовних різновидів греків Надазов'я поряд з урумською) за даними ЮНЕСКО (2010 р.)

віднесено до небезпечно загрожених; новіших описів немає. Попри відсутність системних програм збереження чи відновлення, у спільноті простежується прагнення до ревіталізації, однак політичний, соціальний і демографічний контекст створює значні виклики. Всебічний опис сучасного стану румейської мови та аналіз можливостей її потенційного відродження становить завдання наукової й соціокультурної ваги.

Соціолінгвістичний контекст румейської спільноти характеризується:

- історичною багатомовністю (румейська, урумська, російська, українська, новогрецька);
- розпадом традиційного мовного середовища через урбанізацію, екзогамію, асиміляцію;
- вимушеним переміщенням значної частини надазовських греків після 2022 р. та окупацією більшої частини території їх компактного проживання;
- обмеженням доступу дослідників до регіону.

За Шкалою поступового міжпоколінного розриву Дж. Фішмана (GIDS) нинішній стан румейської відповідає 8-му етапу – "повторне збирання / індивідуальне засвоєння мови в дорослому віці". Міжпоколіннева передача практично припинилася; мова зберігається лише завдяки фрагментарним практикам, самонавчанню дорослих та культурним ініціативам. Використання обмежується приватною сферою, переважно старшим поколінням. Молодь володіє румейською частково або пасивно, мова не має престижу та можливостей соціального просування. Ситуація погіршилася через воєнні дії в Донецькій і Запорізькій областях. Водночас фіксуються ініціативи активістів зі створення онлайн-контенту, поезії та публікацій румейською, що може стати базою для відродження.

Передумови для ревіталізації:

- зацікавленість частини громади у збереженні культурної та мовної ідентичності;
- корпус пісень, казок, прислів'їв, літературних творів ХХ ст., доступних для освіти й культури;
- цифрові ресурси, мультимедійні проекти, словники;
- можливість кооперації громади в Україні та діаспорі.

Основні виклики:

- фрагментованість громади, відсутність чіткої програми;
- брак інституційної підтримки й фінансування;
- недостатнє дослідження, невенормованість та діалектна роздрібненість;
- мала кількість мовців, здатних долучитися до ревіталізації;
- обмеженість навчальних матеріалів;
- війна, окупація, культурні втрати;
- низький престиж мови серед молоді.

Таким чином, ревіталізація румейської є надзвичайно складним завданням, але прагнення громади створює базу для початку процесу. Успіх можливий за умов: підвищення внутрішньої мотивації, зовнішньої інституційної та міжнародної підтримки, створення довгострокової програми (документація, навчальні матеріали, інтеграція мови в культурні практики, підтримка молодіжних ініціатив). Співпраця з науковими установами та фондами також критично важлива. Навіть часткове відновлення функціональності румейської стане чинником збереження культурної ідентичності надазовських греків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Fishman, J. Reversing Language Shift: Theoretical and Empirical Foundations of Assistance to Threatened Languages. Clevedon: Multilingual matters LTD, 1991. 431 p.

ЛАСТОВЕЦЬ Марія

*кандидат філологічних наук, доцент
Україна, maria.lastovets@gmail.com*

ПОХОВАЛЬНА ПРОМОВА

"LAUS DUCIS ROSSIACI CHMIELNICII IN FUNERE": ПЕРЕКЛАД І ІСТОРИКО-ЛІНГВІСТИЧНИЙ КОМЕНТАР

Поховальні промови, як жанр латинськомовної барокової риторики, відіграють важливу роль у формуванні літературної традиції ранньомодерної України. Прикладом такого твору є

латинський текст *"Laus ducis Rossiaci Chmielnicii in funere"*, присвячений постаті гетьмана Богдана Хмельницького – ключової фігури в історії української державності XVII століття. Цей твір є цінним джерелом не лише для філологічних досліджень, а й для реконструкції уявлень про постать Богдана Хмельницького очима сучасників. Попри історичну та культурну значущість, зазначений твір досі не має сучасного перекладу українською мовою з детальним історико-лінгвістичним коментарем. Відсутність всебічного аналізу цієї літературної пам'ятки ускладнює її осмислення як важливого елементу латинськомовної літератури українського бароко, що формувала образи національних героїв в українській інтелектуальній традиції. З огляду на сучасні тенденції до переосмислення історичного спадку, питання репрезентації Богдана Хмельницького набуває нової актуальності – як у площині історико-культурної рецепції, так і в рамках розвитку історичної лінгвістики і перекладознавства. Ґрунтовний аналіз фунеральних жанрів у вітчизняній філології здійснила О. М. Циганок, яка детально розглянула як віршовані, так і прозові форми, до яких зокрема належить і поховальна промова. Жанр ляменту в українській бароковій літературі окремо досліджувала Г. В. Мартинюк.

Метою розвідки є здійснення перекладу латинськомовного твору *"Laus ducis Rossiaci Chmielnicii in funere"* українською мовою з історико-лінгвістичним коментарем, враховуючи жанрові особливості, стильову специфіку епохи бароко, історичний контекст створення промови та мовні засоби репрезентації постаті Богдана Хмельницького. Дослідження також передбачає вивчення лексичних засобів, синтаксичних конструкцій і риторичних прийомів, характерних для панегіричного дискурсу того часу, а також аналіз функціонування цих засобів у контексті української історико-культурної традиції. Латинський текст поховальної промови *"Laus ducis Rossiaci Chmielnicii in funere"* міститься у курсі риторики 1693 року, який викладався у Києво-Могилянському колегіумі. Промова є прикладом логічної аргументації і викладу думки за наступною схемою силлогізму: *maior-minor-conclusio*.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мартинюк Г. В. Лямент в українській бароковій літературі: дисертація / Г. В. Мартинюк, Луцьк, 2021. 196 с.
2. Маслюк, В. П. Латиномовні поетики і риторики XVII - першої половини XVIII ст. та їх роль у розвитку теорії літератури на Україні. К.: Наукова думка, 1983. 236 с.
3. Трофимук М. С. Латиномовна література України XV–XIX ст.: жанри, мотиви, ідеї: монографія / М. С. Трофимук., Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 380 с.
4. Циганок О. М. Генологічні концепції фунерального письменства в Україні XVII – XVIII ст.: основні напрямки досліджень: монографія / О. М. Циганок., К.: Ун-т "Україна", 2011. 175 с.
5. Siedina G. Neo-Latin Poetry in the Kyiv an Poetics: Ukraine in the European Latinitas. Ukraine's Re-Integration into Europe: A Historical, Historiographical and Politically Urgent Issue. 2005. P. 197–226.

ЛЕВКО Олександр

*кандидат філологічних наук, доцент
Україна, alexaristos@gmail.com*

"ПРОБЛЕМА СОКРАТА" В ДАВНЬОГРЕЦЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ: ЛІТЕРАТУРНИЙ ОБРАЗ VS ІСТОРИЧНА ПОСТАТЬ

Пошуки історичного Сократа, попри його виняткову роль для класичних Афін, залишаються однією із загадок античної цивілізації. Усе, що відомо про філософа, – оповіді його сучасників і учнів, різні за тональністю, метою та жанром. Питання, яким був справжній Сократ як історична особа, а не літературний персонаж, займає не одне покоління науковців, що зумовлює **актуальність дослідження**. Серед праць, присвячених "Проблемі Сократа" слід згадати роботи Л. Штрауса [4], А. Г. Хруста [1], С. Г. Гудріча [3], Г. Данціга [2], у яких розглядаються дискусійні питання щодо спадщини Сократа та співвіднесеності його літературного образу з історичними фактами. **Метою нашого дослідження** є аналіз різних інтерпретацій образу Сократа у давньогрецькій літературі в контексті новітніх знахідок у галузі класичної філології.

Основними античними джерелами, у яких міститься певна інформація про Сократа та його вчення, є твори Платона, Ксенофонта й Арістофана, проте в усіх трьох авторів він та його ідеї постають у множинних інтерпретаціях. Єдиним прижиттєвим зображенням Сократа є його сатиричний портрет у комедії Арістофана "Хмари" (423 р. до н. е.). У п'єсі філософ зображається кумедним викладачем "думальні" (φροντιστήριον), своєрідної школи риторики та природознавства, бідним і неохайним відлюдником, який замінює богів раціональними поясненнями природних явищ та новими божествами у вигляді хмар, що, на думку вчених, навряд чи відповідає дійсності. Проте саме така інтерпретація образу Сократа вплинула на рішення суду у 399 р. до н. е., за яким Сократа було піддано смертній карі.

Платон в "Апології Сократа" відверто вказує на створений Арістофаном образ шарлатана як на джерело тенденційного ставлення до Сократа. Ксенофонт у "Спогадах про Сократа" та "Апології" намагається спростувати висунуті проти Сократа звинувачення, наголошуючи на побожності, чеснотах і заклопотаності свого наставника.

Учені сходяться на думці, що ранні діалоги Платона, зокрема "Протагор", "Критон", "Гіппій Менший", наближаються до поглядів історичного Сократа, натомість пізніші діалоги, як-от "Бенкет", "Федр", "Федон", "Тімей", "Держава", значною мірою містять власне вчення Платона, тож у них Сократ – це, радше, сам Платон.

Ксенофонт послідовно у своїх сократичних творах звертає увагу на власну дружбу з Сократом. На відміну від Платона, він часто стверджує у "Спогадах", що був присутній під час бесід Сократа або чув їх з надійних джерел чи від безпосередніх учасників. Він нерідко від свого імені коментує слова і вчинки вчителя, чого Платон ніколи не робить. Навіть свій найбільший за обсягом "сократичний" твір він називає "Спогади про Сократа", маючи на увазі власні спогади. Утім, попри постійний акцент на стосунках з Сократом, Ксенофонт у своєму доробку переповідає лише два епізоди безпосередньої взаємодії з філософом, зокрема епізод про небезпеку любовців з красенем Крітобулом (Спогади про Сократа I.3) та історію про те, як Ксенофонт питав поради в Дельфійського оракула щодо участі в поході "десяти тисяч" під проводом Кіра Молодшого (Анабазис III.1).

"Сократична" література не обмежувалася творами Платона й Ксенофонта. Арістотель згадує про існування численних "сократичних діалогів" (Σωκρατικοὶ λόγοι; Арістотель, Політика 1447b11), написаних іншими учнями Сократа: Антісфеном, Есхіном, Арістіппом, Евклідом, Федоном, Сіммієм. До нашого часу збереглися лише фрагменти або згадки про них. Проте навіть цей факт свідчить про жанрову стандартизацію діалогу й уніфікацію образу видатного філософа.

"Сократичний" діалог, жанр на межі філософської прози й літературної вигадки, містив усталені елементи: типові місця дії, наприклад, бенкет у заможному домі, агору, вулиці Афін чи суд; визначений перелік персонажів, зокрема учнів, молодих аристократів, чужинців, софістів, серед яких було чимало історичних постатей з оточення філософа та його антагоністів. Усе це сформувало своєрідний "літературний міф" про Сократа.

Образ Сократа у візії Платона та Ксенофонта є частиною ширшого феномену "сократівського руху" IV ст. до н. е.

ЛІТЕРАТУРА

1. Chroust A.-H. Socrates, Man and Myth: The Two Socratic Apologies of Xenophon. Routledge, Taylor & Francis Group, 2019. 352 p.
2. Danzig G. Apologizing for Socrates: How Plato and Xenophon Created Our Socrates. Lanham, Md.: Lexington Books, 2010. 280 p.
3. Goodrich S. G. The True Socrates: The Dialogues Written in Defense of Socrates by the Founders of Western Philosophy. Musaicum Books, 2020. 484 p.
4. Strauss L. Xenophon's Socrates. Ithaca: Cornell University Press, 1972. 182 p.

ЛЕХНІЦЬКА Світлана

*кандидат філологічних наук, доцент
Україна, svetlanaivanovna82@gmail.com*

АГОНІСТИЧНИЙ СВІТОГЛЯД У ТВОРЧОСТІ ЮРІЯ ШАНІНА

Актуальність: У сучасному світі, що переживає глибокі соціокультурні трансформації, зростання агресії, поляризацію суспільства і кризи особистості, постає нагальна потреба у

переосмисленні гуманітарних принципів формування особистості. У даному контексті агоністичний світогляд як культурна, етична й антропологічна модель набуває особливої значущості. Принципи філософії агону стали предметом ґрунтовних наукових досліджень видатного українського філолога, перекладача, класикознавця, культуролога – Юрія Шаніна. Його науковий і творчий доробок охоплює проблематику античної культури, філософії, мови, ментальності, а також взаємозв'язки між античною ментальністю та українською духовною традицією.

Мета: проаналізувати вплив принципів античної філософії агоністики на формування сучасного світогляду, зокрема, через призму змагальності, самовдосконалення особистості та становлення соціокультурних цінностей у контексті глобалізаційних процесів.

У центрі наукової і літературної спадщини Юрія Шаніна, а саме таких творів як "Агоністика в давньогрецькій поезії", "Агоністичні сюжети давньогрецької міфології", "Античний спорт", "Боги і люди на стадіонах Еллади", "Герої античних стадіонів", "Міфи і люди Олімпії", "Діти на античних стадіонах", "Олімпійська агоністика в тавричній модифікації", "Олімпійська гармонія античності і сучасності", "Олімпія. Історія античного атлетизму", "Поети і атлети", "Агоністична естетика Гомера", "Антична міфологія і сучасна медицина", "Античні міфи і медицина нашого сьогодення", "Атлети Еллади", "Герої античних стадіонів", "Римські ігри" постає цілісна концепція агоністичного світогляду, у якій змагання трактується не лише як форма фізичної чи соціальної активності, а як глибинна духовна категорія, що визначає становлення особистості, формування культурних цінностей та ідеалів [9, 10, 12, 14].

Творчий доробок Юрія Шаніна став предметом зацікавленості як його сучасників, так і представників сучасного соціолінгвістичного напрямку. Зокрема, Олена Кісельова у праці "Життя та наукова діяльність професора Ю.В. Шаніна" подає ґрунтовний огляд етапів професійного становлення, окреслює основні напрями досліджень та значення його праць у контексті розвитку гуманітарної науки України [2]. У своїх роботах Борис Рубенчик "Пам'яті античника" [6], а також Марк Соколянський "Пам'яті Юрія Шаніна" [7] наголошують на глибокій

філософській наповненості творчості Шаніна, акцентуючи увагу на його здатності поєднувати наукову рефлексію з духовним осмисленням культурних явищ.

Одним з ключових образів, що представлений у творчому доробку Юрія Шаніна є образ Олімпійських ігор – як символ миру, духовного вдосконалення і гармонійного змагання, що протиставляється руйнівній стихії війни [14]. Вивчаючи феномен агону в античній традиції, Шанін підкреслює, що змагання (ἀγών) у грецькій культурі було не лише способом виявлення фізичного і інтелектуального суперництва, але й формою самовдосконалення, морально-етичним підґрунтям, спрямованим на творення, а не руйнування, на об'єднання, а не протиставлення. Саме в агоні формувалась духовна сила, що піднімала людину над обставинами, робила її здатною не лише змагатися, а й гідно поступатись противнику, визнаючи переваги іншого.

В античній Греції Олімпійські ігри стали приводом для укладання священного перемир'я (ἐκεχειρία), що призупиняло всі конфлікти. У цьому сенсі Олімпія була не просто спортивною ареною, а простором культурної інтеграції, де завдяки поєднанню тілесної досконалості і духовного розвитку формувався новий тип особистості – гармонійної, витривалої, свідомої і гідної [14, 17, 19, 20].

На противагу цьому у XXI столітті світ й досі переживає війни, які є апогеєм цивілізаційного занепаду, прикладом того, як технічний прогрес і політичні ідеології можуть знецінити людське життя. Відповідно, Олімпійська ідея – як духовна спадщина античності постає етичним і культурним протиставленням війні, формою мирного діалогу через духовну і тілесну культуру, об'єднання націй не через загарбання, а через визнання і повагу. У своїх дослідженнях автор звертає увагу читача, що агон у своїй сутності не має на меті знищення супротивника, як у війні, а – утвердження себе через випробування, перемогу над власною слабкістю, сумнівами і страхами [14, 21, 23]. У даному контексті Олімпійські ігри мають не лише спортивне, а глибоке антропологічне та соціокультурне значення – як модель мирного суперництва, де фізичне й духовне формують цілісну особистість. Таким чином, у авторській інтерпретації агоністика – як основа Олімпійських ігор – постає альтернативою

мілітаризованому мисленню, засобом формування відповідального громадянина, який поважає саму ідею життя. Це той випадок, коли антична традиція працює на сучасність, трансформуючись у гуманістичний потенціал для світу, що знову балансує між війною і самозбереженням. Відтак наукова спадщина Юрія Шаніна має визначальну соціокультурну функцію в сучасному світі, а саме, як інструмент виховання молоді, як модель чесної конкуренції, як альтернатива агресії, що проявляється у щоденній боротьбі за успіх будь-якою ціною. Вона вчить не протиставляти себе іншому, а співіснувати поруч з іншим у діалозі, співпраці, співтворенні.

Творча спадщина Юрія Шаніна, зокрема, запропонована ним концепція агоністичного світогляду становить значну цінність для сучасного гуманітарного знання і може бути ефективно інтегровано в освітній процес. Ідеї агоністики як вчення про самовдосконалення, духовну взаємодію та особистісне зростання відкривають нові перспективи для формування компетентностей у сферах громадянської освіти, організаційної поведінки і лідерства, стратегічного управління, корпоративної та соціальної відповідальностей. Праці Юрія Шаніна забезпечують міждисциплінарний підхід для формування фахівця і особистості, здатної до морального вибору, партнерської взаємодії та конструктивного лідерства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонюк Т. Гуманітарна парадигма агоністики: класичний спадок у дискурсі сучасної освіти // Освітологічний дискурс. – 2021. – № 3. – С. 45–58.
2. Кісельова О. В. Життя та наукова діяльність професора Ю. В. Шаніна // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. – 2006. – с.195-198.
3. Козлик Я. Класичні ідеї в сучасній парадигмі освіти: антична агоністика як засіб формування громадянської активності // Гуманітарна наука. – 2020. – № 12. – С. 102–110.
4. Лисенко Н. Гармонія та конфлікт: агоністичні уявлення в античності і сучасних лідерських практиках // Лідерство і стратегія. – 2022. – № 4. – С. 15–27.
5. Масенко Л. Мовна агоністика як складова культурної ідентичності // Сучасність. – 2018. – № 7. – С. 77–83.

6. Рубенчик Б. Пам'яті античника // Вісник класичної філології. – 2002. – № 8. – С. 3-5.
7. Соколянський М. Пам'яті Юрія Шаніна // Слово і час. – 2003. – № 2. – С. 3-4.
8. Чередник Л. Ідея змагання в культурі античності. – Київ : Логос, 2015. – 212 с.
9. Шанін Ю. В. Агонистика в древнегреческой поэзии : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.01.03 / Ю. В. Шанін ; Київ. держ. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – Київ, 1968. – 24 с.
10. Шанін Ю. В. Агонистика в древнегреческой поэзии (классический период) : дис. ... канд. филол. наук / Київ. держ. ун-т ім. Т. Г. Шевченка, Київ. мед. ін-т. – Київ, 1967. – 218 с.
11. Шанін Ю. В. Агонистические сюжеты древнегреческой мифологии // Материалы III-й Всесоюзной конференции по классической филологии. – Киев, 1966. – С. 27–28.
12. Шанін Ю. В. Античный спорт // Энциклопедия античности. – Москва : Советская энциклопедия, 1992.
13. Шанін Ю. В. Боги и люди на стадионах Эллады // Атеистические чтения. – Москва : Политиздат, 1970. – № 10. – С. 42–54.
14. Шанін Ю. В. Міфи і люди Олімпії : нариси. – Київ : Веселка, 1980. – 159 с.
15. Шанін Ю. В. Наш гармонійний сучасник (до 85-річчя Юрія Івакіна) // Слово і час. – 2002. – № 1. – С. 18–19.
16. Шанін Ю. В. Олимпийская агонистика в таврической модификации // Всесоюзная научная конференция "Проблемы античной культуры". – Симферополь, 1988. – С. 48–49.
17. Шанін Ю. В. Олимпийская гармония античности и современности // Лосевские чтения "Образ мира – структура и целое". – Москва, 1998.
18. Шанін Ю. В. Олимпийские игры и поэзия эллинов : Гомер и классическая лирика VIII–V вв. до н. э. – Київ : Вища школа, 1980. – 183 с.
19. Шанін Ю. В. Олимпия, история античного атлетизма : монография. – Санкт-Петербург : Алетейя, 2001. – 191 с.
20. Шанін Ю. В. Герои античных стадионов. – Москва : Физкультура и спорт, 1971. – 72 с.
21. Шанін Ю. В. Герои античных стадионов. – София : Медицина и физкультура, 1978. – (на болгарском языке).
22. Шанін Ю. В. Герои античных стадионов. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : Физкультура и спорт, 1979. – 141 с.
23. Шанін Ю. В. Две загадки античного спорта (Олимпия и Северное Причерноморье) // VII-е Пушкинские чтения. – Крым, 1997.

24. Шанін Ю. В. Діти на античних стадіонах // Мовні і концептуальні картини світу : збірник наук. праць / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ф-т інозем. філології. – Київ, 2002. – Вип. 6, кн. 2 : До 90-річчя проф. А. О. Білецького. – С. 300–305. – ISBN 966-581-295-6.

25. Шанін Ю. В. Поети і атлети // Записки Історико-філологічного товариства Андрія Білецького. – Київ, 1997. – Вип. 1. – С. 46–48.

26. Шанін Ю. В. Агонистическая эстетика Гомера // Вопросы классической филологии. – Львів, 1966. – № 5. – С. 95–100.

LEFTEROVA Olga

Candidate of Philological Sciences, Assoc. Prof.

Taras Shevchenko National University of Kyiv

Ukraine, olefterova@gmail.com

NITE Alexander L.

MA, PgDip Psych., the University of St Andre, and Abert

Scotland, alnite@yahoo.com

FROM SILENCE TO VOICE: DIFFERENT PSYCHOLOGICAL DIMENSION OF DIDO IN ROMAN POETRY

The figure of Dido is one of the most striking in Roman literature. She appears in two key narratives: in Vergil's *Aeneid* and in Ovid's *Heroides*. At first glance, both texts tell the same story – the meeting of the Carthaginian queen with the Trojan hero and her tragic end. Yet, upon closer examination, we encounter two very different psychological portraits. Vergil constructs Dido as a tragic figure within the framework of Roman teleology, whereas Ovid grants her voice and subjectivity, allowing her to articulate her inner world.

Dido in Vergil: the tragedy of passion and political duty. In the opening books of the *Aeneid*, Dido appears as the model ruler. In the famous phrase *dux femina facti* [6, 1 v. 364] Vergil underscores the uniqueness of a woman who could lead a colony and found a city. However, with the arrival of Aeneas, her portrait shifts from political to psychological dimensions. Book IV begins with the striking line: *At regina gravi iam dudum saucia cura / vulnus alit venis* [6, 4. 1–2]. This is not a simple statement of love but a medical metaphor, presenting passion as a wound nourished by blood. Dido is consumed by an inner

fire: *uritur infelix Dido totaque vagatur / urbe furens* [6, 4 vv. 68–69]. Her psychological instability is conveyed through images of madness (*furens*), delirium, and sleeplessness.

The essential psychological trait of Vergil's Dido is her divided self, torn between duty and passion. The cycle ends in self-destruction: *sic, sic iuvat ire sub umbras* [6, 4. v. 660]. For Vergil, this is not only personal tragedy but also a political symbol: Dido's death mythically founds the enmity between Rome and Carthage [5].

Dido in Ovid: female voice and inner protest. Ovid challenges this construction by shifting the perspective. In *Heroides VII*, Dido herself addresses Aeneas: *Accipe, Dardanide, moriturae carmen Elissae* [5, 7, v. 1]. The psychological angle changes radically: here the woman is not a silent figure within an epic but an active speaker. [4,7, vv. 167–168].

This Dido is neither a passive victim nor merely a figure of despair; she is intelligent, indignant, and rhetorically precise. As Miller notes, "In the *Heroides*, Dido's voice not only conveys pain but also demonstrates a woman's capacity to interpret events" [3].

If Vergil reduces Dido's psychology to passion and despair, Ovid expands the range: from love and pain to anger, irony, and rational self-defense. Her death, though anticipated ("*moritura*"), is framed not as mute resignation but as an act accompanied by a final word – a reproach that endures.

From the perspective of Transactional Analysis, the relationship between Dido and Aeneas reveals a striking absence of the Adult ego state. [1, 1964].

The same pattern is illuminated by Karpman's Drama Triangle. [2]. Seen in this light, the portraits of Dido are not only literary or cultural symbols but also resonances of human immaturity. Ovid's version gestures towards growth by allowing Dido to articulate her inner world in writing, a step closer to the Adult position, yet her narrative remains bound by oscillations of grief and protest. The tragic force of the story thus lies in the universal predicament of individuals unable to step beyond immature relational scripts.

Comparison and interpretation.

The psychological divergence of the two portraits lies in perspective. Vergil presents Dido's tragedy "from the outside" – as observer, narrator, and as a poet embedding her personal fate within

Rome's historical destiny. Ovid, in contrast, presents Dido "from within" – he allows her to be the author of her own narrative. The difference mirrors the genres themselves: epic constructs mythic teleology, elegy foregrounds personal subjectivity. This explains the ambivalence of Dido's later reception: she is simultaneously a political sacrifice and a voice of feminine protest.

REFERENCES

1. Berne, E. (1964). *Games People Play: The Psychology of Human Relationships*. New York: Grove Press.
2. Karpman, S. B. (1968). Fairy tales and script drama analysis. *Transactional Analysis Bulletin*, 7(26), 39–43.
3. Miller, P. A. (1993). *Subjectivity and the Roman Epic: Vergil and Ovid*. Princeton: Princeton University Press.
4. Ovid. (1990). *Heroides*, ed. by E. J. Kenney. Cambridge: Cambridge University Press.
5. Purser, L. C. (2007). The Tragedy of Dido. In: *Classical Philology*, 102(2), 115–132.
6. Vergil. (2008). *Aeneid*, ed. by R. D. Williams. London: Bristol Classical Press.

LUCHKANYN Serhii

*dr.hab., conf., prof. la catedra de lingvistică generală, de filologie clasică și de neolatină la Institutului științifico-didactic de filologie a Universității Naționale "Taras Șevcenko" din Kyiv
Ucraina, luchkanyin@ukr.net*

OBSERVAȚII ASUPRA MANUALELOR DE ISTORIA LINGVISTICII GENERALE ÎN ROMÂNIA ȘI ÎN UCRAINA ÎN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XX-LEA - ÎNCEPUTUL SECOLULUI NOSTRU: STUDIU COMPARATIV-DIACRONIC

Istoria lingvisticii e partea integrală și tradițională a lingvisticii generale, se înțelege ca dezvoltarea ideilor teoriei de limbă pe care le-a obținut omenirea pe toate etapele precedente ale evoluției sale. În a doua jumătate a secolului al XX-lea și la începutul secolului nostru a

crescut substanțial interesul față de istoria științelor, inclusiv istoria lingvisticii. În SUA și în Europa au apărut câteva manuale de istoria lingvisticii printre care se deosebesc manualul de R. H. Robins, profesor de lingvistică generală la Universitatea din Londra, *Scurtă istorie a lingvisticii* (*A Short History of Linguistics*, New York 1967, 1997; tradus în limba română în 2003) și cărțile *Istoria lingvisticii* (*Histoire de la linguistique. Des origines au XX-ème siècle*, Paris, 1967; *La linguistique du XX-ème siècle*, Paris, 1972) de Georges Mounin (1910-1993), fost profesor de lingvistică generală, de stilistică și de semiotică la Université de Provence, tot traduse recent în limba română în 1999. În Ucraina în decurs de a doua jumătate a secolului al XX-lea – începutul secolului nostru tot au apărut câteva manuale diferite și ideologizate (mai ales în perioada sovietică) de istoria lingvisticii, scrise de H. Udovycenko (1980), I. Kovalyk și S. Samiilenko (1985), M. Kocergan (2010) etc. în România au văzut lumina tiparului trei ediții ale cărții modest intitulată ca *Scurtă istorie a lingvisticii* de Al. Graur și de Lucia Wald (1961, 1965 și 1977; fiecare ediție ulterioară e o carte aproape complet nouă cu explicațiile diferite despre ce o să spun mai târziu), *Pagini de teorie și istorie a lingvisticii* de Lucia Wald (1998), *Evoluția reflecțiilor privind limbajul din Antichitate până la Saussure* (Iași, 2005) și *Curente și tendințe în lingvistica secolului nostru* de Constantin Frâncu (Iași, 1997; ed. a doua, 1999). Despre istoria lingvisticii se vorbește, deși nu prea mult, în *Manual de lingvistică generală* de Emil Ionescu (Ionescu 1997).

În primele două ediții ale manualului de Al. Graur și de L. Wald, precum și în manualul de H. Udovycenko lingvistica "cu adevărat științifică" începe numai de la originea metodei comparativ-istorice la începutul secolului al XIX-lea, nu se vorbește deloc despre lingvistica în Vechea Indie, China, Islam, ideile lingvisticii în lumea antică și medievală europeană. Deși se scrie despre lingvistica marxistă, structuralismul lingvistic e descris destul de modest. Situația s-a schimbat simțitor în manualele aprărute relativ recent. Constantin Frâncu în manualul său îl numește pe Smotrițkii, autorul celeblei *Gramaticii slavone* (1619) *rus* de naționalitate, ca lingvistul rus este tratat și O. Potebnea (1835-1891), deși a fost ucrainean și n-a avut voie să scrie în Rusia țaristă în ucraineana. În multe manuale de istoria lingvisticii se vorbește despre slavistul român Ion Bogdan care s-a

format la школа lui F. Fortunatov (1848-1914) care în Rusia țaristă la începutul secolului al XX-lea a luptat pentru limba ucraineană, pregătind în 1905 *Raport de serviciu despre anularea restricției tiparului în limba ucraineană*.

BIBLIOGRAFIE

1. Ковалик І.І., Самійленко С.П. Загальне мовознавство. Історія лінгвістичної думки : навч. посіб. К.: "Вища школа", 1985. 216 с.
2. Кочерган М.П. Загальне мовознавство: Підручник. 3-є вид. К.: Видавничий центр "Академія", 2010. 464 с.
3. Удовиченко Г.М. Загальне мовознавство: історія лінгвістичних учень. Навчальний посібник для студ. філол. ф-тів ун-тів і пед. ін-тів. К.: "Вища школа", 1980. 216 с.
4. Graur Al. Scurtă istorie a lingvisticii. Ediția a III-a revăzută și adăugită. București: Ed. didactică și pedagogică, 1977. 275 p.
5. Graur Al. Scurtă istorie a lingvisticii. Ediția a II-a revăzută și adăugită. București: Ed. științifică, 1965. 182 p.
6. Graur Al., Wald L. Scurtă istorie a lingvisticii. București: Ed. științifică, 1961. 144 p.
7. Frâncu Constantin. Curente și tendințe în lingvistica secolului nostru. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. Iași: Casa Editorială "Demiurg", 1999. 156 p.
8. Frâncu Constantin. Evoluția reflecțiilor privind limbajul din Antichitate până la Saussure. Iași: "Demiurg", 2005. 200 p.

МАТЕРИНСЬКА Олена

доктор філологічних наук, професор
Україна, olenamaterynska@ukr.net

ВІДБИТТЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО ЗСУВУ В СУЧАСНИХ МАС-МЕДІА

Новітні інформаційні технології дозволяють конструювати новинний простір у лічені хвилини, змінювати та спрямовувати потік суспільної свідомості в потрібне річище, викликати необхідну реакцію в читачкій аудиторії. Мас-медіа сьогодні є потужним інструментом створення нової реальності та свідком цивілізаційного зсуву. Дослідження сучасного медійного дискурсу за допомогою надбань еколінгвістики, зокрема

медіаекології, дає змогу зафіксувати нові тенденції у формуванні медіапростору та сприяти більш відповідальному ставленню до трансляції певних ідей через ЗМІ. Медіаекологія покликана формувати еколінгвістичну свідомість, орієнтовану на гармонійне співіснування представників різних мов і культур у полікультурному континуумі, а також на становлення етики постгуманізму, що визначається новим мисленням, зорієнтованим на досягнення спільного добробуту [6, 9].

Наша цивілізація нині зіштовхується з неймовірною кількістю проблем, які вимагають активізації всіх "моральних рецепторів" людства. Війни [3; 5], мілітаризація глобальної спільноти на тлі актуальних військових загроз, тотальне озброєння та безпрецедентний рівень конкурентності у прийнятті рішень, що впливають на систему світової безпеки, – лише один із аспектів, які визначають майбутнє людства. Важливим фактором є проблема екоциду та невідворотних кліматичних змін, які часто не отримують належного висвітлення у пресі або подаються через клішовані штампи та стратегію "заговорювання" проблеми [1]. Ще одним вагомим вектором, що визначає напрям цивілізаційного зсуву, є нове світосприйняття, зумовлене технологічним проривом [2] та стрімким розвитком ШІ. Ці технології значно випереджають загальний інтелектуальний потенціал людства, спричиняючи зниження емпатії та уповільнення духовного поступу нових генерацій, що дедалі більше покладаються на цифрові ресурси. Окреслені вектори є лише частиною обговорюваної проблематики.

Актуальність цього дослідження визначається нагальною потребою усвідомлення новітніх тенденцій та пріоритетів у формуванні мас-медійного континууму. **Метою** дослідження є окреслення мовної репрезентації цивілізаційного зсуву в німецькомовному та українськомовному медіасередовищі з позицій еколінгвістики, зокрема медіаекології, а також аналіз лексико-семантичних і стилістичних засобів, що використовуються журналістами з метою привернення уваги до зазначених проблем. Емпіричний матеріал роботи становлять мікроконтексти, дібрані з медійних видань і блогів. Використано також корпус текстів Інституту німецької мови м. Мангайм (IDS),

зокрема KorAP, що є продовженням корпусу COSMAS II (DeReKo-2018-II). Дослідження виходить із розуміння антропоцентричності людського світогляду [4; 5] як вагомого чинника медійного впливу на читача. Відтак антропоморфна метафора, зокрема, постає інструментом потужного маніпулятивного впливу на аудиторію та перебуває у фокусі медіаекології. Результати дослідження дають підстави розглядати мовний інструментарій як вагомий важіль впливу в сучасних мас-медіа. Усвідомлення того, які аспекти визначають подальший поступ цивілізації й відбиваються в медійному просторі, сприяє розвитку еколінгвістичної свідомості реципієнтів. Еколінгвістика та медіаекологія надають ефективні інструменти для критичного аналізу дискурсивних практик і формування відповідального підходу до трансляції суспільно значущих ідей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Материнська О. Екологічні небезпеки: висвітлення нових викликів у німецькомовних масмедіа. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. 2022. Вип. 1 (31). С. 27-33.
2. Материнська О. Покоління пост-міленіалів у сучасному німецькомовному та українськомовному медіапросторі. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2022. Вип. 52. Том 2. С. 127 -134.
3. Материнська О. Антропоморфний профіль війни у вимірі медіаекології (соціолінгвістичний та психолінгвістичний аспекти). Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2021. Вип. 35. Том 3. С. 174 -182.
4. Materynska O. Teil-Ganzes-Relation als eine grundlegende semantische Beziehung im lexikalischen System der Sprache. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2024. Том 35 (74). № 1. Частина 1. С. 120-125.
5. Materynska O. Das anthropomorphe Bild des Krieges in den Deutschen und Ukrainischen Massenmedien. Lingua Montenegrina. 2019. Vol. 24. Pp. 153-167.
6. Rothe K. Medienökologie – Zu einer Ethik des Mediengebrauchs. *Zeitschrift für Medienwissenschaft. Schwerpunkt: Medienökologien*. 2016. Bd. 14 (1). S. 46-57.

МЕДИНСЬКА Наталія

*доктор філологічних наук, професор
Україна, medynsky.natalia@gmail.com*

ФУНКЦІЙНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРИСЛІВНИКІВ СПОСОБУ ДІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Прислівники виділяють як клас ознакових слів зі своєрідною семантикою адвербіальності – вираження у реченні-висловленні ознаки іншої ознаки самостійно або такої, що зумовлена семантикою предиката в структурі речення чи віддієслівних утворень (дієприкметника, дієприслівника, абстрактного іменника), слів категорії стану і навіть прикметника.

У становленні прислівників як частини мови з погляду їхнього призначення уже найдавніші граматики засвідчують їхню здатність виражати периферійні відношення простору, часу, способу дії, процесу, стану, на протигагу прикметникам, що виражають внутрішню ознаку предметів.

У працях українських учених існує розбіжність у трактуванні функційного діапазону лексичної і граматичної семантики прислівників. Найбільш прийнятним видається погляд Городенської К. Г. [2], який поділяють й інші українські граматисти [1; 3]. За визначенням Городенської К. Г., прислівник виражає ознаку іншої ознаки, уживається в реченні в позиції детермінативного другорядного члена та прислівного некерованого члена, для якого характерна безкатегорійність та незмінюваність [2, с. 299]. На думку Плющ М. Я., відсутність категорійності стосується тільки морфологічної семантики слова, адже до них уведено й слова категорії стану [4].

Мета пропонованого дослідження: з'ясувати функційно-семантичний статус прислівників способу дії щодо їхнього призначення в структурі простого речення.

Прислівники способу дії творяться від основ іменних слів прикметника із застосуванням морфологічної афіксації або синтаксичного зрощення у процесі поступової адвербіалізації відмінкової форми іменника з прийменником чи основ інших

частин мови, або зрощення словосполучення як-от: *якось, даром (дарма), квочкою, гуртом, зозла, насилу, наскрізь, удвоє, ускач, швидко, нашивидкуруч, щасливо, щиросердно, запанібрата, сам-один, швидкоплинно*.

У граматичних описах функцій прислівників на формально-граматичному рівні основна увага дослідників зосереджується на характеристиці їх як другорядних членів різних типів обставин – як засіб вираження дії, процесу, стану.

Функційний аспект прислівників способу дії в структурі речення полягає в тому, що вони не зумовлені семантикою дієслова, дієприкметника, дієприслівника чи абстрактного іменника або прикметника, а "прилягають" до них як засоби характеристики, тобто для вираження ознаки іншої ознаки. Наприклад: думати *повільно*, намальований *наспіх*.

У структурі речення, де прислівник є частиною складеного присудка, він у дієслівному словосполученні характеризує ознаку дієслова самостійно як обставина способу дії.

Отже, прислівник як клас придієслівних слів за призначенням виражати ознаку предикативної ознаки викликає особливий інтерес. Семантичний статус прислівників способу дії словотвірно пов'язаний з іншими ознаковими словами: дієсловом, дієприкметником, дієприслівником, прикметником, абстрактними іменниками. Прислівники способу дії у структурі речення не зумовлені семантикою означуваного слова, виражають ознаку іншої ознаки самостійно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Висоцький А. В. Синтаксична сфера прислівника в українській літературній мові: монографія. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2013. 328 с.
2. Городенська К. Г. Дієслово. Прислівник. Теоретична морфологія української мови: Акад. граматика укр. мови. / За ред. чл.-кор. НАН України Івана Вихованця. Київ: Унів. вид-во "Пульсари", 2004. с. 217-325.
3. Мединська Н. М. Ознакові слова в українській мові: семантична та граматична диференціація. Рівне: Вид. О. Зень, 2018. 358 с.
4. Плющ М. Я. Відмінок у семантико-синтаксичній структурі речення. Київ: Нац. Пед. Ун-тет ім. Драгоманова, 2022. 233 с.

МИХАЙЛОВА Олена

кандидат філологічних наук, доцент

Україна, olena.troya@gmail.com

ЛАТИНСЬКОМОВНІ НАПИСИ НА ШЕВРОНАХ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Традиція прикрашати військовий однострій шевронами, або нарукавними знаками, має давнє історичне підґрунтя і є тісно пов'язаною з європейською геральдикою [4, 165-170]. Термін "шеврон" (фр. *chèvre* - *коза*, англ. *shevron* – *нарукавний знак у формі V*) походить від латинського іменника *sarap* – *цап*, називає нашивну емблему у вигляді трикутного щита, який за формою нагадує роги тварини або букву V. Сучасні армії різних країн світу використовують шеврони для передачі візуальної інформації про вид, рід військового підрозділу, його походження або призначення та ін. За останні 20 років ЗСУ повністю оновили пострадянську армійську символіку, з одного боку, наслідуючи кращі зразки світової військової практики, з іншого – зберігаючи власні традиції [1, 4]. Шеврони, які можна побачити на однострої українських воїнів, є символічним відлунням історії нашої держави, ремінісценцією давніх традицій козацтва (козацький хрест, зображення клейнодів), згадкою про політичний вплив Великого князівства Литовського чи Австро-угорської імперії (геральдична символіка, окремі назви і девізи), нагадуванням про здобутки Української народної республіки (тризуб – головний нарукавний знак ЗСУ) [3] та ін.

Мета нашої наукової розвідки – визначити джерело походження і символіку емблем з латинськомовними написами на шевронах ЗСУ; окреслити роль латинських назв і девізів як засобів візуальної комунікації і сугестивного впливу. Об'єкт дослідження – інформація (візуальна, вербальна) представлена на нарукавних знаках ЗСУ; матеріал дослідження – 26 латинськомовних написів на шевронах різних військових підрозділів і навчальних центрів ЗСУ [1; 2].

Гербові зображення, назви і девізи на військовій атрибутиці були відомі ще за часів Римської імперії. Кожен легіон мав порядковий номер і ідентифікуючу назву (лат. *cognomen* –

родинне ім'я, прізвище), напр.: Legio I Minervia – *Перший легіон присвячений богині Мінерві*, а для візуальної ідентифікації підрозділів, особливо на полі бою, римляни використовували військові штандарти (лат. vexilium - *прапор*), де були представлені номер і назва легіону, а також емблема із зображенням покровителя – божества або істоти міфологічного походження, інколи – тотемної тварини. Сучасний військовий шеврон за усталеною традицією залишається джерелом двокодової інформації: візуальної (геральдичне зображення) і вербальної (напис українською або латинською мовами). Деякі почесні підрозділи ЗСУ з давньою історією мають шеврони прикрашені класичними геральдичними символами і написами латиною, напр.: 24-та окрема механізована бригада імені короля Данила – зображення лева та напис *Milites regum* – *Королівські воїни*; 30-та механізована бригада імені Костянтина Острозького – зображення печатки князя і девіз *Dei gratia* – *Милістю божою*. Окрему групу складають новостворені латинськомовні гасла для оздоблення шевронів, такі як: *Sapiens dominabitur astris* – *Мудрий панує над зірками* (військова розвідка); *Videmus non condamus* – *Бачимо – не пробаємо* (радіотехнічна бригада); *Poenā ex caelo* – *Кара з небес* (бригада тактичної авіації) та ін. Підсумовуючи, можемо зробити висновок, що традиційні геральдичні символи (щит, емблеми, девізні стрічки), представлені на шевронах, є частиною нової військової айдентики ЗСУ, вони свідчать про складні процеси, які відбуваються в українській армії і суспільстві, сприяють формуванню української ідентичності, підвищують умотивованість бійців на полі бою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брендбук ЗСУ. Керівництво з використання графічного стилю у візуальній комунікації. URL: <https://warbooks.com.ua/contents/brendbuk-zsu-kerivnitstvo-iz-vikoristannya-grafichnogo-stilyu-u-2>. \
2. Карпов В. Українська зв'язка у символах. URL: https://nakkkim.edu.ua/images/Instytutu/nauka/vydannia/Karpov_V_V_Ukrayinska_Zvytiaga.pdf
3. Малюга В., Костенко Ю. До питання про походження української військової символіки. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/9fd2de49-5ddd-4f79-91af-d80bbf2774c5/content>
4. Яковенко Н. Дзеркала ідентичності. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI - початку XVIII століття. К.: "Laurus", 2012. 472 с.

МОСКАЛЕНКО Кирил
аспірант, ННІФ КНУ імені Тараса Шевченка
Україна, kirillm99273@gmail.com

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПЕРЕКЛАДУ АРАБСЬКОЮ ТЕКСТІВ МІЖНАРОДНИХ УГОД

1963 إبريل 24 اتفاقية فيينا للعلاقات القنصلية المبرمة

إن الدول الأطراف في هذه الاتفاقية
إذ تذكر أنه قد أنشئت علاقات قنصلية بين الشعوب منذ زمن بعيد
وإذ تعي أهداف ومبادئ ميثاق الأمم المتحدة الخاصة بالمساواة في حق وسيادة كل الدولة
وبالمحافظة على السلام والأمن الدوليين وبتنمية علاقات الصداقة بين الأمم
وإذ تأخذ في الاعتبار أن مؤتمر الأمم المتحدة الخاص بالعلاقات والحصانات الدبلوماسية
[م...، 1961 إبريل 8] قد وافق على اتفاقية فيينا للعلاقات الدبلوماسية التي أعدت للتوقيع في

*"Віденська конвенція про консульські зносини, ратифікована 24
квітня 1963 р.*

Країни, що підписались нижче, зобов'язуються:

*з огляду на те, що консульські зносини між народами світу почали
встановлюватись ще з давніх часів,*

*та враховуючи цілковите усвідомлення цими народами цілей та
принципів статуту Організації Об'єднаних Націй, що заснований на рівних
правах та суверенітеті кожної з країн, прагнучи збереження миру та
безпеки у світі та сприяючи розвитку дружніх відносин між країнами,*

*беручи до уваги підписання у Відні 18 квітня 1961 р. на конференції
Організації Об'єднаних Націй, присвяченій дипломатичним привілеям
та імунітетам, Конвенції про дипломатичні зносини, ..."*

(авторський переклад)

Специфіка аналізу перекладу Віденської конвенції про консульські зносини полягає у тому, що станом на березень 2024 року її не було офіційно перекладено арабською. Таким чином, у викладеній версії можливий відхід від типових слів та конструкцій, наявних в інших версіях перекладу, що відповідним чином впливає на переклад тексту українською.

За результатами здійсненого перекладу можемо констатувати взаємоперетин деяких складових дискурсу та перекладу, що хоч і мають різні системи координат, тим не менш лежать в одній синтаксично-семантичній площині, адже мають низку спільних

вихідних умов для їх вдалого здійснення. Інакше кажучи, ступінь впливу соціокультурної складової у процесі формування дискурсу та перекладу якщо і різниться, то несуттєво, адже в обох випадках йдеться насамперед про намагання донести до співрозмовника думку, що передбачає залучення мовних інструментів. Однак якщо аналіз письмового та усного дискурсу дає скоріш теоретичне уявлення про доцільність та слухність використання термінів та структур, адже точка опору, якою є окремо взята мова, всього одна, переклад передбачає рівномірний розподіл аналітичного матеріалу на обидвох екстремумах мовного механізму, що сприяє кращому сприйняттю спільного та відмінного.

Текст конвенції починається з частки *„і“*, що, якщо повернутись до аналізу усного та письмового дискурсів, уособлює невідоротність процесу. Проте у цьому випадку її застосування обмежується першим реченням – надалі ж її змінює частка *„і“*, вихідне значення якої *"тож"*, *"тоді"*, *"так як"*; тим не менш, якщо при перекладі зберегти структуру першого та наступних речень, варіації перекладу є досить численними: від опції зміни частини мови та переходу від частки до сполучника, де *"так як"* перетворюється на *"і"* у кожному реченні, до виключення цієї частини речення як такої та здійснення граматичного перетворення, коли дієслово стає дієприслівником. Зауважмо також, що у випадку, коли із 7 речень преамбули (без урахування назви конвенції) 5 починаються однаково, проте відмінним від першого речення чином, першочерговим завданням перекладача є не тільки вибір адекватних відповідників, а й збереження стилістики всього блоку – стилістики, яку перекладач, деколи підсвідомо, визначає особисто, та від якої залежатиме ритм, а відповідно й якість подачі тексту.

ЛІТЕРАТУРА

http://agoyemen.net/lib_details.php?id=217

НАВАЛЬНА Марина
доктор філологічних наук, професор
Україна, mnavalna@gmail.com

АКТУАЛІЗАЦІЯ ВІЙСЬКОВИХ ГРАФОВАРВАРИЗМІВ В УКРАЇНСЬКИХ МЕДІА

Протягом останніх трьох десятиліть спостерігаємо безпрецедентну активізацію запозичень, що розпочалася з кінця XX – початку XXI ст.

Проникнення слів з інших мов в українськомовний простір став передумовою вивчення цього лінгвістичного феномену. Особливості функціонування номінацій іншомовного походження у масмедійному тексті досліджували Р. Вишнівський [1], К. Демченко [2], Н. Костусяк [3], Ю. Молоткіна [4], М. Navalna [6].

Мета наукової студії – проаналізувати військові графоварваризми у мові сучасних масмедіа.

За частотністю вживання переважають написані латиницею лексеми, що позначають різні види військової техніки та зброї, зокрема:

Patriot – Система **Patriot** і зміцнення безпеки в Чорноморському регіоні: Україна та Румунія уклали безпекову угоду (заг.) (<https://day.kyiv.ua>, 11.07.2024);

Starstreak – Українські захисники під керівництвом британських інструкторів тренуються на системі ППО **Starstreak** у Британії (заг.) (<https://day.kyiv.ua>, 22.07.2024).

Hawk – Міністерство оборони Іспанії передасть Україні у вересні нову батарею ЗРК **Hawk** (заг.) (<https://day.kyiv.ua>, 25.07.2024).

Mistral – Естонія доставила в Україну переносні ЗРК **Mistral** та ракети до них (заг.) (<https://day.kyiv.ua>, 06.07.2024).

Leopard – На військовому полігоні в Польщі українські танкісти навчаються обслуговувати бойовий танк **Leopard 2A4**, – Генштаб (заг.) (<https://day.kyiv.ua>, 05.08.2024);

Apache – Польща купує у США 96 гелікоптерів **Apache** за \$10 млрд (заг.)

Gripen – Швецією про передачу винищувачів **Gripen**, – Жовква (заг.) (<https://day.kyiv.ua>, 14.07.2024).

Nikken – Уряд Японії передав підрозділам ДСНС України ще 2 машини механізованого розмінування **Nikken** (заг.) (<https://day.kyiv.ua>, 10.07.2024).

Trinity – лексема, що слугує найменуванням безпілотників літакового зразка, виробництво яких відбувається в Німеччині: *Дрони, що сканують сотні гектарів території: що відомо про БпЛА Trinity, які німці безкоштовно передали Україні* (заг.) (<https://espreso.tv>, 01.02.2024).

За результатами дослідження встановлено, що графоварваризми формують групу, які позначають різні види зброї, військової техніки.

В інформаційних жанрах військові графоварваризми не слугують виразним стилістичним засобом і подекуди контрастують з українськими словами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вишнівський Р. Англійські варваризми у мові сучасних українських електронних ЗМІ. *Мандрівець*. 2015. № 1. С. 97–101. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mandriv_2015_1_21.
2. Демченко К. В. Функціонування іншомовних лексем у текстах публіцистичного стилю. *Культура народів Причорномор'я*. 2005. № 69. С. 170–172.
3. Костусяк Н. М., Навальна М. І. Неосемантизація лексем штам, бустер та мовна адаптація номінацій коронавірусних штамів у сучасних масмедіа. *Українська мова*. Вип. 1(81). 2022. С. 103–114.
4. Молоткіна Ю., Костусяк Н., Навальна М. Іншомовна термінологічна лексика інформаційних технологій в українських інтернет-виданнях. *Волинь філологічна: текст і контекст*, (31), 2021. С. 187–204. Режим доступу: <https://volyntext.vnu.edu.ua/index.php/volyntext/article/view/967>.
5. Навальна М., Молоткіна Ю., Личук М. Динаміка запозичень в українській мові початку ХХІ століття : [монографія]. Київ : Видавництво ФОП Ямчинський О.В., 2021. 228 с.
6. Navalna M., Kostusiak N., Mezhev O., Marchuk L., Buhaiova O., Novoseletska S., Shapran N., Khomych T., Musiichuk T., Bobkov V. Grapho-barbarisms in the headlines of Ukrainian media texts. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2024. Vol. 14, Issue 2, Spec. Issue XLIV. P. 59–66. URL <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:001359211700009>.

НАЗАРЧУК Роксоляна

*кандидат філологічних наук, доцент
Україна, roksolana.z.nazarchuk@lpnu.ua*

ЛИСЯК Софія

*магістрантка, ІКНІ НУ "Львівська політехніка"
Україна, sofia.lysiak.mflpl.2023@lpnu.ua*

ПАРАЛЕЛЬНИЙ КОРПУС ТЕКСТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Через зростання кількості текстів загалом й художніх творів зокрема, а також постійну потребу в їхньому відтворенні різними мовами виникає нагальна необхідність відбору та відстеження якості перекладу. Щоб виявити шляхи передачі сенсу, а також відмінності в емоційній насиченості, стильових особливостях, підібраний лексиці, використовують сучасні лінгвістичні прийоми й методики, які автоматизують вивчення великих текстів. Це дає змогу не лише порівнювати оригінал і переклад, але й здійснювати процес з високим рівнем об'єктивності. Отож тлумачення перекладацьких трансформацій через формування паралельного корпусу текстів – це крок на шляху до вдосконалення класифікації текстової інформації машинними методами, в чому полягає актуальність здійсненого дослідження.

Текстами слугували оповідання зі збірки "Казки барда Бідла" Дж. К. Ролінг [4] у перекладі В. Морозова за редакцією О. Негребецького та І. Малковича [1]. Корпус створено на базі платформи Sketch Engine, що вважають однією з найкращих у царині [2]. Корпус автоматично вирівнював тексти, проте для повної відповідності їх було відредаговано ще й руками. У межах корпусу за класифікацією Л. Наumenко та А. Гордєєвої [3] виокремлено 143 перекладацькі трансформації. Ідентифікацію трансформацій здійснено шляхом аналізу паралельного конкордансу та частотності слів. Найлегше пошуку піддавалися граматичні трансформації, що становили 36.36% від загальної кількості. У розділі паралельного конкордансу виявлено зразки поділу та інтеграції, адже членування тексту на речення через

відповідний CQL-запит показувало, де одному реченню відповідають два та навпаки.

Стилістичні трансформації становили 15.39%. Однак із чотирьох категорій [3] виявлено випадки лише однієї: експресивізації. Послідовної закономірності для виокремлення цих трансформацій простежити не вдалося, тому практичним застосунком корпусу став паралельний розподіл окремих речень з їхнім перекладом, що значно пришвидшило аналіз.

Лексико-семантичні трансформації передбачувано формували кількісно найбільш представлену категорію (48.25%). Дослідження частотності слів у корпусі дало змогу виокремити вияви контекстуальної заміни у конкордансі. Такий принцип пошуку використано, наприклад, для тлумачення випадків конкретизації та узагальнення значень.

Дослідження також показало, що одне речення може містити декілька трансформацій, або ж одне слово чи фраза можуть бути прикладом одразу кількох різних зсувів значень.

Загалом завдяки здійсненому аналізу продемонстровано, що переклад є складним і багатогранним процесом, який вимагає від перекладача не лише знання мов, а й глибокого розуміння культурних та контекстуальних нюансів. Запропонована методика вивчення перекладів художньої прози відкриває перспективи для дослідження інших текстів у такому руслі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ролінг Дж. К. Казки барда Бідла / пер. з англ. В. Морозов. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2008. 128 с.
2. Kilgarriff A. The Sketch Engine. *EURALEX*: Proceedings of the 11th EURALEX International Congress, Lorient, July 2004. Lorient, 2004. P. 105–116.
3. Naumenko L.P., Gordyeyeva A.Y. Practical Course of Translation from English into Ukrainian. Vinnytsia: Nova Knyha Publishers, 2011. 138 p.
4. Rowling J. K. The Tales Of Beedle The Bard. London: Bloomsbury Publishing Plc, 2008. 132 p.

НАУМОВСЬКА Олеся
доктор філологічних наук, професор
Україна, lesyanaumovska@gmail.com

"ПІОНЕРСЬКІ" СТРУКТУРАЛІСТИЧНІ СТУДІЇ У СЛОВ'ЯНСЬКОМУ КАЗКОЗНАВСТВІ РОМАНА ВОЛКОВА

У центрі уваги дослідження перебуває постать Романа Волкова (1885-1959) – українського фольклориста, літературознавця та громадського діяча, який першим у вітчизняній та ширшій слов'янській традиції застосував структуралістичну методологію до аналізу народної казки, що стало принциповим зрушенням порівняно з панівними на той час історико-порівняльними підходами.

Найвагомішою його працею є монографія *"Казка. Дослідження із сюжетоскладання народної казки. Т. 1. Казка великороська, українська та білоруська. Ч. 1. Казки про невинногнаних"* (1924), де на широкому фактологічному матеріалі Волков уперше виокремив сталі мотиви й сюжетні елементи, створив схеми їх поєднання та динаміки, запропонувавши логічні формули казкових сюжетів як сталі комплекси мотивів. Він простежив закономірності переходу мотивів у сюжетні схеми, показав їхню варіативність та описав формули початку, розвитку й завершення казки як композиційні константи наративу. Цим було започатковано структурний аналіз казки у слов'янській фольклористиці. Іншою інновацією стала увага Волкова до репрезентації жіночих персонажів, що дозволяє трактувати його підхід як ранній вияв гендерного аналізу чарівної казки.

Втім, піонерські дослідження Романа Волкова не отримали визнання з боку сучасників: українські фольклористи відкидали методологію Волкова як "хибну". Разом із тим, вплив його напрацювань відчутний у працях російського фольклориста Владіміра Проппа, зокрема у *"Морфології казки"* (1928). Аналіз тексту Проппа свідчить не лише про методологічну спорідненість, а й про пряме використання логіки дослідження українського ученого, значної кількості елементів казкової структури,

фактологічних матеріалів, термінів і навіть покликань на конкретних авторів, згаданих у монографії Р. Волкова. Перекладена кількома мовами, праця В. Проппа здобула світове визнання й закріпила за автором статус засновника структуралістичної фольклористики, тоді як робота Волкова залишилася неперекладеною і, відповідно, не відомою світовій науці. Водночас окремі напрацювання ученого увійшли до міжнародного наукового обігу: зокрема, термін "*невинно переслідувані*" (*innocent persecuted*) як характеристика специфічних казкових персонажів нині активно функціонує у світовій фольклористиці..

Відтак, наукова спадщина Романа Волкова є знаковим і водночас недооціненим внеском української гуманітарної науки у формування структуралістичного підходу. Його дослідження не лише започаткували нову методологічну традицію, але й вивели вітчизняне казкознавство на рівень світового інтелектуального дискурсу. Сьогодні актуальним завданням постає реінтерпретація та повернення його ідей у сучасний академічний обіг, що дозволить скоригувати усталені історіографічні наративи та належно оцінити місце українського вченого у розвитку світової фольклористики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беляєв В. Самовіддане служіння науці (До 100-річчя з дня народження Р. М. Волкова). *Радянське літературознавство*. Випуск 10. 1985. С. 115–120.
2. Волков Р. М. Сказка. Розыскания по сюжетосложению народной сказки. Том первый. Сказка великорусская, украинская и белорусская. Одесса, 1924. 238 с.
3. Гусар Ю.. "Один з найвидатніших учених...": Про Романа Волкова. *Буковинське віче* (73), 2010. С. 4–5.
4. Качан А. "Механістично імманентний підхід вивчення структури казки та її мотивів Романом Волковим". *Scientific Collection "InterConf+"*, no. 36(167), Aug. 2023, pp. 215-30, DOI: 10.51582/interconf.19-20.08.2023.016
5. Кирилук О. Р. М. Волков та В. Я. Пропп: питання пріоритету та впливу німецької фольклористично-наратологічної традиції на дослідження ними структури казки. *Дόξα / ДОКСА*. Випуск 12. 2008. С. 308-317. <http://doxa.onu.edu.ua/Doxa12/308-317.pdf>

6. Рудницький М. Всім прихильна людина. *Дніпро*, 1981. (4), С. 101–103.
7. Савченко С. Рец. на кн.: Волков. – Сказка. Розыскания по сюжетосложению народной сказки. *Етнографічний вісник*. Київ, 1925. № 1. С. 78–84. <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0011828>

НЕВМЕРЖИЦЬКА Дарина

магістрантка ННІФ КНУ імені Тараса Шевченка

Україна, avennike@gmail.com

БРЕХНЯ ЯК МЕТАТЕАТРАЛЬНА ТЕХНІКА У ДРАМІ А. ГЕОРГІУ

Уперше термін *метатеатру* вжив Л. Ейбл, проте його теоретичні розробки, на думку багатьох дослідників, надали новій термінології дещо невизначеного, навіть контраверсійного характеру. Його починання розвивалися в працях Д. Кальдервуда, М. Шмелінга, Т. Розенмеєра та ін., і навіть сьогодні вони не втрачають своєї новизни.

Актуальність цієї розвідки зумовлена, з одного боку, недостатнім висвітленням явища брехні та ілюзії як метатеатральної техніки, а також відсутністю ґрунтовного вивчення метатеатру в сучасній новогрецькій драмі. **Метою** нашого дослідження є аналіз лінгвістичних засобів брехні як метатеатральної техніки в драматургії А. Георгіу на матеріалі його драми "Іокаста років сорока".

Дослідження явища метатеатральності розширив Р. Горнбі, який виокремив п'ять засобів метадрами й наголосив на "подвійному баченні" як її суті. Водночас М. Шмелінг і Б. Джентілі розглядали метатеатр передусім як інтертекстуальне явище (*н'єса в н'єсі*, побудова на основі інших драматургійних текстів) [1, 15].

В українському літературознавстві (О. Вісич, О. Клековкін) метадрама трактується як саморефлексійна форма, що може поєднувати різні жанри та відкрито демонструвати власну театральність. Олександр Клековкін у своїй "Theatrica" визначає метатеатр узагальненим словом "театр", "проблематика якого звернена до самого театру і який розповідає про самого себе" [2, 327].

Лінгвістичні аспекти метатеатральності вивчені ще недостатньо. Окрім структурних елементів – прологів, епілогів, звернень до аудиторії – до арсеналу метатеатральних технік належить і специфічне використання лексики, яка вводить у семантичне поле обману, ілюзій та брехні. Саме ця техніка є однією з ключових у драмі *"Іокаста років сорока"* А. Георгіу. Її героїня активно вживає лексику, що натякає на несправжність і штучність театального простору, а також підкреслює викривленість інтертекстуальних відсилань. Особливу гру створює автор і з віковою характеристикою Іокасти: у назві її позначено як сорокарічну, тоді як в авторських ремарках – як шістдесятирічну. Таким чином, брехня, маніпулювання категоріями правди, істини й незнання постають як основні метатеатральні техніки на лексичному рівні. Вони оголюють процес театралізації та напашарування п'єси Софокла на сучасну сценічну дійсність.

Отже, лексичні засоби брехні в драмі А. Георгіу показують, що обман не лише виконує експресивну функцію, а й перетворюється на самостійний метатеатральний механізм. Через неї автор демонструє подвійність театального простору, проблематизує межі між правдою й вигадкою, а також відкриває сам процес театральної гри.

ЛІТЕРАТУРА

1. Gentili B. *Theatrical Performance in the Ancient World: Hellenistic and Roman Theatre*. Amsterdam: Gieben, 1979. 117 p.
2. Клековікін О. Ю. *Theatrica: Лексикон* / ІПСМ НАМ України. К.: Фенікс, 2012. 880 с.

НІКА Оксана

*доктор філологічних наук, професор
Україна, nikaoksanaiv@gmail.com*

РОЗПІЗНАВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ТЕКСТІВ XVI–XVII СТ. ЗА ДОПОМОГОЮ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Актуальність дослідження зумовлена зростанням уваги до використання штучного інтелекту в різних сферах, зокрема для

переведення в електронний формат давніх текстів, їх удоступнення і застосування великого за обсягом фактологічного історично-мовного матеріалу для розв'язання різних прикладних дослідницьких завдань. Важливість цих завдань зумовлена збереженням культурної спадщини України, що набуває особливої актуальності у воєнний час.

Проаналізовано різні програми й визначено ефективний ресурс (зокрема Транскрибус) для розпізнавання історичних документів за допомогою штучного інтелекту.

Мета дослідження полягає в тому, щоб проаналізувати особливості розпізнавання українських кириличних стародруків XVI–XVII ст. Для розпізнавання були вибрані українські кириличні стародруки різних жанрів та стилів, що надруковані напівуставом і походять із різних регіонів, друкарень.

Схарактеризовано основні особливості роботи з розпізнавання українських текстів XVI–XVII ст. у такій послідовності: 1. Підготування тексту. 2. Розпізнавання тексту. 3. Редагування розпізнаного тексту. 4. Робота із завантаженим текстом.

На першому етапі – підготування тексту – варто врахувати оптимальну якість документа для розпізнавання чи покращення його якості до завантаження у програму для розпізнавання. Другий етап – розпізнавання тексту з усіма діакритичними знаками (надрядкові літери, титла, різні типи наголосів, придиhi) і глосами, що забезпечує повне передавання усіх (або максимальної кількості) елементів оригіналу. Важливим є "донавчання" моделі на основі вже розпізнаних раніше і відредагованих текстів, що дає можливість надалі краще розпізнавати наступні тексти і менше витрачати часу на їхнє редагування. Етап редагування тексту передбачає виправлення неправильно розпізнаних елементів. На конкретних прикладах визначено різні типи текстових помилок, нерозпізнаних знаків, які систематизовано за групами: написання літер у рядку (як-от: ѿ, ѣ, ѿ, розрізнення є вузького і широкого), написання великої літери, надрядкових літер, наголосів, придиhив тощо.

За нашими спостереженнями, можливий гіперизм для програми розпізнавання, тобто прагнення зробити текст більш правильним, уніфікувати його за вже відомими випадками

написаннями. Наприклад, над літерою ґ може бути проставлений наголос або приди́х над літерою ѿ, хоча ці надрядкові знаки (наголос чи приди́х) відсутні в оригіналі. Частіше виявляємо перший випадок, коли над літерою ґ проставлений наголос, що, можливо, залежить від висоти цієї літери в рядку.

Робота із завантаженим розпізнаним текстом передбачає невелику частину виправлень, які стосуються регіонів глос і проставлення переносів (якщо вони відсутні у вихідному тексті).

Наведені міркування дозволяють урахувати специфіку роботи з розпізнавання українських стародруків ранньомодерного часу, з'ясувати типи текстових помилок, що пришвидшить час опрацювання розпізнаної писемної пам'ятки і таким чином сприятиме певному вдосконаленню програм для розпізнавання давнього тексту саме українською мовою. Певною мірою ці висновки стосуватимуться і розпізнавання рукописної спадщини зазначеного періоду.

НОВІНСЬКА Наталя

*магістр філології, ННІФ КНУ імені Тараса Шевченка
Україна, natanovinska@gmail.com*

МОВНА ГРА ЯК МЕХАНІЗМ СЛОВОТВОРЕННЯ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ СУЧАСНИХ ГРЕЦЬКИХ ДИТЯЧИХ ПОЕТІВ)

З давніх часів мистецтво словотворення ставало грою, дотепом, розвагою для дорослих і дітей. Новогрецька мова є однією з продуктивних мов світу, де можна прослідкувати явище плідного авторського словотворення в аспекті мовної гри.

Загальнолюдське розуміння гри у філософії виклав Й. Гейзинга, який трактував її як фундаментальну основу культури, особливий вид людської діяльності, що відбувається в умовному ігровому полі та має свої правила. Термін "мовна гра" увійшов у науковий обіг у 1985 році завдяки філософській теорії мовних ігор Л. Вітгенштейна, який вважав, що будь-яка форма мовної діяльності є грою.

Елементи словесної гри можна зустріти у творчих доробках О. Елітиса та А. Ембірикоса, які використовували анаграми; Н. Казандзакіса та ін. Проте творчість сучасних грецьких дитячих поетів є окремою "лабораторією експериментальної лінгвістики", де автори, використовуючи різні механізми, в безпосередньому функціональному зв'язку з тематикою конкретного вірша, будують ігровий діалог з читачем, який розв'язуючи мовні загадки, долучається до процесу словотворення.

На матеріалі творів сучасних грецьких дитячих поетів (Феті Хорт'яті, Євгеніоса Тривізаса та ін.) можна виділити окрему групу свідомо створених семантичних оказіоналізмів, які грецькі дослідники Г. Кацуда та Ф. Накас характеризують як "σύμφουρη" (телескопізми) та "ελανετυμολόγηση" (семантично реетимологізовані) [1, 69], розрізняючи їх за механізмом творення. Подібні утворення піддаються семантичній реетимологізації, коли новопредставлений онім свідомо обігрується, репрезентуючи незвичне значення [4, 167].

Серед основних механізмів, завдяки яким автори досягають свідомого словесного гумору, можна виділити:

а) "парорфографію", свідому помилку (παρорφογραφία): найчастіше змінюється одна літера, проте наголос і звучання зберігаються; помилка привертає увагу читача і спонукає його відшукати новий сенс, розгадати значення:

– αεροπλάνο (аероплан) □ αεροπιάνο (+ πιάνο = аероніно);
γοργόυα (русалка) □ γοργόυα (+ γόυα/гумка = гумсалка); [1, 302]

б) типографіку (шрифти, виділення, оформлення, келгь):

– αστράγαλος (кісточка, щиколодка) □ αστράΓαλλος
(άστρα/зорі + Γάλλος/француз = француз-прибулець) [3; 1];

в) гру з омонімією

– αστράγαλος (кісточка, щиколодка) □ άστρα + ο γάλος (індик)
= από та άστρα γάλος (індик - прибулець).

Іноді вірш будується з використанням специфічного ігрового "коду", наприклад, коли у вихідних словах впізнаваний звуковий комплекс уявно сегментується на потенційну морфему, значення якої переосмислюється [4, 165] та, відповідно до "правил гри", будуються відповідні антонімічні пари:

какό- (зло-) – καλό- (добр-)
какάο (какао) – καλάο (добряо);
καλαμαράκια (кальмари) – κακαμαράκια (злольшари);
καλάθια (кошки) – κακάθια (злошки) [2].

Мовна гра в художньому тексті є своєрідним креативним простором роботи зі словом, яка використовуючи часткову впізнаваність прототипу та ігровий підхід до словотвору, заснований на навмисному порушенні мовної норми, графічному виділенні потенційної морфеми, обігруванні омонімії, або інші механізми, ламає усталені стереотипи щодо сприйняття слова.

Такий, етимологічно переосмислений новотвір креативно розширює "межі" вихідного слова, демонструє несподівані "деривати" та "словотвірні гнізда", омоніми, лексеми зі спільним "коренем" чи впізнаваним звуковим компонентом, стає основою гумористичної історії, змушує переосмислювати усталені значення слів та стимулює до "мовної креативності". В контексті дитячої літератури – мовна гра допомагає розкрити творчий потенціал мовця, спонукає вільно користуватися мовою, формує аналітичне й синтетичне мислення, розвиває уяву та здатність поєднувати ідеї.

ЛІТЕРАТУРА

1. Κατσούδα Γεωργία, Νάκας Θανάσης, Όψεις της Νεολογίας / Σύμφυση και Έπανετυμολόγηση (Ολικοί και Μερικοί Συμφυρμοί), εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2013, σ. 318.
2. Τριβιζάς Ευγένιος, Φρικαντέλα, η μάγισσα που μισούσε τα κάλαντα, εκδ. Καλέντης, Αθήνα, 2003, σ. 60.
3. Χορτιάτη Θέτη, Λεξοχαρές και λεξοπανηγύρια, εκδ. Διά Βίου, Θεσσαλονίκη, 2009, σ. 60.
4. Колоїз Ж. В. Українська оказіональна деривація: монографія. К.: "Акцент", 2007. 311 с.

ОКОПНА Яна

кандидат педагогічних наук, доцент
Україна, Федеративна Республіка Німеччина,
yana.okopna.work@gmail.com

КОНТРАСТИ МОВНОГО СПРИЙНЯТТЯ І ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІ ВИКЛИКИ У ТРИМОВНОМУ АНАЛІЗІ: НІМЕЦЬКА, АНГЛІЙСЬКА ТА УКРАЇНСЬКА

У багатомовному просторі сучасної Європи переклад трансформується з механічної операції в складний когнітивно-комунікативний акт, що потребує глибокого розуміння мовних систем та культурних конвенцій [1; 3]. Це особливо помітно в умовах тримовного професійного простору, де німецька, англійська та українська мови не лише співіснують, а й постійно перетинаються в освітньому, правовому та медійному середовищах.

Ключові феномени, на яких базується дослідження, – *міжмовна асиметрія* та *інтерференція*. Перша передбачає не просто лексико-граматичні відмінності, а концептуальні й стилістичні розбіжності у мовному представленні реальності [2; 5; 6]. Друга – це результат переносу структур чи значень з однієї мови в іншу, часто несвідомо, що особливо актуально для мовців у багатомовному режимі [4; 7]. Аналіз ґрунтується на контрастивній методології з елементами когнітивної лінгвістики. Увагу зосереджено на трьох основних типах інтерференції: лексичній, синтаксичній і культурно-прагматичній. Надалі, коротко зупинимося на кожному з них.

1. *Лексична інтерференція* (semantische "false friends"). Класичним прикладом семантичної пастки є:

eventuell (нім.) ≠ *eventually* (англ.) ≠ *можливо* (укр.)
aktuell (нім.) ≠ *actual* (англ.) ≠ *актуальний* (укр.) [2]

У таких випадках значення слів є хибно подібними, що створює ілюзію еквівентності, але призводить до грубих помилок. Ці слова створюють ілюзію еквівалентності, хоча насправді мають суттєво різне значення. Як зазначає С. Вергун, "мовна асиметрія є проявом не лише граматичних моделей, а й специфіки концептуального мислення" [2, с. 77].

2. Культурно-лексична інтерференція: фразеологізми. Її можна представити через ідіоматичні вирази – яскраве джерело інтерференцій, де буквальний переклад призводить до викривлення змісту [4; 6] (див. Табл. 1. Культурно-лексична інтерференція: фразеологізми).

Таблиця 1

Культурно-лексична інтерференція: фразеологізми

Німецька	Англійська	Українська	Тип інтерференції
<i>ins Gras beißen</i>	<i>kick the bucket</i>	<i>віддати Богу душу</i>	лексико-культурна
<i>den Nagel auf den Kopf treffen</i>	<i>hit the nail on the head</i>	<i>влучити в саму точку</i>	образно-структурна
<i>auf Wolke sieben sein</i>	<i>be on cloud nine</i>	<i>бути на сьомому небі</i>	культурно-символічна

Механічний переклад цих конструкцій – як гра в "зіпсований телефон", де вихідний сенс трансформується до невпізнання. Як підкреслює А. Вежицька, фразеологізми несуть ключі до культурного коду мовців [6].

3. Синтаксична інтерференція: порядок слів як дзеркало логіки. Серед основних її ознак – порядок слів – це не просто граматика, а логіка мислення. Порівняймо:

нім.: Heute habe ich dich gesehen.

англ.: Today I saw you.

укр. (букв.): Сьогодні я тебе бачив. → без змін

укр. (можлива інтерференція): Я тебе сьогодні бачив.
(зміщення інформаційного фокусу).

На перший погляд – варіанти ідентичні. Але зсув фокусу (*theme-rheme shift*) впливає на прагматичну рамку висловлювання. Адже, синтаксис – це не лише порядок слів, а відображення ментальної структури. Проте, можлива інтерференційна форма: *Я тебе сьогодні бачив*, що зсуває інформаційний акцент [1; 8].

Відтак, інтерференція на синтаксичному рівні часто виникає внаслідок перенесення англійської структури SVO або німецького позиційного дієслова на українську [3]. Серед

найпоширеніших прикладів – вплив порядку слів, який переноситься з англійської (SVO), чи німецької (із позиційним дієсловом) на українську.

Методологічна база дослідження. Базою для аналізу слугували контрастивні дослідження А. Д. Швейцера [1988], когнітивні принципи М. Бейкер [2018], а також актуальні праці з перекладознавства [Hatim & Munday, 2004; Вергун, 2020]. В науковій розвідці поєднано аналітику з елементами корпусної лінгвістики та використано: а) положення *контрастивної лінгвістики* А. Швейцера [3]; б) принципи *контекстуальної еквівалентності* М. Бейкер [1]; в) когнітивно-культурні підходи С. Вергун [2] та А. Вежбицької [6]; г) аналітику якості перекладу за Ю. Хауз [9]. Методологія також включає елементи корпусного аналізу та приклади з автентичних текстів – з метою виявлення практичних патернів інтерференції.

Висновки. 1) *Міжмовна асиметрія* – це не просто "інакшість", а системна відмінність у концептуалізації світу. 2) *Інтерференція* – це неминуче явище багатомовності, яке вимагає свідомого осмислення, а не уникнення. 3) *Практичне застосування* аналізу – у вдосконаленні методик викладання перекладу, особливо в умовах тримовного професійного середовища. 4) *Схеми типології інтерференцій* можуть використовуватись як дидактичні інструменти в курсах перекладацької майстерності.

Перспективи подальших досліджень ми бачаємо в аналізі *метафоричних карт і концептосфер* тримовного перекладу з фокусом на емоційні й абстрактні категорії [7].

ЛІТЕРАТУРА

1. Baker, M. *In Other Words: A Coursebook on Translation*. London: Routledge, 2018.
2. Вергун С.І. *Міжмовна асиметрія та її вплив на переклад*. К.: ВЦ "Академія", 2020. – 312 с.
3. Швейцер А.Д. *Теория перевода: статус, проблемы, аспекты*. М.: Наука, 1988. – 215 с.
4. Hatim B., Munday J. *Translation: An Advanced Resource Book*. London: Routledge, 2004. – 384 p.

5. Pinker, S. *The Stuff of Thought: Language as a Window into Human Nature*. New York: Penguin Books, 2007.
6. Wierzbicka, A. *Understanding Cultures Through Their Key Words*. Oxford: Oxford University Press, 1997.
7. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press, 2003.
8. Weinreich, U. *Languages in Contact*. New York: Linguistic Circle of New York, 1953.
9. House, J. *Translation Quality Assessment: Past and Present*. Routledge, 2015.

ОСТАПЕНКО Марія

*кандидат філологічних наук, молодший науковий співробітник
Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України
Україна, mari_ost@ukr.net*

ЕПОНІМИ У НАЙМЕНУВАННЯХ НОВОВІДКРИТИХ ВИДІВ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ Т. L. ERWIN, 2002)

Епоніми – це лексеми або словосполучення, що є похідними онімів і виражають істотно інше, у порівнянні з твірною одиницею, значення [1, 2]. У розвідці буде представлено аналіз зоологічних термінів-епонімів, виокремлених зі статті ентомолога Т. Ервіна "The Beetle Family Carabidae of Costa Rica: Twenty-nine new species of Agra Fabricius 1801 (Coleoptera: Carabidae, Lebiini, Agrina)" [3]. Відонімне походження зафіксовано у назвах 24 із 29 описаних видів роду *Agra* (далі – *A.*).

Для аналізу лексем використано авторську модель епонімії, яка розглядає це явище з позиції ключових дериваційних параметрів – твірної одиниці (пропріатив, онім), похідної одиниці (епонім) та їхніх взаємозв'язків із деталізацією на рівні підпараметрів [2].

Залежно від місця денотата твірного оніма в дійсності усі пропріативи було поділено на реаліоніми та міфоніми, де перші позначають реальні об'єкти дійсності, а другі – вигадані. Для групи реаліонімів було виокремлено підгрупи: реаліоніми-антропоніми (з

підтипами "Імена колег", "Імена акторів", "Імена покровителів"), реаліоніми-топоніми, реаліоніми-ергоніми (як лексеми, так і аббревіатури). Було зафіксовано лише один міфонім – міфонім-антропонім (ім'я героя оповідання В. Ірвінга "Легенда про Сонну Балку" *Ікабода Крейна* (англ. *Ichabod Crane*) для *A. ichabod*)

Для проаналізованих епонімів констатовано змішаний тип мотиваційних зв'язків, оскільки кожне найменування містить гонорифікативний компонент.

Найчастіше гонорифікація поєднується з метонімією, зокрема з її підтипами: "вчений – об'єкт дослідження" та "місцевість – характерне для місцевості". Крім того, зафіксовано приклади метафори, іронії, фонетичної подібності та змішаного метафоро-метонімічного типу.

Усі проаналізовані одиниці є термінами, оформленими відповідно до правил зоологічної номенклатури [4]. Відонімні лексеми можуть зберігати початкову форму та вживатись у формі Nominativus як прикладки (як-от *A. liv*, *A. julie*) або латинізуватись і стояти у формі Genetivus Singularis із закінченням *-ae* для жіночого роду (*A. catbellae*) та *-i* для чоловічого (*A. schwarzeneggeri*).

Більшість відантропонімних епонімів утворено від прізвищ, окремі – від імен. У деяких випадках твірною основою слугували одночасно ім'я та прізвище.

Серед проаналізованих прикладів виявлено антонімічну пару (*A. catie* та *A. notcatie*), що засвідчує існування системних зв'язків у терміносистемі зоологічної номенклатури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єрмоленко С. Мовою власних імен: сучасна українська епонімія в інтерлінгвістичному і міжкультурному контексті. *Українська мова і європейський лінгвокультурний контекст: зб. наукових праць*. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2020. С. 198–233.
2. Остапенко М. Семантичні параметри епонімії : дис. д-ра філос. Київ. 2024. 219 с.
3. Erwin T. The Beetle Family Carabidae of Costa Rica: Twenty-nine new species of A. Fabricius 1801 (Coleoptera: Carabidae, Lebiini, Agrina). *Zootaxa*. 2002. 119. 68 p.
4. International Code of Zoological Nomenclature. URL: <https://www.iczn.org/the-code/the-code-online/> (дата звернення: 26.07.2025).

PALADIAN Cristina

*dr., conf. univ. la catedra de filologie română și clasică
a Universității naționale "Yurii Fedkovici" din Cernăuți
Ucraina, c.paladyan@chnu.edu.ua*

SEMANTICA METRULUI ÎN VOLUMUL "DREPTUL LA TIMP" DE NICHITA STĂNESCU

Arta poetică a lui Nichita Stănescu se conturează ca o expresie unică a modernismului românesc, marcând un moment de sinteză între tradiție și inovație. Poetul, considerat "îngerul liric" al literaturii contemporane, și-a transformat creația într-o meditație asupra limbajului, a ființei și a rostirii poetice. Pentru Nichita, poezia din mod de exprimare artistică, a devenit însăși esența existenței, un act de cunoaștere și transfigurare a realității. Obsesia pentru cuvânt, pentru puterea lui de a crea lumi și de a dezvălui adevăruri ascunse, devine centrul viziunii sale estetice. Astfel, arta poetică stănesciană se definește printr-o continuă explorare a limitelor limbajului, printr-o sensibilitate metafizică și prin dorința de a surprinde "nedescrisul" din experiența umană. În acest sens poetul transcende "fizica" (realitatea istorică biografică) în "metafizică" (starea poeziei), iar punctul de trecere de la "poetica metaforică a debutului său" la "propria cosmologie simbolică" îl constituie volumul "Dreptul la timp" (1965). Cu acest volum, care anunță tema – percepția dureroasă a timpului, Nichita Stănescu trece spre o poezie abstractă prin care încearcă să evadeze din propria-i biografie "resimțită ca insuficientă și oprimantă". Poeziile din volum prezintă un lirism adânc, degajat în care se prevede schimbarea percepției despre timp și spațiu, temele poeziilor sunt: durerea generată de scurgerea ireversibilă a timpului, viziunea poetică despre moarte, aspirația melancolică spre nemurire.

Pornind de la ideea că "metrul poetic este echivalentul unei stări sufletești", poetul "pătrunde" spre duhul operei prin intermediul metrului. Versul lui Nichita Stănescu este greu de descris, el se schimbă continuu pe parcursul operei, fără a-i oferi cititorului timp de a-și dezvolta acele intuiții ale cadenței ritmice, care au fost fixate de poet. Cercetarea metrului și ritmului poeziilor din volum scoate în evidență trei forme poetice: versificația silabo-tonică neregulată,

versificația tonică neregulată și versul liber propriu-zis, forme încetățenite în literatura română în perioada interbelică.

Formele poetice identificate în volumul "Dreptul la timp", sunt structurile caracteristice pentru toată poezia lui Nichita Stănescu, de fapt ele reprezintă marca stilistică a poetului. Ceea ce încercăm să demonstrăm este faptul că nici o inovație genială nu apare de sine stătător. În analiza prozodică este important să cercetăm evoluția formelor poetice și să evidențiem inovațiile și experimentele predecesorilor. În spiritul reflecțiilor lui R. Barthes și J. Kristeva, se poate afirma că orice operă, nu neapărat una poetică, intră inevitabil în dialog cu textele anterioare, alcătuind un continuum cultural unitar. În această perspectivă, semantica metrului devine un fenomen intertextual, un semn al felului în care textul "citește" istoria și se inserează în fluxul ei, după cum remarcă J. Kristeva. Nichita Stănescu se înscrie pe deplin în această logică: el este un mare poet care a redescoperit lirica interbelică a unor autori precum Lucian Blaga, Tudor Arghezi și Ion Barbu, devenind un moștenitor și un continuator al modernismului interbelic.

BIBLIOGRAFIE

1. Barthes R. Imaginarea semnului. Pentru o teorie a textului. Antologie "Tel Quel", 1960-1971. București: Univers, 1980. 491 p.
2. Braga C. Orizontul imaginar. București: Tracus Arte, 2013. 366 p.
3. Paladian K. Disordered Verse vs Early Romanian Verse Libre. Philobiblon. Transylvanian Journal of Multidisciplinary Research in the Humanities. 2021. XXVI(1). P. 3-19.
4. Kristeva J. Semiotica. Recherches pour une sémanalyse. Paris: Seuil, 1969.

ПАЛАШ Альона
*доктор філософії, молодший науковий співробітник,
Інститут української мови НАН України
Україна, palash706@gmail.com*

НЕОЕЛЛІНІЗМ ЯК ЕСТЕТИЧНА ПРОГРАМА УКРАЇНСЬКИХ НЕОКЛАСИКІВ

Актуальність дослідження зумовлена значущістю неоеллінізму як динамічного процесу, що поєднав античну спадщину з українською мовотворчістю. Цей світоглядний принцип став фундаментом і ґрунтом для мовомислення українських неокласиків, дозволивши їм створити унікальну високоінтелектуальну естетику. Їхня творчість – це унікальний приклад, як культурні традиції минулого переосмислювалися для створення нової, високоінтелектуальної естетики. Дослідження цього процесу дозволяє глибше зрозуміти механізми розвитку української літературної мови та її місце у світовому культурному контексті.

Стислий огляд наукової літератури з теми

Літературознавчі дослідження поезики українського неокласицизму (М. Жулинський, І. Качуровський, С. Павличко) охарактеризували теми, мотиви та версифікаційні особливості їхньої творчості. Водночас, корпус лінгвістичних досліджень поповнився працями, що аналізують ідіостилі неокласиків у різних парадигмах: лексикології та семантики (С. Єрмоленко, Л. Ставицька, О. Маленко, Т. Коць), функціональної стилістики (Л. Пустовіт, Л. Кравець), оказіонального словотворення (Г. Вокальчук), рецептивної стилістики (А. Мойсієнко, Г. Сюта), експресивного синтаксису (Н. Цівун, О. Коваль), а також когнітивної лінгвістики та етнолінгвістики (Л. Кравець, В. Жайворонок, В. Кононенко). Ці роботи демонструють, що індивідуальна творчість поетів збагатила українську літературну мову, вносячи новий живильний струмінь у її розвиток.

Мета дослідження: простежити, як неоелліністичні візії втілювалися в поетичних текстах українських неокласиків, і розкрити їхнє значення для української культури.

Виклад основного матеріалу

Філософсько-естетична доктрина неокласицизму була полівимірною і орієнтована на синтез різних стильових течій: античності, класицизму, а також європейської поезії кінця XIX – початку XX століття. Античність була визначальною основою їхнього світогляду і "діалогічним фундаментом" для формування високої поетики. Цей свідомий вибір проявився у книжності та інтертекстуальності їхньої мовотворчості. Глибоке знання творів попередніх епох дозволило поетам створювати глобальне інтертекстуальне поле, що містило цитати, алюзії та ремінісценції з фольклору, Біблії та світової класики. Таким чином, слово отримувало діалогічну, інтертекстуальну можливість, розширюючи свої інтелектуальні та змістово-емоційні межі. Поети обирали досконалі поетичні форми, такі як сонет, рондо та ідилія, що свідчило про їхнє прагнення до раціоналізму та гармонії. Сонет, зокрема, став ключовим інструментом для гармонізації української та європейської поетичної практики. Окрім того, системне звернення до Біблії та античних ономатів дозволяло їм створювати поетичний універсум, у якому синтезувалася гармонія всесвіту і мистецтва. У глобальному лінгвокультурному вимірі "апелювання до такого кількісного комплексу античних ономатів за яким прочитуються міфологічні та універсальні культурні смисли, реалізовувало в неокласиків програму творення поетичного універсуму, в якому синтезується гармонія всесвіту і мистецтва, матеріального і духовного" [2, 348]. Як зазначає Т. А. Коць, "Поетична мова цієї когорти митців... збагатилася новим психологічно-символістським словесно-стильовим виявом світової культурної спадщини, провідне місце в якій займає Біблія" [1, 76]. Ці образи були не тільки вербалізаторами античного інтелектуального досвіду, а й репрезентантами античної культури вербалізації думки, які в конкретних текстах набували осучасненого, часово маркованого змісту.

Висновки

Неоелліністичні візії стали для неокласиків засобом утвердження гуманістичних цінностей та культурної самодостатності. Вони творчо засвоювали найкращі здобутки

світової класики для створення нової, високоінтелектуальної поезії, що була відкритою на універсум світової культури. Це дозволило їм сформувану упізнавану поетичну мову, що балансувала між раціональністю та емоційністю. Їхня спадщина залишається важливим джерелом для сучасної філології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коць Т. Сакральність у мовотворчості М. Рильського. Культура слова. 2020. Вип. 92. С. 76–86.
2. Маленко О.О. Лінгво-естетична інтерпретація буття в українській поетичній мовотворчості (від фольклору до постмодерну). Харків, 2010. 488 с.

PATMANIDIS Nikolaos

Consul, Embassy of Greece in Kyiv
Hellenic Republic, patmanidis.nikolaos@mfa.gr

FROM VERSE TO PROSE: "VARDIA" AS THE KEY TO NIKOS KAVVADIAS'S POETIC WORLD

Nikos Kavvadias's "*Vardia*" ("Watch") can be seen as the peak of his artistic journey - the point where his poetic world becomes complete. What his poetic collections presented in fragments - the sea as a space of exile and desire, foreign ports full of mystery, brief encounters, and the deep loneliness of the sailor - "*Vardia*" develops into a rich and continuous narrative.

This presentation examines how "*Vardia*" brings together the themes, images, and characters that had been taking shape in Kavvadias's poetry over the years. Figures that once appeared as shadows in the poems now have voices, thoughts, and stories, places that were just glimpses in verse are now described in full detail, allowing the reader to enter the geography of Kavvadias's world.

By comparing the poems with the prose, the presentation shows how Kavvadias built what could be called his personal mythology - a vision of the world that is at once deeply Greek and undeniably global. The move from verse to prose did not mean abandoning the lyricism

of his language. On the contrary, it gave his themes more space to grow, without losing the poetic depth that made his earlier work so powerful.

"*Vardia*", then, is not only an important novel but also a key to understanding how Kavvadias saw the world and his place in it. It offers a unique perspective on how Greek literature can tell stories that speak both to its own traditions and to the broader human experience of movement, longing, and identity in a changing world.

REFERENCES

1. Kalokyris, D. *Gold Dust on Magellan's Beard – Nikos Kavvadias*. Athens: Agra, 2004. 104 pages.
2. Kavvadias, N. *Watch*. Athens: Agra, 2021. 224 pages.
3. Liakiardopoulos G. *Myth and Poetics of Travel – Nikos Kavvadias and Others*. Athens: Erasmos, 1990. 64 pages.
4. Mike, M. *Nikos Kavvadias's Vardia - Depictions and Transformations*. Athens: Agra, 1994. 120 pages.
5. Saunier, G.M. "*This Body, So Sinful...*" – *Research into Kavvadias's Mythic Universe*. Athens: Agra, 2004. 216 pages.

ПІДВОЙНИЙ Владислав

магістр, ННІФ КНУ імені Тараса Шевченка
Україна, pidvoiniy@gmail.com

СУЧАСНІ ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДИДАКТИКИ

У своєму інтерв'ю НБУВ радник Президії НАН України Онищенко О.С. стверджує, що книга як об'єкт ніколи не зникне [1]. Ця точка зору має право на існування, адже правильно підібрана асортиментна матриця книг – це ефективний інструмент для навчання та розвитку критичного мислення загалом, а тому продовжить своє існування. Проте не варто заперечувати й вплив інтерактивних технологій на навчання.

Згідно з дослідженнями доц. Струтинської О.В.: "Багато останніх досліджень вказують на те, що зміни, які відбуваються в процесі становлення цифрового суспільства, призводять до того, що традиційна система освіти недостатньо спроможна задовольнити потреби соціуму в підготовці сучасної молоді до життя в нових умовах" [2].

Платформи **Miro**, **Figma**, **Trello** та ін. допомагають організувати навчальний процес у інтерактивному ключі. У якості практики здобутих навичок сучасні студенти можуть використовувати й сервіс для перегляду відеоконтенту **YouTube**, що має в своєму асортименті профільні канали з вектором на освіту та розвиток навичок (акторська майстерність, вивчення мов, підготовки до профільних іспитів з мов, наприклад, IELTS та CELTA).

Для експерименту ми створили комплекс з YouTube-блогу (<https://www.youtube.com/@Englishforlazy>) освітнього напрямку для вивчення англійської мови на рівні A1 та використали цифрові додатки **Google Class** та **Google Forms**.

Глядачів YouTube-блогу ознайомили з планом рівня та пояснили структуру та напрями освітнього відеоконтенту. На канал загалом підписалося 1430 осіб, понад 50 із яких приєдналися до сервісу **Google Class**. Середній відсоток перегляду відео для більшості контенту склав понад 30% (тобто на 1000 переглядів понад 300 осіб переглядали відео повністю). Після кожного блоку відео практичного напрямку, глядачами пропонувалося переходити до **Google Class** для закріплення знань. Тести, в залежності від теми, виконували до 82.4% всіх студентів платформи.

Рік дослідження продемонстрував, що використання **YouTube** в якості освітньої платформи з доповненням сервісів **Google Class** та **Google Forms** має потенціал для навчання, навіть у вивченні іноземних мов.

Дослідженні сервіси дозволяють студентам навчатися та виконувати завдання в будь-якій точці світу та в зручний час. Потенціал використання **YouTube** може бути розглянутий навіть в рамках університетської діяльності. Наприклад, викладачі можуть записувати лекції, які потім переглядатимуть різні потоки (фактично одна пара може замінити три), у такий спосіб перерозподіляючи свій час для наукової діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інтерв'ю Олексія Семеновича Онищенко – Роздуми pro [Відео] / VNLU. YouTube, 2024. URL: https://www.youtube.com/watch?v=ThE_KSumooM (дата звернення: 29.08.2025).

2. Струтинська, О. В. (2020). Особливості сучасного покоління учнів і студентів в умовах розвитку цифрового суспільства. *Open educational e-environment of modern University*, (9), 145–160. <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2020.9.12>

ПІДВОЙНИЙ Володимир

*кандидат філологічних наук, доцент
Україна, pidvoyniy@gmail.com*

СПЕЦИФІКА РОЗВИТКУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ТЮРКОЛОГІЧНОГО ЛАНДШАФТУ В УКРАЇНІ

У доповіді профілюється поліаспектне дослідження тюркологічного процесу на теренах України, здійснюється спроба кластеризації базових та периферійних напрямів галузі, експлікується термінологічна та дисциплінарна проблематика на фоні споріднених і неспоріднених субстратів сучасного сходознавства.

В умовах сьогодення телеологічність тюркологічного дискурсу повинна базуватися на чіткому усвідомленні необхідності розширення периметру практичного використання результатів в освітній і науковій діяльності. Тематична багатогранність тюркології потребує фокусування і гармонізації фактичних тематичних блоків дослідження та уникнення квазісучасних топіків. Дискусії навколо інтернаціонального і національного профілюються на компаративістику та комплекс евристичних алгоритмів дослідження та опису результатів.

Тюркологія в Україні історично зародилася з практичних потреб перекладу. Стратегічні ідеї розвитку галузі, що корелюються з процесами глобалізації, облігаторно пов'язані з прикладним застосуванням і розробленням тем, які б заповнювали історичні лакуни, визначали психолінгвістичну та лінгвокультурологічну специфіку контактування українців із народами тюркського світу, актуальні гуманітарні процеси сучасності.

Історія української тюркології – своєрідна і нелогічна. Жодна з моделей розвитку наукової традиції не корелюється з українською специфікою розвитку аналізованого напрямку. Нелогічність обґрунтовується етапністю і розподілом потенціалу для створення тюркологічного ландшафту. Ідеологічні заборони у галузі формували простір для індивідуального розвитку особистостей, система підтримувалася на рівні індукцій тюркологів-аматорів і перекладачів художньої літератури.

Деталізацію проблематики розвитку тюркологічного напрямку слід розглядати у межах концепту "прикладне сходознавство", прогнозувати тенденції розвитку сучасної тюркології у форматі її впливу на формування перспектив сходознавчої науки. Актуальною є необхідність аналізу практики викладання тюркологічних спеціальностей та виділення мінімальної дослідницької одиниці галузі, увиразнення предметно-об'єктних аспектів сучасної тюркології.

Україна у форматі перспектив розвитку тюркології має конкурентні (історичні та географічні) переваги у порівнянні з іншими країнами, зберігаючи кроссекторальний дослідницький характер тюркологічної традиції. Важливим завдання сучасності є відновлення теоретичної та практичної аналітики, визначення онтологічного статусу напрямку "кримськотатарські студії", профілювання і розроблення практичних візій і процесуальності мислення майбутнього тюрколога у кореляції з сучасними науковими парадигмами і методичними рамками.

Для розв'язання комплексу проблем пропонуємо інтерпретаційний підхід до тюркологічних стратегій, з різною мірою категорійності, мінімізацією методичної незавершеності, уникненням мінливої актуальності, логоепістемологічних авторитетів, невідрефлектованого термінологічно матеріалу.

У висновках аналізуються результати узагальнення, що свідчать про специфіку становлення тюркологічної думки, визначення критеріїв наукових досліджень та експлікують порівняльну тюркологію як базу для розроблення методів і "правил інтерпретації" та гармонізацію тюркологічного ландшафту України.

PETRAȘ Angela

*Academia Națională Serviciului de Grăniceri de Stat al Ucrainei
"Bohdan Hmelnâțkâi"*

SUFLETUL UCRAINENILOR ÎN RÂNDURI SINCERE

Acest articol se referă la locul și rolul cântecului în viața ucrainenilor. Scopul este de a face un scurt istoric precum și de a prezenta cântecele care au devenit talismane după invazia pe scară largă din 2022.

Cuvinte cheie: cântec ucrainean, cântăreți ucraineni, călinul roșu, epopee.

Ce știu străinii despre Ucraina? Este o țară cu un mare potențial, cu un folclor extrem de bogat, cu cântece melodioase, dansuri pasionate și poezii lirice străvechi. Cântecele populare ucrainene fascinează prin melodia și tandrețea lor precum și umplă sufletul cu emoții vii. Inima vă răspunde cu un tremur liric, vesel și ușor, chiar dacă nu știți limba și nu înțelegeți sensul.

Nu există nici un eveniment din viață care să nu fie descris în texte magice ale cântecelor despre Ucraina. Poporul nostru cânta despre tot ce vedea, auzea și simțea: prosop brodat ca talisman, soare, stele, flori, animale. Războaie împotriva dușmanilor, emoțiile mireselor înainte de nuntă, recoltă, servitute - fiecare eveniment de viață este descris în felul său unic, deși se găsesc adesea motive similare în cântece din diferite perioade.

Simbolul purpuriu al Ucrainei, călinul, este un semn deosebit de popular și este menționat în mai multe cântece populare. Cel mai faimos dintre ele, *Oh, în pajiște s-a oșilit un călin roșu*, este de fapt un cântec original scris de Stepan Charnetskyi. Poetul l-a scris pentru o piesă de teatru despre viața celebrului Hetman Doroșenko, dar versurile și muzica au fost atât de populare, încât cântecul a devenit un adevărat imn al Pușcașilor de Sici și a fost adăugat la tezaurul patrimoniului cultural național.

Indiferent ce cântă oamenii obișnuiți, toate feluri de cântece ucrainene răsună în inimile urmașilor în țara noastră sau în străinătate în decursul secolelor întregi. În perioada sovietică piesele populare erau cântate mult mai rar din cauza numeroaselor interdicții. Iar în

zilele noastre cântecele populare se aud din nou în aproape fiecare casă unde se păstrează tradițiile naționale.

Arta populară este foarte apreciată de persoane strămutate în interiorul țării precum și de diaspora împrăștiată în întreaga lume. Îndepărtați, urmașii cazacilor curajoși și ai frumoaselor lor neveste, prețuiesc și păstrează câte o fărâmatură din amintirile lor despre Ucraina. Un exemplu uimitor este cântăreața vestită ucraineană din Statele Unite ale Americii Kvitka Tsisyk, care a cântat cântece originale și populare aranjate în cadru modern. *Cântec despre un prosop, Oh, nu străluci, luno* - sunt piesele cele mai cunoscute și cântate nu numai de ucraineni.

Mila Jovovich, o vedetă de origine sârbo-ucraineană, cântă piese populare de dragoste cu un sentiment deosebit. Vocea blândă a actriței de la Hollywood sună elegant și liric. Compoziția lirică ucraineană, un cântec de leagăn, cântat mai întâi de o sclavă și mai târziu de soția sultanului Suleiman, Roxolana-Hurrem, este foarte duioasă dar și tristă.

Printre artiștii contemporani care interpretează cu plăcere cântece ucrainene putem numi pe Oleksandr Ponomariov, Nina și Tonia Matviyenko, Oksana Bilozir, Mariyka Burmaka, Illaria, Jamala, precum și Pikkardiyska Tertsya, Bez Obmezhen, The Hardkiss. Ei promovează cuvintele și muzica națiunii noastre, încurajând dragoste pentru moștenire culturală.

Cum se naște un adevărat cântec popular ucrainean? La început, cuvintele și muzica vin din inima unui autor, apoi sunt preluate de zeci sau sute de oameni. Melodia se schimbă, cuvintele variază, iar sursele originale ale cântecelor despre mamă, dragoste, durere, fapte eroice se pierd în trecutul istoric îndepărtat. Nu rămâne decât melodia - veselă sau tristă, sinceră, adevărată, impregnată de spiritul oamenilor obișnuiți.

Există zeci de tipuri de cântece populare ucrainene, iar cele mai comune sunt enumerate mai jos.

- După perioadă istorică: șerbești, ciumăcești, căzăcești, de recruți, de emigranți, de pușcași etc.

- Ceremoniale: de nuntă, de primăvară, în perioada recoltei. Acestea includ și cântece de Sânziene (în Ucraina Kupala), colinde.

- Cântece domestice: despre viața țăranilor, servitutea, precum și cele care descriu relațiile între cumătri, vecini, cântece umoristice, și cele de leagăn.

- Cântece lirice, despre dragoste fericită și nefericită.
- În funcție de fapte eroice ale favoriților populari: hetmani, conducători de revolte.

- În funcție de originea geografică: regiunile unde trăiau și trăiesc în zilele noastre Lemky, Galicii, Boiky și alți. [1]

Dumă sau epopee veche eroică ucraineană, care descrie lupta poporului pentru libertate, se cântă în stil recitativ și este acompaniată cu liră, cobză, și mai ales cu bandură reprezintă un gen special de folclor ucrainean în ceea ce privește poezia și interpretarea, o mărturie incontestabilă a culturii bogate și a talentului strălucit al poporului nostru.

Termenul dumă a fost introdus în uzul științific de Mykhailo Maksymovych în anul 1827. Simbolismul dumei este o sursă de informații care dezvăluie specificul mentalității ucrainene. Acesta se bazează pe înțelegerea mitopoetică a unității armonioase omului cu natură. Astfel, în dume mai vechi auzim o adresare respectuoasă către natură, precum și motivul înrudirii cazacilor sau sclavilor cu animale sau păsări. Inviolabilitatea legăturilor de familie și pedepsirea severă a celor capabili de aceasta, puterea magică a binecuvântării părintești, grija constantă mamei sau cea a tatălui pentru copilul lor sunt temele cultului de familie în dume aceleiași perioade. Tot acolo găsim și alte motive epice care au avut o mare importanță educațională și au caracterizat dumele ca un fenomen ucrainean unic: în captivitate sau înainte de moarte, cazacii nu-și amintesc de iubitele lor, ci de mama și de patria și trimit acasă vestea morții sale. [2]

Știința sovietică a încercat să regândească importanța dumei în contextul teoriei epopeii slave, ceea ce nivela caracteristicile ei naționale. Cercetători ai epopeii eroice ucrainene și purtători ai tradiției de a recita dume - kobzari - au fost exterminați fizic de către autoritățile sovietice.

Interesul intelectualității ucrainene pentru antichitatea populară a fost, este și va fi explicat prin dorința de a reînvia identitatea națională și de a afirma dreptul la independență, pe care strămoșii noștri faimoși l-au apărât în mai multe lupte aprigi.

Anul 2022 a fost un an foarte dificil pentru ucraineni. Imediat după ce am sărbătorit Anul Nou, un război sângeros declanșat de rusia a ajuns în țara noastră. Și, uneori, doar muzica ne putea salva de la depresie, deoarece ne ridica moralul.

Vă invităm să vă amintiți cum ne-au susținut artiștii cu cântecele lor și care dintre ele au devenit adevărate simboluri ale războiului din Ucraina.

De la începutul invaziei pe scară largă, cântecul *Oi, u luzi cervona calâna* (*Oh, în pajiște s-a ofilit un călin roșu sau Călinul cel roșu*) a fost cântat în fiecare casă, pe străzi sau piețe cu diferite ocazii. Andriy Khlyvniuk a fost primul care l-a cântat în Piața Sofiivska. Piesa a devenit un trend interpretat de numeroși artiști precum și în alte limbi străine.

Când armata rusă îi ataca pe apărătorii noștri de pe mare, de pe teren și din aer, în tranșee se cânta *Ne-am născut într-un ceas mare*, unde putem auzi:

Ne-am născut într-un ceas mare,

Din focul războiului și din flăcările focului.

Ne țineam de durere de a pierde Ucraina,

Am fost hrăniți de opresiune și de furia împotriva dușmanilor noștri (traducere mot-à-mot).

Când ne-am pierdut casele din cauza bombardamentelor constante și am fost nevoiți să plecăm în străinătate, aveam un singur cântec pe buze - *Nu am casă* (*Odyn v canoe, grup indî*).

Am simțit o ură mare pentru toate atrocitățile pe care ocupanții le-au comis împotriva noastră și a pământului nostru. Așa s-a născut piesa *Se aude imnul*, pe care Skofka l-a dedicat prietenului său care a murit la război. Rapperul din orașul Rivne promite o răzbunare "pentru Irpin și Bucha" și notează că "atâta timp cât imnul se va auzi în toate orașele din Ucraina, Ucraina va trăi". Piesa a ajuns în topuri ucrainene de pe YouTube (19 milioane de vizualizări), Apple Music și Spotify.

O altă piesă importantă pentru noi este *Stefania* de Kalush Orchestra, cu care au câștigat concursul Euroviziune 2022 și au fost susținuți de toată lumea. Ascultătorii au găsit aproape de inimile lor imaginea mamei și, într-un sens mai larg, cea a Patriei, care își iubește și își susține copiii în ciuda oricăror circumstanțe.

Sunt și alte cântece scrise atât de artiști ucraineni, cât și străini, și chiar în colaborare. Cine ar fi putut prezice că interpretarea lui Andriy Khlyvniuk a piesei *Oh, în pajiște s-a ofilit un călin roșu* îi va inspira atât de mult pe Pink Floyd încât aceștia vor crea un cântec complet pe baza acestei înregistrări făcute la sfârșitul lunii februarie pe un telefon în Piața

Sofiivska din Kyiv? Până la sfârșitul anului, această versiune a strâns aproape 500 de milioane de lire sterline pentru armata ucraineană.

Kalush - The Rasmus *In the shadows of Ukraine*, Ed Sheeran – Taras Topolia *2 Step*, Probass – Hardi *Where are you from* sunt cele mai cunoscute piese nu numai în țara noastră. Un comentariu din YouTube pe pagină a lui Kozak Siromaha *Cazacii s-au trezit de dimineață*: "Sunt huțul din România, da, suntem huțuli în România, acest cântec este genial, am vărsat lacrimi pentru frații și surorile mei, chiar dacă sunt român, vă port și eu în suflet. Dumnezeu să binecuvânteze Ucraina".

Acolo sub un plop este o colaborare între Artem Pivovarov și Nastia Kamenskykh (NK) în cadrul proiectului *Poemele tale, notele mele*. Melodia combină două poezii ale poetului ucrainean Pavlo Tychyna *Acolo-s plopi pe câmp* și *Unde cresc plopilor*. Cum spune într-un interviu artistul, această este o piesă despre frumusețea naturii ucrainene și despre libertate. *Poemele tale, notele mele* este un proiect de autor al lui Artem Pyvovarov, creat pentru a promova și a susține nu numai cultura ucraineană, dar și poeți și scriitori prin prisma muzicii. Este vorba de piese bazate pe operele lui Taras Shevchenko, Ivan Franko, Mykhailo Starytskyi, Pavlo Tychyna și alți poeți ucraineni de seamă.

Sunt sigură că piesa *Călinul cel roșu* interpretată de Olesia Șevcenco în limba română va lăsa o urmă profundă și va trezi cele mai sincere sentimente în mai multe inimi. [3], [4] Iar pentru cadre didactice, mai ales filologi de limbi străine, vom avea nu numai text de bază la cursuri de gramatică sau traducere ci și o sursă de inspirație și încredere într-un viitor lipsit de războaie unde domnesc pace și bună vecinătate.

BIBLIOGRAFIE

1. <https://vzhe-vzhe.com/blog/ukrayinski-pisni-narodni/>
2. <https://authenticukraine.com.ua/blog/dumi-ak-osoblivij-zanr-folkoru>
3. <https://lyricstranslate.com>
4. <https://www.youtube.com/watch?v=zB-jN2SZBEo>

POKRZYWNICKI Jacek
*PhD, Lecturer, Faculty of Languages,
Institute of Classical and Slavonic Studies
Republic of Poland, jacek.pokrzywnicki@ug.edu.pl*

JOHANN GEORG TRENDELENBURG'S REFORMS AND CHALLENGES IN TEACHING CLASSICAL LANGUAGES IN DANZIG AT THE TURN OF THE EIGHTEENTH CENTURY

Johann Georg Trendelenburg (d. 1825), a noted scholar, educator, and local official residing in Danzig (now Gdańsk) at the turn of the eighteenth century, was esteemed by his contemporaries for his innovative contributions to ancient Greek grammar instruction (see Primisser 1793; Lange 1793). His accomplishments extended beyond classical languages; as an advocate for educational progress, he proposed reforms to the general curriculum of the Academic Gymnasium in Danzig and ultimately oversaw its transformation into the Municipal Gymnasium (Ger.: das Städtische Gymnasium), aligning the institution with the Prussian state school system model (cf. Gliński 2025; Mokrzecki 2008).

Building upon this historical background, this presentation will examine Trendelenburg's perspectives on classical language education. To do so, it is necessary to compare pedagogical tools and instructional methods used at the Academic Gymnasium and its institutional successor. This includes analyzing selected curricula from the eighteenth-century 'academic' stage of the school as well as comparable documents from the first half of the nineteenth century (cf. Hirsch 1837; Hirsch 1858). The review will also consider passages from Trendelenburg's instructional materials (e.g., Trendelenburg 1782; Trendelenburg 1805). The aim is to outline the changes Trendelenburg introduced in teaching ancient languages. His proposals for curriculum renewal, including Greek and Latin, correspond to broader educational trends during the industrial era, when classical humanistic subjects, though still regarded as significant, were already declining in prominence compared to earlier periods. Trendelenburg's contributions to adapting the study of classics within this context will be discussed.

BIBLIOGRAPHY

1. Gliński 2025 - Gliński Mirosław, 'Trendelenburg Johann Georg', Gedanopedia [https://gdansk.gedanopedia.pl/gdansk/?title=TRENDELENBURG_JOHANN_GEORG,_pedagog,_senator (access: 26.07.2025)]
2. Hirsch 1837 - Hirsch Theodor, Geschichte des academischen Gymnasium in Danzig in ihrem Hauptzügen dargestellt, Danzig, Wedel, 1837.
3. Hirsch 1858 - Hirsch Theodor, Geschichte des danziger Gymnasium seit 1814, in: Gymnasii Gedanensis Sacra Saecularia Tertia Diebus 13, 14, 15 mensis Junii Anno 1858 rite celebranda, Danzig, Groening, 1858, p. 1 [189]-68 [252].
4. Lange 1793 - Lange Wilhelm, Griechische Sprachlehre nach ihrem wesentlichen Inhalte und Hrñ. Prof. Trendelenburgs Theorie der griechischen Conjugation, Leipzig, Schwickert, 1793.
5. Mokrzecki 2008 - Mokrzecki Lech, Gdańskie Gimnazjum Akademickie - zarys dziejów, in: Gdańskie Gimnazjum Akademickie, vol. I: Szkice z dziejów, ed. E. Kotarski, Gdańsk, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2008, p. 13-41.
6. Primmer 1793 - Primmer Johann Baptist, Gedanken über das von Herrn Professor Trendelenburg vorgeschlagene System der griechischen Conjugation, Leipzig, Barth, 1793.
7. Trendelenburg 1782 - Trendelenburg, Johann Georg, Anfangsgründe der griechischen Sprache, Danzig, Wedel, 1782.
8. Trendelenburg 1805 - Trendelenburg, Johann Georg, Anfangsgründe der griechischen Sprache. Fünfte von neuem verbesserte und sehr vermehrte Auflage, Leipzig, Barth, 1805.

ПОЛІЩУК Анна

*кандидат філологічних наук, доцент
Україна, anna.polishchuk@knu.ua*

ЦІННІСНА СИСТЕМА ВВІЧЛИВОСТІ В ТЕОРІЇ АРІСТОТЕЛЯ

Упродовж останніх десятиліть науковці дедалі активніше досліджують взаємозв'язки між риторичною традицією Арістотеля та сучасною прагматикою. Попри численні новаторські спроби встановити ізоморфні зв'язки між теорією П. Грайса та комунікативними поглядами Стагірита, цілісного

уявлення про такі відповідності досі не вироблено. Навіть після появи останнього фундаментального видання, присвяченого давньогрецькій (не)ввічливості [6], погляди Арістотеля в цій сфері залишаються однією з найменш досліджених тем. Потенційні труднощі порівняльного аналізу пов'язані зі стислим характером арістотелівських міркувань про (не)ввічливість, відсутністю конкретних мовленнєвих прикладів, а також проблемами хронології *Риторики*, *Нікомахової*, *Евдемової* та *Великої Етик*, в яких еволюціонувала його думка.

Дане дослідження розглядає ввічливість в теорії Арістотеля крізь призму конвенційних цінностей, відомих у прагматичі як максими Дж. Ліча. Більшість сучасних прагматических студій застосовують максими для аналізу експресивної ввічливості першого порядку, обмеженої певними типами мовленнєвих актів [1; 2; 3; 4]. На відміну від такого підходу, ця праця зосереджується на метапрагматичних аспектах арістотелівської термінології з метою ідентифікації давньогрецьких соціокультурних констант та їхньої пріоритетності. Основа комунікативних цінностей, за Арістотелем, складається з дружельності (**φιλία**), щирості (**ἀλθεία**) і дотепності (**εὐτράπελία**), а також переферійно – з гідності (**σεμνότης**), скромності (**αἰδώς**) і емоційної стриманості (**πραότης**). Головне місце з-поміж центральних чеснот посідає **φιλία**, що майже голографічно розкривається низкою таких максим, як: ЩЕДРИСТЬ/ТАКТ, СХВАЛЕННЯ, ЗГОДА меншою мірою – СКРОМНІСТЬ, СТРИМАНІСТЬ у ПОГЛЯДАХ І ПОЧУТТЯХ, СПІВЧУТТЯ. Проте в *Риторичі*, порівняно з етичними трактатами, представлено не лише ширший спектр максим, а й окремі посилення на певні типи мовленнєвих актів і мовні засоби ввічливості, зокрема хеджування, іронічне самоприниження, вдячність і співчуття.

Крім того, наш підхід є відкритим не лише до нечислених арістотелівських описів ввічливого мовлення, а й до кореляції грецьких соціопрагматичних цінностей у діяchronії. За описом Sifianou (2023) [5] сучасна грецька культура ввічливості базується на таких чеснотах, як: (1) повага (ТАКТ, СКРОМНІСТЬ), (2) доброзичливість (ЩЕДРИСТЬ), (3) готовність допомогти (ЩЕДРИСТЬ), (4) щирість. Цей перелік корелює з аристотелівськими

поняттями: (1) αἰδώς (скромність, повага); (2, 3) φιλία (доброзичливість), (4) ἀλήθεια (щирість). Отже, попри наявність спільних рис, сучасний моральний канон відрізняється від аристотелівської системи комунікативних цінностей меншою увагою до максим СХВАЛЕННЯ та ЗГОДИ. Тим часом найпоширеніша максима ЩЕДРІСТЬ/ТАКТ не включає почуття гумору (εὐτράτελεια), що, ймовірно, було істотним для античної комунікативної етики. Найбільш помітні перегуки аристотелівської і новогрецької системи цінностей виявляються у *Великій етиці*. Крім того, еволюція трактатів – від *Риторики* до *Нікомахової етики*, далі до, ймовірно, пізнішої *Евдемової етики* та, зрештою, до *Magna Moralia* – свідчить на користь автентичності останнього твору, принаймні як конспекту лекцій Арістотеля.

ЛІТЕРАТУРА

1. Culpeper, Jonathan, and Pat Kevin. 2021. "Compliment responses in Hong Kong: an application of Leech's pragmatics of politeness." *Text&Talk* 41(5–6): 667–690.
2. Jewad, Hamid Gittan, Ghapanchi, Zargham, and Ghazanfari, Mohammad. 2020. "Investigating Leech's Politeness Principle in Conversational Verses in Three Surahs from The Holy Quran." *Asian Social Science* 16(3): 29–29.
3. Raharjo, Subkhi D., Abdurrachman Faridi, and Sri Wahyuni. 2021. The Realization of Leech Politeness Maxims Between the Host and His Guests' Interaction in Jimmy Kimel Talk Show. *The Journal of Educational Development JED* 9(1): 48–56.
4. Santoso, Dwi, Fajar Indah Nurain, Kasiyarno. 2020. "Leech's Politeness Principle Used by Teachers in English Language Teaching." *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 584: 878–885.
5. Sifianou, Maria. (2023). On Understandings of Politeness in Greek, Again!. *Roczniki Humanistyczne* 71(6sp): 251–271.
5. Unceta Gómez, Luis G. and Piotr Berger (eds.). 2022. *Politeness in Ancient Greek and Latin*. Cambridge: Cambridge University Press.

ПРОСЯНИК Оксана

доктор філологічних наук, професор
Україна, oxppros@gmail.com

РЕВІЗІЯ СПАДЩИНИ Ф. де СОССЮРА: ЗА МЕЖАМИ "КУРСУ ЗАГАЛЬНОЇ ЛІНГВІСТИКИ"

Фердинанд де Соссюр за життя не опублікував жодної завершеної праці, яка б системно викладала його лінгвістичну концепцію. Його вплив на науку сформувався здебільшого завдяки посмертному виданню *Курсу загальної лінгвістики* (1916), підготовленому Ш. Баллі та А. Сеше на основі студентських конспектів [1].

Критичний перегляд інтерпретації соссюрівської наукової концепції розпочався з публікації Р. Годеля *Рукописні джерела "Курсу загальної лінгвістики"* (1957). Годель виявив значні розбіжності між лекційним курсом і особистими думками Соссюра [2]. Подальші дослідження у цьому напрямку Р. Енглера (1968, 1974) поглибили розуміння складності соссюрівського мислення [3].

Кардинальні зрушення відбулися після виявлення у 1996 р. в Женеві рукопису *De l'essence double du langage*, що став основою для паризького видання *Écrits de linguistique générale* (2002) [4]. Цей текст демонструє інший – глибший і менш структуралістський – теоретичний профіль Соссюра, орієнтований на антропоцентричне й функціональне бачення мови. Таким чином, постають два "Соссюри": один – канонічний, з "Курсу", інший – реконструйований з автографів лінгвіста.

Цей поділ створює перекладацькі труднощі, особливо для української традиції, що здебільшого базується на тексті 1916 р. Під час перекладу *Écrits...* нами було виявлено три основні проблеми:

Уведення нових понять, відсутніх у "Курсі", як-от *вокальна фігура* (*figure vocale*), що поєднує акустичну та артикуляційну функції, на відміну від *акустичного образу* (*image acoustique*) [4].

Переосмислення усталеної термінології, наприклад, поняття *діахронічний*. У новій інтерпретації цей термін означає не історичний аспект, а фонетичну протяжність мовлення (*parole*) [4].

Ряд суттєвих у концептуальному відношенні термінів, що зустрічаються у *De l'essence double du langage*, становили складність для їх точної передачі українською мовою (наприклад, *délimité, différence, distinction, diversité, transversal, linguistique, parole, sens, terme, valeur*) [4]. Це слова, введені Соссюром у ранг термінів його реляційної концепції. Слова, які не тільки термінологізовані, а й концептуалізовані, тобто вони є значущими для концепції. При цьому іноді прямий переклад не давав правильного варіанта або ж давав багато дуже близьких синонімів, і не всі концептуально відповідали для перекладу.

Сучасне прочитання Соссюра виводить його за межі структуралізму, відкриваючи перспективи для інтердисциплінарного аналізу мови у філософському, семіотичному та культурному контекстах. Такий перегляд стає дедалі помітнішим і в українській гуманітаристиці, створюючи умови для оновленого підходу до історії лінгвістичних ідей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Соссюр Ф. де. *Курс загальної лінгвістики*. К.: Основи, 2004.
2. Godel R. *Les sources manuscrites du Cours de linguistique générale de F. de Saussure*. Genève: Droz, 1957.
3. Engler R. *Saussure – Quellenkritik der "Cours"*. Wiesbaden: Harrassowitz, 1968; 1974.
4. Saussure F. de. *Écrits de linguistique générale*. Paris: Gallimard, 2002.

ПРОЦАК Любо

старший викладач

Україна, lm.procak1808@gmail.com

МАНІПУЛЯТИВНІ СТРАТЕГІЇ В ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ (ТЕКСТІ) ІВАНА ФРАНКА

1. Увага до ролі людського чинника у сучасних лінгвістичних дослідженнях зумовлена розширенням об'єктів дослідження комунікативно-прагматичної лінгвістики, в межах якої відбувається осмислення і таких категорій, як дискурс, мовленнєві акти, мовленнєві жанри, стратегії і тактики

спілкування тощо. Особливості комунікативної взаємодії, мовленнєвої поведінки, комунікативні стратегії і тактики стали предметом спеціальних досліджень (Т. ван Дейк, Ф.С. Бацевич, О.О. Селіванова, В.В. Зірка, О.В. Дмитрук та ін.), однак цілісна загальновизнана концепція, процедури виявлення, типології, особливості вияву в дискурсах (текстах) різного типу (у нашому випадку – художнього) все ще перебувають у стадії вивчення, осмислення і формування.

2. Розуміючи прагматику як вияв суб'єктивного чинника в усіх модусах існування мови, мовознавці говорять про цілі сфери міжособистісної інтеракції і, відповідно, категорії комунікативної лінгвістики, які ґрунтуються суто на прагматичі. Насамперед сюди відносять комунікативні стратегії і тактики. При такому підході художній текст тлумачиться як дискурс, в якому виявляються інтенціональні, когнітивні, психологічні та інші складові особистості мовця та читача, як вияв специфічного виду естетичної комунікації, основною метою якого є емоційно-вольовий та естетичний вплив на читача, а головним конститууючим фактором постає його власне прагматична сутність.

3. Незважаючи на появу системних досліджень комунікативних стратегій і тактик, у лінгвістиці все ще немає загальновизнаного погляду на ці категорії. Крім того, основна увага дослідників була спрямована на політичний та рекламний дискурси, тому спроба комплексного дослідження вербальних маніпулятивних стратегій у художньому дискурсі (тексті) окремого автора, з'ясування їх прагматичної сутності та емотивно-оцінних тактик втілення, визначення місця в загальній типології комунікативних стратегій, особливостей мовного маркування постає нагальною проблемою сучасної лінгвістичної прагматики. Предметом нашого розгляду стали прагматичні особливості мовних засобів втілення маніпулятивних стратегій емотивно-оцінного типу, які базуються на модальності як ставленні мовця до дійсності, до змісту мовлення, співбесідника, до самого себе, до ситуації і форми мовлення. Сюди відносимо емотивні, морально-етичні, емоційно-вольові, естетичні вияви особи адресанта, а також відношення мовця до цільової скерованості мовленнєвого спілкування, тобто модальність

пов'язуємо з комунікативними намірами мовця і втіленням в різноманітних мовленнєвих актах як складової їх ілокутивної функції, а також виявом у ширших категоріях – в мовленнєвих жанрах, дискурсах (текстах) [1, с. 194].

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф.С. Нариси з лінгвістичної прагматики: Монографія. – Львів: ПАІС, 2010. – 336 с.
2. Дмитрук О. В. Маніпулятивні стратегії в сучасній англomовній комунікації (на матеріалі текстів друкованих та інтернет-видань : автореферат дис. канд філол.наук: 24.03.06/Київ. нац. лінгвіст. унів-т. Т. Шевченка.- К., 2006 – 29 с.
3. Шкіцька І. Ю. Маніпулятивні тактики позитиву: лінгвістичний аспект : монографія. -Київ, 2012 . – 440 с.
4. Dijk T. van. Discourse and manipulation. Discourse & Society. London : SAGE Publications, 2006. Vol 17(2). P. 359–383.

РАДВАН Дана

*кандидат філологічних наук, доцент
Україна, radvandana@gmail.com*

ВАРЯГИ КИЄВА: ФОРМУВАННЯ ХРИСТИЯНСЬКИХ КАНОНІВ

Цивілізаційний вибір князя Володимира, хрещення киян у 988 році, перевів відносини Русі з Візантією і християнськими країнами Західної Європи на новий рівень партнерства. Участь німецьких, корсунських, грецьких, болгарських, а з середини 11 ст. і київських теологів у творенні християнського Києва детально вивчена. Малодослідженим є питання участі варягів у формуванні християнської ідеології і способу життя. М. Грушевський, О. Пріцак, К. Тищенко, Р. Едберг аналізували факти, пов'язані з життям варягів у Русі. Метою нашого дослідження історичних джерел є виокремлення та систематизація повідомлень про варягів з точки зору становлення у Києві християнських канонів.

Ушанування перших християнських мучеників. Київський мартиролог веде свій початок з 9 ст. Варяги Аскольд і Дір були

першими християнськими правителями Русі і першими мучениками. Згадка про Аскольдову могилу, над якою постала церква святого Миколи, залишилася у топоніміці Києва. За припущенням О. Пріцака, княгиня Інгігерда, яка збудувала у Києві церкву святої Ірини, перепоховала поряд з нею рештки князя Дира [1, 198].

Закладення церкви на місці мученицької загибелі християн. Церкву Богородиці (Десятинну) було зведено 996 р. на місці, де стояв дім київських християнських мучеників, варягів Федора та Іоанна, батька і сина. 983 р. на Іоанна впав жереб, за яким його мали принести у жертву язичницьким богам. Федір відмовився віддати сина у жертву, за що язичники вбили їх обох і зруйнували їх дім.

Перша монахія з князівської сім'ї. Прийняття Володимиром християнства і його одруження з Анною Порфирородною означали також запровадження моногамної моделі сімейних відносин і кінець його шлюбу з Рогнідою. Рогніда прийняла християнство і стала першою у князівській сім'ї і першою у Русі монахинею.

Ісландський місіонер. Близько 1000 р. з Києва до Полоцька прибув ісландський місіонер Торвальд Кодранссон, який заснував там монастир і провів решту свого життя [2, 268–272].

Ідея і фінансування будівництва Успенського собору. З Києво-Печерського Патерика дізнаємося про містичні видіння варяга Симона, в яких Ісус Христос закликав його збудувати церкву на честь Богородиці. Прагнення втілити у життя видіння про церкву привело Симона у Печерський монастир до Антонія і Феодосія, які підтримали його ідею. Симон пожертвував на будівництво кошти і сімейні реліквії, вінець і пояс, за яким визначили розміри споруди. У 1073–1078 рр. грецькі майстри збудували церкву, в якій Симон був похований.

Варязькі мешканці середньовічного Києва були задіяні у багатьох сферах життя, їх налаштованість підтримувати християнські цінності сприяла утворенню християнства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пріцак О. Походження Русі. Стародавні скандинавські джерела (крім ісландських саг). Том I. К.: Обереги, 1997. 1080 с.
2. Пріцак О. Походження Русі. Стародавні скандинавські саги і Стара Скандинавія. Том II. К.: Обереги, 2003. 1304 с.

РОБЕЙКО Валентина
викладач, ННІ філології КНУ імені Тараса Шевченка
Україна, valentyana.robeiko@knu.ua

ПОЛІПАРАМЕТРИЧНА СТИЛЕМЕТРИЧНА МОДЕЛЬ В АТРИБУЦІЇ КОРОТКИХ УКРАЇНСЬКОМОВНИХ ТЕКСТІВ¹

Конференційна доповідь представляє лінгвостатистичний експеримент, у якому ставиться **мета** – порівняти 10 коротких (200–500 слововживань) текстів трьох авторів за 15 лінгвостатистичними параметрами й зробити висновок про те, чи є стилеметричні параметри підставою для визначення авторства коротких текстів.

За допомогою системи TextAttributor 1.0 [2] було проаналізовано 30 текстів трьох блогерів: 10 В. Андрусіва (A1 – A10), 10 А. Білецького (B1 – B10), 10 С. Стерненка (S1 – S10). У кожному тексті було автоматично визначено статистичну структуру за 15 параметрами стилеметричної моделі [1; 3], що представляють квантування:

лексичних (індекс багатства (P1); індекс винятковості тексту (P2); індекс винятковості словника (P3));

морфологічних (індекс іменних означень (P4); індекс дієслівних означень (P5); ступінь номінальності (P6); індекс прономіналізації (P7); індекс модальності (P8); індекс субстантивності (P9));

синтаксичних (індекс динамічності (P10); 2) індекс зв'язності мовлення (P11));

психолінгвістичних (коефіцієнт Трейгера (P12); коефіцієнт опредметненої дії (P13); коефіцієнт агресивності (P14))

та семантичних (індекс токсичності (P15)) ознак тексту.

Оскільки одні й ті ж параметри в процедурі атрибуції можуть виступати диференційними та нейтральними ймовірностями, було

¹ Експериментальне дослідження проведено у межах наукової теми "Лінгвістична експертна аналітика українськомовного деструктивного інтернет-контенту з використанням технологій штучного інтелекту" НДР № 25БП044-02 КНУ імені Тараса Шевченка.

висунуто гіпотезу: авторство тексту визначається сукупністю емпіричних числових значень тих параметрів, міра відхилення яких від середнього значення параметра ідіолекту є вагомою.

Для перевірки цієї гіпотези було здійснено експеримент із програмною реалізацією: емпіричне значення кожного параметра кожного тексту трьох авторів було порівняно із середнім значенням параметра ідіолекту кожного автора.

	P1	P2	P3	P4	P5	P6	P7	P8	P9	P10	P11	P12	P13	P14	P15	Number of parameters
A_average	0,61	0,73	0,44	3,18	0,5	2,04	0,08	0,06	0,3	0,79	0,74	1,61	0,5	0,15	0,58	
B_average	0,7	0,79	0,56	3,09	0,48	3,05	0,06	0,04	0,35	0,59	0,87	1,16	0,36	0,12	0,66	
S_average	0,65	0,73	0,48	4,29	0,52	2	0,08	0,04	0,3	0,96	0,63	2,37	0,54	0,16	0,83	
A1	0,63	0,77	0,49	3,81	0,76	2,2	0,09	0,07	0,29	0,68	0,61	1,73	0,45	0,13	0,47	
A_average	1	0	0	0	0	1	1	1	1	0	0	1	1	0	1	8
B_average	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	3
S_average	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	4
A2	0,68	0,76	0,52	2,26	0,55	2,52	0,06	0,03	0,32	0,42	0,74	0,89	0,4	0,13	0,3	
A_average	0	1	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	0	0	1	5
B_average	1	0	1	1	0	0	1	1	0	1	0	1	1	1	0	9
S_average	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	3

Рис. 1. Фрагмент матриці порівняння емпіричних числових значень параметрів (тексти Андрусів – A1, A2)

Комп'ютерна програма у колонках параметрів (P) табличної матриці (Рис.1) навпроти ідіолекту автора (рядки таблиці A, B, S-average) ставить мітку "1", якщо емпіричне числове значення параметра найближче до середнього значення. Одиниці рядків сумуються в останній колонці й ідіолект кожного автора оцінюється по відношенню до аналізованого тексту числом суми одиниць (кількістю параметрів).

Якщо підрахувати, скільки параметрів у тексті збігається із середніми значеннями кожного автора, то, напр., у тексті A1: 8 міток "1" для Андрусів, 3 – Білецького, 4 – Стерненка. Отже, текст A1, без сумніву, належить Андрусіву. Експеримент засвідчує, що 7 текстів вибірки Андрусів, 8 – Білецького, 7 – Стерненка мають ознаки авторського стилю за кількістю параметрів від 8 до 14, але жоден із 30 досліджуваних текстів не було оцінено 15 параметрами.

ЛІТЕРАТУРА

1. N.Darchuk, O.Zuban, V.Robeiko, Y.Tsyhvinseva, V.Sorokin, M.Sazhok. The system for automatic stylometric analysis of Ukrainian media exts TextAttributor 1.0 (techniques, means, functionality). Acta Linguistica Lithuanica, 91 (2024), 224–247. URL:<https://journals.lki.lt/actalinguisticallithuanica/article/view/2328>
2. TextAttributor 1.0, 2024. URL: <http://ta.mova.info>.
3. TextAttributor 1.0. Methods, 2024. URL: <http://ta.mova.info/methods>

РУДА Наталя

*кандидат філологічних наук, доцент
Україна, n.ruda@knu.ua*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СЛОВНИКОВОГО МАТЕРІАЛУ У "DE VERBORUM SIGNIFICATIONE"

"De verborum significatione" – лексикографічна пам'ятка давньоримського мовознавства II ст. н.е., яка є скороченням та переробкою втраченого багатотомного енциклопедичного словника "De verborum significatu" відомого граматиста Марка Веррія Флакка (сер. I ст. до н.е. – 20-ті рр. I ст. н.е.), здійснених римським лексикографом Секстом Помпеем Фестом. На превеликий жаль, робота Феста лише частково збереглася до нашого часу, проте відносно повне уявлення про неї маємо змогу отримати завдяки епітомі, зробленій італійським ченцем, істориком та письменником Павлом Дияконом у VIII ст. н.е.

За загальними ознаками словник може бути визначений як тлумачний, проте має низку особливостей, які відрізняють його від тлумачних словників пізнішого часу і які є важливою фіксацією одного з етапів розвитку античної лексикографії, та, власне, аналізу яких і присвячена ця розвідка. Як і більшість античних словників, робота вміщує переважно ті слова, які автором визначалися за певними критеріями як такі, що потребують пояснення. Словник багатий лексемами, які сучасна лінгвістика назвала б професійними термінами, зокрема з галузі медицини, біології, правознавства, різних ремесел.

Енциклопедичний характер словник отримує насамперед завдяки значній кількості слів, які позначали поняття з історії, релігії та культури архаїчного Риму.

Матеріал у словнику організований за алфавітним принципом, проте лише в порядку послідовності букв, а в межах слів, які починаються на одну й ту ж літеру, цей принцип часто-густо порушується. Словникова форма не стандартизована: наприклад, дієслова подаються переважно у формі Infinitivus Praesentis, іменники – у одній із можливих відмінкових форм, прикметники – переважно у Nominativus Singularis, але лише в одному з родів.

Принцип тлумачення не має єдиного алгоритму. Наприклад, до деяких слів подаються більш-менш розлогі та зрозумілі пояснення: *Mustricula est machinula ex regulis, in qua calceus novus suittur* (тут і далі приклади подаються за [1]). Але у значній кількості слів тлумачення загалом відсутні, натомість поруч зі словом зазначається семантичний відповідник, значення якого, очевидно, було зрозуміле сучасним автору читачам: *Anctos, id est excruciatos*; *Ciere nominare*. За таким же принципом фіксуються і дублетні форми: *Apor apud*; *Appellitavisse appellasse*. Нерідко вказується, у мовленні якого з античних авторів вживається певний оказіоналізм: *Putitium Plautus dicit pro stulto*; *Mihipte Cato pro mihi ipsi posuit*.

Значення багатьох слів пояснюється інформацією про їхнє походження – переважно з грецької мови, проте є й етруської, а також італійських мов: *Boare, id est clamare, a Graeco descendit*; *Maesius lingua Osca mensis Majus. Osci enim a regione Campaniae; quae est Oscorum, vocati sunt*.

Увагу привертають словникові статті, де автор намагається пояснити, чому слово позначає певне поняття, тобто, встановлює його внутрішню форму: *Augur ab avibus gerendoque dictus, quia per eum avium gestus edicitur; sive ab avium garritu, unde et augurium*. Як відомо, пошук внутрішньої форми слів був одним із перших і основних напрямків розвитку античного мовознавства.

Окремі словникові статті фіксують лише інформацію про граматичні ознаки слова (*Auctor communis erat generis apud antiquos*); також трапляються коментарі укладача щодо певних фонетичних явищ (*R pro S litera saepe antiqui posuerunt, ut*

maiosibus, meliosibus, lasibus, fesiis; pro maioribus, melioribus, laribus, feriis) та словотвору (*Panus facit diminutivum panicula*). Всі ці факти є відображенням мовознавчих зацікавлень давньоримських граматистів.

Словник "De verborum significatione" перекладений французькою мовою; українською мовою переклад відсутній, а, зважаючи на вміщений у ньому багатий матеріал, який є цінним джерелом з історії розвитку латинської мови, а також мовознавства в Давньому Римі, переклад словника українською мовою з подальшим детальним вивченням вбачаємо актуальним та перспективним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Lindsay, W. M. (ed.) Sexti Pompei Festi De verborum significatu quae supersunt cum Pauli epitome. Lipsiae, 1913. 658 p.

РЯБЕЦЬ Людмила

*кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник
відділу діалектології Інституту української мови НАН України
Україна, riabetslv@ukr.net*

НАУКОВА СПАДЩИНА ПРОФЕСОРА І. Г. МАТВІЯСА (ДО 100-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

1 травня 2025 року філологічна спільнота України відзначила 100-річчя від дня народження відомого українського мовознавця, діалектолога, доктора філологічних наук, професора, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки Івана Григоровича Матвіяса.

Наукова спадщина професора багатогранна – це праці з граматики та історії української мови, діалектології, лінгвістичної географії, лінгвостилістики [2, 270–281]. Положення, викладені в працях професора, не втратили своєї наукової вартості та методологічної цінності, ними і сьогодні послуговуються дослідники мови, а розвивають його учні та послідовники.

Як зазначає П.Ю.Гриценко, "українська діалектологія посіла провідне місце у творчості професора І.Г.Матвіяса, справивши

визначальний вплив на осмислення ним структури, функціонування української мови" [1, 267].

Особливою сторінкою в науковому житті І.Г.Матвіяса була робота над фундаментальною тритомною працею – *Атласом української мови*. Професор залишив низку публікацій, написаних на основі атласу і в процесі роботи над ним. На той час українська лінгвогеографія лише починала розвиватися, дослідники випрацьовували методику картографування мовних явищ. Дискусії щодо того, як укласти лінгвістичну карту, спонукали до написання інструкції з цього питання, і Іван Григорович підготував такі рекомендації, як згодом підготував і рекомендації щодо коментування карт. У роботі над Атласом української мови він був і організатором процесу, і автором 134 лінгвістичних карт.

Занурення у вивчення просторової варіативності мовних фактів послужило підґрунтям для опрацювання відповідних явищ літературної мови. У своїх дослідженнях літературної мови, зокрема в монографії "Іменник в українській мові" (1974), І.Г.Матвіяс широко використав свідчення українських діалектів.

Професора цікавила складна тема варіантності літературної мови (монографія "Варіанти української літературної мови", 1998), яку вільно стало досліджувати лише за часів Незалежності України, оскільки складна історія мови тісно переплетена зі складною історією нашої держави..

Багато уваги І.Г.Матвіяс приділяв питанню взаємовідношення народних говорів і літературної мови, зокрема в царині дослідження мовотворчості українських письменників. Свідченням цього є підготовлений та опублікований цикл статей про діалектну основу мови творів українських письменників – Т.Шевченка, П.Куліша, Ю.Федьковича, С.Руданського, Б.Грінченка, І.Франка, Лесі Українки та багатьох інших.

Науковий доробок вченого вирізняють ґрунтовність, глибина аналізу, вираженість висновків, увага до найменшого мовного факту. Усі ці риси спонукають і сьогодні молодих науковців до нових досліджень й актуалізують необхідність глибшого пізнання діалектної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гриценко П.Ю. Діалектологічні студії професора І.Г.Матвіяса. Студії з діалектології. Матеріали і дослідження. Вип. 1. К.: КММ, 2017. С. 257–269.
2. Праці професора І.Г.Матвіяса. Студії з діалектології. Матеріали і дослідження. Вип. 1. К.: КММ, 2017. С. 270–281.
3. Матвіяс І.Г. Інструкція для складання карт до Атласа української мови. Діалектологічний бюлетень. К.: Вид-во АН УРСР, 1961. Вип. VIII. Додаток-вклейка.
4. Матвіяс І.Г. Інструкція для складання коментарів до карт Атласа української мови. Діалектологічний бюлетень. К.: Вид-во АН УРСР, 1962. Вип. IX. С. 123–133.

RIABTSEV Kostiantyn

PhD candidate and research associate at the DFG-funded Research Training Group 2792 "Autonomy of Heteronomous Texts in Antiquity and the Middle Ages" in the Faculty of Philosophy at the Friedrich Schiller University Jena
Germany, kostiariabtsev@gmail.com

PLATO'S "*TIMAEUS*" IN THE REFORMATION CONTEXT

The main hypothesis of this research is that the *Timaeus* has been one of the major authorities used from the beginning of the Reformation until the Counter-Reformation to either support or condemn the radical views of Western Christianity. One of the crucial topics discussed in these contexts was the perfect intelligible world created by the demiurge as model for the sensible world (*Tim.* 29c-31a). The project's objectives are: 1) to make accessible a previously ignored cultural patrimony by editing hitherto unpublished texts; 2) based on these critical editions, to address a major gap in scholarship by examining the reception of the *Timaeus* in the Latin West between the famous and well-studied School of Chartres and the Italian Renaissance; 3) to provide the first-ever doctrinal study of the use of the *Timaeus* in two major moments of the Western thought: the beginning of the Reformation and the Counter-Reformation. This project revisits a seminal hermeneutical concept in the history of philosophy: *Plato Christianus*.

Three major sections articulate my PhD project: (i) an introduction to the reception of the doctrine of *mundus archetypus* in the Latin West (12th-13th-c.); (ii) a study with critical editions of the reading of the *Timaetus* in 14th-15th-c. in the Pre-Reformation, from John Wyclif to Jan Hus; (iii) a study with partial critical editions from commentaries on the *Timaetus* from the 15th-16th-c., during the Reformation and the Counter-Reformation.

The project will undertake a multidisciplinary approach: (1) speculative approach in order to study the previously ignored impact of Plato's *Timaetus* on Western philosophical and theological thought during the 14th, 15th and 16th-c., focusing on the concept of *mundus archetypus*; (2) philological approach in order to reassess the existing assumptions regarding the diffusion of the Latin translations of the *Timaetus* in the West, and verify each manuscript.

BIBLIOGRAPHY

1. B. Bakhouché – A. Galonnier, *Lectures médiévales et renaissantes du Timée de Platon*, Leuven, 2016
2. T. Gregory, *Platonismo Medievale. Studi e ricerche*, Roma, 1958
3. J. Hankins, "The study of the *Timaetus* in Early Renaissance Italy", in A. Grafton – N. Siraisi, *Natural Particulars: Nature and the Disciplines in Renaissance Europe*, Cambridge, 1999, p. 77-119
4. Z. Kaluza, "Jérôme de Prague et le 'Timée' de Platon", *Archives d'histoire doctrinale et littéraire du Moyen Âge*, 61 (1994), p. 57-104
5. T. Leinkauf – C. Steel, *Platons Timaios als Grundtext der Kosmologie in Spätantike, Mittelalter und Renaissance*, Leuven, 2005

САВЕНКО Андрій

кандидат філологічних наук, доцент
Україна, savenkoandriy61@gmail.com

ТЕМА ВІЙНИ В ПОЕЗІЇ О. ЕЛІТИСА ТА М. КРИВЦОВА

Осмилення засобами літератури досвіду війни трапляється в творчості різних народів з давніх часів. У грецькій лінгвокультурі тема війни, досвіду, пов'язаного з війною, та психологічних травм з'являється з появою найдавніших форм епосу та переосмислюється

на кожному новому історичному етапі (антична трагедія та грецько-перські війни; візантійський епос та боротьба з арабами; грецький романтизм та національно-визвольні змагання 19 ст.; модернізм та грецько-турецькі, балканські війни, Перша та Друга світові війни). Актуальність порівняння новогрецьких та українських авторів полягає в тому, що попри мінімальні контакти та взаємовпливи літераторів та літератур, паралельність/ схожість художніх інтерпретацій екзистенційної ситуації війни та пов'язаного з нею досвіду випливають із ширшого культурного тла, в якому розвивалися та продовжують розвиватися українське та новогрецьке суспільство, а також схожі зовнішні фактори, які впливали на ці суспільства на етапі модерного періоду.

До паралельних мотивів збірки "Вірші з бійниці" М.Кривцова та поеми "Пісня героїчна та скорботна за молодшим лейтенантом, що загинув у Албанії" О.Елітиса [6; 4] належать: 1) мотив антропоморфності природи (природа як вияв емоції; природа як а) тло для антисвіту, яким є війна, б) як антипод антисвіту війни (міфологічний потенціал природи); б) мотив співіснування фізичного та метафізичного виміру (війна як межовий стан, у якому людина відчуває граничність власного існування та безмежність світу або потенційну множинність світів) в) мотив рекурсії пам'яті (війна як механізм нівелювання, замовчування та забуття, якому протистоїть пам'ять як один з основних механізмів конструювання ідентичності), г) мотив втрати (війна як переживання неминучості втрат), в) мотив війни як акту пізнання/самопізнання (війна як механізм ініціації та конструювання ідентичності; війна як окремий феноменологічний досвід [5]). Поема О.Елітиса побудована як візантійський хорал, голосіння по полеглому на албанському фронті грецькому воїну. Просторовий вимір поеми конструється, як шлях, що розширюється: від точки в просторі (місця загибелі, якому не дається назва) до піднесення душі героя на небеса у свято Великодня. Часовий вимір має ознаки епічної атемпоральності. Він – нелінійний, оповідь про бій, у якому гине герой (ч.1-4), переходить у наратив про його народження та змушнення, коли юнак стає втіленням всього грецького народу (ч.5-6), а тоді дія з фізичного виміру та часу переміщується у метафізичний, де у битві сходяться буття з

небуттям (ч.7-11) та здійснюється перехід, коли смертна особистість здобуває безсмертя (12-14). Збірка М.Кривцова організована за мозаїчним принципом, адже така структура відтворює природу людського існування у явищі війни: фрагментарність, як з погляду часу, так і простору (принцип кадровості та метонімічності [1]). Поет вихоплює окремі моменти свого досвіду, які сплітаються в полотно збірки. Мозаїчність створює також важливе відчуття цілого, готового розпастися чи бути розбитим. Це – автобіографічна лірика, яка дає можливість а) пам'ятати та б) переосмислювати, а також мітологізує подієвість війни [3], у чому поезії М.Кривцова та О.Елітиса виявляють схожість. Відмінність в меморативних принципах лірики О.Елітиса та М.Кривцова у тому, що грецький поет означає простір та час (географічні назви та імені легендарних героїв та історичних діячів), лишаючи безіменним (відтак, підносячи його до рівня найвищого узагальнення) свого головного героя, тоді як український поет дотримується протилежної стратегії – він намагається назвати якомога більше побратимів та посестр, і в такий спосіб протистояти забуттю та онімінню, яке несе війна.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гаврилюк, Н. Поезія полеглих: Максим Кривцов. URL: <https://zbruc.eu/node/117523> (дата звернення: 11.08.2025).
2. Кривцов, М. Вірші з бійниці. К., Наш Формат, 2023. 176 с.
3. Матусяк, Г. Міфологічні сценарії у збірці Максима Кривцова "Вірші з бійниці"// Причорноморські філологічні студії, 4, 2024. С. 69–74.
4. Савенко, А. Переклад поеми Одиссеаса Елітиса "Пісня героїчні та скорботна за молодшим лейтенантом, що загинув у Албанії// Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика, (2)(32). С. 108-111.
5. Черногуз, Я. Філософія "післяжиття". URL: <https://chytomo.com/filosofia-pisliazyttia-iaryna-chornohuz-pro-neoekzystentsializm-v-ukrainskij-literaturi/> (дата звернення: 11.08.2025).
6. Ελύτης, Οδ. Άσμα ηρωικό και πένθος για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας. Αθήνα, Τκαρος, 1996. 40 с.

САДОВНИЧА Олена

кандидат філологічних наук, старший викладач
Україна, elenagalamaga@gmail.com

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ПРОЧИТАННЯ *TABELLAE DEFIXIONUM*

Tabellae defixionum становлять унікальний пласт письмових джерел, що поєднують правові, релігійні та лінгвістичні елементи.

Актуальність дослідження. Поєднання методів класичної філології, криміналістики та соціальної антропології дозволяє вперше розглянути *tabellae defixionum* як одночасно мовно-ритуальні артефакти й "інструкції" до правопорушень, що відкриває нові горизонти для судової лінгвістики та історії права.

Огляд літератури. Р. Томлін у текстах з м. Бат (*Tabellae Sulis*), висвітлює соціокультурний контекст римської Британії [5; 6; 7]. Д. Урбанова досліджує *tabellae defixionum* з акцентом на їх юридичний, мовний та магічний зміст [8]. У працях Ф. Кірнана увага зосереджена на механізмах віри в магію в античному суспільстві [3]. Дослідження Джона Г. Гейджера у релігійно-правовому контексті [2].

Метою дослідження є аналіз *tabellae defixionum* доби Античності в криміналістичному аспекті, зокрема, відображення закономірностей злочинної діяльності та елементів криміналістичної характеристики злочинів.

У правовій системі Римської імперії тексти проклять виконували роль неформального засобу врегулювання конфліктів, особливо за відсутності дієвих юридичних механізмів. Вони слугували способом відновлення справедливості через залякування чи символічну кару, утверджували соціальну ієрархію, стримували порушників демонстрацією неминучості покарання та надавали легітимності діям через звернення до божеств.

У *tabellae defixionum* трапляються випадки, коли сам потерпілий, шукаючи відплати, вдавався до прокляття як засобу помсти, фактично перетворюючись на суб'єкта правопорушення. Використані перформативи – мовні формули – не лише фіксують бажане

покарання, а й слугують засобом його магічного втілення, встановлюючи зв'язок між автором прокляття та надприродним [10].

Аналізуючи *tabellae defixionum*, встановлюємо елементи криміналістичної характеристики: обстановка вчинення, спосіб вчинення, особа злочинця та предмет злочинного посягання [9]. Розподілимо тексти за видами правопорушень, аналогічних класифікації кримінального права:

1. Проти власності:

Прокляття, спрямовані на крадіїв, охоплювали різні способи заволодіння чужим майном. Щодо структури – прокляття побудоване як серія умовних речень, що створює ритмічність: *Cuiuscumque nomen involavit... /Quicumque involavit...– Чис б ім'я не привласнило... /Хто б не вкрав.*

2. Проти життя та здоров'я особи:

Містять звернення до богів із проханням про смерть, шкоду здоров'ю чи самогубство, виявляючи маніпулятивний і психологічний тиск: *Si quis me in iudicio accusaverit iniuste, ut vox eius perdat claritatem et manus eius in iudicio deficiant.* (CIL VIII, 3345) – Якщо хтось несправедливо звинуватить мене в суді, нехай його голос втратить чіткість, а руки його ослабнуть під час суду.

3. Проти статевої свободи та недоторканності:

Tabellae amatoria містили прямі формули примусу: *coge illa me amare* – примусь її кохати мене, *faciatis... furentem prae amore meo* – зробіть одержимою від любові до мене. Автори прагнули впливати на волю іншої особи, що з погляду сучасних підходів трактується як намір учинити сексуальне насильство [11].

Висновки. Аналіз *tabellae defixionum* у криміналістичному аспекті дозволяє розглядати ці тексти не лише як епіграфічні та ритуальні артефакти, а й як своєрідні "документи" злочинної діяльності, що відображають конфліктність античного суспільства та використання мови як інструменту соціального контролю. Перформативна структура й семантика цих текстів засвідчують прагнення давньоримських громадян компенсувати недоліки правової системи через звернення до магічних засобів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Corpus Inscriptionum Latinarum (CIL). URL: <https://cil.bbaw.de>

2. John G. Gager. *Curse Tablets and Binding Spells from the Ancient World*. Oxford: Oxford University Press, 1992. 278 c.
3. Kiernan P. Did curse tablets work?. *Theoretical Roman Archaeology Journal*. 2004. Vol. 2003. C. 123–134.
4. Roman Inscriptions of Britain (RIB). URL: <https://romaninscriptionsofbritain.org>
5. Tomlin R. S. O. *Curse Tablets in Roman Britain*. XI Congresso Internazionale di Epigrafia Greca e Latina. Roma, 1997. C. 18–24.
6. Tomlin R. S. O. *Tabellae Sulis: Roman inscribed tablets of tin and lead from the sacred spring at Bath. The Temple of Sulis Minerva at Bath* / Ed. B. Cunliffe, P. Davenport. Oxford: Oxford University Committee for Archaeology, 1988. C. 50–75.
7. Tomlin R. S. O., Hassall M. W. C. *Tabellae Sulis: Roman Curse Tablets from Bath. Britannia*. 1993. Vol. 24. C. 310–314.
8. Urbanová D. *Latin Curse Tablets of the Roman Empire*. Innsbruck: Innsbrucker Beiträge zur Kulturwissenschaft, 2018. URL: <https://www.academia.edu/30865122>
9. Кофанов А. В., Кобилянський О. Л., Кузьмічов Я. В. та ін. *Криміналістика: питання і відповіді*. К.: Центр учбової літератури, 2011. 280 с.
10. Садовнича О. В. *Tabellae Defixionum – магичні перформативні комунікативні акти*. *Multidisciplinary Academic Notes: Theory, Methodology and Practice*. 2022. № 27. С. 339.
11. Садовнича О. В. *Криміналістичний аспект латинських tabellae defixionum доби античності. Věda a perspektivy*. 2025. № 1(7). С. 40–45.

САЗОНОВА Ярослава

*доктор філологічних наук, професор
Україна, sazonova.yaroslava.hnpu@gmail.com*

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН ХИБНОГО ПОЄДНАННЯ ЯК СТРАТЕГІЯ ДИСКУРСУ ЖАХІВ

Досліджуючи тексти дискурсу жахів протягом певного часу, ми свідомо використовуємо психологічну термінологію, щоб виключити міждисциплінарні нашарування. Пропонуємо такий підхід і цього разу, а саме – проаналізувати процес "хибного поєднання" (*faulty connection*) у текстовому вимірі. Процес і характер створення помилкових зв'язків є вкрай суб'єктивними та

залежать від чинників, які спонукають людину до довільної фіксації на уявленнях і, відповідно, на об'єктах. Зазвичай помилковий зв'язок призводить до надмірного узагальнення після певного травматичного досвіду, "що означає зробити широке узагальнення на основі лише однієї події" [1, 55]. На нашу думку, стратегія "хибного поєднання" може розглядатися як універсальний механізм породження смислу страху в текстах жанру жахів. Ми виходимо з того, що страх має універсальне психофізіологічне підґрунтя і виникає тоді, коли між афектом (емоційною реакцією) та концептом (ментальним образом) з'являється невідповідність. У художньому дискурсі це проявляється як поєднання нейтрального або буденного об'єкта з тривожними асоціаціями, унаслідок чого виникає ефект загрози.

Метою такого аналізу смислотворення і текстотворення є виявлення психологічної природи та мовних механізмів реалізації цієї стратегії. Серед завдань – уточнення статусу "хибного поєднання" як стратегії і опис його тактик і мовних засобів.

Перші розвідки на матеріалі української і англійської мов показують, що стратегія реалізується двома основними тактиками: (1) приписуванням предметам нетипових або надмірних атрибутів (наприклад, усмішка у неживого предмета); (2) наділенням об'єктів нетиповими діями чи функціями (іграшка "переслідує" героя, дерево "спостерігає" за людиною). Обидві тактики ґрунтуються на поступовому руйнуванні звичних умовних рефлексів, унаслідок чого виникає наростаюче відчуття тривоги та страху. Окрему увагу приділено динаміці опозиції "диспозиційність / недиспозиційність". Об'єкти не є одразу страшними: їхня природа змінюється поступово, у процесі наративу. Саме цей перехід від буденності до загрози є ключовим у формуванні художнього страху. Важливу роль відіграють різні відхилення від норми – якісні (атрибути, не властиві предмету), кількісні (надмірність), хронотопічні (аномальне поєднання простору й часу).

У висновках зазначимо, що стратегія "хибного поєднання" універсальна для різних мов і культур, оскільки базується на загальних психологічних механізмах сприйняття страху. Її реалізація залежить від індивідуальної креативності автора, який обирає конкретні мовні засоби для досягнення ефекту.

Дослідження має міждисциплінарне значення, оскільки поєднує інструменти лінгвістики, когнітивної психології та літературознавства, розкриваючи нові аспекти взаємодії мови, свідомості та емоційного досвіду читача.

ЛІТЕРАТУРА

1. Brown T., Barlow D. Casebook in Abnormal Psychology. Cengage Learning Boston, 2017. 302 p.

SILAGHI Cristina

*lector universitar dr. la Facultatea de Litere,
Universitatea Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca
România, crybumb@yahoo.com*

CATEGORII DE LEXEME ÎNTR-UN GRAI UCRAINEAN DIN ROMÂNIA (pe materialul graiului ucrainean din localitatea Ruscova, județul Maramureș)

Cercetând împrumuturile lexicale, majoritatea lingviștilor au căzut de acord în privința faptului că acestea au reprezentat dintotdeauna o funcție normală a activității lingvistice, că nu există "limbi pure". Întrucât apariția noilor lexeme reprezintă primul stadiu al influenței manifestate de o limbă asupra altei limbi [1, 51], ne propunem, în cele ce urmează, să evidențiem câteva particularități lexicale ale unui grai ucrainean din România, un grai divergent pentru care limba română reprezintă principala sursă de îmbogățire și care se caracterizează printr-o mare diversitate. Evoluția sa în condiții specifice a făcut posibilă *conservarea unor forme dialectale specifice*, dar și *apariția unui număr mare de cuvinte din limbile cu care graiul a intrat în contact* (româna, maghiara, germana).

Pentru *împrumuturile din limba română*, care reprezintă principala sursă de îmbogățire a vocabularului graiului cercetat, este caracteristică nu doar simpla preluare a cuvintelor românești, modificate sau nu fonetic și adaptate sistemului morfologic al graiului, ci și modificarea sensului unor cuvinte existente în grai.

În funcție relația dintre termenul împrumutat și cel existent în grai, putem determina următoarele *categorii de lexeme* [3, 175]: (a) *cuvintele împrumutate din limba română care nu au corespondente în limba ucraineană*. Aici putem opera următoarea subclasificare a cuvintelor: (1) cuvinte împrumutate care își păstrează sensul din limba română în totalitate; (2) cuvinte împrumutate care preiau din limba română un sens parțial și (3) cuvinte împrumutate din limba română care își modifică sensul pe terenul limbii ucrainene; (b) *cuvinte împrumutate care funcționează în variație liberă alături de corespondentele lor din graiul ucrainean* (perechi de sinonime) și (c) *cei doi termeni se specializează semantic, ajungându-se la apariția unor dublete semantice*.

Astfel, analiza lexicului graiului cercetat vine în sprijinul afirmației conform căreia *vocabularul este sectorul limbii cel mai supus influenței exercitate de o limbă asupra altei limbi*. Se poate observa că *cele mai multe cuvinte împrumutate pătrund în grai pentru a denumi noțiuni noi, pentru a căror exprimare nu există aici lexeme proprii*. De remarcat și *specializarea semantică a unor termeni împrumutați din limba română, precum și modificările de sens pe care le suferă cuvintele autohtone sub influența limbii române*.

BIBLIOGRAFIE

1. Beltechî, E., *Limbă literară și grai. Pe marginea unei anchete dialectale*, în *Cercetări de Lingvistică*, XVIII, 1, 1973, 49-62.
2. Robciuc, I., *Смудії і смам'ї*, București, 1999.
3. Silaghi, Cristina, *Interferențe lingvistice româno-ucrainene în Maramureș*, teză de doctorat, Cluj-Napoca, 2005.

СИЗОНОВ Дмитро

доктор філологічних наук, доцент
Україна, syzonov.d@knu.ua

МЕДІАДИСКУРС ТА СИНЕРГІЯ СУЧАСНОГО ФІЛОЛОГІЧНОГО ЗНАННЯ: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ

У сучасному гуманітаристиці медіадискурс розглядається як багатовимірний феномен, що поєднує мовні, когнітивні, культурні та соціальні аспекти комунікації. Він не лише

відображає інформаційну реальність, а й активно формує її через конструювання смислів, репрезентацію цінностей та продукування моделей поведінки, "відображення не тільки комунікативно-інформаційних, а й політичних, економічних, культурних настроїв та тенденцій сучасного соціуму" [3, 389]. Синергія різних підходів – історико-лінгвістичного, стилістичного, когнітивного, філософського, соціокультурного та ін. – забезпечує нові можливості для його панорамного аналізу.

Історико-лінгвістичний аспект дозволяє простежити витоки мовних моделей, що трансформуються та адаптуються в медіакомунікації. Напр., запозичення, діалектизми, застаріла лексика, що входять у сучасні комунікативні практики, демонструють спадковість і водночас креативність масової комунікації, а вивчення мови ЗМІ в діахронному аспекті (Д. Баранник, Ю. Бідзіля, Д. Григоращ, М. Жовтобрюх та ін.) стають дослідницьким "трампліном" для аналізу еволюції медіакомунікації.

Функціонально-стилістичний підхід дає змогу осмислити жанрову й стилістичну гетерогенність медіа, побачити динаміку їх мовних засобів, визначити особливості мовної поведінки комунікантів в інфореальності (Т. Коць, М. Навальна, О. Стишов, Л. Шевченко та ін.). Поєднання інформаційної об'єктивності та емоційної експресивності, офіційності та неформальності, лінійності викладу та структурного "хаосу" створює специфічний стиль комунікації, що відрізняє сучасний медіадискурс від інших типів дискурсу. Аналіз цих особливостей допомагає визначити, як саме медіамова виконує функцію впливу й переконання.

Когнітивний аналіз медіакомунікації дозволяє виявити, яким чином у медіапросторі конструюються концепти та формуються смислові наративи колективної свідомості (С. Бирик, Т. Ковалевська, Л. Кравець, О. Снитко, Г. Сюта та ін.). Метафори, символи та дискурсивні практики, що активно використовуються в медіа, не лише структурують комунікацію, а й стають інструментами ідеологічного впливу. Це підтверджує необхідність міждисциплінарного підходу, який поєднає філологічні, психологічні та соціологічні дослідницькі пошуки.

Філософський підхід до аналізу медіа зосереджений на осмисленні фундаментальних категорій і концептів, які визначають природу комунікації та інформації, а також на виявленні ціннісних, етичних і смислових координат медіадискурсу (Н. Баландіна, В. Іващенко, О. Маленко, Н. Маринець, Т. Радзієвська та ін.). Такий підхід дозволяє розглядати медіа не лише як канали передачі інформації, а як домінуючі інституції, що формують масову свідомість, конструюють інфореальність і впливають на колективне уявлення про світ.

Соціокультурний вимір медіадискурсу підкреслює його роль як чинника суспільної взаємодії та формування ідентичності (С. Єрмоленко, С. Квіт, Г. Почепцов, Н. Шумарова та ін.). У добу цифрових технологій медіа стають головним посередником між культурою та індивідом, між локальним і глобальним, між особистим *Я* і масовим *МИ*. Саме тут зростає потреба в етичній рефлексії, адже комунікативні практики медіа впливають на світоглядні переконання, поведінкові стратегії, ціннісні орієнтири та навіть політичні рішення суспільства.

Таким чином, інноваційність підходів до аналізу медіадискурсу полягає у поєднанні різних філологічних методологій, що в синергії дозволяють створити цілісне уявлення про мову сучасних медіа [1; 2; 4]. Це відкриває перспективи не лише для глибших теоретичних досліджень, а й для практичних застосувань – від аналізу інформаційних кампаній до вироблення стратегій медіаосвіти та протидії маніпулятивним впливам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баландіна Н. Медіатизація реальності як чинник розвитку лексичної системи. Мовознавство. 2025. Вип. 3. С. 79-92.
2. Маленко О. Мовні траєкторії українського медійного дискурсу в дослідницьких завданнях медіалінгвістики. Стилїстика модерного часу: колективна монографія. Київ: Видавництво Ліра-К, 2024. С. 69-88.
3. Сизонов Д. Медіатекст та медіадискурс у сучасному медійному просторі. *Studia Linguistica*. 2013. Вип. 7. С. 389-393.
4. Теорія медіалінгвістики: підручник / Л. Шевченко, Д. Сизонов. Вид. 2-ге, доп. і перероб. Київ: Видавництво Ліра-К, 2025. 272 с.

ФРАГМЕНТАЦІЯ ЯК СТРАТЕГІЯ ПОСТДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ (НА МАТЕРІАЛІ П'ЄСИ "INSENSO" Д. ДИМІТРІАДІСА)

Фрагментація у постдраматичному театрі [2] постає однією з ключових стратегій, яка визначає як формальну організацію тексту, так і механізми когнітивного сприйняття. На відміну від класичної трагедії, де дія вибудовується за принципом аристотелівської єдності [1], постдраматична п'єса руйнує традиційний сюжетний каркас через розщеплення мовлення, зокрема парцеляцію, уривчастість діалогів та повторюваність мотивів.

Сучасні когнітивні підходи підтверджують, що сприйняття трагедії у ХХІ ст. відбувається не лише через співпереживання герою, як у класичній моделі драми, а і через складний баланс емпатії та відчуження. Це співвідноситься з концепцією відчуження (*Verfremdungseffekt*) [3], висвітленою Бертольтом Брехтом у рамках епічного театру, за якою уривчасті та емоційно насичені тексти породжують розрив ілюзії безперервної дії, й таким чином здатні "занурювати" глядача у стан когнітивної напруги й водночас провокувати критичну рефлексію.

У ширшому контексті постдраматичного театру [4] фрагментація функціонує як принцип синтезу різноманітних елементів, де відсутність єдиної наративної лінії компенсується множинністю сенсів і відкритістю структури.

Таким чином, фрагментація постає не лише технікою письма, а й універсальною драматургією стратегією, яка забезпечує нову модель катарсису – не через логічне співпереживання герою, а через інтелектуально-афективне переосмислення меж трагедії та самої драми у сучасному культурному просторі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арістотель. Поетика / Пер. Б. Тена; вступ. ст. і коментарі Й. Кобова. К.: Мистецтво, 1967.

2. Барабан О. В. Постмодерністський драматичний діалог: лінгвостилістичний та перекладознавчий аспекти., Одеса, 1994. 16 с.
3. Брехт Б. Малий органон для театру // Брехт Б. Про мистецтво театру. Київ: Мистецтво, 1977. – С. 81–126.
4. Lehmann, G., 2006. Postdramatic Theatre. London: Taylor & Francis e-Library.

СНИГОВСЬКА Оксана
кандидат філологічних наук, доцент
Україна, snigovska@ukr.net
МАЛАХІТІ Андрій
старший викладач
Україна, a.malakhiti@onu.edu.ua

КУЛЬТУРНІ КОДИ ТА БІНАРНІ ОПОЗИЦІЇ В НОВОГРЕЦЬКІЙ МОВІ: МОВНА ОБ'ЄКТИВАЦІЯ ДІЙСНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ

У контексті глобалізаційних процесів актуалізується необхідність високоякісної іншомовної підготовки фахівців, зокрема у сфері міжнародних відносин, дипломатії та транснаціонального управління. Так, мовна освіта має включати усвідомлення глибинних когнітивно-культурних механізмів, що визначають спосіб мислення, мовлення і поведінки носіїв мови. Одним із таких механізмів є система культурних кодів, які у взаємодії з бінарними опозиціями забезпечують процес мовної об'єктивації дійсності – перетворення особистого чи колективного досвіду в комунікативно релевантну форму.

Метою роботи є обґрунтування ролі культурних кодів і бінарних опозицій як засобів мовної об'єктивації дійсності в процесі іншомовної професійної підготовки, а також виявлення їхнього потенціалу для формування міжкультурної компетентності майбутніх міжнародників на прикладі новогрецької мови.

Для дослідження культурних кодів, бінарних опозицій та їхньої ролі в іншомовній професійній освіті з фокусом на міжкультурну комунікацію та когнітивні аспекти мови ми спиралися на науковий доробок К. Леві-Строса [1]. Найбільш

відомими культурними кодами в його дослідженнях є харчовий, міфопоетичний, коди спорідненості (сімейних зв'язків), природи і культури. У науковій літературі, крім базових культурних кодів (просторового, часового, соматичного, предметного, біоморфного, ритуального, кінетичного, міфопоетичного), виокремлюють антропоморфний, колоративний, квантитативний, анімалістичний, міфологічний, термінологічний, гастрономічний, архітектурний, духовно-релігійно-антропоморфний, якісний, ваговий, діяльнісний, геометричний, мовленнєвий, соціальний, технічний, космогонічний, аксіологічний, сенсорний тощо.

Л. Савченко [2] обґрунтовує необхідність введення поняття "етнокод", впровадження якого дозволяє фіксувати та передавати культурні особливості, сприяючи збереженню національної ідентичності в мовній практиці.

Послуговуючись визначенням О. Селіванової, під кодом культури ми розуміємо "мережу категоризації, оцінок інтеріоризованого світу та внутрішнього досвіду людини, зумовлену культурою певного етносу й репрезентовану в семіотичних системах природної мови, мистецтва, обрядів, звичаїв, вірувань, а також у нормах моралі, поведінці членів етнічної спільноти" [3, с. 43].

Бінарні опозиції відіграють фундаментальну роль у формуванні грецької культурної ідентичності та мовної картини світу, виступаючи як когнітивні структури, через які сприймається і осмислюється дійсність, слугуючи своєрідними "каркасами" культурного досвіду. Зокрема, у грецькій культурі такі опозиції, як свобода $\neq$ смерть, порядок $\neq$ хаос, мир $\neq$ війна, відображають глибокі історичні, соціальні та міфопоетичні наративи, визначаючи цінності та світогляд грецького народу. Бінарні пари, інтегруючись у різні культурні коди, формують семантичне ядро, через яке культура транслює свої основні меседжі. Таким чином, бінарні опозиції в грецькому культурному контексті віддзеркалюють структуру мови, будучи ключовими механізмами мовної об'єктивації дійсності, що забезпечують глибоке розуміння культурної специфіки та сприяють ефективній міжкультурній комунікації.

Інтеграція методик, що ґрунтуються на вивченні культурних кодів і бінарних опозицій і поєднують семіотичний аналіз,

дискурсивне моделювання, кейсові завдання та крос-культурні порівняння, є надзвичайно важливою для забезпечення високої якості іншомовної підготовки майбутніх міжнародників. Особливу значущість набувають вправи, спрямовані на зіставлення бінарних опозицій у рідній та новогрецькій мовах, реконструкцію культурних кодів текстів, а також аналіз невербальних ритуалів у міжкультурній комунікації. Вивчення культурних кодів і бінарних опозицій як засобів мовної об'єктивації дійсності дозволяє сформувати у здобувачів цілісне розуміння мовного простору, що є запорукою не лише їхньої міжкультурної компетентності, а й розвитку культурної рефлексії – ключового чинника успішного міжкультурного діалогу в сучасному поліетнічному світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Леві-Строс К. Структурна антропологія. К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 1997. 387 с.
2. Савченко Л. В. Феномен етнокодів духовної культури у фразеології української мови: етимологічний та етнолінгвістичний аспекти : монографія. Сімферополь : Доля, 2013. 600 с.
3. Селіванова О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.

СТАСЮК Олександр

*кандидат філологічних наук, доцент
Україна, o.stasiuk@knu.ua*

ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ТОПОНІМІВ У ШВЕДСЬКИХ МЕДІА

Повномасштабна війна Росії проти України значно підвищила видимість української тематики у шведському інформаційному просторі. Це, у свою чергу, актуалізувало проблему коректного відтворення українських топонімів у шведській мові. При цьому складність полягає у відсутності чітких нормативних джерел та наявності багаторічної традиції використання форм, запозичених через російську мову.

Метою проведеного дослідження було з'ясувати, які форми українських топонімів вживаються в шведських медіа, а також простежити мотивацію вживання тих чи інших форм на основі аналізу суспільної дискусії з цього питання.

Проведений аналіз емпіричного матеріалу, дібраного зі статей шведського суспільного мовника SVT [1], засвідчує вживання таких форм, як *Kiev*, *Donbass*, *Donbassområde*, *Odessa*, що репрезентують усталені написання, зумовлені впливом російської мови, які не відповідають українській вимові. Така практика спричинила широке обговорення у Швеції серед мовознавців, журналістів, політиків і суспільства.

Найбільшу увагу привертає написання назви української столиці. Можливими є чотири варіанти написання: *Kiev*, *Kyiv*, *Kyjiv*, *Kijev*. Перше з них і на сьогодні є найпоширенішим. Як зазначає шведська дослідниця У. Карлсон, у Швеції форма *Kiev* вважається такою, що історично вкорінена у шведській мові й сприймається як нейтральна [2]. Водночас визнається наявність вагомих політичних та емоційних причин для переходу на форму *Kyjiv*, яка відповідає українській вимові.

Однак шведські медіа обережно ставляться до зміни усталених форм, обґрунтовуючи це побоюваннями дезорієнтувати читача. Шведське інформаційне агентство "Tidningarnas Telegrambyrå" продовжує вживати форми *Kiev*, *Odessa* та *Tjernobyl*, обґрунтовуючи це їхньою усталеністю у шведській мові [3]. Крім того, на позначення річки Дніпро вживається форма *Dnepr*. Інформаційне агентство додатково обґрунтовує вживання цієї форми тим, що річка Дніпро протікає територією не лише України, а й Білорусі та Росії. Водночас на позначення міста Дніпро вживається форма *Dnipro*. Транслітерація з української кирилиці застосовується й для інших географічних назв, які не мають усталених форм у шведській мові, як-от *Zaporizjzja*, *Mykolajiv*, *Charkiv* тощо.

Таким чином, відтворення деяких найпоширеніших українських топонімів у шведських медіа на сьогодні зумовлене традицією, сформованою під впливом російської мови. Формування традиції, яка б відповідала українській вимові, потребує подальшого діалогу серед мовознавців і носіїв мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. SVT nyheter. Utrikes. URL: <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/> (дата звернення: 12.08.2025).
2. Kiev, Kyiv eller Kyjiv – vad är egentligen rätt namn på Ukrainas huvudstad. SVT nyheter. URL: <https://www.svt.se/kultur/kiev-kyjiv-sprakvard-politik-ukraina-krig-sprak-medier-media> (дата звернення: 12.08.2025)
3. TT-språket. Ukraina. URL: <https://tt-spraket.tt.se/ukraina/> (дата звернення: 12.08.2025).

STEFANOVA Nataliia

*Doctor of Philological Sciences, Professor
Ukraine, nataliia.stefanova@knu.edu.ua*

ISHCHUK Alla

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor
Ukraine, allaishchuck@hotmail.com*

AXIOCONCEPTOSPHERE AND NOOSPHERE: TRUTH, GOOD, AND BEAUTY IN BRITISH AND UKRAINIAN LINGUOCULTURES

The contemporary world is undergoing a period of radical transformations: wars, ecological crises, information manipulations, and technological challenges are shaping a new system of coordinates for humanity. In these conditions, the analysis of the axioconceptosphere as a system of core values gains particular significance. This mental construct emerges through the dynamic interaction between ethnic constants and cultural-value dominants, with foundational axioconcepts functioning as stabilizing mechanisms. Vernadsky's concept of the noosphere allows the examination of the interaction between human intellect, science, and culture as a determining factor in the further development of civilization. The integration of axioconceptosphere and noosphere categories opens promising avenues for understanding value hierarchies within the global humanitarian landscape.

Literature review. Ukrainian humanities scholarship has extensively addressed axiological and linguocultural value

problematics through seminal works by distinguished scholars [1; 2; 4]. Research demonstrates that national axioconceptospheres establish distinct value hierarchies manifested through communicative practices and cultural behavioral patterns [5]. In this context, it is emphasized that education and art possess a significant potential to shape values that help individuals overcome existential challenges, find meaning in complex historical circumstances, and consolidate their capacity for moral action [3].

Among European scholars, M. Scheler (1926) laid the foundations of the philosophy of values; N. Hartmann (1932) developed the concept of the multi-layered structure of values; P. Ricoeur (1990) emphasized the hermeneutic dimension of symbols and values; Ch. Taylor (1992) analyzed the moral horizons of contemporary cultures; and J. Habermas (1998) highlighted the role of communicative rationality in achieving consensus and the pursuit of truth. These theoretical frameworks illuminate traditional value transformations within global contexts.

This study **aims** to identify both traditional and emergent interpretations of the foundational value concepts – Truth, Good, and Beauty – within British and Ukrainian axioconceptospheres, considering contemporary global civilizational challenges.

The axioconceptosphere operates as a system of semantic formations that structure linguistic and cultural worldviews. Within European spiritual traditions, Truth, Good, and Beauty function as central, interconnected concepts defining humanitarian development horizons. Truth in both Ukrainian and British linguocultures has historically been associated not only with objectivity and rationality but also with moral responsibility. In the contemporary global context, this concept acquires new interpretations in connection with the post-truth crisis, the proliferation of fake news, and manipulative discourses. Good is traditionally regarded as the foundation of interpersonal relationships and communal solidarity. Under conditions of warfare, humanitarian crises, and social polarization, its interpretations acquire existential dimensions encompassing humanity's preservation and fundamental human rights protection. Moreover, heroism, long understood as extraordinary moral and social action, exemplifies the concrete realization of Good within the

axioconceptosphere. Heroic behavior across different cultures shows how people choose to align their individual actions with what benefits their communities. This alignment strengthens ethical principles and helps maintain human dignity when societies face critical challenges. Beauty combines aesthetic and spiritual elements, and has gained importance as our world becomes more globally connected and culturally integrated. It works as a complex symbol of harmony that can cross cultural boundaries and encourage meaningful conversations between different groups.

Looking at these three concepts from a noospheric viewpoint reveals how universally relevant they are: Truth provides the groundwork for scientific research and human communication, Good creates the ethical foundation needed for shared responsibility and solidarity, and Beauty helps different cultures find common ground through shared values and understanding. Ukrainian and British axioconceptospheres demonstrate varying priorities, yet their interaction contributes to shared humanitarian space formation.

Conclusions. Axioconceptospheric analysis within noospheric paradigmatic coordinates demonstrates that traditional value concepts – Truth, Good, and Beauty – remain fundamental reference points while their contemporary interpretations reflect global challenges. For Ukraine, this analysis gains particular relevance amid warfare and national identity preservation struggles. For the United Kingdom, it pertains to cultural and political reorientation within globalization dynamics. From a global perspective, axioconceptosphere and noosphere integration provides foundations for emerging humanitarian paradigms oriented toward spirituality, responsibility, and cultural dialogue values.

REFERENCE

1. Аверинцев С. Софія-Логос: Словник. К., 1994.
2. Гачев Г. Національні образи світу. К., 2000.
3. Ішук А. А. Філософська трансформація поняття героїчного: роль освіти та мистецтва у формуванні "героїчної особистості". Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 7: Релігієзнавство. Культурологія. Філософія. 2020. Вип. 42(55). С. 280–287. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_7_2020_42_36
4. Карасик В. І. Мова і соціум: аксіологічний аспект. – Харків, 2002.

5. Стефанова Н.О. Етносеміотрична параметризація аксіоконцептосфер британської і української лінгвокультур: дис... канд. філол. наук. К., 2017.
6. Scheler M. Formalism in Ethics and Non-Formal Ethics of Values. 1926.
7. Hartmann N. Ethics. 1932.
8. Ricoeur P. Oneself as Another. 1990.
9. Taylor Ch. Sources of the Self. 1992.
10. Habermas J. The Inclusion of the Other. 1998.

СТРОКАЛЬ Олександр

*кандидат філологічних наук, асистент
Україна, omstrokal@gmail.com*

НУЛЬСУФІКСАЛЬНІ ДЕРИВАТИ В ПОЕЗІЇ О. ДОВГОГО, В. КОЛОМІЙЦЯ ТА П. МОВЧАНА

У системі сучасної лінгвістики проблема нульової суфіксації займає особливе місце, що зумовлено як характером самого процесу словотворення, так і його теоретичним осмисленням у площині двопланової експлікації словотвірних формантів і власне морфем. *Актуальність* дослідження таких мовних одиниць у художніх, а власне поетичних текстах сучасних авторів зумовлена, на нашу думку, особливою їхньою експресивністю, часто концептуальною значущістю в межах певних контекстів, а також їхньою важливою роллю в побудові ритмомелодійного малюнка в поетичному тексті.

Сьогодні більшість науковців розглядають нульову морфему як серед словозмінних, так і серед словотвірних афіксів, яка використовується переважно під час творення іменникових похідних [3, 48]. Початок уживання термінів, близьких сьогоднішнім, можемо простежити, за словами Г. Волинець, із 30–50-х років ХХ ст. – так, у С. Смеречинського зустрічаємо назву "нульовий суфікс", а в Ю. Шереха – "нульовий наросток" [1, 113].

Питанню дослідження нульового суфікса присвячено наукові студії С. Авдєєвої, Т. Біленко, П. Білоусенка, В. Васильченка, Т. Вільчинської, Г. Волинець, А. Зверева, Ж. Колоїз, Л. Костич, В. Ліпич, Л. Невідомської, О. Мізіної, З. Оліверіуса, І. Процик, Л. Родніної, О. Рудь, Л. Стівур, А. Терновій та ін.

З-поміж зібраних нами нульсуфіксальних субстантивів у поетичній мові розгляданих авторів виділяємо похідні, утворені від власне іменникових основ: *павуття* (О. Довгий, П. Мовчан); *куниччя, стріччя* (В. Коломієць); *клинописся, лоззя, мряч, прожилия, самосуддя* (П. Мовчан). Відприкметникові похідні представлено в текстах О. Довгого такими одиницями: *безмеж, озоння*; В. Коломійця – *солодь*; П. Мовчана – *безглуздь, близь, густь, дозрілля, майбуть, неоглядь, спілля, спіль, тогобоччя, черлень*. Віддієслівні похідні представлено лексемами *вищебет, заплودдя, запороша, перехить* (О. Довгий); *жалля, надщерб* (В. Коломієць); *накрати, озов, прочовги, сплети* (П. Мовчан). Зауважимо, що в частині похідних може виділятися з діяхронійного погляду такий словотвірний формант, як суфікс - *j-, про що можуть свідчити явища подовження кінцевих приголосних твірних основ, порівняймо: *клинописся, куниччя, лоззя, павуття, прожилия, самосуддя, стріччя* та ін.

Згадані вище індивідуально-авторські новотвори, зважаючи на контекстуальну зумовленість семантики й конотацій, у лаконічній формі здатні виступати експлікаторами поетового художнього космосу, представляючи унікальну, властиву лише його ліричному героєві систему цінностей, космологічних уявлень та оцінок. Наприклад, лексема "безмеж" у вірші Олексія Довгого "**Як в піднебессі, де безмеж сама...**" [2, 373] дозволяє митцеві передати космологічну модель всесвіту ліричного героя, у якому горішній простір, традиційно асоційований із божественним началом [4, 444], поєднується із творчістю та поезією, порівняймо: "*Як в піднебессі, де **безмеж** сама, / Людській душі закінчення нема. / Її поезія весь космос оспівала / І кожну його зірку зокрема*" [2, 373].

Перспективою подальших студій вважаємо дослідження особливостей репрезентації нульсуфіксальними лексемами реалій авторського міфу розгляданих митців слова.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волинець Г. Нульсуфіксальні деривати на позначення явищ природи та фізичних явищ у сучасній українській мові. Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. №6. С. 112-117.

2. Довгий О. Доторки блискавки. Вибрані твори: [у 4 т.]. Т. 1. Київ: Укр. Письменник. 2009.

3. Мізіна О. Місце нульової суфіксації серед способів словотворення. Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія: Філологічна. 2015. Вип. 58. С. 47-50.

4. Tresidder J. Complete dictionary of symbols. Sausalito: Sausalito Public Library. 2017. Retrieved from <https://archive.org/details/completedictiona00jack>

СЮТА Галина

*доктор філологічних наук, професор
Україна, siutagalina@gmail.com*

**МОВА АГРЕСІЇ (ВОРОЖНЕЧІ) –
МОВА ОПОРУ (СПРОТИВУ):
ЛІНГВОМЕНТАЛЬНА ПЕРЕБУДОВА КОРЕЛЯЦІЇ
В УМОВАХ ВІЙНИ**

1. Кожен день повномасштабної війни утверджує незворотність змін у житті й світогляді українського соціуму: колективна психотравма виформовує й укріплює колективну стійкість, стрімка геополітична переорієнтація увиразнює переструктурування мовної свідомості, а сама мова дедалі послідовніше стає розпізнавальним маркером в координатах "свій – чужий". Незаперечними на сьогодні є також зміни емоційного і модального профілів нашої мови, і ці процеси потребують належної лінгвістичної кваліфікації.

2. Осмислення мовних одиниць і явищ, що їх від початку війни, а особливо інтенсивно за час повномасштабного вторгнення фіксуємо в різностильових та різножанрових усних і писемних текстах, засвідчує потребу принципового розмежування понять *мова агресії (ворожнечі)* – *мова опору (спротиву)*. Адже, незважаючи на окремі збіжності (наприклад, у засобах мововираження), природа позначуваних ними психолінгвальних феноменів, а також їх цільові настанови та функціональність різні.

3. *Мова агресії (ворожнечі)* – це деструктивна комунікативна практика, спрямована на приниження, дегуманізацію, стигматизацію певних людей чи груп осіб за ознакою раси, національності, політичних поглядів, віросповідання, статі

сексуальної орієнтації тощо. Зазвичай має на меті створити образ опонента не просто як "іншого", а як ворога. У час війни реалізується в підкреслено негативних, загострено-нищівних наративах, спрямованих проти: а) агресора (*недокраїна, недоармія, рашисти, загарбники, окупанти, вбивці, орки, чмоні, мразота кацапська, орда*), застосовуваних засобів ведення війни, зброї (*руській хлам, шлюхед, дронопед, глиномет, пукалка, гробовоз, шушпанцер*) або ж б) окремих "внутрішніх" мікросоціумів (*вата / ватники, колаборанти, жедуни / почекуни, гауляйтери ухиянти, аферистовичі*). Щодо останніх соціальні психологи застерігають: цей різновид агресії і пов'язаних із нею мовних засобів небезпечні тим, що демонструють лінії "внутрішніх розламів" у суспільстві, отже, є своєрідним лакмусом для правильного зчитування відповідних соціальних сигналів.

Семантично суголосні й конкретизувальні щодо мови агресії (*ворожнечі*) терміни – *хейтспіч, мова ненависті, мова зневаги, мова образи*.

4. *Мова опору (спротиву)* є частиною загальнонаціональної культури *опору (спротиву)*, що спрямована на протидію російській агресії, мобілізацію та консолідацію суспільства, підтримування й укріплення національної ідентичності. Мета такої комунікативної практики – лінгвоментальне протистояння агресору, захист від нього; визначальна особливість – конструктивне "іншування" у мовному моделюванні образу ворога для підняття морального духу. Відома фраза *Русській воєнний корабль, іді...*, іронічні заклики й констатації С. Стерненка (*Ваша русофобія досі недостатня!; Найкращий флешмоб. Небесний русоріз далі працює та рятує життя, осліплюючи російську розвідку!*), глузливо-саркастичні дописи й реакції в соцмережах та месенджерах (TikTok, Telegram, Instagram тощо), мемотворчість (напр., про чорнобайвський синдром, пса Патрона), хештеги (*#Бавовна і коктейлі; #Нам його не треба*), гасла (*Добрий вечір, ми з України!*) знецінюють ворога, "вирівнюють" емоційно-психологічну стійкість, сприяють внутрішньоукраїнській консолідації.

Як новітнє парадигмальне поняття, *мова опору (спротиву)* вибудовує власну лексико-термінологічну мінісистему, по-різному корелюючи з поняттями *мова стійкості, мова незламності, мова героїзму*.

5. Отже ключову відмінність у кореляції *мова агресії (ворожнечі)* – *мова опору (спротиву)* визначає мета, цільова установка: *мова ворожнечі* руйнує суспільну тканину, сіючи розбрат; *мова опору* – злітовує ідентичність, слугує психолінгвальним інструментом виживання та консолідації. При цьому обидві мовні практики використовують схожі риторичні прийоми (іронія, сатира, сарказм, знецінення, висміювання, "іншування").

У широкому вимірі мова *опору* (спротиву) – це одна з визначальних динамічних ліній розвитку культури опору (спротиву), сформованої за час війни.

ТРУБ Володимир

старший науковий співробітник

Інституту української мови НАН України

Україна, trub44@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИЧНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ РІЗНИХ ВЖИВАНЬ ТЕМПОРАЛЬНИХ ЧАСТОК *ЩЕ* ТА *ВЖЕ*

Семантична інтерпретація висловлень з частками *ще* та *вже* передбачає, що описувана ситуація розглядається не сама по собі, а з урахуванням її розвитку. *Ще* виходить з уявлення про нестабільність, тимчасовість розглядуваної ситуації, а *вже* характеризує певний стан справ як новий у його співвіднесенні з тим, що йому передувало. Відтак розглядаємо два типи канонічних структур, що відбивають відповідні очікувані зміни:

1) *ще* $P \rightarrow$ *вже не* P (пор. *він ще спить (спав) \rightarrow він вже не спить (не спав)*);

2) *ще не* $P \rightarrow$ *вже* P (пор. *він ще не спить (не спав) \rightarrow він вже спить (спав)*).

Однак така закономірність зберігається тільки для P – предикатів, які позначають процеси і стани [1, 496–542] і порушується для дієслів минулого часу на позначення дії – пор. *Він ще не приїхав \rightarrow Він вже приїхав*, але **Він ще приїхав \rightarrow *Він вже не приїхав*. В останній структурі можна вжити лише дієслово *поїхати*: *Він вже*

не поїхав до Львова, де йдеться про те, що він відмовився від попереднього наміру поїхати до Львова, тобто передумав.

Значний теоретичний інтерес становить дослідження випадків неканонічного вживання темпоральних часток. За таких умов семантичний аналіз речення передбачає побудову його глибинної структури, в якій відтворюється її справжнє співвідношення зі структурою поверхневою. Порівн. діалог: *Вже Харків?* – *Ні, ще Люботин*, де відповідь є скороченим вираженням протиставного заперечення: 'Ще не Харків, а Люботин', містячи конкретизацію (Люботин) компонента *не Р* (не Харків). В ряді випадків частка *вже* використовується для маркування відмінностей між різними однотипними ситуаціями – наступною і попередньою: *Цього разу ми їхали вже в купейному вагоні* ≈ 'Цього разу ми їхали вже не так, як раніше, а в купейному вагоні'. Як бачимо, в поверхневому реченні відсутнє протиставне заперечення, яке є основою його глибинної структури. Конструкція *вже не Р* може використовуватися і тоді, коли у слухача немає презумпції закономірного переходу від *Р* до *не Р*, тобто він не мав жодних сумнівів у стабільності *Р* – порівн. телефонний діалог: *Покличте Іваненка – Він тут уже не працює* ≈ 'Те, що Іваненко продовжує тут працювати є невірним'. Також цікавими є приклади, в яких темпоральне значення часток супроводжується ще й компаративним – порівн. *Віра проспівала вже голосніше* ≈ 'Віра проспівала вже не так (тихо), як раніше, а голосніше'. Натомість *Віра проспівала ще голосніше* ≈ 'Віра проспівала вже не так голосно, як раніше, а голосніше'. Як бачимо, в останньому прикладі глибинне 'вже' "замасковане" під поверхнєве *ще*. В ряді випадків для відтворення реального змісту речення постає необхідність в експлікації предиката, який був елідований у поверхневій структурі: *Він ще встигає (встигне) на поїзд* ≈ 'Часовий ресурс, яким він володіє, ще достатній для того, щоб він сів у потяг'. З іншого боку *Він вже не встигає (не встигне) на потяг* ≈ 'Часовий ресурс, яким він володіє, вже недостатній для того, щоб він сів у потяг'. Далі у доповіді передбачено аналіз прикладів з реалізованими темпоральними валентностями часток.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апресян Ю. Исследования по семантике и лексикографии. Том 1. Парадигматика. М.: "Языки славянских культур", 2009. 568 с.

ФЕДОРОВА Анна
*аспірантка Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
Україна, arfanna@ukr.net*

УКРАЇНСЬКИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС У ЗАГОЛОВКАХ: ФУНКЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Заголовки в дописах представників політикуму є репрезентацією соціально-політичних та інших значущих подій.

Лінгвістичні аспекти заголовків висвітлено в працях Р. Зінчук [6], Л. Солодкої [5], Н. Шульської [6] та інших дослідників.

У заголовках переважає інформаційна та апелятивна функції до реципієнтів. Основними ознаками до заголовків є: неупередженість, актуальність, унікальність, емоційність, інтонаційна насиченість, тому автор може використовувати будь-які мовні ресурси [6, 224] для реалізації відповідного комунікативного завдання.

Виокремлюють такі типи заголовків: прямі, непрямі, заголовки-новини, заголовки-запитання тощо [7, 27–28].

Заголовки у публікаціях українських політичних експертів і технологів демонструють розмаїття форм і функцій. Зокрема у В. Клочка переважають прямі заголовки (чітко передають інформацію): *Перспективи для України після перемоги Трампа (2); Захід не зупинить допомогу Україні (1)*, що, незважаючи на нейтральне емоційне забарвлення, викликають довіру чи спротив аудиторії, прогнозуючи події.

Непрямі заголовки (викликають зацікавлення через неоднозначність) з елементами графічного оформлення наявні в текстах А. Мислюка: *В очікуванні "чорного лебедя" – птаха нашої Перемоги (4); Байден made America great again (3)*. Тут є алюзія, оцінна лексика, іронія, мовне кодування, що посилює емоційність.

Отже, заголовки у публікаціях сучасних українських політичних експертів і технологів виконують інформаційну, апелятивну, риторичну й емоційну функції, відображають політичні настрої, формують ставлення до подій, впливаючи на сприйняття реципієнтів ще до прочитання ними тексту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ключок В. Захід не зупинить допомогу Україні. URL: <https://vezha.com.ua/viyna/zahid-ne-zupynyt-dopomogu-ukrayini/> (дата звернення: 01.07.2025).
2. Ключок В. Перспективи для України після перемоги Трампа. URL: <https://vezha.com.ua/mizhnarodna-polityka/perspektyvy-dlya-ukrayiny-pislya-peremogy-trampa/> (дата звернення: 08.07.2025).
3. Миселюк А. Байден made America great again. URL: <https://vezha.com.ua/mizhnarodna-polityka/bajden-made-america-great-again/> (дата звернення: 28.07.2025).
4. Миселюк А. В очікуванні "чорного лебедя" – птаха нашої Перемоги. URL: <https://vezha.com.ua/viyna/v-ochikuvanni-chornogo-lebedya-ptaha-nashoyi-peremogy/> (дата звернення: 28.07.2025).
5. Солодка Л. Лексико-семантичні особливості газетних заголовків : автореф. дис. ... канд. наук із соціальних комунікацій. Київ, 2008. 14 с.
6. Шульська Н., Зінчук С. Комунікативно-функційний потенціал заголовків у сучасних медіа. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2021. Том 32 (71). № 5. Ч. 2.
7. Bly Robert W. The copywriter's handbook. 3rd edition. A Step-by-Step Guide to Writing Copy. An Owl Book Henry Holt and Company New York. 1990. P. 204.

ХАРИК Оксана

викладач

Україна, o.kharyk@knute.edu.ua

ЕПОНІМІЧНА СКЛАДОВА МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ: ВІД АНТИЧНОСТІ ДО СЬОГОДЕННЯ

Сучасні мовознавці пов'язують виникнення епонімічних термінів насамперед з позамовними факторами: історичними, соціальними, психологічними, а з лінгвістичної точки зору формування термінів-епонімів є різновидом метонімічного перенесення. Завдяки вживанню власних назв у медичній термінології категорія мовної особистості, починаючи з Гіппократа, продовжує залишатися ключовою в термінознавчих процесах.

Процеси термінотворення цікавлять сьогодні не лише лінгвістів, але й фахівців-медиків, які зіткнулися з проблемою

доцільності функціонування пропріальних назв у науковій термінології та відсутністю єдиних правил транслітерації, відповідно до вимог того чи іншого національного правопису.

Про давні традиції використання епонімів у мові медицини свідчить той факт, що ім'я "батька медицини" Гіппократа знайоме медикам, починаючи з **Hippocratis iusjurandum** – клятви Гіппократа, яка стала основою для сучасних присяг лікарів. Ім'я засновника європейської медицини увійшло також до складу деяких клінічних термінів та назв засобів з практичної хірургії.

Вважають, що перші епонімічні терміни з'явилися у мові медицини ще за часів Античності, у той час, коли закладалися основи "мистецтва лікування". Проте більш активно власні назви почали вживатися в епоху Відродження, коли виник культ Античності. До таких термінів можна віднести: **mons Veneris** – міст Венери (нижній відділ лона на рівні лобка), **umbilicus Veneris** – заглиблення Венери (заглиблення щік) тощо. Багато з цих термінів відомі нам і сьогодні, але поступово як релікти попередніх епох вони зникають з ужитку, витіснені сучасними назвами. Вживання епонімів у медичній термінології напряду залежить від розвитку самої науки. Разом з термінами-епонімами, що увійшли до вжитку в XVI-XIX століттях, з'являються нові терміни, що відображають новий етап розвитку сучасних галузей медичної науки, пріоритет того чи іншого вченого, або країни у наукових здобутках. Епонімічні терміни виникають перш за все в клінічних галузях медицини для опису складних, неоднозначних проявів хвороби, де практична діяльність лікарів часто випереджає наукові дослідження та висновки, подібні ознаки не можуть бути зафіксовані як суттєві у мовному знаку, тому спочатку співвідносяться з ім'ям окремої персоналії.

В ономастичному просторі медичної термінології існують різні види онімів, які за типом денотата (віртуальний / реальний) можна розподілити на *міфоніми* та *реалоніми*. Власні назви з віртуальними денотатами розподіляємо на *теоніми* – власні назви божеств в античному пантеоні, наприклад: **morbis Heracleus** (гераклова хвороба) – застаріла назва епілепсії; та *топоніми* – власні назви міфологічних об'єктів і місцевостей, наприклад: **lethargia** – хворобливий стан, схожий на сон, для якого властиві повна

відсутність зовнішньої реакції, майже непомітне дихання, слабкий пульс і кров'яний тиск. Цей клінічний термін, утворений від гідроніма Лета – грецької назви річки забуття в підземному царстві Аїда.

До власних назв з реальними денотатами належать *антропоніми* – власні назви, що офіційно ідентифікують людей. Терміни-епоніми, утворені на основі антропонімів виконують меморіальну функцію, оскільки є визнанням заслуг дослідників, що зробили різноманітні відкриття в галузі медицини. Отримавши статус знака, що індивідуалізує та виділяє одиничний денотат із ряду однорідних, власне ім'я (епонім-антропонім) у складі терміна-словосполучення стає визначальним компонентом, забезпечує поєднання ознак максимально абстрактного з максимально конкретним. Наприклад: **morbus Botkini** (хвороба Боткіна) – інфекційний вірусний гепатит; **symptomum Belski** – симптом Бельського.

Існувала також традиція називати виявлену хворобу на честь хворого, у якого вперше було простежено дане захворювання. Так, в 1952 році був виявлений новий вид гемофілії **Haemophilia B**, який часто називають за прізвиськом першого обстеженого хлопчика, "хворобою Крістмаса".

Епонімічні терміни, до складу яких увійшли антропоніми або міфоніми, інколи створюють певні труднощі в роботі практичних лікарів і значно ускладнюють процес визначення діагнозу та призначення правильного лікування, оскільки вимагають не тільки професійних, але й фонових знань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дзюба М. М. Епонім як об'єкт термінознавства: спроба теоретичного осмислення. *Система і структура східнослов'янських мов: До 175-ліття Національного університету імені М. Драгоманова: Зб. наук. праць*. К.: Знання України, 2009. С. 108–114.
2. Литвиненко Н. П., Місник Н.В. Словник клінічних термінів: російською, латинською та українською мовами. К.: "Книга плюс", 2014. 848 с.
3. Стецюк Р. І. Українська кардіологічна термінологія (структурно-семантична характеристика): автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук / Р. І. Стецюк. Запоріжжя: ЗДУ, 1998. 21 с.
4. Харик О. В. Епонімічна складова медичної термінології. Мовні і концептуальні картини світу. 2015. Вип. 2. С. 330-335.

5. Черкасов В. Г. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти)/ В. Г. Черкасов, І. І. Бобрик, Ю. Й. Гумінський, О. І. Ковальчук. Вінниця: Нова книга, 2010. 392 с.

ЧАКАЛ Інеса

*кандидат філологічних наук, доцент
Україна, i.chakal@chnu.edu.ua*

СЕМАНТИЧНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ ФУНКЦІЇ ЗООНІМІВ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ АХІЛЛА ТАТІЯ

Зооніми – лексеми, що позначають тварин або частини їхнього тіла – у будь-якій мовній традиції наділені високим конотативним потенціалом. Їхня денотативна семантика нерідко поєднується з культурно закодowanими значеннями, метафоричними асоціаціями і ритуальними формулами, що формують символічний простір тексту.

Дана розвідка є логічним продовженням комплексного аналізу зоонімів та зооанатомізмів у давньогрецькому художньому наративі. Попереднє дослідження, присвячене концептуально-тематичній групі "Тварини" у романі Лонга, засвідчило, що ідіолект письменника тісно пов'язаний з концептуальною структурою художнього твору, а мікроконцепти-зооніми виступають актуальними елементами концептуальної картини світу Лонга. У цьому ж дослідженні увагу зосереджено на романі Ахілла Татія "Левкіппа і Клітофонт" (II ст. н.е.), в якому зооніми функціонують не лише як описові чи порівняльні одиниці, але й як метафоричні вектори, що вербалізують античні уявлення про пристрасть, страх, трансформацію та межові стани людського досвіду.

Предметом аналізу обрано іменникові лексеми на позначення назв тваринного світу, а також терміни, що позначають частини їхнього тіла. Корпус аналізованих лексем охоплює 89 назв, які зафіксовані 391 раз у роману, демонструючи не лише тематичну цілісність, а й жанрову функціональність.

Лексеми-зооніми, які вживаються у романі Ахілла Татія, репрезентують низку наступних лексико-семантичних груп: 1) *"Назви свійських тварин"* (домінанти – ὁ ἵππος (кінь) та ὁ βοῦς (бик)); 2) *"Назви диких тварин"* (τὸ θηρίον (звір), ὁ ἐλέφας (слон) та ὁ λέων (лев)); 3) *"Назви птахів (орнітоніми)"* (ὁ ὄρνις

(птаx) та ὁ, ἡ ταῶς (павич, пава)); 4) **"Назви плазунів (рептилоніми)"** (τὸ ἐρπετόν (змія)); 5) **"Назви комах (ентомоніми)"** (ὁ κώνωψ (комар), ἡ ἀράχνη (павук), ἡ μέλιττα (бджола)); 6) **"Назви риб та амфібій (іхтіоніми та амфібіоніми)"** (ὁ ἰχθύς (риба) та ἡ πορφύρα (пурпуровий равлик)).

У художньому дискурсі Ахілла Татія зооніми функціонують не лише у межах свого прямого денотативного значення, виконуючи лінгвостилістичні та прагматичні функції, але й активно залучаються до побудови *епітетних конструкцій* (ἵπλος καλός "красивий кінь", ἐλέφας Αἰγύπτιος "египетський слон", θηρίον πονηρόν "підступна тварина"), *образних порівнянь* (ἵππε πάντων θηρίων ἀγριώτατε, πονηρὲ καὶ ἀχάριστε καὶ ἀναίσθητε κάλλους (1,14,2) – кінь, найдикиший з усіх звірів, негідний і невдячний, і байдужий до краси!) та *метафоричних трансформацій* (περὶ δὲ τὸν βοῦν ὠρχοῦντο δελφῖνες (1,1,13) – навколо бика танцювали дельфіни; ἔτυχε γὰρ τύχη τινὶ συμβᾶν τότε τὸν ὄρνιν ἀναπτεῖσθαι τὸ κάλλος καὶ τὸ θέατρον ἐπιδεικνύει τῶν πτερῶν (1,16,2) – сталося так, що птах випадково розгорнув красу і показав театральне видовище пір'ін), слугуючи засобом смислової та стилістичної експресії.

Як показало дослідження, зоонімічні назви розкривають свою семантику переважно у мікроконтекстах – крізь смислову сполучуваність із іншими мовними одиницями, що дозволяє виявити як пряме, так і образно-метафоричне значення; у ширшому вимірі – вони актуалізують естетичні уподобання авторського світогляду.

ЧЕКАРЕВА Євгенія

доктор філологічних наук, доцент

Україна, e.s.chekareva@gmail.com

ІДЕЇ ПЛАТОНА ПРО МОВУ І "ВНУТРІШНЯ ФОРМА" СЛОВА О. ПОТЕБНІ

Науковий доробок О. Потебні охоплює теоретичні розробки про походження мови, мислення та пізнання, функціонування мови на всіх рівнях, у всьому розмаїтті її практичного застосування. Ідеї мовознавця мали значний вплив на психологію, філософію, теорію літератури та ін. Багато дослідників

присвятили вивченню наукового досвіду О. Потебні спеціальні праці [1,2,3], а звернення до ідей ученого є передумовою будь-якої ґрунтовної філологічної праці. Натомість Потебнянська філософія мови та її зв'язок з ідеями античних мислителів залишається без уважного розгляду [1]. У творах О. Потебні, особливо у праці "Думка і мова", можна простежити проблеми, до яких звертається як антична, так і сучасна філософія мови.

Метою нашої розвідки є встановлення спільного у розумінні зв'язку "внутрішньої форми" слова з природною мотивацією імені в положеннях про мову О. Потебні та Платона.

О. Потебня формулює ідею "внутрішньої форми" слова як глибинної, етимологічно зумовленої структури, яка відображає не тільки звукову, але й змістовну, образну складову слова. Для О. Потебні слово – це не довільний знак, а символ, який містить у собі досвід й уявлення, об'єднуючи звучання і значення у нерозривну єдність. В "Думці і мові" автор пише, що слово містить у собі "внутрішню форму", яка виражає ставлення людини до об'єкта й пов'язана з емоційним та когнітивним сприйняттям.

У діалозі "Кратіл" Платон чітко вказує на подібний зв'язок імені й сутності певного явища. Платон розглядає два підходи до розуміння такого зв'язку: умовний (імена довільні щодо сутності об'єкта) та природний (імена відображають сутність предметів) (Plat. Crat. 431e–432a).

Згідно з розумінням О. Потебні "внутрішньої форми" слова звуки містять певний змістовний образ. Для вченого звуки – це не просто артикуляція, а засоби створення образу. Внутрішня форма поєднує звуковий ряд зі змістом через асоціативні та культурні конотації. Це загалом підтверджує його тезу про те, що мова – живий організм, який несе в собі історію й досвід народу.

Платон у "Кратілі" конкретно пов'язує букви з природними явищами, рухом, диханням, зупинкою (Plat. Crat. 426c–427a). Це можна трактувати як ранню форму фонестетики, тобто вивчення звучання як носія змісту. Очевидно, що вже в античності існували уявлення про нерозривний зв'язок звуку й образу. Сучасні дослідження в галузі психолінгвістики підтверджують вплив звукових особливостей на сприйняття змісту.

У певному сенсі, як Платон, так і О. Потебня випередили час, заклавши основи ідеї, що фонетика й семантика пов'язані

нерозривно. Ідеї Платона й О. Потебні перегукуються з сучасними теоріями мотивованості знаків. Дослідження в галузі семіотики й когнітивної лінгвістики підтверджують, що значення слова пов'язане з його внутрішньою структурою і що "довільність" знаків у мові не є абсолютною [4].

Таким чином, О. Потебня не тільки продовжує, але й розширює античні традиції, вводячи глибинний культурний і психологічний аналіз мови як живої форми людської свідомості. Водночас мислитель залишається надзвичайно суголосним провідним теоріям сучасного мовознавства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Левчук-Керечук Н. О. О. Потебня і філософія мови. Наукові записки НаУКМ : Філософія та релігієзнавство. 1996. Т. 1. С. 93-102.
2. Наукова спадщина О. О. Потебні у слов'янському культурному просторі: Зб. наук. праць. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 280 с.
3. Олександр Опанасович Потебня: (До 170-річчя з дня народження): Біобібліогр. покажч. Харківю 2005. 152 с.
4. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago: Univ. Press, 1980. 242 p.
5. Plato. *Cratylus*. <https://scaife.perseus.org/library/urn:cts:greekLit:tlg0059.tlg005/>

ЧЕМЕС Валерій

*кандидат філологічних наук, доцент
Україна, chemes@ukr.net*

АКТУАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ *МОВА* (ЗА МАТЕРІАЛАМИ СТУДЕНТСЬКИХ ЕСЕЇВ)

Об'єкт аналізу становлять тексти студентських есеїв на тему "Мова – це здатність сказати все" (*А. Мартіне*)", написаних протягом останніх чотирьох років. Вплив викладача обмежився акцентом на власне науково-публіцистичний характер жанру есею, а також спрямуванням на такі композиційно-тематичні частини: 1) Мова і мислення; 2) функції мови; 3) особистий досвід мовного буття

авторів есею. **Предметом** є вербалізація концепту **МОВА** в його індивідуалізованих наративних реалізаціях студентів-філологів різних спеціальностей Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Отримані фрагменти текстів добиралися за критеріями: 1) дотримання тематичного спрямування; 2) ефект "сповідальності", звернення до особистого досвіду мовного буття студента.

Аналіз. Вся сукупність (корпус) текстів есеїв розглядалася як умовний макротекст з окремими мікроконцептами, яким було "призначено" його дискурсивно-тематичне окреслення. Студентські рефлексії є, крім усього іншого, показовим матеріалом для діагностування ступеня засвоєння навчального матеріалу з відповідної теми. Виділено такі, зокрема, "мікроконцепти" у конкретному (індивідуальному) текстовому вияві.

1. Мова як засіб подолання міжособистісного конфлікту:

Люди ж розумні та здатні мислити, прагнуть уникнути конфлікту через діалог та аргументацію своїх дій. Якщо б не було мови, людство давним-давно себе б винищило, бо не було б можливості жити у взаємопорозумінні. ... Люди кожного дня втрачають можливості для самореалізації через свою гордість чи сором'язливість (фрагмент 1); Перед тим, як щось сказати, ми ретельно обдумуємо інформацію, характер співбесідника та його життєві погляди. Це дозволяє підібрати тему, в якій зацікавлена інша людина і не нарватися на конфлікт (фр. 2);

2. Мова як засіб вираження емоцій: *Мова, безумовно, є і відображенням наших емоцій. ... Всі ці емоції виражає наш голос. Люди пишуть пісні, щоб розповісти завдяки ним про те, що коїться у них в думках та на душі. Вони передають цей настрій аудиторії, і творчість митців нашо́вхує слухача на свої думки та спогади. Всі думки людей втілюються і в усну народну творчість, бо не було б мови, не було б і колядок, щедрівок і багатьох інших пісень, що втілюють у собі дух і традиції суспільства (фр. 2);*

3. Мова як ораторський ідеал: *Згадаймо постать видатного оратора Стародавньої Греції – Марка Тулія Цицерона. Прославився він своїми знаменитими патетичними виступами і висновками. Ідеалом оратора він вважав людину високої*

культури, яка знає літературу, історію, юриспруденцію, філософію; добре володіє і простим, і високим стилем, розуміє вплив ритму на слух аудиторії, уміє примусити її сміятися й плакати, може володарювати над її душею (фр. 3);

4. Мова як засіб "діагностування" мовця: Мова може сказати все про людину та її виховання. Через брак слів багато хто замість завершення своєї думки каже "і так далі", "і тому подібне". Це свідчить про брак слів у словниковому запасі. Така ситуація є показником низького рівня знань власної мови і важкістю формулювання думок (фр. 4);

5. Мова як нецензурне у мовленні: Слід звернути увагу і на вживання нецензурних висловлювань на постійній основі у повсякденному житті. Дехто заплющує на це очі, гадаючи що це не є проблемою, але насправді це є глобальним питанням молоді та частини старшого покоління. Вживання таких слів у публічних місцях, громадському транспорті, вулицях міста свідчить про невихованість особи (фр. 5);

6. Мова у метафоричному окресленні: Мова є крилами народу, що відкриває нові горизонти ще невідомих нам країв та дозволяє уникати скель, що трапляються на нашому шляху (фр. 6);

7. Мова як рідна мова, що робить мене мною: Про що сказала мені українська? Рідна мова зробила мене такою, якою я є. У ній моя ментальність, погляд на життя. Завдяки їй пізнаю все здобуте попередніми поколіннями. Здатна усвідомлювати себе і навколишній світ, обмінюватися думками. Важко переоцінити значення кожної мови. Я пишаюся своєю. Вона складає підґрунтя незалежної моєї держави, національної свідомості. ... Кожна особистість неповторна, і сказати про її унікальність здатна мова. У ній ми відтворюємо не лише видиме, а й внутрішній світ людини: почуття, емоції, переживання (фр. 7);

8. Мова як позачасова цінність: [Слово] - символ державності, найвища форма патріотизму, Божий дар і ключ до вічності. У ньому відбивається наше минуле та зріє майбутнє. Пройшли століття, але й тепер "серце б'ється й ожива", коли почує рідне слово. З ним ідуть у бій українські воїни-визволителі, захищаючи від російської навали нашу Батьківщину, культуру і,

звичайно, рідну мову. А їй, як ніколи, потрібні вогонь любові й духовна міць (фр. 8);

9. Мова як генетичне: Мова закладена в людині генетично, вона є кодом, що зв'язує різні покоління людей між собою. Вивчаючи мову, дитина розшифровує цей код шляхом мислення (фр. 9);

10. Мова як гумбольдтова антиномія розуміння – нерозуміння: На жаль, спілкування за допомогою мови не виключає ймовірність непорозуміння, помилок. Кожна людина вкладає в одне й те саме слово свій особистий сенс. Тобто кожна людина розуміє одне й те саме слово по-своєму. Тож якщо ми хочемо, щоб нас зрозуміли правильно, треба, щоб і форма, і зміст, гармонійно зливалися один з одним, не вносячи елементів дисоціації (фр. 10);

11. Мова як здатність перекласти: Мова - це здатність перекласти все іншою мовою. Взаємоперекладність говорить про людську універсальність сказати все (фр. 11);

12. Мова як спадок: На відміну від тварин, саме завдяки мові, людина отримує всі надбання минулих поколінь, що захищає її від непотрібних помилок. Без неї людина не змогла б далі розвиватися, а залишилася б на доцивілізаційному етапі (фр. 12);

13. Мова як подолання антиномії мова – мислення: Якщо людина дійсно розуміє думку, це означає що розуміння виражається у неї в якихось словах. Але одна справа – таке вираження моєї думки, яке зрозуміле лише мені самому, і інша справа – вираження, зрозуміле іншій людині. Коли кому-небудь важко висловити свою думку, це означає, що йому важко виразити її способом, зрозумілим іншим людям, виразити її у формах зовнішньої мови (фр. 13);

14. Мова як патріотичне (проекція на концепт ВІЙНА): На прикладі рідної української мови я б хотіла показати, як важливо зберігати свою мову та культуру, оскільки саме мова є нашою душею. Із початком повномасштабного вторгнення мова стала предметом суперечок усієї країни. Де з одного боку ті, для яких провідною є думка "Какая різниця?", а з іншого – ті, які розуміють важливість мови як ідентифікатора нації. Частина ж російськомовного населення свідомо перейшла на українську. Так, їм дуже важко, у них купа помилок, але вони намагаються вивчити

те, що мали б знати з народження, оскільки саме це ідентифікує їх як українців. На жаль є й такі, яким так зручно... "Это мой родной язык. Язык вне политики. Мне так удобно" (фр. 14);

15. Мова як дискурс меншовартості: *Зараз, у такий складний час, є надважливим поширення рідної мови. Внаслідок безвідповідального ставлення до питання мови деяких сучасників, може страждати наступне покоління. Наші предки боролися за можливість вільного спілкування нею, ризикуючи своїм життям, тож потрібно це цінувати. Якщо люди спілкуються різними мовами в межах однієї держави, отже, вони по-різному мислять, мають різні цілі. Це може спричинити розкол суспільства. Люди, які вважають, що українська мова не є самобутньою, страждають на комплекс меншовартості. Це показує їхнє незнання своєї історії і небажання досліджувати та вивчати нове (фр. 15);*

16. Мова як розуміння чужих думок: *Щоб зрозуміти чужу думку, потрібно співвіднести її з власним досвідом, установити зв'язок між нею та набутими знаннями і більше того – включити її в систему своїх знань. Розуміння чужих думок вимагає значної внутрішньої роботи нашої власної думки. Потрібно проаналізувати, синтезувати, зіставити та логічно обмірковувати надану інформацію. І під час самого процесу, і по суті, розуміння чужих думок означає переклад конкретних значень чужої мови у наші власні смислові структури. Це відбувається у внутрішньому мовленні (фр. 16);*

17. Мова як війна (Мова як рефлексія): *Пам'ятаю ранок двадцять четвертого лютого – у той день у мене неодноразово відбирало мову. Я була надто шокована, щоб знайти слова, щоб описати чи навіть зрозуміти хоч щось. Єдине, що було у моїй голові – це тільки десятки питань, відповіді на які українці невтомно шукають і по сьогоднішній день. Отже, це може бути стресова ситуація, коли мова стає другорядним, а першочерговим – психоемоційний стан (фр. 17);*

18. Мова як фобія: *Я намагалась дотримуватись порад автора [Д. Карнегі] та використовувати ті ж методи підготовки до публічних виступів, які використовували і президенти Сполучених Штатів Америки. Згодом вирішила запропонувати своїм друзям влаштувати такий собі клуб, де ми*

могли б тренуватися та здобувати нові навички в ораторському мистецтві. Це не абияк допомогло мені подолати страх публічних виступів. Також почала відвідувати різноманітні тренінги, в яких прокачала навички оратора. Варто зауважити, що після цієї продуктивної роботи мені почали робити компліменти (фр. 18);

19. Мова як символ відродження: *В умовах національного відродження, українська мова набула особливої ваги. І це не дивно, оскільки вона стала вирішальним чинником самобутності волелюбного, талановитого, віками гнобленого українського народу, показником інтелектуального і духовного життя впродовж багатьох століть цілої нації (фр. 19).*

CHEREDA Anastasiya

*MA in Modern Greek Studies, Free University of Berlin
Federal Republic of Germany, nastyacherga@gmail.com*

COLLECTIVIZATION AND HOLODOMOR IN THE GREEK VILLAGES OF THE AZOV REGION

The Soviet collectivization of the early 1930s deeply affected the Greeks of the Azov region, dismantling their traditional rural economy and subjecting them to repressions. In the 1920s, official statistics described Greeks mainly as peasants, with small urban groups engaged in trade and crafts. Union membership was low, and a distinct working class did not form [10; 9]. For this community, private land was central, and collectivization was foreign.

Initially, "being Greek" gave certain privileges—exemptions from kolkhozes and military service. Later, it aroused suspicion and limited participation in social and economic life [6]. Stalin's policy of collectivization targeted wealthier peasants as "kulaks," confiscating their property and deporting families to Siberia or the Urals [5]. Cases from Maloianysol show how even modestly prosperous households of North Azovian Greeks were classified as kulaks and repressed [1].

Resistance was widespread: Greek villages sabotaged quotas or denied having kulaks, but by 1931 repression intensified [10]. Many

peasants abandoned farming and moved to towns such as Sartana, Mangush, and Stary Krym, where industrial work replaced agriculture [8]. Meanwhile, shortages of goods and selective distribution by officials contributed to hardship [7].

From late 1932, grain requisitions devastated villages. Supplies hidden in pits or barns were confiscated during searches, leaving families without food. By winter 1932–33, famine reached catastrophic levels. The passport system restricted peasants' movement, preventing escape [3]. The Holodomor caused massive losses among North Azovian Greeks, alongside other minorities. Mortality in Donbas reached no less than 30% [4]. Testimonies describe widespread death, social disintegration, and desperate survival strategies, from bartering valuables to consuming animal hides [2].

After the famine, Soviet nationalities policy turned repressive: indigenization was declared complete, Russification intensified, and many Greeks were purged as "enemies of the people."

REFERENCES

1. Animitsa, Y., & Antonova, L. (2010). *Малоянісоль: історія, події, долі (1780–2010)* [Maloyanisol: History, events, destinies (1780–2010)]. Скатеринбург: Вид-во Урал. дер. екон. ун-ту.
2. Blednov, S. (2008). *Голодомор в Донбасі (1932–1933 рр.): Авторський роздум, свідчення, документи* [The Holodomor in Donbas (1932–1933): Author's reflections, testimonies, documents]. Донецьк: Донбас.
3. Hreky Ukrainy: istoriia i suchasnist' [Greeks of Ukraine: History and the present]. (1991). Proceedings of the scientific-practical conference "Greeks of Ukraine: Searching and formation of national culture", Donetsk, 9–19 February. Donetsk.
4. Marochko, V., & Movchan, O. (2008). *Голодомор 1932–1933 років в Україні: хроніка* [The Holodomor of 1932–1933 in Ukraine: A chronicle]. Київ: Вид. дім "Кисво-Могилянська академія".
5. Nove, A. (1992). *An economic history of the USSR*. London: Penguin Books.
6. Pratsinakis, E. (2013). *Contesting national belonging: An established-outsider figuration on the margins of Thessaloniki, Greece* [Master's thesis, Universiteit van Amsterdam].
7. Sokhan, P. (Ed.). (1997). *Етнонаціональна історія України в документах і матеріалах* [Ethnonational history of Ukraine in documents and materials] (Vol. 1). Київ.

8. TsDIAK 13. (1931). Документи про результати обстеження національних районів, сільрад [Documents on inspections of national districts and village councils]. Retrieved from <https://e-resource.tsdavo.gov.ua/file-viewer/20298#file-665619>

9. Ulunyan, A. (1989). Греки СССР в межвоенный период [Greeks of the USSR in the interwar period]. In Материалы к VI международному конгрессу по изучению стран Юго-Восточной Европы (София, август 1989 г.) (pp. 133–134). Москва: Институт славяноведения и балканистики.

10. Yakubova, L. (1999). Маріупольські греки (етнічна історія): 1778 р. – початок 30-х років XX ст. [Mariupol Greeks (ethnic history): 1778 – early 1930s]. Київ: Інститут історії України НАНУ.

ЧЕРНЮХ Богдан
доктор філологічних наук, професор
Україна, cherboh@gmail.com
ЧЕРНЮХ Наталія
вчитель СЗШ № 9 м. Львова
Україна, <https://shkola9-lv.at.ua>

ЕКСПЛІЦИТНА ТРИВАЛІСТЬ У ЛАТИНСЬКІЙ МОВІ: ОЗНАКИ ТА ПАРАМЕТРИ

Незважаючи на те, що категорія тривалості фігурує у багатьох аспектологічних дослідженнях на матеріалі латинської мови до неї звертались лише побіжно, здебільшого згадуючи у зв'язку із семантикою часових форм [1, с. 102] або наводячи у переліку акціональних параметрів дієслова [2]. Серед відомих нам праць, у яких тривалість виступає об'єктом аналізу, варто згадати статтю М. Торрего, присвячену кореляції тривалості та аспектуальної семантики дієслівних форм у творах римських істориків [3]. Однак питання семантичного аналізу тривалості в латинській мові, її ознак і параметрів не знайшли належного висвітлення в науковій літературі.

Аналіз латинського мовного матеріалу дозволяє характеризувати тривалість за наступними ознаками: експліцитність/імпліцитність, визначеність, ступінь конкретизації, відношення до межі, ступінь вияву, тип часової протяжності.

У представленій розвідці звернемося до виразнішої та поширенішої у латинській мові експліцитної тривалості, яку трактуємо як семантичну ознаку виражену формальними засобами.

Одним із параметрів, за яким її можна характеризувати, є визначеність. З огляду на згаданий критерій тривалість поділяється на визначену та невизначену. Перший тип стосується зовнішньо детермінованої тривалості, задаючись лексемами, прийменниковими синтагмами чи підрядними реченнями з темпоральною семантикою, які вказують на обсяг тривалості, другий детермінується внутрішньо і лише у загальних рисах інформує про часову протяжність ситуації. Невизначену тривалість може виражати будь-яка дієслівна форма на позначення тривання або ж дієслова, лексичне значення яких передбачає таку ознаку. Визначена тривалість за ступенем конкретизації поділяється на конкретну (виражена кількісними показниками, які сегментують вісь часу) і загальну (охоплює вісь часу без її сегментації та виражається прислівниками на зразок *diu*, *longum*, *semper*).

У межах конкретної тривалості існує поділ на точну та приблизну. Засобом вираження першої є числівники, складні іменники з числівниковим компонентом (*biduum* і т. п.) та займенникові прикметники із кількісною семантикою (*totus*). Приблизна тривалість виражається прикметниками та прислівниками з невизначеною кількісною семантикою (*multi*, *pauci* ", *aliquot* "декілька", *circiter* "приблизно" тощо).

Детермінованість тривалості може також відбуватися з погляду співвідношення із нормою, здійснюючись за критерієм "вище/нижче від норми", що дозволяє трактувати її як скалярну величину. Формальними засобами вираження високої тривалості є прикметники та прислівники зі значенням множинності (*multi*, *complures*, *tot*, *quot*), прислівники та частки з інтенсифікуючою семантикою (*satis*, *nimis*, *iam*), ступені порівняння (*plus diutius*). Маркерами низького ступеня тривалості є прикметники та прислівники з семантикою міноритарності (*pauci*, *minus*) або заперечні частки.

За відношенням стосовно межі експліцитна тривалість поділяється на обмежену та необмежену. Зовнішньо обмежена тривалість виражається: а) інтервалом часу; б) наявністю кінцевої межі; в) підрядними реченнями часу. Така тривалість може також не містити жодної вказівки на абсолютну чи відносну обмеженість, якщо цьому сприяють часові форми дієслівного предиката і контекст. Межа тривалості може бути відсутньою при вживанні лексичних маркерів тривалості із формами презенса або футурум І.

Окрім згаданих ознак, зовнішньо детермінована експліцитна тривалість за типами часової протяжності диференціюється на протяжну та замкнуту тривалість і тривалість збереження результату. Згадані різновиди тривалості до певної міри узгоджуються із аспектуальними типами – адтермінальністю, інтратермінальністю і посттермінальністю [Johanson 2000: 29]. Адтермінальність, вказуючи на тяжіння дії до кінцевої межі (*ad terminum*), співвідносна із протяжною тривалістю, інтратермінальність, яка позначає розгортання дії у певних межах (*intra terminos*) узгоджується із замкнутою тривалістю, а посттермінальність, передбачаючи розвиток ситуації після кінцевої межі (*post terminum*), корелюється із тривалістю збереження результату.

ЛІТЕРАТУРА

1. Touratier Chr. *Syntaxe latine*. Louvain-la-Neuve: Peeters, 1994. 815 p.
2. Haverling G. V. M. Actionality, tense, and viewpoint. *New Perspectives on Historical Latin Syntax*. -Vol. 2. Berlin; New York: Walter de Gruyter, 2010. P. 277–523.
3. Torrego M. E. Restricciones de la categoria verbal aspecto sobre los elementos de duracion en latin . *Minerva. Revista de filologia clásica*. 1988. N 2. P. 259–278.
4. Johanson L. Viewpoint operators in European languages. *Tense and Aspect in the Languages of Europe*. Berlin; New York: Mouton de Gruyter, 2000. P. 27–225.

ЧЕРНЮХ-МАЦІЄВСЬКА Надія

викладач

Україна, nadia.chernyukh@gmail.com

ПРОПОЗИЦІЙНО-ФРЕЙМОВИЙ АНАЛІЗ СЛОВОТВІРНОГО ГНІЗДА КЛЮЧОВИХ ЛЕКСЕМ-РЕПРЕЗЕНТАНТІВ СУБКОНЦЕПТУ "ΑΣΘΕΝΕΙΑ" В ДАВНЬОГРЕЦЬКІЙ МОВІ

Упродовж останнього часу лінгвістика збагатилась значною кількістю досліджень, які ґрунтуються на когнітивному підході до вивчення мовних явищ. Такий підхід сприяв впровадженню в обіг нового поняттєвого апарату, в якому одне з чільних місць належить концепту. Одним із таких концептів, що має універсальний характер, є концепт "ХВОРОБА", який є об'єктом дослідження не лише мовознавців, а й представників інших галузей.

У когнітивній лінгвістиці давно стало truїзмом, що вербалізація концептів у мові здійснюється за допомогою ключових слів. Такими ключовими словами на позначення хвороби у давньогрецькій мові, є $\eta \nu\acute{o}\varsigma\varsigma / \tau\acute{o} \nu\acute{o}\varsigma\eta\mu\alpha$, $\eta \acute{\alpha}\rho\rho\omega\sigma\tau\acute{\iota}\alpha / \tau\acute{o} \acute{\alpha}\rho\rho\omega\sigma\tau\mu\alpha$, $\eta \acute{\alpha}\sigma\theta\acute{\epsilon}\nu\epsilon\iota\alpha$, які, позначаючи хворобу загалом, дещо відрізнялись за значенням, називаючи різні її стани, а також $\eta \mu\alpha\nu\acute{\iota}\alpha$ на позначення психічної неадекватності

Дослідження ключових лексем-вербалізаторів концепту можливе крізь призму їхніх парадигматичних та синтагматичних зв'язків, етимології, а також словотвору. У рамках нашого дослідження звернемося до аналізу дериваційного поля ключових вербалізаторів субконцепту ΑΣΘΕΝΕΙΑ здійсненого з позицій когнітивного підходу.

Сприйняття давніми греками хвороби як відсутності фізичної сили сприяло тому, що поєднуючись з *alpha privativum*, основа $\sigma\theta\acute{\epsilon}\nu$ - дала початок лексемам на позначення хворобливого стану загалом. Словотвірне гніздо утворене від історичної основи * $\sigma\theta\acute{\epsilon}\nu$ - охоплює 25 лексем об'єднаних семою "сила". Частина з них (8 лексем) є позитивно маркованими, позначаючи наявність сили, а відтак – здоровий

стан організму. 17 лексем, більшість яких (16 одиниць) характеризуються наявністю *alpha privativum*, мають спільну сему "відсутність сили". 3-поміж них найширше коло значень притаманне для прикметника ἀσθενής та іменника ἡ ἀσθένεια, які інтегрують семи "фізична слабкість", "невираженість ознаки", "хвороба", "бідність, нестача". Для решти лексем притаманні семи "фізична слабкість" та "хвороба".

Пропозиційно-фреймовий аналіз дозволить відтворити внутрішньосистемні зв'язки між слотами фреймової структури субконцепту "ФІЗИЧНА СЛАБИСТЬ" та встановити напрями, за якими відбувається творення похідних одиниць, що його вербалізують.

У фреймово-пропозиційному аналізі словотвірних гнізд, дотримуючись номенклатури, представленої у О. Коляденко [1, с. 321], виділятимемо наступні пропозиції: суб'єкт (S) – виконавець дії, об'єкт (O) – об'єкт спрямування дії, непрямий об'єкт (O') – об'єкт паралельного впливу, предикат (P) – дія, модус (M) – спосіб виконання дії, інструмент (I) – знаряддя виконання дії, матеріал (Mt) – матеріал дії, спрямованої на одержання продукту, локус (L) – місце виконання дії, темпус (T) – час виконання дії, результат (R) – ефект виконання дії, продукт (Prod) – продукт, на отримання якого спрямована дія, кон'юнктор (K) – умовна одиниця, що символізує ситуацію в цілому.

Пропозиційно-фреймовий аналіз дозволив виділити два слоти. у фреймовій структурі словотвірної парадигми слів з основою σθεν-.

Слот 1. Наявність стану безсилля/хвороби: ἀσθενέω, ἀσθένεια, ἀσθενές, ἀσθένημα, ἀσθένωσις; ἀσθενής, ἀσθενικός, ἀσθενόρριζος, ἀσθενόψυχος, ἀσθενῶς, ἀσθενικῶς, ἀσθενέως, ἀσθενάριος.

Цей слот представлений пропозиціями:

Суб'єкт (S): ἀσθενάριος

Предикат (P): ἀσθενέω

Модус (M): ἀσθενῶς, ἀσθενικῶς

Кон'юнктор (K): ἡ ἀσθένεια, ἀσθενές, ἀσθένημα, ἀσθένωσις

Слот 2. Спричинення безсилля/хвороби: ἀσθενόω, ἀσθενοποιέω, ἀσθενοποιός, σθενοβλαβής, ἀσθενόρριζος, ἀσθενόφθαλμος,

ἀσθενόψυχος, ἀσθενής, ἀσθενικός, ἀσθένεια, ἀσθενές, ἀσθένημα, ἀσθένωσις.

Цей слот представлений пропозиціями:

Суб'єкт (S): ἀσθενόποιος, σθενοβλαβής

Предикат (P): ἀσθενόω, ἀσθενοποιέω

Результат (R): ἀσθενής, ἀσθενικός, ἀσθενόρριζος, ἀσθενόψυχος, ἀσθενόφθαλμος, ἀσθένεια, ἀσθενές, ἀσθένημα, ἀσθένωσις

Кон'юнктор (K): ἀσθένεια, ἀσθενές, ἀσθένημα, ἀσθένωσις

У рамках пропозиційно-фреймового аналізу цього словотвірного гнізда виокремлено два слоти представлені пропозиціями S-P-M-K та S-P-R-K.

Аналіз дериватів, що входять до складу розглянутого словотвірного гнізда, яке репрезентує субконцепт 'фізична слабкість', свідчить про існування семантико-словотвірних зв'язків, що поступово пов'язують семантичне наповнення похідних одиниць, утворених від однієї лексеми-мотиватора, та відтворюють логічно структурований фрагмент мовної картини світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коляденко О. О. Пропозиційно-фреймовий аналіз словотвірної парадигми лексеми-репрезентанта концепту страх. Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Сер. : Філологічна. – 2010. – Вип. 13. – С. 317-323

ШЕВЧЕНКО Людмила

*кандидат філологічних наук, доцентка
Україна, ludshevchenko@nuozu.edu.ua*

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Актуальність нашої теми зумовлена конфліктом європейської цивілізації та російського варварства, що черговий раз перейшов у форму збройного протистояння. Греко-римська античність – непорушний фундамент, на якому збудований інтелектуальний і

духовний світ народів Європи; їхнє об'єднання на підставі спільних культурно-етичних цінностей стало можливим через класичну освіту, кінцевою метою якої є формування всебічно розвиненої особистості шляхом опанування базових дисциплін, передовсім, латинської та давньогрецької мов.

Різноманітні аспекти функціонування класичної філології в постантичному освітньому просторі розглядали І. Франко, Д. Чижевський, Ю. Шанін, Н. Яковенко, Н. Пилип'юк, Н. Безбородько, С. Лучканин, О. Циганок, М. Трофимук, Л. Звонська, В. Миронова. Автори досліджень інноваційних підходів у сучасній дидактиці: Л. Пироженко, О. Пометун, Г. Самохін та гуманітаристиці: І. Темнікова, Т. Ярмач, Я. Смагло та ін.

Класична філологія зосереджена на вивченні давніх мов на етапі їхнього найвищого розвитку. Таким чином, її головний предмет – граматики й синтаксис давніх мов, а також література, створена ними, – перебуває незмінним вже тисячоліття. Наша **мета** – з'ясувати, які з інноваційних підходів у сучасній дидактиці та гуманітаристиці можливо застосовувати для осучаснення методики викладання й оцінювання результатів вивчення латини та яким чином можна оптимізувати навчання за ОП "Класична філологія та західноєвропейська/слов'янська мова".

Пропоновані ідеї щодо викладання і вивчення латинської мови стосуються різних освітніх рівнів:

1) Обов'язкове вивчення латинської мови й асоційованих з нею дисциплін у середній та/або вищій школі (латинська мова й основи європейської культури для середніх класів, латинська мова й основи наукової термінології для старших класів, фахова термінологія греко-латинського походження, різноманітні елективні курси) з подальшим закріпленням на післядипломному рівні у формі спецкурсів (аспірантура) чи циклів тематичного удосконалення (БПР), присвячених поглибленню знань про греко-латинський субстрат комунікації за професійним спрямуванням.

2) Доцільним видається формальне, на документальному рівні зафіксоване розрізнення дипломів магістрів класичної філології, які отримали фах на базі чотирирічного бакалаврату з класичної філології і тих випускників магістерської програми, які попередньо здобули диплом бакалавра за іншою ОП. Оскільки вивчення базових дисциплін класичної філології (латинська й давньогрецька мови, античні література, мистецтво, історія)

впродовж чотирьох років справляє глибший вплив на формування майбутнього фахівця, аніж вивчення навіть того самого переліку предметів упродовж вдвічі коротшого часу.

3) На часі вироблення формальних критеріїв для встановлення рівня володіння латинською мовою. Наш досвід організації і проведення вперше в Україні спільно з класичними філологами з Польщі та Німеччини сертифікаційного тестування на визначення рівня знань із латинської мови показав, що результати такого тестування можливо класифікувати згідно з вимогами Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти.

Вивчення латинської мови не просто не втрачає актуальності, а набуває нині особливого значення, зважаючи на те, що латина сприяє засвоєнню практично будь-якої наукової та професійної термінології, опануванню іноземних мов романської та германської груп, удосконаленню володіння українською, підвищує загальний культурний рівень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балашов К.В., Шевченко Л.Г., Цехмістер Я.В. Підготовка майбутніх лікарів з комунікацій: від зв'язного мовлення до управління та лідерства в галузі. Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. 2022. №1. С. 55-63.

2. Шевченко Л. Латинська мова в інтелектуальному житті європейців ХХ–ХХІ ст. *Studia Polsko-Ukrainskie*. 2023. №10. С. 105-118.

3. Шевченко Л. Роль класичної освіти у формуванні М. Максимовича як науковця. / Наук. матер. ІІІ Максимовичівських читань. Корсунь-Шевченк., 2011. – С. 126–134.

ШОВКОВИЙ В'ячеслав

*доктор педагогічних наук, професор
Україна, slavshovk@gmail.com*

КЛАСИЧНІ МОВИ ЯК СКЛАДНИК ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ, АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Класичні мови (латинська та давньогрецька) займають важливу нішу в підготовці учителів-філологів, фахівців з української мови та літератури, англійської мови. У межах

ОП "Теорія та методика навчання української мови та літератури, іноземної мови в основній школі", яка функціонує у ННІ філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, вперше було запроваджено курс "класичні мови та основи філологічної та педагогічної термінології", покликаний формувати лінгвістичну компетентність у майбутніх учителів-філологів, розширювати їхні уявлення про процеси, які відбуваються в системі термінотворення, тим самим збагачувати словниковий запас майбутніх філологів-учителів фаховою лексикою. Враховуючи специфіку фаху здобувачів освіти, а також реальні можливості часового фонду ОП, розробники ОП відійшли від традиційного викладання латини – вивчення граматики та читання авторських текстів, а зосередили увагу саме на термінологічному аспекті, охопивши і латину і давньогрецьку мову. Це новаторський підхід до навчання класичних мов в системі підготовки вчителів-філологів, що робить наше дослідження *актуальним*.

Місце класичних мов, зокрема латини, в системі підготовки філологів окреслено у працях Г. Навольської [1; 2], Т. Сторчової [3], В. Шовкового, О. Лазер-Паньків [5; 6]. Особливості навчання латинської мови майбутніх педагогів описані у праці З. Таран [4]. Науковцями у цілому розроблено актуальні підходи до навчання латини, методи, принципи, форми організації навчання, розроблено системи та підсистеми вправ і завдань для формування мовних компетентностей, лінгвосоціокультурної, лінгвістичної компетентності та компетентності в читанні. Ідея викладання класичних мов як основи філологічної та педагогічної термінології потребує подальших ґрунтовних досліджень.

Мета дослідження – окреслення місця класичних мов у підготовці учителів української мови та літератури, англійської мови.

Курс "класичні мови та основи філологічної та педагогічної термінології" покликаний формувати низку компетентностей:

- *лінгвістична компетентність*: розуміння словотворчих моделей, структурних особливостей філологічних та педагогічних термінів, типів морфем (префікси, суфікси, корені); розуміння фонетичних явищ, що виникають у процесі термінотворення; уміння інтерпретувати терміни в контексті

мовознавства та педагогіки; уміння порівнювати словотвірні явища класичних та сучасних мов (особливо української й англійської); поглиблювати знання про семантичні процеси лексичних одиниць;

- *термінологічні компетентність*: розширення термінологічного словникового запасу студентів, розуміння значення термінів; уміння використовувати терміни у майбутній професійній діяльності;

- *педагогічна та методична компетентність*: уміння орієнтуватися у понятійному апараті освітніх наук, зокрема педагогіки та методики навчання; уміння пояснювати учням значення запозичених слів з опорою на їхню етимологію; уміння добирати точні терміни у фаховому спілкуванні; розуміння класичної спадщини як основи сучасної педагогічної культури;

- *міждисциплінарна компетентність*: уміння встановлювати зв'язки між мовознавством, літературознавством, педагогікою, методикою навчання; розуміння спільних термінів і понять у гуманітарних і соціальних науках;

- *навчальна компетентність*: здатність свідомо опановувати нову лексику, розуміти фонетичні, морфологічні та семантичні процеси у словах; засвоєння філологічної та педагогічної термінології створює **лінгвістичну базу для подальшого опанування фахових дисциплін**; розуміння суті терміна через його етимологію зменшує потребу в механічному зазубрюванні та **стимулює глибоке осмислення** понять. Вивчення структури термінів через класичні приклади сприяє **усвідомленню власного мислення**, механізмів запам'ятовування, аналізу, узагальнення.

Отже, курс "класичні мови та основи філологічної та педагогічної термінології" є важливим компонентом в освіті учителів-філологів, сприяє формуванню компетентностей, важливих для майбутньої професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Навольська Г. Особливості формування граматичної компетенції у студентів філологічних факультетів при навчанні латинської мови / Г. Навольська // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Філологічні науки. Мовознавство. – Луцьк, 2013. – № 20. – С. 145–149.

2. Навольська Г. Формування лінгвістичної ерудиції у студентів факультетів іноземних мов при вивченні латинської мови. *Наукові записки. Випуск 119. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013.– С., 348 – 351.

3. Сторчова, Т. В. (2022). Інформаційно-комунікаційні технології у навчанні майбутніх філологів латинської мови. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, (33), 155-167.

4. Таран З. Особливості викладання латинської мови у педагогічних університетах / З. Таран // *Modern trends in foreign languages research and teaching : proceedings of the 2nd International scientific and practical online conference (Poltava, 18–19 May 2023)*. – Poltava : Astraya, 2023. – Р. 187–192.

5. Шовковий В. М. Зміст латинськомовної лінгвістичної компетентності майбутніх філологів – фахівців з іноземних мов / В. М. Шовковий, О. В. Лазер-Паньків, Т. А. Шовкова // *Іноземні мови*. – 2020. – No 4. – С. 3–10

6. Shovkovyi, V., Lazer-Pankiv, O., Shovkova, T., & Druzhchenko, T. (2021). Latin in the System of Philological education: integrative and differentiated approach. *Boletim De Estudos Clássicos*, (66), 165-180.

ЯСТРЕМСЬКА Тетяна

*доктор філологічних наук, старший науковий співробітник
Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України
Україна, tetyana.yastremska@gmail.com*

МІКРОКОСМ І МАКРОКОСМ: ЛЮДИНА В ДІАЛЕКТНІЙ КАРТИНІ СВІТУ УКРАЇНЦІВ (КОНЦЕПТИ *ВЕРХ* / *НИЗ*)

Дослідження репрезентує результати моделювання діалектної картини світу в межах опозиції концептів *ВЕРХ* / *НИЗ*, зокрема її фрагмент – семантичне поле "Людина. Соціум". Зосереджено увагу на лексико-семантичних виявах концептів, що, номінуючи основні риси характеру людини та моделі її поведінки, демонструють особливості світосприйняття діалектоносіїв різних наріч української мови. Взято до уваги філософський контекст окреслення місця людини в Усесвіті – взаємозв'язок мікро- та макрокосму; наголошено, що саме людина, з одного

боку, є центром часопростору, а з іншого – діячем, спостерігачем і творцем мовної картини світу.

Джерелами дослідження слугували діалектні й етнографічні тексти, словники, регіональні атласи та записи діалектного мовлення носіїв говорів української мови, а також історичні словники, які документують семантичні зміни в часі.

Запропоновано лексико-семантичний аналіз мовних одиниць різних частин мови, що формують номінативне поле концептів *ВЕРХ* / *НИЗ*: базові слова *верх*, *гора* ("верх"), *низ*, *діл*, *під* ("низ"), їх деривати, а також композити та словосполучення, фраземи, до складу яких вони входять. Застосовано онемасіологічну модель опису – від значення до слова. Проаналізовано три семантичні групи: 'надмірна гордість, пиха' / 'покірність, смирення', 'гідність, гордість' / 'підлість, нищість', 'легковажність, квапливість' / 'ретельність, відповідальність', які сформували одиниці різних частин мови, засвідчено фонетичні та граматичні діалектні особливості, окреслено моделі структурно-семантичних відношень. Для систематизації й унаочнення семантичного матеріалу застосовано моделювання таблиці-синопису. Синопис демонструє субстантивну (нумеровані базові значення), ад'єктивну, вербальну та адвербальну семантику. Синопис є путівником та водночас результатом лексико-семантичного моделювання, оскільки демонструє семантичні опозиції слів та їх узагальнену семантичну структуру слів.

Завдяки авторській методиці лексико-семантичного моделювання [1] системно подано об'єкт вивчення на наддіалектному рівні, з'ясовано особливості репрезентації різних наріч української мови, виявлено просторове варіювання. Запропоновано використання "наддіалектної" інваріантної моделі, а також "надчасової", щоби відтворити типологію семантичних і структурних змін. Акцентовано на важливості дослідження діалектного матеріалу, оскільки саме вивчення говорів допомагає відновити фрагменти мовної картини світу, невербалізовані в літературній мові чи в давніх пам'ятках.

ЗМІСТ

КЛАСИЧНА ФІЛОЛОГІЯ У КИЇВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ	3
ПРОГРАМА КОНФЕРЕНЦІЇ	27
ТЕЗИ КОНФЕРЕНЦІЇ	
ALEKSAITĖ Agnė	
How do New Meanings of Words Emerge in the Lithuanian Language? The Case of the Database of Lithuanian Neologisms	60
АНТОНЮК-КИРИЧЕНКО Соломія	
Деривація дотикових прикметників у поетичному творі "Про природу речей" Лукреція.....	62
BARTALIS-BÁN Judit	
Tragedia omului de Imre Madách. O traducere de excepție în Limba Română de Octavian Goga	64
БАЦЕВИЧ Флорій	
Лінгваратологія: аспекти єдності філологічного знання	66
БЕЗПАЛЕНКО Анатолій.	
Критерій науковості. Щодо оцінки якості публікацій.....	67
BIVOLARU Aliona	
Impactul traducerilor din limba ucraineană în limba română: între solidaritate și diplomație culturală	70
БІЛОУСОВА Діана, МИРОНОВА Валентина	
Еволюція класичних літературних жанрів в Україні кінця XVI – початку XVIII століття	73
БЄЛЬСЬКИЙ Павло	
Комп'ютерний набір давньогрецького тексту: проблеми та перспективи	75
БОГОМОЛЕЦЬ-БАРАШ Олександр	
Міфоніми та давньогрецькі антропоніми в українській мові кінця XVI – першої половини XVII ст. як відображення духовної спадщини Європи.....	76
БОРБЕНЧУК Ірина	
"Odi et amo" Катутла в англійських перекладах	79
БОРОНЬ Олександр	
Антична лектура у повісті Шевченка "Близнецы" як факт його біографії.....	81
ВАКУЛИК Ірина, БАЛАЛАСЬВА Олена	
Сучасна термінологія між традицією та інновацією: когнітивний і соціокультурний аспекти	82

ВАЛГУРА Ольга	
Вимовний акцент як маркер етнічної належності мовця.....	86
VRĂNCEANU Felicia	
Limba română vorbită în Ucraina: dinamica normelor lingvistice și principii ale cultivării limbii	89
ГАФУРОВ Дмитро	
Потенціал використання CHATGPT у вивченні новогрецької мови україномовними студентами	91
HERBIL Ioan	
Toponime care atestă prezența ucrainenilor în nordul româniei cu mult înaintea secolului al XIII-lea.....	92
HERBIL Mihaela	
Armonia expresiei lirice	95
HOLOVACH Nikoletta	
Elemente lexicale românești în opera Mariei Matios.....	96
ГОЛУБОВСЬКА Ірина	
Андрій Білецький і Костянтин Тищенко: спадкоємність лінгвістичних інтересів і спільність духовних орієнтирів	99
ГРИЦЕНКО Світлана	
"Цифрова революція" у сучасній гуманітаристиці.....	103
ГРИЦЕНКО Ірина	
Навчальна література для мовної підготовки майбутніх медиків	108
GRITĂNIENĂ Aurelija	
The Project "Transformation of Linguistic Heritage and Creation of Lithuanian Language Spatial Data Resources": Digital Tools and Innovations in Lithuanian Language Preservation	110
ДАВИДЕНКО Наталія	
Цифрові ресурси для викладання та вивчення класичних мов: аналіз та перспективи	111
ДАРЧУК Наталія	
Визначення міри подібності коротких текстів за метрикою евклідової відстані	113
DATSO Taras	
Personalități românești din dreapta Tisei – sinteză istorică.....	115
ДЕМ'ЯНЕНКО Наталія	
Фразеологізми з етнокультурним компонентом у польській та українській мовах: між традицією та інновацією	118
ДЕМ'ЯНЧУК Юлія	
Дипломатичний вимір мови війни: міжнародна політика у світлі макролінгвополітичної синергетики	120
ДЕРГАЧ Дмитро	
Інноваційні дослідницькі локуси медійної жанрології.....	123

ДОВБИЩЕНКО Федір	
Наративна структура античної трагедії в античній історіографії та новелах Гі де Мопассана.....	124
ДОМБРОВСЬКИЙ Маркіян	
Біографія Михайла Посацького у світлі мережевого підходу	126
ДУДКО Ірина, НОВІКОВА Олена	
Неолексика воєнного періоду 2022–2025 в українському публіцистичному дискурсі	128
ДЯДЕЧКО Людмила, СОЛОВЙОВА Ксенія	
Ептоніми як об'єкт світової лексикографії.....	131
ЄЩЕНКО Тетяна	
Інклюзивна лінгвістика в медицині: прикладний аспект.....	133
ЗБІНСЬКА Анна	
Комунікативні параметри бізнесу у стилістиці сучасних масмедіа.....	135
ЗВОНСЬКА Леся	
Грамоти грецьких патріархів до Львівського ставропігійного братства: дослідження і переклад.....	137
ЗУБАНЬ Оксана	
Метод графічного моделювання кластерного аналізу в атрибуції коротких українськомовних медійних текстів	138
ІLCHENKO Olha	
Rhetorical Analysis of Claude Shannon's "The Bandwagon" as a Hybrid "gatekeeper" Genre: a Case Study	141
ІСАЄВА Наталя	
Наративні стратегії китайських мас-медіа у висвітленні російсько-української війни.....	143
КІВАК Diana	
The Role of Teaching Practice in Formation of Professional Training of Teachers.....	146
КОЖУШНИЙ Олег	
Лінгвістичні схоїї до українськомовного перекладу 6-8 псалмів	149
КОРОЛЬОВ Ігор	
Лінгвістичний ракурс загальної семантики Альфреда Коржибскі.....	151
КОРОЛЬОВА Наталія, ЛАЗЕР-ПАНЬКІВ Олеся	
Античний код у "Сімпсонах": ремінісценції та алюзії в епізоді "Я, Карамбій"	153
КОРОЛЬОВА Наталія, МИРОНОВА Валентина	
Семантика та мотивація готелонімів грецько-латинського походження в міському просторі Києва та Вільнюса.....	155

КОЩІЙ Оксана	
Ut pictura poesis: візуальні екфрази у "Метаморфозах" Овідія.....	157
KRAMAR Nataliya	
Tracing Lexical Innovation: the Role of Corpora in Neology Studies	159
КРИВОНІС Максим	
Мультиmodalний аналіз як методологія дослідження мистецького дискурсу	161
ЛАБЕЦЬКА Юлія	
Румейська мова: можливості та виклики потенційної ревіталізації	163
ЛАСТОВЕЦЬ Марія	
Поховальна промова "Laus Ducis Rossiaci Chmielnicii in funere": переклад і історико-лінгвістичний коментар	165
ЛЕВКО Олександр	
"Проблема Сократа" в давньогрецькій літературі: літературний образ vs історична постать	167
ЛЕХНІЦЬКА Світлана	
Агоністичний світогляд у творчості Юрія Шаніна	169
LEFTEROVA Olga, NITE Alexander L.	
From Silence to Voice: Different Psychological Dimension of Dido in Roman Poetry	174
LUCHKANYN Serhii	
Observații asupra manualelor de istoria lingvisticii generale în România și în ucraina în a doua jumătate a secolului al xx-lea – începutul secolului nostru: studiu comparativ-diacronic	176
МАТЕРИНСЬКА Олена	
Відбиття цивілізаційного зсуву в сучасних мас-медіа	178
МЕДИНСЬКА Наталія	
Функційно-семантичні особливості прислівників способу дії в сучасній українській мові	181
МИХАЙЛОВА Олена	
Латинськомовні написи на шевронах Збройних Сил України	183
МОСКАЛЕНКО Кирил	
Актуальні питання перекладу арабською текстів міжнародних угод	185
НАВАЛЬНА Марина	
Актуалізація військових графоварваризмів в українських медіа	187
НАЗАРЧУК Роксоляна, ЛИСЯК Софія	
Паралельний корпус текстів як інструмент дослідження перекладацьких трансформацій	189

НАУМОВСЬКА Олеся	
"Піонерські" структуралістичні студії у слов'янському казкознавстві Романа Волкова	191
НЕВМЕРЖИЦЬКА Дарина	
Брехня як метатеатральна техніка у драмі А. Георгіу	192
НІКА Оксана	
Розпізнавання українських текстів XVI–XVII ст. за допомогою штучного інтелекту	194
НОВІНСЬКА Наталя	
Мовна гра як механізм словотворення (на матеріалі творів сучасних грецьких дитячих поетів)	196
ОКОПНА Яна	
Контрасти мовного сприйняття і перекладознавчі виклики у тримовному аналізі: німецька, англійська та українська	199
ОСТАПЕНКО Марія	
Епоніми у найменуваннях нововідкритих видів (за матеріалами Т. L. Erwin, 2002)	202
PALADIAN Cristina	
Semantica metrolui în volumul "Dreptul la timp" de Nichita Stănescu	204
ПАЛАШ Альона	
Неоеллінізм як естетична програма українських неокласиків	206
PATMANIDIS Nikolaos	
From Verse to Prose: "Vardia" as the Key to Nikos Kavvadias's Poetic World	208
ПІДВОЙНИЙ Владислав	
Сучасні цифрові інструменти дидактики	209
ПІДВОЙНИЙ Володимир	
Специфіка розвитку та перспективи тюркологічного ландшафту в Україні	211
PETRAȘ Angela	
Sufletul ucrainenilor în rânduri sincere	213
POKRZYWNICKI Jacek	
Johann Georg Trendelenburg's Reforms and Challenges in Teaching Classical Languages in Danzig at the Turn of the Eighteenth Century	218
ПОЛІЩУК Анна	
Ціннісна система ввічливості в теорії Арістотеля	219
ПРОСЯНИК Оксана	
Ревізія спадщини Ф. де Соссюра: за межами "Курсу загальної лінгвістики"	222

ПРОЦАК Любів	
Маніпулятивні стратегії в художньому дискурсі (тексті) Івана Франка	223
РАДВАН Дана	
Варяги Києва: формування християнських канонів	225
РОБЕЙКО Валентина	
Поліпараметрична стилеметрична модель в атрибуції коротких українськомовних текстів	227
РУДА Наталя	
Особливості організації словникового матеріалу у "De verborum significatione"	229
РЯБЕЦЬ Людмила	
Наукова спадщина професора І. Г. Матвіяса (до 100-річчя від дня народження)	231
RIABTSEV Kostiantyn	
Plato's " <i>Timaeus</i> " in the Reformation Context	233
САВЕНКО Андрій	
Тема війни в поезії О. Елітиса та М. Кривцова	234
САДОВНИЧА Олена	
Криміналістичне прочитання tabellae defixionum	237
САЗОНОВА Ярослав	
Психологічний феномен хибного поєднання як стратегія дискурсу жахів	239
SILAGHI Cristina	
Categorii de lexeme într-un grai ucrainean din România (pe materialul graiului ucrainean din localitatea Ruscova, județul Maramureș)	241
СИЗОНОВ Дмитро	
Медіадискурс та синергія сучасного філологічного знання: інноваційні підходи	242
СМАРОВИЧ Інна	
Фрагментація як стратегія постдраматичного театру (на матеріалі п'єси "Insensò" Д. Димітріадіса)	245
СНІГОВСЬКА Оксана, МАЛАХІТІ Андрій	
Культурні коди та бінарні опозиції в новогрецькій мові: мовна об'єктивація дійсності у професійній підготовці фахівців	246
СТАСЮК Олександр	
Відтворення українських топонімів у шведських медіа	248
STEFANOVA Nataliia, ISHCHUK Alla	
Axiocconceptospere and Noosphere: Truth, Good, and Beauty in British and Ukrainian Linguocultures	250

СТРОКАЛЬ Олександр

Нульсуфіксальні деривати в поезії О. Довгого, В. Коломійця
та П. Мовчана 253

СЮТА Галина

Мова агресії (ворожнечі) – мова опору (спротиву):
лінгвоментальна перебудова кореляції в умовах війни..... 255

ТРУБ Володимир

Проблеми семантичної інтерпретації різних вживань
темпоральних часток *ще* та *вже* 257

ФЕДОРОВА Анна

Український політичний дискурс у заголовках:
функційний аспект 259

ХАРИК Оксана

Епонімічна складова медичної термінології:
від античності до сьогодення 260

ЧАКАЛ Інеса

Семантичні та стилістичні функції зоонімів
у художньому дискурсі Ахілла Татія 263

ЧЕКАРЕВА Євгенія

Ідеї Платона про мову і "внутрішня форма" слова О. Потебні 264

ЧЕМЕС Валерій

Актуалізація концепту MOBA
(за матеріалами студентських есеїв)..... 266

CHEREDA Anastasiya

Collectivization and Holodomor in the Greek Villages
of the Azov Region 271

ЧЕРНЮХ Богдан, ЧЕРНЮХ Наталія

Експліцитна тривалість у латинській мові:
ознаки та параметри..... 273

ЧЕРНЮХ-МАЦІЄВСЬКА Надія

Пропозиційно-фреймовий аналіз словотвірного гнізда ключових
лексем-репрезентантів субконцепту "ΑΣΘΕΝΕΙΑ"
в давньогрецькій мові 276

ШЕВЧЕНКО Людмила

Інноваційні підходи до викладання латинської мови
в сучасному освітньому просторі 278

ШОВКОВИЙ В'ячеслав

Класичні мови як складник професійної підготовки учителів
української мови та літератури, англійської мови..... 280

ЯСТРЕМСЬКА Тетяна

Мікрокосм і макрокосм: людина в діалектній картині
світу українців (концепти ВЕРХ / НИЗ) 284

